

**Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

Podgorica, 17. januar 2022.

PREDLOG

PLATFORMA

za učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, koji će se održati u formi video konferencije 26. I 2022. godine

I Uvod

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Republike Crne Gore s druge strane (u daljem tekstu: SSP), potpisan je 15. X 2007, a stupio na snagu 1. V 2010. okončanjem procesa ratifikacije. Kako bi se omogućila primjena SSP-a, formirana su stalna tijela Crne Gore i EU: Savjet za stabilizaciju i pridruživanje, koji čine predstavnici Vlade i visoki predstavnici Evropske komisije i Evropskog savjeta; Odbor za stabilizaciju i pridruživanje; sedam pododbora i Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje EU i Crne Gore.

Odbor za stabilizaciju i pridruživanje je radno tijelo koje pomaže u radu Savjetu za stabilizaciju i pridruživanje. Čine ga predstavnici Evropskog savjeta i Evropske komisije, s jedne, i predstavnici Vlade Crne Gore s druge strane. Odbor predstavlja ključno tijelo koje se bavi sprovođenjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. U cilju efikasnijeg obavljanja povjerene funkcije, Odbor za stabilizaciju i pridruživanje osnovao je sedam pododbora, s jasnim zaduženjima za praćenje i konsultacije u specifičnim oblastima, kao i Posebnu grupu za reformu javne uprave, koja se bavi pitanjima reforme državne administracije, u kontekstu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U okviru pododbora razmatraju se tehnička i

ekspertska pitanja i pripremaju odluke i preporuke za rješavanje eventualnih sporova iz tumačenja i/ili primjene SSP. Sastanci Odbora se održavaju jednom godišnje, po pravilu na samom kraju ili početku kalendarske godine.

II Učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, 26. I 2022.

XI sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje održaće se posredstvom video-linka 26. I 2022. Sastankom će, s crnogorske strane, kopr predsjedavati glavna pregovaračica Zorka Kordić, a u ime Evropske komisije šef Jedinice D2 za Crnu Goru i Srbiju u Generalnom Direktoratu za susjedstvo i pregovore o proširenju, Majkl Miler. Sastanak se održava u kontekstu kontinuiranog i redovnog dijaloga sa Evropskom unijom. Na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje EU – Crna Gora biće razmotreni rezultati aktivnosti s prethodno održanih zajedničkih sektorskih pododбора, na kojima je detaljno razmatrano stanje i napredak ostvaren u usklađivanju s pravnom tekovinom EU, kao i operativni zaključci, koji se odnose na napredak koji je Crna Gora ostvarila na planu institucionalnih, zakonodavnih, političkih i ekonomskih reformi, uz projekciju planiranih aktivnosti. Tokom 2021, održane su sve redovne godišnje sjednice sedam pododбора, kao i dva sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave (jedan redovni sastanak i jedan *follow-up* sastanak).

U skladu s očekivanom agendom, na sastanku će biti diskutovana pitanja iz sljedećih oblasti:

1. Politički kriterijumi i reforma javne uprave
2. Pravda, sloboda i bezbjednost
3. Inovacije, ljudski resursi, informaciono društvo i socijalna politika
4. Saobraćaj, životna sredina, energetika i regionalni razvoj
5. Poljoprivreda i ribarstvo (uključujući bezbjednost hrane)
6. Ekonomsko upravljanje, finansijska pitanja i statistika
7. Unutrašnje tržište i konkurencija
8. Trgovina, industrija, carine i porezi

U skladu sa očekivanom agendom sastanka Kancelarija za evropske integracije inicirala je izradu Priloga za XI sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje na našem i engleskom jeziku, koji je rađen u okviru novouspostavljene nacionalne pregovaračke strukture. Inicijalna verzija Priloga, koja čini sastavni dio ove Platforme, predstavlja proizvod pojedinačno dostavljenih priloga državnih institucija Crne Gore, dok će engleska verzija teksta biti prilagođena posebnim interesovanjima evropske strane, koji se očekuju 19. januara 2022. u okviru proširene agende sastanka.

III Značaj učešća crnogorske delegacije na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, 26. I 2022.

Učešće Delegacije Crne Gore na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, koji će se održati u formi video – konferencije 26. I 2022, biće prilika za dalju promociju napretka i rezultata Crne Gore u procesu evropske integracije, isticanja jasnog spoljopolitičkog oprijedjeljenja i

sagledavanje ukupnih rezultata koje je Crna Gora postigla u pristupnom procesu u prethodnoj godini, kao i utvrđivanja prioriteta sa evropske agende za naredni period.

IV Sastav delegacije

Delegaciju će predvoditi glavna pregovaračica Zorka Kordić, a u delegaciji će biti i predstavnici pregovaračke strukture koji će, shodno utvrđenom dnevnom redu, uzeti učešće, predstavljajući napredak u svim oblastima pravne tekovine.

PREDLOG ZAKLJUČAKA

- 1. Vlada Crne Gore je na sjednici od 19. I 2022. razmotrila i utvrdila Platformu za učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, koji će se održati u formi video konferencije 26. I 2022. godine**
- 2. Zadužuje se Kancelarija za evropske integracije da izvijesti Vladu o zaključcima XI sastanka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje.**

**Vlada Crne Gore
Kabinet Predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

PRILOG ZA XI SASTANAK ODBORA ZA STABILIZACIJU I PRIDRUŽIVANJE

Podgorica, januar 2022.

SADRŽAJ

POLITIČKI KRITERIJUMI I REFORMA JAVNE UPRAVE	6
PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST	19
INOVACIJE, LJUDSKI RESURSI, INFORMATIČKO DRUŠTVO, SOCIJALNA POLITIKA	43
SAOBRAĆAJ, ŽIVOTNA SREDINA, ENERGETIKA I REGIONALNI RAZVOJ	61
POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO (UKLJUČUJUĆI BEZBJEDNOST HRANE)	89
EKONOMSKO UPRAVLJANJE, FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKA	94
UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJA	107
TRGOVINA, INDUSTRIJA, CARINE I POREZI	125

POLITIČKI KRITERIJUMI I REFORMA JAVNE UPRAVE

- **Demokratija, regionalna pitanja i međunarodne obaveze**

Demokratija

Izbori

Skupština je 17. VI 2021. razriješila predsjednika Državne izborne komisije (DIK) Aleksu Ivanovića, a za novog predsjednika je 8. XII 2021. izabrala dr Nikolu Mugošu. Zbog činjenice da nije bilo čelnog čovjeka institucije u šestomjesečnom periodu, rad DIK-a odvijao se u otežanim uslovima. DIK je uskladila svoje djelovanje prema novonastalim okolnostima i u određenim oblastima obezbijedila kontinuitet u radu u skladu s ovlaštenjima sekretara Komisije. Ipak, Komisija nije održavala sjednice skoro šest mjeseci tako da nijesu donijete dvije odluke po prigovorima, nijesu izdate akreditacije za posmatranje izbora na Cetinju, u Mojkovcu i Petnjici. Takođe, nije obezbijeđeno licima koja se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora, a imaju prebivalište u Prijestonici Cetinje i opštinama Mojkovac i Petnjica da glasaju u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija te DIK nije bila u mogućnosti da ostvaruje svoje nadležnosti propisane Zakonom o izboru odbornika i poslanika koje se odnose na zaštitu biračkog prava.

U 2021. u Crnoj Gori su održani izbori za izbor odbornika u četiri crnogorske opštine i Prijestonici Cetinje: u Nikšiću (14. III 2021), Herceg Novom (9. V 2021), Cetinju, Petnjici i Mojkovcu (5. XII 2021). Kada su u pitanju lokalni izbori, DIK je realizovala sljedeće aktivnosti: organizacija izbora u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, izdavanje službenih ovlaštenja za posmatranje izbora, aktivnosti koje se tiču kontrole i predaje uređaja od strane Ministarstva unutrašnjih poslova te rješavanje po prigovorima na odluke opštinskih izbornih komisija.

Lica koja se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora s prebivalištem u opštinama Nikšić i Herceg Novi glasala su na biračkim mjestima u UIKS-u, koja je DIK odredila u skladu sa Zakonom o izboru odbornika i poslanika. Na izborima koji su održani na Cetinju, u Mojkovcu i Petnjici 5. XII 2021, DIK nije bila u mogućnosti da odredi biračka mjesta za glasanje u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, utvrdi izvod iz biračkog spiska i obrazuje biračke odbore iz razloga što je Poslovníkom o radu Državne izborne komisije propisano da predsjednik zakazuje sjednicu Komisije i utvrđuje dnevni red te nije mogla održati sjednicu na kojoj bi bila donijeta ta odluka. Lica koja se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora bila su upisana u birački spisak po mjestu posljednjeg prebivališta prije određivanja pritvora odnosno izdržavanja kazne zatvora. Opštinske izborne komisije omogućile su ovim licima ostvarivanje biračkog prava glasanjem putem pisma, iako je glasanje na ovaj način saglasno Pravilima o glasanju putem pisma propisano samo za stara, invalidna i bolesna lica.

U susret lokalnim izborima na Cetinju, u Mojkovcu i Petnjici, DIK je u novembru 2021. obnovila certifikate na tokenima koji služe za aktiviranje pokretanja uređaja za elektronsku identifikaciju, a kojima je istekao period važenja u septembru 2021. Naime, certifikati su neophodni za realizaciju elektronske identifikacije birača saglasno Zakonu o izboru odbornika i poslanika. Ova aktivnost sprovedena je u neposrednoj pogodbi sa certifikacionim tijelom za izdavanje kvalifikovanih certifikata pri Pošti Crne Gore. Državna izborna komisija produžila je ukupno 160 certifikata za 80 uređaja.

Za lokalne izbore u 2021. DIK je izdala 216 akreditacija za posmatranje izbora u Nikšiću i Herceg Novom, od čega 209 domaćim i sedam međunarodnim posmatračima. Iz razloga neimenovanja predsjednika DIK-a nije izdato ovlaštenje za posmatranje izbora 5. XII 2021, iako je nevladina organizacija „CDT“

podnijela zahtjev za akreditovanje svojih posmatrača. NVO „CDT“ je nakon toga izdala saopštenje u kojem je navela da se ova situacija dogodila prvi put od izbornog procesa iz 2000.

Nakon održanih lokalnih izbora Državnoj izbornoj komisiji podnijeto je pet prigovora u toku izbornog procesa, koje je DIK odbila kao neosnovane. Na tri odluke Komisije izjavljene su žalbe Ustavnom sudu, od kojih je jedna odbačena kao nedopuštena, a dvije usvojene te su ponovljeni izbori na po jednom biračkom mjestu u Nikšiću i Petnjici. Nakon ponovljenih izbora u Nikšiću nije promijenjen izborni rezultat, dok je u Petnjici „Socijalistička narodna partija“ prešla cenzus i osvojila jedan mandat.

Državna izborna komisija je, u skladu sa Zakonom o izboru odbornika i poslanika, donijela tri mišljenja u vezi s primjenom ovog zakona.

Podnijeta su tri prigovora na redovni rad opštinskih izbornih komisija Kotor i Tivat. Povodom dva prigovora Komisija nije donijela odluku iz razloga što predsjednik nije bio imenovan dok je jedan prigovor odbačen kao nedopušten.

Državna izborna komisija bila je subjekt revizije za 2020. Državne revizorske institucije. Postupajući po preporukama DRI, donijeto je devet pravilnika i to: Pravilnik o razduženju službenika sa opremom u slučaju prestanka radnog odnosa; Pravilnik o uslovima i načinu korišćenja službenih vozila u Državnoj izbornoj komisiji; Pravilnik o troškovima za korišćenje mobilnih telefona; Pravilnik o kućnom redu; Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije poklona; Pravilnik o uslovima i načinu odobrenja službenih putovanja u zemlji i inostranstvu; Pravilnik za postupak izrade i praćenje realizacije plana javnih nabavki; Pravilnik o načinu pokretanja postupka javne nabavke i Pravilnik o blagajničkom poslovanju.

U skladu s članom 32 stav 1 tač. 13 i 14 Zakona o izboru odbornika i poslanika, DIK je podnijela Skupštini Crne Gore šest izvještaja o popuni upražnjenih poslaničkih mjesta.

U okviru redovnih aktivnosti, Državna izborna komisija donijela je Završni račun za 2020. godinu, Plan javnih nabavki i Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki za 2020. godinu. Agenciji za sprečavanje korupcije dostavljeni su Izvještaj o sprovođenju plana integriteta za 2020. godinu i Izvještaj o primljenim sponzorstvima i donacijama za 2020. godinu. Takođe, izvršena je nabavka kancelarijskog materijala, goriva, kancelarijskog namještaja, kao i usluge održavanja opreme i sajta po Pravilniku o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki.

Kako Zakon o budžetu za 2021. nije donijet u propisanom roku, bilo je neophodno izraditi Finansijski plan za 2021. i 2022, kako bi se omogućilo nesmetano finansiranje institucije.

Izborna zakonodavstvo

Skupština je 29. XII 2020. donijela Odluku o obrazovanju odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu. Skupština je 31. III 2021. donijela Odluku o izboru predsjednika, zamjenika predsjednika i članova Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu. Odbor je obrazovan radi sledećih ciljeva: sveobuhvatna izborna reforma i uspostavljanje punog povjerenja javnosti u izborni proces. Kada je riječ o strukturi, Odbor ima 14 članova i to sedam članova koji se biraju iz reda poslanika parlamentarne većine i sedam članova koji se biraju iz reda poslanika opozicije. U skladu s Odlukom, u postupku utvrđivanja predloga zakona i drugih akata, kao i svih drugih rješenja u vezi s ciljem i zadacima Odbora, Odbor odlučuje konsenzusom. Izuzetno, u slučaju da se princip konsenzualnog odlučivanja ne

može postići, a postoji podrška članova Odbora koja garantuje postizanje potrebne većine u plenumu, takav predlog može biti utvrđen bez obzira na nepostojanje konsenzusa. Do 31. XII 2021, Odbor za sveobuhvatnu izbornu reformu održao je šest sjednica.

Odbor je donio odluku da se formiraju četiri radne grupe koje će raditi na zakonima koji su definisani članom 4 Odluke o obrazovanju Odbora. Radna grupa 1 (održane četiri sjednice Radne grupe) ima sljedeće nadležnosti: definisanje Predloga zakona o izboru Odbornika i poslanika; definisanje rješenja o načinu održavanja lokalnih izbora u svim jedinicama lokalne samouprave u jednom danu; jačanje sveobuhvatnih kapaciteta i profesionalizma Državne izborne komisije. Radna grupa 2 (održane četiri sjednice Radne grupe) ima sljedeće nadležnosti: definisanje Predloga zakona o biračkom spisku i definisanje Predloga zakona o registrima prebivališta i boravišta. Radna grupa 3 (održana četiri sjednice¹ Radne grupe) ima sljedeće nadležnosti: definisanje Predloga zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i jačanje sveobuhvatnih kapaciteta, profesionalizma i transparentnosti Agencije za sprječavanje korupcije. Radna grupa 4 (održane tri sjednice Radne grupe) ima sljedeće nadležnosti: analiza primjene Zakona o ličnoj karti i Zakona o crnogorskom državljanstvu, uz eventualnu pripremu predloga izmjena i dopuna zakona ukoliko se ispostave korisnim ili neophodnim za postizanje ciljeva; definisanje Predloga kodeksa etičkog ponašanja u izbornim kampanjama.

Skupština je 29. XII 2021. usvojila Predlog odluke o izmjeni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu izbornu reformu kojim se želi omogućiti Odboru da pripremi i podnese Skupštini na usvajanje predloge za izmjenu i dopunu zakona i drugih akata do 31. VII 2022.

Izbor pet članova Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu Skupštine Crne Gore, kao nadležno radno tijelo, raspisao je 21. VI 2021: Javni poziv za izbor četiri člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika i Javni poziv za izbor člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika – predstavnika nevladinih organizacija. Odboru je, u odnosu na prvi javni poziv, pristiglo 16 prijava, od kojih su tri povučene iz procedure. Nakon realizovanog konsultativnog saslušanja prijavljenih kandidata, 27. XII 2021. utvrđen je Predlog za izbor četiri člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika. Skupština je 29. XII 2021. donijela Odluku da se za četiri člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika, na prijedlog Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, biraju: Vuksanović Miloš, Gazivoda Siniša, Đukanović Borivoje i Jovović Filip. Kada je riječ o javnom pozivu za izbor člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika – predstavnika nevladinih organizacija, Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu pristigla su dva prijedloga, od kojih je jedan povučen. Nakon realizovanog konsultativnog saslušanja, 5. VIII 2021. utvrđen je Predlog za izbor člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika – predstavnika nevladinih organizacija. Skupština je 29. XII 2021. donijela Odluku da se za člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika - predstavnika nevladinih organizacija, na prijedlog Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, izabere Stevo Muk, koji je predložen od strane sljedećih organizacija civilnog društva: „Institut alternativa“, „Mreža za afirmaciju nevladinog sektora“, „Akcija za ljudska prava“, „Centar za građanske slobode“, „Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore“, „Politikon mreža“ i „ADAMAS“.

¹ Jedna sjednica radne grupe je održana u formi sastanka.

Multilateralna i regionalna saradnja

Crna Gora je aktivno učestvovala na brojnim sastancima i obukama organizovanim od strane Centra za bezbjednosnu saradnju RACVIAC, kao i na sastanku Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG) RACVIAC (14. IV).

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović obavio je 2. III 2021. video razgovor sa generalnom sekretarkom OEBS-a Helgom Šmit.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović primio je 25. V 2021. u Podgorici ministra vanjskih poslova Švedske i predsjedavajuću OEBS-om An Linde, u sklopu posjete Crnoj Gori.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović je 11. VI 2021. obavio video razgovor s visokim komesarom OEBS-a za nacionalne manjine Kairatom Abdrakhmanovim.

Na svečanoj sjednici povodom 25 godina od potpisivanja Sporazuma o podregionalnoj kontroli naoružanja, održanoj 14. VI 2021. u online formatu, učestvovao je državni sekretar u MVP Ljubomir Mišurović.

Državni sekretar u MVP Ljubomir Mišurović učestvovao je na Godišnjoj bezbjednosnoj preglednoj konferenciji OEBS-a (ASRC), održanoj 31. VIII i 1. IX 2021.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na Mediteranskoj konferenciji OEBS, koja je održana 12-13. X 2021. Na marginama konferencije, ministar Radulović je 13. X imao sastanak s generalnom sekretarkom OEBS-a Helgom Šmit.

Visoki komesar OEBS-a za nacionalne manjine Kairat Abdrakhmanova je posjetio Crnu Goru 25-26. XI 2021, kojom prilikom je imao susrete s predsjednikom Vlade prof. dr Z. Krivokapićem, predsjednikom Skupštine A. Bečićem, potpredsjednikom Vlade dr. D. Abazovićem, ministrom vanjskih poslova Đ. Radulovićem, ministarkom prosvjete, nauke, kulture i sporta V. Bratić i državnim sekretarom u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava B. Božovićem.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na 28. zasjedanju Ministarskog savjeta OEBS-a, održanom 2-3. XII 2021. u Štokholmu. Na marginama Ministarskog savjeta, ministar Radulović je 2. XII 2021. imao susret sa predstavnicom OEBS za slobodu medija Terezom Ribeiro.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović obavio je 27. IV 2021. video-sastanak s generalnom sekretarkom Savjeta Evrope Marijom Pejčinović-Burić.

Ministar vanjskih poslova učestvovao je na Ministarskoj konferenciji Savjeta Evrope koja je održana 21. V 2021. u onlajn formatu.

Predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić boravio je 18-19. XI 2021. u posjeti Savjetu Evrope, tokom koje se sastao s generalnom sekretarkom Savjeta Evrope Marijom Pejčinović-Burić, predsjednikom Evropskog suda za ljudska prava Robertom Spanom, komesarom Savjeta Evrope za ljudska prava Dunjom Mijatović i predsjednikom Venecijanske komisije Đanijem Bukikiom.

Potpredsjednik Vlade Dritan Abazović boravio je u posjeti NATO-u u Briselu 16. III 2021. Tom prilikom, potpredsjednik Abazović se susreo sa zamjenikom generalnog sekretara NATO-a Mirčom Đoanom, kao i šefom NATO Kancelarije za bezbjednost (NOS) P. Avalonom, a održan je radni doručak s ambasadorima država članica NATO-a.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na sastanku ministara vanjskih poslova država članica NATO-a, koji je održan 23. i 24. III 2021. u Briselu.

Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović posjetio je sjedište NATO-a 18. V 2021. Tom prilikom se susreo s generalnim sekretarom NATO-a Jensom Stoltenbergom. U susret četvrtoj godišnjici članstva Crne Gore u NATO, ovo je bila prilika da se razmotre bezbjednosni izazovi u regionu Zapadnog Balkana i šire, kao i doprinos koji je Crna Gora dala kroz učešće u politikama i aktivnostima Alijanse.

Delegacija Crne Gore, predvođena predsjednikom Vlade prof. dr Zdravkom Krivokapićem, učestvovala je na NATO samitu održanom 14. VI 2021. u Briselu. Članovi delegacije su bili i ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović i ministarka odbrane prof. dr Olivera Injac. U okviru sastanka na vrhu održana je sesija posvećena temama od značaja za budućnost evroatlantskog područja u uslovima promjenljivog bezbjednosnog okruženja i promjena u globalnom odnosu snaga. NATO lideri su usvojili i Kominike kojim su obuhvaćeni prioriteti NATO-a i kojim je još jednom potvrđeno jedinstvo saveznika i značaj transatlantske veze zasnovane na podjeli tereta i zajedničkim vrijednostima.

Predsjednik Skupštine Crne Gore Aleksa Bečić posjetio je sjedište NATO-a 30. VI 2021. Na sastanku sa zamjenikom generalnog sekretara NATO-a M. Doanom, zajednički je konstatovano da je snaženje transatlantskih veza od presudnog značaja za region Zapadnog Balkana.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na vanrednom sastanku NATO ministara vanjskih poslova na temu Avganistana koji je 20. VIII 2021. održan putem video linka. Povod za održavanje sastanka bila je zabrinjavajuća situacija u Avganistanu izazvana vojnim napredovanjem talibana i njihovim zauzimanjem većeg dijela države i glavnog grada Kabula nakon povlačenja savezničkih snaga. Saveznice su zajedničkom izjavom potvrdile posvećenost sigurnom i bezbjednom povlačenju svojih i državljana partnerskih država te ukazale na potrebu da se Avganistancima, koji to žele, omogući da napuste državu.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović posjetio je sjedište NATO-a 28. X 2021. Održani su odvojeni susreti s generalnim sekretarom NATO-a J. Stoltenbergom i ambasadorima država članica NATO-a.

Ministar finansija i socijalnog staranja Miloško Spajić i ministar ekonomskog razvoja Jakov Milatović posjetili su NATO sjedište 8. XI 2021. Tom prilikom, ministri su se sastali s pomoćnikom generalnog sekretara NATO za odbrambena ulaganja Kamilom Grandom i pomoćnikom generalnog sekretara za nove bezbjednosne izazove u okviru NATO saveza Davidom Van Vilom.

Predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić boravio je u posjeti Briselu 23. XI 2021. Tom prilikom, predsjednik Vlade se sastao s generalnim sekretarom NATO-a J. Stoltenbergom. Sastanak je bio prilika da se sagledaju regionalna dešavanja i izazovi s kojima s države suočavaju, ali i još jednom potvrdi puna posvećenost Crne Gore Alijansi.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na sastanku NATO ministara vanjskih poslova koji je od 30. XI do 1. XII 2021. održan u Rigi. Tokom sastanka, sagledana su najvažnija pitanja u vezi s evroatlantskom bezbjednošću, kao i naredni koraci u implementaciji zaključaka junskog, a u susret samitu NATO u Madridu 2022. Takođe, razmotrena su pitanja na temu neproliferacije, razoružanja i kontrole naoružanja te sljedećeg Strateškog koncepta, dok je održana i sesija s Gruzijom i Ukrajinom, kao i posebna sesija koja se ticala naučenih lekcija iz Avganistana. Takođe, tokom ministarskog, a uz prisustvo EU, Švedske i Finske održana je i odvojena sesija o Zapadnom Balkanu.

Zapadnobalkanski samit 2021, pod nazivom „*Promovisanje inkluzivnosti i solidarnosti u Evropi*“, održan je 14. X 2021. u Skoplju, okupivši lidere Zapadnog Balkana. Na Samitu, koji je organizovao The Economist Events, učestvovao je potpredsjednik Vlade dr Dritan Abazović. Tom prilikom, razmatrale su se teme jačanja stabilnosti i saradnje u regionu, ubrzane integracije država Zapadnog Balkana u Evropsku uniju i prioritete regiona u post-kovid periodu.

VI Regionalni forum Unije za Mediteran održan je 29. XI 2021. u Barseloni, okupivši predstavnike iz 42 zemlje, među kojima su države EU i afričkog kontinenta. Crnu Goru na ovom Forumu predstavljao je ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović. Usvojena je Zajednička izjava kopredsjedavajućih o VI Regionalnom forumu Unije za Mediteran. Forumu je prethodilo, prvi put, obilježavanje Dana Mediterana 28. XI 2021.

Državni sekretar Ljubomir Mišurović učestvovao je na neformalnom sastanku Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija pod nazivom „Sloboda medija u Bjelorusiji“, organizovanom putem video-konferencije 22. I 2021. Sastanak je predstavljao priliku da se čuju mišljenja o teškim kršenjima slobode medija u Bjelorusiji.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović je 24. II 2021. uzeo učešće na ministarskom sastanku Alijanse za multilateralizam, koji se, u virtuelnom formatu, održao na marginama segmenta zasijedanja Savjeta za ljudska prava na visokom nivou. Domaćini predmetnog sastanka su bili ministri vanjskih poslova Njemačke Hajko Mas i Francuske Žan-Iv Le Drian, a u fokusu su bila pitanja klimatskih promjena, ljudskih prava te spremnosti i odgovora na COVID-19 pandemiju.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na šestom plenarnom zasijedanju Međunarodnog parlamenta za toleranciju i mir, koji je održan u Podgorici, 16. VII 2021, i koji je okupio parlamentarce iz 41 države svijeta.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović, na poziv generalnog sekretara Ujedinjenih nacija Antonia Gutereša, učestvovao je na ministarskom sastanku posvećenom humanitarnoj situaciji u Avganistanu, održanom u Ženevi, 13. IX 2021, u virtuelnom formatu. Konkretni ciljevi sastanka su bili podizanje svijesti o pogoršanju humanitarne situacije i akutnim humanitarnim potrebama populacije u Avganistanu te pružanje mogućnosti da se iskaže solidarnost i daju konkretna obećanja za podršku toj zemlji.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na Generalnoj debati 76. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, koja je održana od 21. do 27. IX 2021, u Njujorku. Generalna debata čija je tema „Izgradnja otpornosti kroz nadu – oporavak od COVID-19 pandemije, održiva izgradnja društava, odgovor na potrebe planete, poštovanje prava ljudi i revitalizacija UN“, predstavlja događaj na najvišem nivou koji okuplja šefove država ili vlada i ministre vanjskih poslova, koji u izlaganjima daju viđenje odgovora na globalne izazove, kao i na ulogu Ujedinjenih nacija.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na konferenciji Zajednice za demokratiju, na marginama 76. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 22. IX 2021. Konferenciji je prisustvovalo preko 40 ministara vanjskih poslova, kao i visokih zvaničnika UN-a, uključujući Abdulaha Šahida, predsjednika 76. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i Rozmari Di Karlo, podsekretarku UN za politička i pitanja za izgradnju mira.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na godišnjem sastanku Grupe za globalno upravljanje (3G) sa G20 Troikom, na marginama 76. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 22. IX 2021. Sastanak je za cilj imao zajedničko razmatranje postojećih, savremenih izazova – oporavak od uticaja COVID-19 pandemije i suočavanje s klimatskim promjenama u pravcu kreiranja održivog svijeta.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na ministarskom sastanku Alijanse za multilateralizam, na marginama 76. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 23. IX 2021. Tema događaja je bila „Oblikovanje naše zajedničke agende: Zdravlje - borba protiv pandemije; Ljudska prava - ravnopravnost polova; Klimatske promjene i biodiverzitet“. Više od 70 ministara i predstavnika međunarodnih organizacija i civilnog društva je učestvovalo na sastanku.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na Konferenciji država potpisnica Sveobuhvatnog ugovora o zabrani nuklearnih proba (CTBT), na marginama 76. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 23. IX 2021. Cilj sastanka je bio da se iskoristi i održi momentum u pravcu što skorijeg stupanja na snagu CTBT.

Potpredsjednik Vlade dr Dritan Abazović i ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović sastali su se s predsjedavajućim 76. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Abdulom Šahidom, 21. X. 2021, u Njujorku.

Predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić i rezidentni koordinator UN Piter Landberg obratili su se ceremoniji pod nazivom „Klimatska akcija: Poziv za buđenje“, koju su Vlada Crne Gore i sistem Ujedinjenih nacija organizivali u Vili Gorica u čast Dana Ujedinjenih nacija (24. X).

Crna Gora je u kontinuitetu posvećena regionalnoj saradnji i ima aktivnu ulogu u izgradnji stabilnijeg i bezbjednijeg regiona kroz učešće u radu preko 30 regionalnih mehanizama.

Samit lidera Evropske unije i Zapadnog Balkana, u okviru slovenačkog predsjedavanja Savjetom EU, održan je 6. X 2021. na Brdu kod Kranja u Sloveniji i istom je prisustvovao predsjednik Crne Gore Milo Đukanović. Samit je rezultirao usvajanjem Deklaracije Brdo, kojom je još jednom potvrđena evropska perspektiva država Zapadnog Balkana i pozdravljena posvećenost zapadnobalkanskih država integracijama.

Osmi Samit Berlinskog procesa održan je 5. VII 2021. u formi video konferencije, na kojem su govorili evropski zvaničnici, predsjednici vlada država članica EU i lideri Zapadnog Balkana. Na Samitu je govorio predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić. Samit je bio koncipiran kroz četiri odvojene sesije, u okviru kojih se govorilo o rezultatima i benefitima implementacije zajedničkog regionalnog tržišta zasnovanog na četiri temeljne slobode EU: sloboda kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala. Takođe, potvrđeno da su transportna i energetska infrastruktura proteklih godina proširene i povezane sa putevima Evropske unije i pozdravljeno je ukidanje rominga za države Zapadnog Balkana.

Samitu Berlinskog procesa prethodio je online sastanak ministara vanjskih poslova 8. VI 2021, na kojem je naglašena podrška jačanju dobrosusjedskih odnosa između šest zemalja Zapadnog Balkana i EU, u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji i jačanja regionalne saradnje. Na pomenutom sastanku je govorio ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović.

U okviru pomenute inicijative, Crna Gora je bila domaćin IV Digitalnog samita Zapadnog Balkana, od 11-13. X 2021, koji se održao prva dva dana u hibridnom formatu, dok je treći održan na premijerskom nivou, na kojem se obratio predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić. Trodnevni Samit je okupio predstavnike vlada Zapadnog Balkana, Evropske komisije, Savjeta za regionalnu saradnju i poslovne zajednice. Razgovori su vođeni na četiri glavne platforme: povezivanje mreže i usluga, povjerenje i sigurnost, digitalne vještine i digitalna ekonomija.

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je 10. VI 2021. na Solunskom regionalnom forumu u virtuelnom formatu, pod nazivom „*Jačanje regionalne saradnje u postkovidnom periodu*“, u organizaciji Greek House Davos i Ministarstva za digitalno upravljanje Republike Grčke.

Predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić je učestvovao na zajedničkom sastanku lidera Zapadnog Balkana u okviru Berlinskog procesa 14. IX 2021. u Tirani, koji je predvodila njemačka kancelarka Angela Merkel, u okviru svoje posljednje posjete Zapadnom Balkanu u svojstvu njemačke kancelarke.

Vlada je 16. XII 2021. usvojila Informaciju o preuzimanju jednogodišnjeg predsjedavanja Američko - jadranskom poveljom (A5). Prioriteti predsjedavanja Poveljom u 2022. usklađeni su s opredjeljenjem Crne Gore da, kao NATO članica, promoviše evroatlantsku perspektivu strateški važnog regiona Zapadnog Balkana. S tim u vezi, jedan od ciljeva predstojećeg predsjedavanja Poveljom biće snaženje saradnje između NATO-a i država regiona. Osim toga, Crna Gora će nastojati da podstakne i ukaže na neophodnost komplementarnog pristupa NATO-a i EU u području Zapadnog Balkana, jača vojno-odbrambenu saradnju, kao i da podstakne prilagođavanje rada i djelovanja Povelje aktuelnom bezbjednosnom okruženju.

Ministarstvo vanjskih poslova predsjedavalo je završnom sastanku Komiteta visokih zvaničnika Fonda za Zapadni Balkan, u okviru jednogodišnjeg crnogorskog predsjedavanja, u Tirani, 23. XII 2020, a u 2021. učestvovalo je na tri sastanka Komiteta, takođe u Tirani, 14-15. VI, 7-8. X i 22-23. XII. Takođe, predstavnici Ministarstva učestvovali su na sastanku Međunarodnog višegradskog fonda, Višegradske grupe, Fonda za zapadni Balkan i Komiteta visokih zvaničnika (21. I).

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na sastanku Savjeta ministara vanjskih poslova Jadransko-jonske inicijative (JJI) i šestom EUSAIR Forumu, 11-12. V. Predsjednik Skupštine Aleksa Bečić učestvovao je 15. IV 2021. na Konferenciji predsjednika Parlamenata JJI. Predstavnici Ministarstva vanjskih poslova učestvovali su 11. II 2021. na sastanku Komiteta visokih zvaničnika JJI.

U okviru predsjedavanja Centralno-evropskoj inicijativi, Crna Gora je u 2021. održala brojne sastanke. Ministarstvo vanjskih poslova organizovalo je pet sastanaka Komiteta nacionalnih koordinatora (24. II, 27. V, 22. VI, 11. X i 2. XII), jedan virtuelni sastanak šefova diplomatija, čiji je domaćin bio ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović, na temu „Oblikovanje budućnosti Evrope, izgradnja prosperitetnog regiona: proširenje, zbližavanje i oporavak“ (23. VI) i, u saradnji s Kabinetom premijera, završne događaje predsjedavanja na visokom nivou u Budvi (3. XII) – Samit predsjednika vlada i specijalni događaj na visokom nivou sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom. Samit predsjednika vlada, kojem je predsjedavao premijer prof. dr Zdravko Krivokapić, označio je kraj dvogodišnjeg predsjedavanja naše zemlje ovom važnom regionalnim mehanizmu saradnje, za šta je Crna Gora dobila brojne pohvale sa regionalnih i međunarodnih adresa. Usvojena je Zajednička izjava kojom su date smjernice za dalje djelovanje inicijative. Takođe, premijer Krivokapić je predsjedavao specijalnom događaju na visokom nivou u zajedničkoj organizaciji našeg predsjedavanja, Sekretarijata CEI i Svjetske zdravstvene organizacije, na kojem je učestvovalo pet zemalja zapadnog Balkana, a na kojem je usvojena Mapa puta za zdravlje i blagostanje na Zapadnom Balkanu za period 2021-2025, kao i Zajednička izjava zemalja Zapadnog Balkana.

Istovremeno je u Budvi Privredna komora organizovala dvodnevnu konferenciju na kojoj je u završnom panelu pod nazivom „Resetovanje ekonomije nakon pandemije COVID-19“ učestvovao premijer Krivokapić.

U skladu s prioritetima crnogorskog predsjedavanja, održani su sljedeći tematski događaji: konferencija „Dekada djelovanja ciljeva održivog razvoja“, uz učešće UN (24. III), ministarska konferencija iz oblasti životne sredine, održana u Trstu, 7-10. X i konferencija o saobraćaju na visokom nivou, održana u Budvi, 22. X.

U okviru parlamentarne dimenzije, održani su sastanak Parlamentarnog odbora na temu „Promocija jednakosti u zdravstvenoj zaštiti i mehanizmi solidarnosti u zdravstvu“, u virtuelnom formatu (15. VI) i sastanak Parlamentarne skupštine CEI (15. X), na temu „Živjeti sa COVID-19 - kako obezbijediti održivi ekonomski oporavak tokom pandemije“.

Inicijalni sastanak u okviru lokalne dimenzije CEI, održan je u organizaciji Zajednice opština, u online formatu, 12. XI.

U okviru Procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP), ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na sastanku ministara vanjskih poslova SEECP (17. VI) u Antaliji, na kome je potvrđeno preuzimanje jednogodišnjeg predsjedavanja naše zemlje ovom okviru saradnje od juna 2022, na Antalijskom diplomatskom forumu na temu „Inovativna diplomatija: nova era, novi pristupi“ (18-20. VI), kao i na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova SEECP (15. XI). Predsjednik Skupštine Aleksa Bečić učestvovao je na zasijedanju Parlamentarne skupštine SEECP u Antaliji (21-22. VI), dok je predsjednik Crne Gore Milo Đukanović učestvovao na Samitu SEECP (17. VI), takođe u Antaliji. Ministarka prosvjete, nauke, kulture i sporta Vesna Bratić učestvovala je 9. VI na sastanku ministara sporta SEECP. Ministarstvo vanjskih poslova učestvovalo je na devet sastanaka političkih direktora SEECP: 28. I, 25. II, 9. III, 19. IV, 18. V, 9. VI, 16. VI, 28. VII i 30. IX, na sastanku radne grupe SEECP (26. I) i na sastanku direktora za EU (4. XI).

Ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović učestvovao je na konferenciji „Mapa puta naučne diplomatije u Jugoistočnoj Evropi: Međunarodni institut za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope (SEEIST)“ u Bernu, 13-14. IX.

Crna Gora je predsjedavala Regionalnoj inicijativi za migracije, azil i izbjeglice (MARRI) do juna 2021. Ministar unutrašnjih poslova Crne Gore Sergej Sekulović učestvovao je 2. VII 2021. na Forumu ministara unutrašnjih poslova MARRI. Ministarstvo vanjskih poslova učestvovalo je na Forumu ministara unutrašnjih poslova (2. VII), na sastancima Komiteta MARRI (1. VII i 17. XII) i na sastanku Radne grupe za pravnu reformu MARRI (22. X). Generalni direktor za multilateralne poslove u MVP Veljko Milonjić posjetio je Sekretarijat MARRI u okviru posjete sekretarijatima regionalnih organizacija (19-23. IV).

Bilateralna saradnja s državama u regionu

Bosna i Hercegovina

U periodu 25 – 27. V 2021, predsjednik Vlade prof. dr Zdravko Krivokapić boravio je u zvaničnoj posjeti BiH.

U periodu 3-4. VI 2021, članovi Predsjedništva BiH Šefik Džaferović i Željko Komšić boravili su u radnoj posjeti Crnoj Gori. Takođe, delegacija Vlade, na čelu s potpredsjednikom Vlade Dritanom Abazovićem i ministrom vanjskih poslova Đorđem Radulovićem učestvovala je na komemoraciji 26. godišnjice genocida u Srebrenici 11. VII, čime je Crna Gora odala počast žrtvama genocida u Srebrenici.

Republika Italija

Ministar vanjskih poslova Italije Luidi di Majo bio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori 29. III 2021. Tom prilikom se sastao s predsjednikom Vlade prof. dr Zdravkom Krivokapićem, predsjednikom Skupštine Aleksom Bečićem i ministrom vanjskih poslova Đorđem Radulovićem.

Republika Sjeverna Makedonija

Ministar vanjskih poslova Republike Sjeverne Makedonije Bujar Osmani 22. I 2021. boravio je u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori.

Republika Turska

Potpisan je Sporazum o saradnji dva parlamenta tokom posjete turskog predsjednika Velike narodne skupštine Mustafe Sentopa, na poziv predsjednika Skupštine Crne Gore Alekse Bečića (23. XII 2021). Takođe, unaprijeđena je ugovorna baza u oblasti prosvjete potpisivanjem dva sporazuma između Univerziteta Crne Gore i turskih univerziteta Ankara i Hacettepe.

- **Nastavak sastanka Posebne grupe za reformu javne uprave**

Strateški okvir u oblasti reforme javne uprave i finansijska održivost reforme

Vlada je 29. XII 2021. usvojila Strategiju reforme javne uprave za period 2022-2026, s pratećim trogodišnjim akcionim dokumentom za njegovo sprovođenje za period 2022-2024. Cilj Strategije je da se uspostave standardi na svim nivoima funkcionisanja javne uprave, počev od kreiranja i implementacije javnih politika, kadrovskog planiranja, upravljanja kadrovima i službenički sistem, standard kvaliteta u pružanje usluga i funkcionisanja javne uprave.

U pogledu finansijske održivosti ovog reformskog procesa, predviđeno je da se kroz narednih pet godina za postizanje svih operativnih ciljeva izdvoje finansijska sredstva u ukupnom iznosu od 23.750.000 eura. Proporcionalno definisanim AP za 2022-2024. predviđen je utrošak od 11.967.330 eura, dok će se sljedećim akcionim planom za 2024-2026. pripremiti finansijska alokacija za preostala sredstva.

Kad je u pitanju Program sektorske budžetske podrške iz IPA II sredstava, zahtjev za isplatu druge varijabilne tranše zajedno sa propratnom dokumentacijom o ispunjenosti indikatora dostavljen je EK u septembru 2021. Nakon konsultacija, EK je u decembru 2021. odobrila isplatu u iznosu od 2,3 miliona eura od predviđenih 4 miliona eura.

Savjet za reformu javne uprave je na sjednici, održanoj 14. X 2021. razmotrio i usvojio Dinamički plan akcija u reformi javne uprave, za period oktobar – decembar 2021. Dinamički plan akcija u reformi javne uprave oktobar-decembar 2021. je sačinjen kao plan akcija između perioda isteka Strategije reforme javne uprave 2016-2020 i početka primjene Strategije reforme javne uprave 2022-2026, sa ciljem realizacije onih aktivnosti koje su u direktnoj korelaciji sa procesom optimizacije i unapređenja efikasnosti rada javne uprave.

Vlada je 29. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inspeksijskom nadzoru. Cilj predloženih izmjena i dopuna ogleda se u uvođenju većeg stepena kvaliteta i zakonitosti u postupku vršenja inspeksijskog nadzora, te obezbjeđivanju jednostavnijeg i efikasnijeg rada inspeksijskih organa, kako bi se stvorili neophodni mehanizmi koji će obezbijediti sveobuhvatno, ujednačeno, srazmjerno i efikasno postupanje inspektora, profesionalizam i kvalitet rada inspeksijskih organa, a što je od izuzetne važnosti i za subjekte nadzora u smislu njihove pravne sigurnosti.

Fokus rada bio je i na sistemu lokalne samouprave. Uspostavljen je nadzor nad primjenom propisa na lokalnom nivou iz nadležnosti ovog Ministarstva, a rađeno je i na pripremi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi koji će biti utvrđen u I kvartalu 2022. Konkretnim djelovanjem, radnim posjetama

opštinama, kontinuiranim dijalogom sa Zajednicom opština uspostavljen je partnerski odnos sa lokalnim samoupravama, a sve sa jednim ciljem – da svaki čovjek dobije jednako kvalitetnu uslugu i od centralnih i od lokalnih organa.

U cilju realizacije koncepta Administracije bez papira, otpočet je pilot projekat elektronske razmjene dokumenta između tri pilot institucije: Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava (MPLJMP), Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija (MJUDDM) i Uprave za kadrove (UZK). Održane su prezentacije, obuke, testni scenario i prvi put izvršena razmjena dokumenata što će biti od značaja i za dalji razvoj i unapređenje sistema elektronskog upravljanja dokumentima.

Razvijena je LIAS platforma - platforma za eObuke za zaposlene u javnoj upravi.

Pripremljen je Nacrt Srednjoročnog programa rada Vlade 2022-2024 i isti je na javnoj raspravi.

Izrađena je eUsluga za izdavanje COVID sertifikata i njegovu interoperabilnost sa EU sistemom, koja je dostupna na portalu www.ezdravlje.me

Slobodan pristup informacijama

Vlada je 29. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Priprema ovog Zakona je podrazumijevala temeljan i širok konsultativni proces sa predstavnicima civilnog sektora kao i međuresorne sastanke sa svim relevantnim organima državne uprave. Ovim nacrtom će se omogućiti efikasnije ostvarivanje prava građana na pristup informacijama u posjedu organa vlasti i transparentniji rad, podsticanje djelotvornosti, odgovornosti i afirmacije integriteta i legitimnosti organa vlasti. Pored ovoga, zakon će omogućiti javnosti da uvijek zna kojom imovinom raspolažu javni funkcioneri, kao i sva sa njima povezana lica. Osim na imovinu ovo se odnosi i na njihove prihode i eventualni sukob interesa tih lica ili sa njima povezanih lica, bez obzira na to da li su članovi zajedničkog domaćinstva. Zakonom su precizirana ograničenja koja se odnose na poslovnu tajnu, posebno informacija kojima se može otkriti korupcija. Razlozi koji se odnose na pretežni javni interes su prošireni u odnosu na važeći Zakon, što će omogućiti da više informacija bude dostupno javnosti. Unaprijeđene su odredbe koje se odnose na ponovnu upotrebu informacija i jača se uloga i nadležnosti Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, kao nezavisnog nadzornog organa.

Unaprijeđen je Portal otvorenih podataka data.gov.me, poboljšano korisničko iskustvo i vizuelni identitet, sa ciljem da se u narednom periodu poveća broj setova, otvorenih podataka i obezbijedi veća otvorenost javne uprave u oblastima od interesa građanima, civilnom, akademskom i privatnom sektoru.

U novembru 2021. je osnovan Savjet za upravljanje otvorenim podacima kako bi se mapirali izazovi u oblasti otvorenih podataka i predlaganje rješenja za iste, unapređenje upravljanja otvorenim podacima, kao i promocija portala otvorenih podataka.

Digitalizacija

Značajni iskoraci napravljeni su i u oblasti digitalizacije i elektronskih usluga. Početkom godine stavljen je u funkciju novi Vladin portal koji je zasnovan na potrebama korisnika i sadrži brojna poboljšanja u odnosu na staru verziju, kao što su korišćenje tehnološki naprednih platformi, puna primjena standarda pristupačnosti i čitač ekrana koji je uveden po prvi put. Krajem 2021. raspisan je tender za drugu razvojnu fazu koja uključuje i preostale organe uprave čiji će sajtovi tokom naredne godine takođe biti prilagođeni u skladu sa ovim standardima, te ovaj proces biti zaokružen.

Takođe, osim ranije implementiranih usluga elektronskog upisa studenata na fakultete i registracije preduzeća, u decembru 2021. je finalizovana digitalna EU Covid potvrda/pasoš koja olakšava slobodu kretanja u zemlji i inostranstvu i potvrđuje da je osoba, vakcinisana, testirana ili je prebolovala COVID 19.

U saradnji sa MUP-om, KBC PG, Glavnim gradom Podgorica, uz podršku UNDP uspješno je koncipirano pet novih usluga koje su trenutno u testnoj fazi, a biće stavljene u produkciju tokom prvog kvartala 2022. Radi se kako je i planirano o on-line uslugama Prijave rođenja, Prijave smrti, Prijave vjenčanja, Promjene prebivališta i Online plaćanje poreza za nekrentnine. Osim ovoga, u toku je i pripremna faza u cilju razvoja još jedne usluge – on-line podnošenja zahtjeva za saobraćajne dozvole.

Kako je i planirano u poslednjem kvartalu ove godine šest novih registara je prijavljeno i pripremljeno za razmjenu podataka kako bi se omogućio nesmetan razvoj novih elektronskih usluga. Strategijom digitalne transformacije 2022-2026 koju je Vlada usvojila u decembru 2021. predviđen je i razvoj novih usluga i unapređenje sistema za elektronsku razmjenu podataka između registara (JSERP), kako u tehničkom tako i u proceduralnom smislu.

Vlada je 29. XII 2021. usvojila Strategiju sajber bezbjednosti 2022-2026, kojom je predviđeno formiranje Agencije za sajber bezbjednost kako bi se postigla centralizacija sajber ekspertize, smanjio odliv stručnog kadra, omogućio efikasniji odgovor na sajber napade i zaštitila kritična informatička infrastruktura

Vlada je 9. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o elektronskom dokumentu, koji će doprinijeti ubrzanju digitalne transformacije, afirmaciji korišćenja elektronskog dokumenta, digitalnog potpisa, elektronskog pečata u javnoj upravi i privredi, ali i donijeti uštede zbog smanjenja korišćenja papirnih dokumenata.

Pokrenut je projekat Montenegro Digital, sa ciljem sprovođenja digitalne transformacije na nivou cijele Vlade, modernizacije javne uprave, osnaženja internih kapaciteta, optimizacije IT troškova i kako bi omogućili održivi i svrsishodni razvoj digitalnih servisa i najbolje korisničko iskustvo građanima koji će definisati digitalne standarde i standardizovati tehnologiju na nivou cijele Vlade. Takođe, pokrenut je i projekat Digitalne akademije - platforme za edukaciju i povezivanje svih relevantnih aktera koji rade na građenju digitalnih i liderskih vještina javnih službenika, studenata i ranjivih grupa od strateškog značaja. Takođe, mijenjanje cjelokupne radne kulture, razvijanje vještina menadžmenta za razvoj digitalnih proizvoda i „soft” vještina kao discipline u radu na brojnim projektima i programima, koristeći savremene alate, za državne službenike biće potpuno novo iskustvo učenja, koje će se realizovati kroz projekat Digitalne akademije i u konačnom, uticati na njihove svakodnevne rezultate u radu.

Razvoj i koordinacija politika

U protekle tri godine došlo je do poboljšanja kvaliteta planiranja politika i strateških dokumenata, o čemu svjedoči i godišnji statistički podaci. Napredak je posebno vidljiv u razvoju ciljeva i indikatora učinka, kao i razvoju okvira za praćenje i izvještavanje. Postoje i poboljšanja u oblasti finansijskog izveštavanja, ali neki izazovi i dalje preovladavaju, posebno na nivou izvještavanja.

Razvijen je Portal za strateško planiranje u okviru IT sistema za evropske integracije (MESPH) i uspostavljen je IT sistem za praćenje i izvještavanje srednjoročnih programa rada ministarstava – ISPI. Iako su odvojeni, na osnovu specifikacija se može utvrditi da se radi o dva komplementarna rješenja koja se mogu uvezati. Međutim, kroz pilot upotrebu oba sistema se ispostavilo da ne odgovaraju u potpunosti potrebama korisnika (državnih službenika) te da im nedostaju određeni elementi iz relevantnih metodologija, posebno prilikom pripreme izvještaja o sprovođenju. Pored njih, postoji i poseban sistem za pripremu programskog budžeta. IT rješenja za monitoring politika i programski budžet nijesu sistemski uvezana. Za sad ne postoji jedinstvena terminologija ili šema s podacima koji bi se mogli

preuzimati iz Informatičnog sistema za programsko budžetiranje, za potrebe planiranja rada ministarstava i pripremu strateških dokumenata i izvještaja o realizaciji.

Inkluzivni razvoj politika zasnovan na dokazima

U dijelu kontrole kvaliteta javnih konsultacija, usvojena je izmjena i dopuna Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, koju je Vlada usvojila 27. II 2020, a tiče se nadležnosti Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija za praćenje kvaliteta sprovođenja javnih rasprava u pripremi zakona i strategija, pored nadležnosti za pripremu propisa koji uređuje postupak sprovođenja javne rasprave. Unutrašnjim aktom o sistematizaciji ovog Ministarstva iz 2021. taj zadatak je delegiran Direktoratu za efikasnu implementaciju dobre javne uprave. Time je uspostavljen mehanizam centralizovanog praćenja kvaliteta javnih rasprava i jasno određena institucija za analizu primjene standarda u vezi sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona i strategija. Imajući u vidu da je zaokružen normativni i institucionalni okvir, u narednom periodu je neophodno kvalitetno implementirati novu nadležnost centralne kontrole kvaliteta sprovođenja javnih rasprava na način da se obezbijedi da sva ministarstva uz predloge zakona i strategija koje dostavljaju Vladi na razmatranje, ujedno dostavljaju i mišljenje Ministarstva javne uprave o kvalitetu sprovođenja javnih rasprava u pripremi dokumenta.

Saradnja sa NVO

Kad je u pitanju nivo učešća organizacija civilnog društva u procesu kreiranja politika, Vlada je donijela Uredbu o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radnim grupama organa državne uprave i sprovođenju javnih rasprava u pripremi zakona i strategija, kojom se, između ostalog, utvrđuje postupak i način sprovođenja javnih rasprava u početnoj fazi pripreme zakonodavnih akata i strateških dokumenata. Usvojen je Izvještaj o primjeni Uredbe od strane Vlade u novembru 2021.

Tokom 2021. izmijenjena je Odluka o Savjetu za saradnju organa državne uprave i NVO i održana prva sjednica ovog tijela. U pripremi je nova Odluka o Savjetu za saradnju organa državne uprave i NVO obzirom da je ovom tijelu istekao trogodišnji mandat.

Javna uprava i upravljanje kadrovima

Postupak izrade Kadrovskog plana za 2021. prvi put je sproveden kroz modernizovanu Centralnu kadrovsku evidenciju. Sredinom godine Vlada je usvojila Informaciju o zakonskoj obavezi unosa podataka u Centralnu kadrovsku evidenciju (CKE) kojom se državni organi obavezuju da će kadrovske planove izrađivati kroz CKE.

Kad je u pitanju službenički sistem, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija je početkom godine izdalo smjernice za izbor v.d. pozicija. Takođe, kandidati koji konkurišu za rad u državnim organima oslobođeni su svih troškova prijave na radno mjesto, što je uz izmjene i dopune Zakona o državnim službenicima i namještenicima od januara 2021. kojima su liberalizovani formalni uslovi za zapošljavanje, uticalo na veću konkurentnost i pozitivan trend rasta prosječnog broja prijavljenih kandidata u 2021. u odnosu na 2020.

Optimizacija

Vlada je 8. VII 2021. usvojila Izvještaj o realizaciji plana optimizacije javne uprave 2018-2020 za 2020, s osvrtom na implementaciju cjelokupnog dokumenta. Na osnovu iskustva o realizaciji Plana optimizacije iz 2018-2020. konstatovano je da se pitanje optimizacije organa javne uprave ne može dalje treirati isključivo samo kao pitanje broja zaposlenih u javnoj upravi. Vizija nove Strategije 2022-2026. jeste da se pitanje optimizacije predvidi kroz određene mjere intervencije, posebno kroz unapređenje kadrovskog planiranja i proširenje opsega kadrovskog planiranja na sve službenike koji se finansiraju iz budžeta i realizacije zapošljavanja na osnovu stvarnih potreba organa, daljeg razvoja centralne kadrovske evidencije, uspostavljanjem mehanizama za bolje upravljanje ugovorima o djelu i ugovorima o povremenim i privremenim poslovima.

PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST

PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

Pravosuđe

Vlada je 13. V 2021. usvojila Godišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za implementaciju Strategije reforme pravosuđa 2019–2022, za 2020. Shodno Izvještaju, u periodu od 1. I - 31. XII 2020, od ukupno 115 dospelih aktivnosti realizovane su 82 aktivnosti (71%), djelimično je realizovana 21 aktivnost (18%), a bilo je 12 nerealizovanih aktivnosti (11%).

Vlada je 9. XII 2021. donijela Akcioni plan za implementaciju Strategije reforme pravosuđa 2019-2022. (za period 2021-2022). Planom se utvrđuju aktivnosti, indikatori rezultata i uticaja, rokovi, nadležni organi i izvori finansiranja potrebni za sprovođenje strateških smjernica definisanih Strategijom. Predviđeno je 117 aktivnosti za realizaciju strateških i operativnih ciljeva. Za sprovođenje Akcionog plana potrebno je obezbijediti 4.361.414,99 eura (od čega 1.386.913 eura iz budžeta sudstva, Državnog tužilaštva i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, a 2.974.501,99 eura od donatorskih sredstava).

Vlada je 29. XII 2021. usvojila Informaciju o postupku izrade Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. U Informaciji se navodi da je, u sklopu pripreme predloga zakonskih rješenja o ispitivanju porijekla imovine kao obaveze utvrđene programskim dokumentima Vlade za 2021. urađena analiza koja ukazuje na potrebu daljeg razmišljanja u pravcu modifikacije postojećeg sistema oduzimanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću i usvajanja sistema koji će omogućiti efikasnije i efektivnije oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi i istovremeno borbe protiv teških oblika kriminala ali i jačanje vladavine prava.

Pripremljen je Nacrt zakona o lobiranju. Javna rasprava na temu Nacrta zakona sprovedena je u periodu od 29. X -18. XI 2021.

Skupština je 27. V 2021. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu. Najvažnije promjene u Zakonu odnose se na promjenu sastava Tužilačkog savjeta koji bira Specijalnog tužioca i ostale tužioce. Usvojenim izmjenama je promijenjena njegova struktura. Ima 11 članova, po pet iz redova tužilačke organizacije i „uglednih pravnika” koje bira Skupština, uz jednog predstavnika Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava. Predviđeno je da se većina sastava Tužilačkog savjeta (pet pravnika i predstavnik Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava) bira prostom većinom u Skupštini.

Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o izmjenama Zakonika o krivičnom postupku. Cilj donošenja ovog zakona je potreba omogućavanja efikasne borbe protiv teških oblika kriminala, posebno organizovanog kriminala i korupcije koja nije moguća bez postojanja sveobuhvatne liste specijalnih istražnih metoda, u koje spadaju mjere tajnog nadzora.

Skupština je 29. XII 2021. za četiri člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika izabrala Miloša Vuksanovića, Sinišu Gazivodu, Borivoja Đukanovića i Filipa Jovovića, dok je za člana Tužilačkog savjeta iz reda uglednih pravnika – predstavnika nevladinih organizacija izabran Stevo Muk. Nakon toga, predsjednik Skupštine je proglasio Tužilački savjet u punom sastavu.

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima Sekretarijata Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, od ukupno sistematizovanih 19, sada je popunjeno 14 radnih mjesta. Kadrovskim planom za 2021. Centar je tražio popunu tri radna mjesta (savjetnik u Odjeljenju za inicijalnu obuku, savjetnik u Službi za opšte poslove i finansije i direktor Sekretarijata). Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je dalo saglasnost na Kadrovski plan Centra za 2021. samo za popunu jednog radnog mjesta tj. sprovođenje javnog konkursa za radno mjesto direktor/ica Sekretarijata Centra.

Opredijeni Budžet za rad Centra u 2021. iznosi 419,999 eura, što je ispod zakonskog propisanog iznosa (čl. 53 Zakona o Centru).

U decembru 2021. održani su sastanci predstavnika Centra sa predstavnicima Tužilačkog savjeta i Sudskog savjeta u cilju unapređenja saradnje, naročito kada je u pitanju usklađivanja izbora kandidata za sudije i kandidata za državne tužioce i sprovođenja programa inicijalne obuke tj. dosledne primjene člana 41 stav 2 Zakona o Centru, od strane Sudskog i Tužilačkog savjeta.

U organizacionom smislu, Vrhovni sud Crne Gore se u ovom periodu suočio sa teškim i kompleksnim izazovima u radu, jer sudijsku funkciju vrši samo šest sudija, od predviđenih 19, dok predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore još uvijek nije izabran. Vršilac dužnosti predsjednika Vrhovnog suda Crne Gore je sudija ovog suda, dr Vesna Vučković, koja je imenovana na tu funkciju odlukom Sudskog savjeta od 6. IX 2021. Napominjemo, vijeća u Vrhovnom sudu Crne Gore su trojna i petorna.

Vrhovni sud je nastavio sa sprovođenjem sudskih i vansudskih aktivnosti. Na dan 20. X 2021. Vrhovni sud je imao ukupno u radu 3.214 predmeta, od čega je riješio 1.905 predmeta, dok je neriješeno 1.309 predmeta. Stopa efikasnosti (riješениh predmeta u odnosu na priliv) iznosi 73.5%. U daljem periodu, nastaviće se sa održavanjem sjednica vijeća, koje su izuzetno opterećene, zbog gore navedenih razloga.

U oktobru 2021. Vrhovni sud je predstavio javnosti Analizu kaznene politike za najteža krivična djela, uključujući krivična djela iz oblasti visoke korupcije i organizovanog kriminala. Analiza sadrži zaključke o kaznenoj politici, koja je zastupljena kod sudova u posmatranom periodu i sadrži smjernice za buduće postupanje sudova, u smislu odmjeravanja kazne učinocima navedenih krivičnih djela.

Skupština je 29. XII 2021. konstatovala prestanak funkcije sudiji Ustavnog suda Dragoljubu Draškoviću 1. I 2022. zbog ispunjenja uslova za starosnu penziju.

Ratni zločini

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. u Specijalnom državnom tužilaštvu je bilo u radu sedam predmeta u kojima je sproveden postupak izviđaja. U jednom predmetu, koji je formiran povodom zamolnice za preuzimanje krivičnog gonjenja Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona protiv jednog lica, zbog krivičnog djela ratni

zločin protiv civilnog stanovništva, nakon analize svih prikupljenih podataka i dokaza ocijenjeno je da ne postoji osnovana sumnja da je to lice izvršilo navedeno krivično djelo. U drugom predmetu, formiranom povodom podneska fizičkog lica o navodnom učešću RTCG i drugih medijskih kuća, kao i NN lica u organizovanju paravojnih jedinica radi vršenja ratnih zločina na teritoriji bivše Jugoslavije, nakon analize prikupljenih dokaza ocijenjeno je da ne postoji osnov za preduzimanje krivičnog gonjenja protiv bilo kojeg lica za bilo koje krivično djelo, iz kojih razloga je predmet arhiviran, o čemu je obaviješten podnosilac podneska. Ostali predmeti se nalaze u fazi izviđaja i u istima se preduzimaju potrebne mjere i radnje u pravcu prikupljanja pravno relevantnih dokaza.

U izvještajnom periodu, Specijalno državno tužilaštvo je postupalo povodom 10 zamolnica za pružanje međunarodne pravne pomoći koje su u toku 2021. upućene od strane Tužilaštva BiH i Tužilaštva za ratne zločine R. Srbije te postupalo povodom pet zamolnica navedenih tužilaštava iz ranijeg perioda. Povodom navedenih zamolnica Specijalno državno tužilaštvo je preko Specijalnog policijskog odjeljenja prikupljalo tražene podatke i dokaze te preduzimalo istražne radnje saslušanja lica u svojstvu osumnjičenih i svjedoka.

U jednom predmetu koji je formiran povodom ustupanja krivičnog gonjenja protiv jednog lica, državljanina Crne Gore, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 KZ SRJ, Specijalno državno tužilaštvo je 21. X 2021. pred Višim sudom u Podgorici podiglo optužnicu protiv P. (Ć.) S., zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 KZ SRJ, koja je potvrđena od strane suda i postupak pred sudom je u toku.

BORBA PROTIV KORUPCIJE

Preventivne mjere

U periodu 12 - 16. IV 2021. održana je ekspertska misija na temu funkcionisanja Agencije za sprječavanje korupcije, kako bi se dubinski analizirao rad u svim nadležnostima Agencije za sprječavanje korupcije i sveobuhvatno procijenio dosadašnji napredak Crne Gore u oblasti prevencije korupcije.

U izvještaju OECD Competitiveness Outlook in South East Europe 2021. navodi se da Crna Gora ima najveći prosjek u odnosu na sve druge zemlje Zapadnog Balkana. U oblasti procjene rizika od korupcije (planovi integriteta) Crna Gora ima najveću ocjenu - 4.5 od 5.0, dok drugoragirana zemlja ima ocjenu 3. Crna Gora i Albanija dijele najveću ocjenu u pogledu aktivnosti podizanja svijesti javnosti o korupciji i to 4.0.

Kroz II fazu Horizontalnog programa za Zapadni Balkan i Tursku Agencija je uz ekspertsku podršku izradila navedena dokumenta: Nacrt Etičkog kodeksa za vršioce najviših funkcija izvršne vlasti, sa Smjernicama u oblasti etike i integriteta. Vlada je usvojila Smjernice na sjednici održanoj u septembru 2021. Izadana je i Metodologija za kontrolu nenovčanih priloga i kontrolu finansiranja izbornih kampanja od strane trećih lica.

U domenu sprečavanja sukoba interesa i poštovanja ograničenja u vršenju javnih funkcija, ASK je, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. postupajući po svim primljenim zahtjevima, dala 178 Mišljenja, što je za 31,8% više nego cijele prethodne godine (135). Veliki broj podnijetih zahtjeva i datih Mišljenja ASK posljedica je povećanja broja novoimenovanih javnih funkcionera. Nakon datih Mišljenja Agencije, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. podnijete su 24 ostavke javnih funkcionera, a struktura istih je sledeća: 17 ostavki na javne funkcije, jedno razrješenje s javne funkcije, dvije ostavke na članstvo u organu upravljanja pravnog lica, kao i tri ostavke na dužnosti izvršnog direktora i lica ovlašćenog za zastupanje pravnog lica, dok je konstatovano i jedno razrješenje člana organa upravljanja sportske organizacije.

U periodu od 1. I do 15. X 2021, dostavljeno je 10.466 izvještaja o prihodima i imovini po svim osnovima, što je za 23% više izvještaja o prihodima i imovini u odnosu na 2020. U zakonom propisanom roku 90,12% javnih funkcionera i državnih službenika ispunilo je svoju zakonsku obavezu predavanja redovnog godišnjeg izvještaja. Svi dostavljeni izvještaji su administrativno-tehnički provjereni. U smislu tačnosti i potpunosti podataka provjereno je 1.076 izvještaja, odnosno 948 izvještaja u skladu s godišnjim planom odnosno 107,23% od ukupno 884 koliko je predviđeno Godišnjim planom provjere za 2021, 24 izvještaja na zahtjev drugog državnog organa, 16 izvještaja na zahtjev pravnog ili fizičkog lica, šest izvještaja na anonimni zahtjev i 82 izvještaja po službenoj dužnosti (šestostruko više nego cjelokupne 2020). Svi izvještaji u kojima su uočena moguća kršenja Zakona proslijeđeni su ili će biti proslijeđeni Odsjeku za pokretanje upravnih i prekršajnih postupaka i postupanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama. Dodatna provjera, koja se odnosi na 20 visokih funkcionera odabranih u skladu sa ranjivošću funkcije na korupciju, započeta je u II kvartalu (novina predviđena Planom rada ASK za 2021) i trajaće do kraja godine.

Po svim osnovima rada Agencije u oblasti kontrole finansiranja političkih subjekata i izbornih kampanja, izvršena je kontrola 6.494 dostavljenih izvještaja obveznika Zakona, od čega, 131 u vezi s redovnim radom i 6.362 u vezi s izbornim kampanjama (Nikšić, Herceg Novi, Cetinje, Mojkovac, Petnjica).

U dijelu koji se odnosi na redovan rad političkih subjekata, Agencija je protiv političkih subjekata koji nisu dostavili konsolidovane izvještaje i odluke o visini članarine u skladu sa Zakonom, izrekla mjere obustave prenosa budžetskih sredstava za finansiranje redovnog rada ili mjeru gubitka ovih sredstava za ukupno devet političkih subjekata. Nakon ispunjavanja obaveza od strane političkih subjekata, Agencija je opštinama uputila obavještenje o prestanku važenja mjere obustave sredstava za četiri politička subjekta.

Vršeći kontrolu tačnosti i potpunosti dostavljenih izvještaja tokom izbornih kampanja, u skladu sa usvojenom metodologijom, ASK je u izvještajima političkih subjekata evidentirala ukupno 35 nepravilnosti (NK 16 – HN 19). Proaktivno djelujući, Agencija je, radi dostavljanja izvještaja u roku, kao i kod uočenih tehničkih nepravilnosti, uputila 198 upozorenja (62 političkim subjektima, 136 organima vlasti) na koja su svi obveznici pozitivno reagovali.

Zakonom su propisane obaveze i zabrane za subjekte koji pružaju usluge medijskog oglašavanja koje se odnose na dostavljanje cjenovnika u toku kampanje, kao i ugovora sklopljenih sa političkim subjektima u kampanji. U skladu s tim, Agenciji je u vezi s izbornim kampanjama u Nikšiću i Herceg Novom dostavljeno 65 cjenovnika medija i 75 ugovora o medijskom oglašavanju. Zbog nedostavljanja cjenovnika u zakonskom roku, a pružanja usluga medijskog oglašavanja te nedostavljanja ugovora zaključenih sa političkim subjektima u roku i na propisan način, Agencija je pokrenula prekršajne postupke. Svi dostavljeni cjenovnici i ugovori su objavljeni na internet stranici ASK.

Agencija je izvršila 350 kontrola poštovanja zabrana i ograničenja od strane organa vlasti i političkih subjekata u toku izborne kampanje (81 u Nikšiću, 65 u Herceg Novom i 204 Mojkovac, Cetinje i Petnjica), od čega je izvršeno 49 kontrola na terenu. Svi zapisnici sa izvršenih kontrola su objavljeni na internet stranici Agencije.

Kada je u pitanju kontrola ograničenja mjesečne potrošnje tokom dvije izborne kampanje (kontrolisano 284 organa vlasti) utvrđeno je prekoračenje potrošnje kod 61 obveznika. Zbog nedostavljanja odluka o zapošljavanju sa pratećom dokumentacijom u roku, utvrđeno je kašnjenje kod 49 organa vlasti. U svim slučajevima uočenih kršenja Zakona, inicirano je pokretanje prekršajnih postupaka.

Kod davalaca priloga, izvršena je kontrola 14 propisanih zabrana, odnosno izvršena je provjera i kontrola 2.246 lica davalaca priloga političkim subjektima za redovan rad u 2020. i izbornu kampanju u 2021. S tim u vezi, konstatovano je da dva lica koja su dala prilog političkom subjektu nisu bila upisana u birački spisak, dok su četiri lica pravosnažno osuđena za krivična djela sa elementima korupcije. Pokrenuta su dva prekršajna postupka.

Agencija je zaprimila značajno više prijava zviždača (125) u odnosu na cjelokupnu 2016. (56), 2017. (69) i 2020. (75). Od ukupnog broja dostavljenih prijava, 35 je podneseno anonimno, što je značajno manje u odnosu na iste periode prethodnih godina.

ASK je okončala 30 postupaka po prijavama zviždača i u 11 utvrdila postojanje ugrožavanja javnog interesa. U vezi s okončanim postupcima, Agencija je dala ukupno 17 preporuka zakonskim obveznicima za unapređenje transparentnosti i otklanjanje korupcijskih rizika:

- do 15. XII 2021. realizovano je devet preporuka;
- osam preporuka nije realizovano te je u tom smislu ASK postupila u skladu s ovlaštenjima koja proizilaze iz odredbe člana 53 ZSK i pokrenula prekršajni postupak zbog nedostavljanja Izvještaja o preduzetim radnjama, a u vezi s izvršenjem preporuka Agencije (jedna naknadno realizovana).

Agencija je devet prijava zviždača prosljedila nadležnim tužilaštvima, dok je 17 prijava prosljedila drugim nadležnim institucijama. Inače, pred drugim nadležnim organima u toku je i 25 postupaka po prijavama zviždača iz prethodnog perioda.

Agencija je u izvještajnom periodu pokrenula šest postupaka po službenoj dužnosti zbog sumnje u postojanje ugrožavanja javnog interesa koje upućuje na postojanje korupcije. Okončana su ukupno četiri ex officio postupka (uključujući i one pokrenute u prethodnom periodu) i u tri utvrđeno postojanje ugrožavanja javnog interesa koje upućuje na postojanje korupcije i date četiri preporuke zakonskim obveznicima za unapređenje transparentnosti i otklanjanje korupcijskih rizika – četiri realizovane, dok u jednom nije utvrđena osnovanost pokrenutog postupka.

Podnijeta su četiri zahtjeva za zaštitu zviždača. Agencija je u izvještajnom periodu okončala četiri postupka po zahtjevima za zaštitu zviždača iz ovog i prethodnog perioda. Postupajući po njima, ASK je donijela tri mišljenja u kojima je utvrdila da je nastala šteta, odnosno da postoji mogućnost nastanka štete po zviždača, i dala pet preporuka poslodavcima o tome šta treba preduzeti da bi se nastala šteta otklonila (četiri su realizovane, jedna nije realizovana te je u tom smislu ASK postupila u skladu sa ovlaštenjima koja proizilaze iz odredbe člana 63 ZSK).

Agencija je u 2021. donijela više pozitivnih mišljenja na zahtjeve za zaštitu zviždača u odnosu na godišnji nivo prethodne četiri godine rada ASK, a na istom nivou kao tokom cijele 2016, kada je bilo i najviše zahtjeva za zaštitu.

Ukupno je 707 organa vlasti dostavilo plan integriteta Agenciji, što je 98,1% od ukupno 721 organa vlasti. Organi vlasti su bili u obavezi da Agenciji do 15. IV 2021. dostave izvještaj o sprovođenju plana integriteta u 2020, na osnovu čega su Agenciji dostavljena 692 izvještaja o sprovođenju plana integriteta. Ukupan broj organa vlasti koji su odredili menadžera integriteta od 1. I 2016. je 709 (98,3% od ukupnog broja organa vlasti).

U martu 2021. izrađen je Izvještaj o donošenju i sprovođenju planova integriteta u 2020. koji sadrži i procjenu efikasnosti i efektivnosti svih planova integriteta. Izvještaj pruža pregled stepena realizacije mjera definisanih planovima integriteta i trenutnog statusa identifikovanih rizika od korupcije i drugog neetičnog i neprofesionalnog ponašanja, a sadrži i preporuke za unapređenje planova integriteta.

U izvještajnom periodu, pet fizičkih lica i jedno pravno lice koji se nalaze u registru lobista dostavili su Agenciji izvještaj o radu za 2020. (donijeto jedno rješenje o prestanku važenja odobrenja za obavljanje djelatnosti lobiranja).

Agencija je donijela sedam mišljenja na propise u odnosu na rizike od korupcije², jednak broj kao u prethodne tri godine rada ukupno.

Agencija je pokrenula 335 upravnih postupaka, što je značajno više u odnosu na godišnji nivo prethodne tri godine (31,6% više u odnosu na 2018; 35,1% više u odnosu na 2019; 28,4% više u odnosu na 2020), dok je procenat utvrđenih kršenja zakona značajno veći u odnosu na iste izvještajne periode prethodne dvije godine. Broj donijetih odluka u ovoj godini, odnosno broj riješenih predmeta je ukupno 217.

Zbog kršenja antikorupcijskih zakona iz svoje nadležnosti, Agencija je pokrenula ukupno 1091 prekršajnih postupaka (955 zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i 136 prekršajnih naloga). Tokom izvještajnog perioda, okončano je ukupno 833 postupka (uključujući postupke po zahtjevima iz prethodnih godina i realizovane naloge), od čega su u 89% izrečene sankcije. Ukupan iznos novčanih kazni, uključujući i realizovane naloge, iznosi 141.157 eura.

Na osnovu predloga ASK za oduzimanje imovinske koristi stečene izvršenjem prekršaja, osim izricanja novčanih kazni, sudovi su u dva predmeta (iz 2021. i 2019) oduzeli imovinsku korist u ukupnom iznosu od 8.655 eura.

U 2021. Agencija je pokrenula gotovo dvostruko više prekršajnih postupaka u odnosu na 2020. (552), a značajno više u odnosu na godišnji nivo prethodne četiri godine rada ASK (2017 – 423; 2018 – 457; 2019 – 427). Ovo je prvenstveno generisano većim brojem pokrenutih postupaka u oblasti provjere prihoda i imovine, usljed intenzivnijeg rada i proaktivnog pristupa ASK. Takođe, ASK je u 2021. izdala za čak 31,1% više prekršajnih naloga u odnosu na broj izdatih naloga tokom prethodne tri godine ukupno.

Represivne mjere

U izvještajnom periodu, donijeto je 12 naredbi o sprovođenju istrage protiv 59 fizičkih i 18 pravnih lica.

U istom periodu, Višem sudu u Podgorici su podnijeta dva optužna predloga protiv osam fizičkih lica i podignuto devet optužnica protiv 59 fizičkih i osam pravnih lica.

U četiri predmeta zaključen je 21 sporazum o priznanju krivice sa 21 fizičkim licem i devet pravnih lica, od čega je 16 sporazuma usvojeno odlukom suda, četiri sporazuma su u postupku suda i odlučivanja, dok je jedan sporazum odbijen. Kazne su zatvorske, uslovne i novčane, kao sporedne i nadoknađena je imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela, dok je za pravna lica izrečena kazna prestanka pravnog lica biranjem iz CRPS.

U šest predmeta donijete su naredbe o pokretanju finansijske istrage protiv 35 fizičkih i dva pravna lica.

² Mišljenje na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu; Mišljenje na Predlog zakona o Tužilaštvu za organizovani kriminal i korupciju; Mišljenje na Odluku o Nacionalnom savjetu za borbu protiv korupcije na visokom nivou; Mišljenje na Odluku o načinu i kriterijumima za rješavanje stambenih potreba funkcionera; Mišljenje na Zakon o izmjenama i dopunama Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju; Mišljenje na Zakon o PDV-u; Mišljenje na Zakon o radu.

Radi očuvanja imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću i radi mogućeg naknadnog oduzimanja imovinske koristi, SDT je podnijelo Višem sudu u Podgorici predloge za određivanje privremenih mjera obezbjeđenja, zabrane raspolaganja korišćenja pokretne i nepokretne imovine u tri predmeta, koji su usvojeni od strane Višeg suda. Ovi predlozi se odnose na sledeće: marina 7.442m², dok 2.306m², zgrada brodogradnje 2.823m², pašnjak 7.184m², neplodno zemljište 1.057m², pristanište 804m², pomoćna zgrada u privredi 527m², zgrade 1820m², objekat EPCG 5m², poslovna zgrada u privredi 205m², poslovni prostor 850m², objekat u izgradnji 30m², bazen 43m², garaža 69m², podrum 20m², dvorište 1729m², stambeni prostor 5299m², šuma 1641m², njiva 5420m², servisni objekat za sport 37m², zemljište 9933m², livada 5950m², put 248m², parcela morske obale površine 100m² na kojoj je izgrađen četvorospratni objekat površine oko 300m² procijenjene vrijednosti zemljišta i zgrade oko 690.000 eura.

Navedenom mjerom je privremeno oduzeta pokretna imovina – osam putničkih motornih vozila i jedan motocikl. Izvršena je blokada novčanih sredstava u iznosu od 6.470.958,40 eura i privremeno su oduzeta novčana sredstva u iznosu od 4.340 eura.

Viši sud u Podgorici je u periodu od jula do oktobra 2021. u oblasti visoke korupcije primio 11 predmeta protiv 20 okrivljenih lica i riješio sedam predmeta protiv devet lica. U riješenim predmetima, donijete su dvije osuđujuće presude (uslovna osuda i kazna zatvora koja se izdržava u prostorijama za stanovanje), dvije presude kojima se optužba odbija, dok su tri predmeta protiv pet lica riješena na drugi način (obustava postupka i utvrđena nadležnost drugog suda).

TEMELJNA PRAVA

U prvom kvartalu 2021. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je uz prethodno mišljenje Administrativnog odbora Skupštine Crne Gore, od 18. V 2021. donio novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji se primjenjuje od 2. VI 2021. Važećim Pravilnikom je, kao i prethodnim, predviđen isti broj radnih mjesta tj. 35 radnih mjesta od čega je popunjeno 30. Na ovaj broj treba dodati starješinski kadar, odnosno Zaštitnika i zamjenice, odnosno pet osoba u rukovodnoj strukturi koji nijesu dio administrativne strukture.

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. nije bilo novih zapošljavanja u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Djelotvorna primjena ljudskih prava

Zaštitnik je ovlašćen da daje preporuke postupajući po pritužbama građana. Po preliminarnim podacima, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. Zaštitnik je imao u radu 968 predmeta po pritužbama.

Prava osoba sa invaliditetom

Vlada je u 8. VII 2021. usvojila Akcionni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. za 2021., s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020.

Na Međunarodni dan lica s invaliditetom je prezentovan Nacrt Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2022-2027. s Akcionim planom za 2022-2023. ovaj datum je određen kao početak širokih konsultacija. Strateški cilj je ravnopravan pristup lica s invaliditetom kroz izmjenu institucionalnog pravnog, socioekonomskog okvira, uz primjenu modela zasnovanog na ljudskim pravima. Usvajanje ovog dokumenta planirano za II kvartal 2022.

Vlada je 9. XII 2021. donijela Odluku o formiranju Savjeta za prava lica sa invaliditetom. Savjet čine: potpredsjednik Vlade; ministar pravde, ljudskih i manjinskih prava; ministar finansija i socijalnog staranja; ministar zdravlja; ministar unutrašnjih poslova; ministar javne uprave, digitalnog društva i medija; ministar prosvjete, nauke, kulture i sporta; ministar ekonomskog razvoja; ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; ministar kapitalnih investicija; sekretar Sekretarijata za zakonodavstvo; generalni direktor Direktorata za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava; direktor Zavoda za zapošljavanje Crne Gore; predsjednik Paraolimpijskog komiteta Crne Gore i pet članova koji su predstavnici organizacija lica sa invaliditetom kojima rukovode lica sa invaliditetom, odnosno čiji su članovi lica sa invaliditetom i/ili organizacije lica sa invaliditetom. Savjet ima za cilj da unaprijedi položaj lica s invaliditetom i da se o pitanjima koja se odnose na lica sa invaliditetom odlučuje na nivou Vladinog tijela.

Rodna ravnopravnost i nasilje u porodici

U julu 2021. usvojena je Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025. s Akcionim planom 2021-2022. Početkom novembra 2021, formirana je Komisija za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. s Akcionim planom 2021-2022.

Vlada je 23. IX 2021. usvojila III Periodični izvještaj o sprovođenju CEDAW konvencije. III Periodični izvještaj o sprovođenju CEDAW konvencije sadrži rezultate na planu ostvarivanja politike rodne ravnopravnosti u periodu od 2017- 2021, kao i stepen realizacije preporuka CEDAW Komiteta (CEDAW/C/MNE/CO/2) iz jula 2017.

Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, br. 23-1/21-3. Cilj donošenja ovog zakona je potreba hitne socijalno-kriminološke profilakse u društvenim uslovima kada postoji neodložna potreba preventivnog djelovanja na potencijalne učinioce krivičnih djela protiv polnih sloboda i posebne zaštite djece.

Održano je šest obuka za policijske službenike na temu Rodna ravnopravnost u policiji.

U periodu 1. I - 30. XI 2021. nadležnim tužiocima podnijeto je 280 krivičnih prijava za 251 krivičnih djela Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, iz člana 220 Krivičnog zakonika Crne Gore i 38 krivičnih djela koja se dovode u vezi sa nasiljem među srodnicima i to: 17 krivičnih djela iz člana 221 Nedavanje izdržavanja, devet krivičnih djela iz člana 217 Oduzimanje maloljetnog lica, tri krivična djela iz člana 403 Nedoizvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, dva krivična djela člana 168 Ugrožavanje sigurnosti, tri krivična djela iz člana 168a Proganjanje i po jedno krivično djelo iz člana 143/20 Ubistvo u pokušaju, člana 144/20 Teško ubistvo u pokušaju, člana 144 Teško ubistvo i člana 208 Nedoizvoljene polne radnje.

Krivične prijave podnijete su protiv 294 lica, od kojih je 260 muškog pola (sedam maloljetnih lica), a 34 ženskog pola. Žrtve izvršenih krivičnih djela nasilja u porodici su 340 lica, od kojih su 127 muškog i 213 ženskog pola. Od ukupnog broja oštećenih 44 su maloljetna lica (16 muškog i 28 ženskog pola).

U istom periodu, Uprava policije je podnijela 1.345 prekršajne prijave zbog 1.632 izvršenih prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, protiv 927 lica, od kojih je 733 muškog pola (14 maloljetnih lica), a 194 ženskog pola (17 maloljetnih lica).

Žrtve izvršenih prekršaja su 1.680 lica, od kojih 728 muškog, a 952 ženskog pola. Od ukupnog broja oštećenih 223 su maloljetna lica (126 muškog i 97 ženskog pola). U skladu s članom 37 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, podnijeto je 87 prekršajnih prijava za zanemarivanje.

Službenici Uprave policije su, u skladu s članom 28 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, u 46 slučajeva naredili učiniocu nasilja udaljenje ili zabranu vraćanja u stan ili drugi prostor za stanovanje.

Zaštita LGBTI prava

Vlada je 30. VII 2021. donijela Akcionni plan za 2021. za implementaciju Strategije za unaprjeđenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019 – 2023, kao i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2020, a koja dokumenta je na izjašnjenje Vladi uputio Nacionalni tim za koordinaciju praćenja primjene sprovođenja Strategije za unaprjeđenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019 – 2023.

Nakon održane TAIEX ekspertske misije u novembru 2021, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je donijelo odluku da pristupi izradi novog Predloga zakona o zabrani diskriminacije. Rok za realizaciju ove aktivnosti je II kvartal 2022.

Implementacija Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola je u toku i do sada je sklopljeno šest životnih partnerstava u Crnoj Gori. U procesu je i usklađivanje relevantnih zakonskih i podzakonskih akta i do sada su izmjenjeni: Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, u nadležnosti Ministarstva zdravlja (dodati „istopolni partneri“); Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti, u nadležnosti Ministarstva finansija i socijalnog staranja (dodati „istopolni partneri“).

Finansiranje projekata/programa NVO za promovisanje i zaštitu prava LGBTI osoba je nastavljeno i u 2021.

Deveta Povorka ponosa u Podgorici „Ljubav ljudi“ održana je u oktobru 2021.

U periodu od 1. I do 1.XII 2021. Upravi policije, shodno elektronskim evidencijama, podnijete 55 prijave protiv ukupno 57 lica, a u vezi s uvredljivim i diskriminišućim komentarima upućenih putem „Facebook“-a na račun LGBTI osoba. Policijski službenici su postupili po svakoj prijavi i o njima obavijestili nadležne tužioce. Budući da nije bilo elemenata krivičnog djela, policijski službenici su preduzeli aktivnosti po prekršaju i protiv pet lica su podnijete prekršajne prijave, dok je rad na ostalim predmetima u toku.

Tim povjerenja LGBTI zajednice i Uprave policije se stara o svim pitanjima od važnosti za LGBTI zajednicu i ispunjavanje zahtjeva i obaveza bilo je kontinuirano.

Reforma zatvorskeg sistema

Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o dopuni Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

U periodu od 1. I do 20. XII 2021. formirano je ukupno 28 predmeta, protiv 49 poznatih i više za sada neidentifikovanih lica, zbog krivičnih djela mučenje iz čl.167 st.2 u vezi st.1 Krivičnog zakonika CG, zlostavljanje iz čl. 166 a st.2 u vezi st.1 Krivičnog zakonika CG, iznudaivanje iskaza iz čl. 166 st.1 Krivičnog zakonika CG, laka tjelesna povreda iz čl.152 st.2 KZCG i tjelesna povreda iz čl. 151. st.1 KZCG i pomoć učiniocu poslije učinjenog krivičnog djela iz čl. 387 KZCG, izvršenih od strane policijskih službenika, dok nije bilo formiranih predmeta učinjenih od strane službenika UIKS-a.

Optužni predlog je podignut pred nadležnim sudovima protiv tri lica, u tri predmeta. Rješenje o odbačaju krivične prijave je donijeto u šest predmeta, protiv devet lica, a jedan predmet je arhiviran jer je ocijenjeno da u radnjama bilo kojeg lica nema elemenata bića krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Izviđaj je u toku protiv 35 poznatih i više neidentifikovanih lica u 17 predmeta. Istraga je u toku protiv dva lica u jednom predmetu.

Pokrenuto je 11 disciplinskih postupaka zbog povrede službene dužnosti, ali nijedna povreda nije sadržala elemente zloupotrebe položaja ili prekoračenje ovlašćenja u službi u vezi s mučenjem ili nečovječnim postupanjem prema licima lišenim slobode.

Preduzete su aktivnosti na poboljšanju uslova boravka lica lišenih slobode pa je osim tekućeg održavanja i adaptacije prostorija u kojima su smještena lica lišena slobode, nastavljeno i s aktivnostima u okviru projekta „Izgradnja zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“, kao i u okviru projekta izgradnje Specijalne zdravstvene ustanove, nove prijavnice, zatvora otvorenog tipa i multifunkcionalnog objekta.

Izrađena je tehnička dokumentacija u okviru projekta „Izgradnja zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“, a koji je finansiran iz granta Investicionog okvira Zapadnog Balkana (WBIF) u iznosu od 1.200.000 eura. Ovu tehničku pomoć realizovao je konzorcijum WBIF Infrastructure Project Facility 7 (IPF7), a period realizacije je novembar 2019 – novembar 2021. Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Opštini Mojkovac će se finansirati sredstvima kredita Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB-a) u iznosu od 15.000.000 eura i grant sredstvima WBIF u iznosu od 1.200.000 eura (ukupno 16.200.000 eura). Naime, Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2021. predviđeno je da se Crna Gora zadužuje kod Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB), za potrebe Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za izgradnju kapitalnog objekta - Zatvor u Mojkovcu, u iznosu do 15.000.000 eura. Takođe, u oktobru 2021. Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava je data saglasnost na idejno arhitektonsko rješenje. Prezentacija glavnog projekta je organizovana 10. XI 2021.

Što se tiče projekta „Izgradnje Specijalne zdravstvene ustanove, nove prijavnice, zatvora otvorenog tipa i multifunkcionalnog objekta“, u izvještajnom periodu završena je izrada i revizija glavnog projekta za četiri objekta (Specijalna zdravstvena ustanova, prijavnica, zatvor otvorenog tipa i multifunkcionalni objekat). 2. XII 2019. stupio je na snagu Finansijski sporazum za IPA 2018 između Evropske komisije i Crne Gore, kojim je za Projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“ opredijeljeno 13.516.733 eura, u okviru kojeg će se u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, u iznosu od 4.378.311 eura, finansirati gradnja četiri objekta (Specijalna zdravstvena ustanova, Prijavnica, Multifunkcionalni objekat i Otvoreni zatvor). Izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove prepoznata je kao prioritetan infrastrukturni projekat u sektoru društvenih djelatnosti i kao takav, dio je Projekta „Izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove, Prijavnice, Multifunkcionalnog objekta i Otvorenog zatvora u okviru kompleksa UIKS-a u Spužu“ koji se nalazi na Jedinствenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata 2019. Očekivani početak radova: decembar 2022. Očekivano trajanje radova: 24 mjeseca.

Vlada je 16. XII 2021. usvojila Informaciju o kapitalnim infrastrukturnim projektima u sektoru pravde, koji se ostvaruju uz instrument pretpriştupne podrške, tako da će nedostajuća sredstva u iznosu od 8.621.689 eura biti planirana prilikom pripreme Predloga zakona o budžetu Crne Gore za 2022, 2023. i 2024, a shodno dinamici realizacije projekta.

Upravi za izvršenje krivičnih sankcija se nakon izvršene standardizacije posebnih programa kroz projekat Savjeta Evrope od strane službenika Odsjeka za tretman sprovede posebni programi.

Između Uprave za izvršenje krivičnih sankcija i Njemačke nevladine organizacije „Help-Hilfe zür Selbsthilfe“ potpisan je Memorandum o razumijevanju 12. IV 2021. u okviru projekta „Socijalno-ekonomsko osnaživanje u region zapadnog Balkana“. Projektni zadatak je rekonstrukcija objekata za uzgoj svinja, Mašina za pletenje čelične žice i stručne obuke zatvorenika.

U organizaciji NVO HELP i ZOPT-a, kao nastavak saradnje-projekta iz prethodnih godina, sprovedena je obuka četiri zatvorenika za zanimanje pomoćni radnik u kuhinji nakon čega su uručeni sertifikati zatvorenicima. U dijelu sportskih aktivnosti zatvorenika, organizovana su dva turnira u šahu i stonom tenisu za zatvorenike u zatvorenom dijelu Zatvora za duge kazne, izvršena nabavka tri stola za stoni tenis, koji su ugrađeni. Urađen je košarkaški teren sa dva koša u Poluotvorenom odjeljenju Zatvora za duge kazne, a radovi su finasirani iz donacije koju je Uprava za izvršenje krivičnih sankcija dobila od NVO „Funeral Malesia“.

U prethodnom periodu, u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija nije bilo zatvorenika koji su radikalizovani i za koje je bilo potrebno pripremiti individualni plan programa tretmana.

Izbeglice i interno raseljena lica

Od 7. XI 2009. raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.251 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.111 zahtjeva, dok je po 140 zahtjeva postupak u toku, odnosno manje od 1.0% ovih zahtjeva je i dalje u radu. Savjet za regionalnu saradnju (RCC) je izradio Mapu puta za okončanje apatridije u Crnoj Gori.

Sloboda izražavanja

Medijskom strategijom će se jasno definisati ciljevi, pravci razvoja i budući planovi kako bi se obezbijedilo povoljno okruženje za slobodu informisnja, protok ideja i mišljenja u ostvarivanju javnog interesa, a koje će dovesti do uređenog medijskog tržišta. Na ovaj način žele se stvoriti uslovi za rad koji će doprinijeti unapređenju medijske saradnje, profesionalizacije i bolje samoregulacije. Radna grupa za izradu Medijske strategije je održala IX sastanak 21. XII 2021. Izrada Medijske Strategije je bila predviđena za IV kvartal 2021, međutim zbog kompleksnosti se očekuje da će biti izrađena u II kvartalu 2022.

Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika br. 23-1/21-6, kojima je propisana jača krivično-pravna zaštita novinara.

Formirana je Radna grupa za izradu sva tri medijska zakona (Zakona o medijima i Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore, kao i izrada Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama), kako bi se osigurala njihova usklađenost i učinkovitost. Konstitutivna sjednica Radne grupe održana je 17. XII 2021. Set medijskih zakona je bio predviđen za IV kvartal 2021, međutim zbog kompleksnosti se očekuje da će biti izrađeni u II kvartalu 2022.

Novim Zakonom o medijima koji je usvojen 14. VII 2020. predviđen je Fond za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija. Zakonom je predviđeno da se Fond za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija finansira iz budžeta Crne Gore u fiksnom iznosu od najmanje 0,09% tekućeg budžeta, čiji se iznos utvrđuje na osnovu smjernica makroekonomske i fiskalne politike. Predloženim rješenjima definisan je osnovni parametar za raspodjelu sredstava kroz Fond namijenjen komercijalnim štampanim i online medijima u iznosu od 344.037,58 eura, odnosno 40% od 0,09% ukupnog budžeta. Raspodjelu sredstava za štampane i online medije vrši nezavisna komisija koju će na osnovu javnog poziva formirati Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija. Za rad ovog tijela iz Fonda se izdvaja 5% sredstava. Raspodjela sredstava iz Fonda vrši se jednom godišnje, na osnovu javnog konkursa, u skladu sa posebnim podzakonskim aktima. Na taj

način ostavljeno je dovoljno prostora da, u zavisnosti od specifičnosti i izazova sa kojim se suočavaju različiti mediji (štampani ili online), definišu oblike finansijske podrške koja će se obezbjeđivati kroz Fond. Izrađen je Pravilnik o raspodjeli sredstava iz Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija namjenjenih štampanim medijima i internetskim publikacijama, koji je prošao javne konsultacije.

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija potpisalo je 24. XII 2021. ugovore sa korisnicima sredstava iz Fonda za podsticanje medijskog pluralizma i raznovrsnosti medija, koja su namijenjena štampanim medijima i internetskim publikacijama.

Na osnovu podataka Vrhovnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 20. XII 2021. formirano je 13 predmeta napada na novinare.

Prema podacima Uprave policije, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. evidentirana su 23 predmeta u kojima su oštećeni novinari ili medijske kuće.

Nadležni tužilac je u osam predmeta radnju izvršenja kvalifikovao kao krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, rasvijetljeno je sedam predmeta i procesuirano podnošenjem krivične prijave (jedan predmet je nerasvijetljen).

Četiri predmeta su rasvijetljena i procesuirana podnošenjem Zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka zbog izvršenja prekršaja iz Zakon o javnom redu i miru; za četiri predmeta tužilac se izjasnio da u prijavljenim radnjama nema elemenata izvršenja krivičnog djela; u šest predmeta tužilac je naložio da mu se formirani spisi dostave na ocjenu i odlučivanje, dok je u jednom predmetu od strane policijskih službenika izrečena mjera upozorenja.

Postupljeno je po deset zahtjeva, dostavljeni odgovori i tražena dokumentacija (formirani spisi predmeta konkretnih događaja) Komisiji za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistva novinara i napada na imovinu media.

Zaštita manjinskih naroda

Vlada je 1. VII 2021. usvojila Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama, čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, kao i Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020.

Vlada je 15. VII 2021. usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za period 2021-2022. Akcioni plan sadrži definisane relevantne aktivnosti, indikatore rezultata, nadležne institucije, predviđene rokove za realizaciju aktivnosti, kao i finansijsku konstrukciju za realizaciju strateškog dokumenta. Akcionim planom, prvi put su uvrštene aktivnosti savjeta manjinskih naroda, lokalnih samouprava i nevladinih organizacija. Ukupan iznos planiranih finansijskih sredstava za realizaciju svih aktivnosti iz AP za 2021-2022 iznosi 726.068,82 eura.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je, na osnovu Zakona o NVO putem sektorske analize za 2020. opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa u iznosu od 156.772 eura koji se implementiraju 2021.

U pogledu ispunjavanja međunarodnih obaveza, Ministarstvo je formiralo radnu grupu za izradu Šestog periodičnog izvještaja o primjeni Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima i Četvrtog periodičnog izvještaja o primjeni Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, koje Crna Gora treba da do početka juna 2022. dostavi Generalnom sekretaru SE.

U izvještajnom periodu, Ministarstvo je dalo pozitivno mišljenje na zahtjeve za mišljenje na simbole Opštine Herceg Novi i Opštine Tuzi, shodno Zakonu o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola.

Trenutno se sprovode procedure za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija po osnovu Javnog konkursa „Afirmacija građanskog društva i promovisanje različitosti“ koji doprinose razvoju i unapređenju prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2021. Za tu svrhu opredijeljen je iznos od 250.000 eura, a projekti/programi će biti realizovani tokom 2022.

U skladu sa Zakonom o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica, donijet je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Jedinstvene evidencije vjerskih zajednica, na osnovu kojeg se vodi Jedinstvena evidencija vjerskih zajednica i nastavljeno je pružanje materijalne podrške vjerskim zajednicama.

Romi i Egipćani

Primijećeno je da romska populacija i pored društvene marginalizacije i dalje nema predstavnika u Skupštini Crne Gore, što je onemogućava da se i kroz učešće u parlamentarnom životu crnogorskog društva bori za unapređenje ostvarivanja svojih prava. Na tome Zaštitnik insistira već duži niz godina.

U znak obilježavanja Međunarodnog dana Roma 2021. Zaštitnik sa predstavnicima Crvenog krsta posjetio grupu preduzetnika - pripadnika ovih manjinskih naroda i nacionalnih zajednica na Koniku u Podgorici. Crveni krst otvorio je u decembru prve biznis inkubatore za pripadnike romske i egipćanske populacije, kojima su stvoreni uslovi da samostalno, legalno privređuju i zarađuju za svoju porodicu. Za sada je uključeno devet radnika: stolar, četiri frizera (dva ženska i dva muška), kozmetičarka, dva električara i šnajderka.

Vlada je 2. IX 2021. usvojila Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa pratećim Akcionim planom za 2021. Prvi Akcioni plan je usvojen za period do kraja 2021, dok će svaki naredni akcioni planovi biti za period od dvije godine. Određene preporuke sa Roma seminara, čija je realizacija još uvijek u toku, su uključene u Akcioni plan 2021.

Direkcija za inkluziju Roma realizuje aktivnosti među kojima je formirana Komisija za praćenje sprovođenja Strategije, koja je održala konstitutivni sastanak 21. X 2021. i usvojen je Poslovnik o radu Komisije (u rad Komisije su pored predstavnika i predstavnic institucija uključeni i tri predstavnika NVO sektora i predstavnik Romskog savjeta).

Nastavljeno je sa stipendiranjem učenika i studenata romske i egipćanske populacije (Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta izdvaja za srednjoškolci 60 eura mjesečno, a za studente 150 eura mjesečno)

Redovno se organizuje prevoz za učenike romske i egipćanske populacije u Opštinama Podgorica, Berane i Nikšić.

Redovno u kontinuitetu se obezbeđuju besplatne knjige za sve učenike romske i egipćanske populacije u osnovnim školama.

Crna Gora je među vodećim zemljama koja mapiranje romskih naselja privodi kraju. Predstoji još unošenje podataka iz terena i obrada podataka u programima koji su navedeni za ovu mjeru. Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana je imala sastanak sa Savjetom za regionalnu saradnju (RCC) i predstavnicima svih opština i

dogovoreno je da direkna legalizacija počne tokom 2022. Legalizacija treba da počinje sa opštinama koje su dodijelile resurse i ustupile opštinsko zemljište za ove namjene.

Crna Gora planira da uvede romski jezik kao izborni predmet (od šestog do devetog razreda O.Š.) na Filološkom fakultetu u Nikšiću. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta i Institut za strane jezike Podgorica u saradnji sa RCC pokrenuće program Romologije. Crna Gora će u 2022. razviti metodologiju centralizovanog prikupljanja podataka o položaju Roma i Egipćana. Tehičku pomoć će pružiti RCC prilikom izrade metodologije, dok će partner prilikom izrade ove metodologije biti Monstat. Plan je da se prikupljanje podataka o položaju Roma i Egipćana vrši svake dvije do tri godine.

U okviru projekta „Socijalno uključivanje Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki uz posredovanje saradnika za inkluziju“, koji je finansiran od strane EU i uz kontribuciju Vlade, čija je korisnička institucija Ministarstvo i koji implementira njemačka organizacija „Help“ obučeno je 38 asistenata u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u Crnoj Gori („mediators“) u oblastima: zdravstva, socijalne zaštite i zapošljavanja. Svi oni će biti projektno angažovani na 12 mjeseci u institucijama poput domova zdravlja, bolnica, centara za socijalni rad i biroa za zapošljavanje. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava - Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana u saradnji s Ministarstvom zdravlja, domovima zdravlja Podgorica, Crvenim krstom Crne Gore, Romskim savjetom je organizovao u Kampu Konik Vakcinaciju romske i egipćanske populacije protiv COVID-a -19 u kome je preko 150 lica vakcinisano prvom i drugom dozom vakcine. Potpisan je Romacted memorandum između Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, Savjeta Evrope i sedam opština i Glavnog grada Podgorica, u vezi s unapređenjem položaja Roma i Egipćana u lokalnim opštinama. Crna Gora je prihvatila metodologiju za suzbijanje sive ekonomije, s ciljem da se neformalan rad pretvori u formalan rad. U okviru projekta Reopen Dors je 10 pripadnika romske i egipćanske populacije stažiralo u Glavnom Gradu Podgorica. Produženo je stažiranje za četvoro, a dvoje će biti za stalno zaposleno u Glavnom Gradu Podgorica.

Javni poziv za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava, zaštita prava Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u 2021 objavljen je 27. X 2021, a 320.000 eura biće podijeljeno nevladinim organizacijama.

PRAVDA, SLOBODA I BEZBJEDNOST

MIGRACIJE

Vlada je 23. IX 2021. usvojila Strategiju o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori za period 2021-2025, s godišnjim Akcionim planovima za 2021. i 2022. Strategija je bazirana na principu da se zaštita posebnih grupa u kontekstu mješovitih kretanja ne može sprovesti izolovano od širih trendova, politika i praksi koje oblikuju globalnu mobilnost. S tim u vezi, Strategija teži da osigura da politika upravljanja migracijama, praksa i diskusije uzimaju u obzir međunarodne obaveze Crne Gore u zaštiti lica koja traže međunarodnu zaštitu, izbjeglica i apatrida, kao i da prepozna uspostavljeni pravni okvir za njihovu zaštitu.

Prema podacima Uprave policije, u periodu od 1. I do 1. XII 2021. na teritoriji Crne Gore registrovano je 3.255 migranata. Najveći broj čine državljani Avganistana (1.893), zatim državljani Maroka (402), Bangladeša (306) i Irana (302).

U skladu sa Zakonom o strancima, u periodu od 1. I do 30. XII 2021. izdato je 20.790 dozvola za privremeni boravak i rad u cilju zaposlenja (tzv. radnih dozvola).

Readmisija

Nije bilo zaključenih protokola o readmisiji s državama članicama EU tokom izvještajnog perioda.

Crna Gora je 3. XI 2021. obnovila inicijativu za pokretanje postupka o usaglašavanju i zaključivanju implementacionih protokola s Francuskom, Švedskom, Danskom, Finskom, Kiprom, Portugalom, Rumunijom, Irskom, Litvanijom i Letonijom.

Kada je u pitanju saradnja na planu readmisije s državama koje nijesu članice Evropske unije, Crna Gora i Gruzija su 7. X 2021. potpisale Sporazum o readmisiji lica koja su bez dozvole boravka, u cilju kontrole i sprečavanja ilegalnih migracija.

CRNA GORA – EU

Postupajući po sporazumima o readmisiji, od strane država EU, u periodu od 1. I do 25. XI 2021. primljeno je ukupno 140 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvata ukupno 221 lica, od čega je pozitivno riješeno 68 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 111 lica, negativno je riješeno 70 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje ukupno 108 lica. U radu su dva zahtjeva za prihvatanje dva lica.

CRNA GORA – SUSJEDNE ZEMLJE – REDOVNA PROCEDURA ZA READMISIJU

U periodu od 1. I do 25. XI 2021. nadležnim organima Srbije upućeno je ukupno 20 zahtjeva za readmisiju 25 lica, od čega je za 19 lica data saglasnost za povratak, za pet lica nije data saglasnost, dok je jedan zahtjev za prihvatanje jednog lica obustavljen. U istom periodu, od nadležnih organa Srbije zaprimljen je jedan zahtjev za prihvatanje jednog lica i na isti je pozitivno odgovoreno.

U periodu od 1. I do 25. XI 2021. nadležnim organima Bosne i Hercegovine upućeno je ukupno pet zahtjeva za readmisiju pet lica i na sve zahtjeve za prihvatanje je data saglasnost za povratak. U istom periodu, od nadležnih organa Bosne i Hercegovine primljeno je ukupno 20 zahtjeva za prihvatanje 23 lica, od čega je na 13 zahtjeva za prihvatanje 16 lica pozitivno odgovoreno, a na sedam zahtjeva za prihvatanje sedam lica je negativno odgovoreno.

U periodu od 1. I do 25. XI 2021. nadležnim organima Albanije upućen je jedan zahtjev za prihvatanje jednog lica i za isto lice je data saglasnost za povratak. U istom periodu, od nadležnih organa Albanije zaprimljena su dva zahtjeva za prihvatanje dva lica i na oba zahtjeva je pozitivno odgovoreno.

U periodu od 1. I do 25. XI 2021. nadležnim organima Kosova upućeno je sedam zahtjeva za readmisiju sedam lica, od čega je za pet lica data saglasnost za povratak, za jedno lice nije data saglasnost za povratak, dok je jedan zahtjev za prihvatanje jednog lica obustavljen. U istom periodu, od nadležnih organa Kosova nije zaprimljen niti jedan zahtjev.

U periodu od 1. I do 25. XI 2021. nadležnim organima Sjeverne Makedonije upućena su ukupno dva zahtjeva za readmisiju dva lica, na jedan zahtjev je data saglasnost za povratak lica, dok je drugi u radu. U istom periodu, od nadležnih organa Sjeverne Makedonije nije zaprimljen niti jedan zahtjev za prihvatanje lica.

CRNA GORA – SUSJEDNE ZEMLJE – SKRAĆENA PROCEDURA ZA READMISIJU

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. na osnovu potpisanih sporazuma o readmisiji sa susjednim državama, u skraćenom postupku u nadležnosti Sektora granične policije prihvaćeno je 80 lica, i to: iz Hrvatske – dva, iz Bosne i Hercegovine – 50 i iz Srbije – 28 lica. U istom periodu, predato je 17 lica: Albaniji – 14, a Srbiji – tri lica.

Nedozvoljen prelazak državne granice (čl. 405 KZ CG)

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. nije bilo naredbi o sprovođenju istrage zbog nedozvoljenog prelaska državne granice. Podignuta je jedna optužnica protiv dva lica. Donijete su presude na kaznu zatvora protiv pet lica i dvije novčane kazne kao sporedne.

Prihvatište za strance

U periodu od 1. I do 1. XII 2021. u Prihvatište za strance smještene su 83 lica.

AZIL

Direkcija za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu

Ministar unutrašnjih poslova i direktorica Evropske kancelarije za podršku azilu (*European Asylum Support Office – EASO*) su 2. XII 2021. potpisali Mapu puta za saradnju između Crne Gore i EASO-a za period 2022-2023. Opšti cilj Mape puta je unapređenje prostora zaštite za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori u skladu sa Zajedničkim evropskim sistemom azila (*Common European Asylum System – CEAS*) i praksama država članica EU.

Za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu Direkcija za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu raspolaže kapacitetom od 104 mjesta u Odsjeku za prihvatanje u Spužu, a Odsjek za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu-Božaj, koncipiran kao privremeno kontejnersko naselje, do adaptacije „Karaule Božaj“, posjeduje kapacitet za smještaj od 60 mjesta.

Posebne aktivnosti koje Ministarstvo unutrašnjih poslova preduzima u cilju uvećanja smještajnih kapaciteta odnose se na: 1) rekonstrukciju migracionog centra „Božaj“ (bivše Karaule „Božaj“) čijom realizacijom će se stvoriti uslovi za smještaj 120 lica u redovnim uslovima i 200 lica u vanrednim uslovima; 2) rekonstrukciju postojećeg Centra za prihvatanje u Spužu čijom realizacijom će se stvoriti uslovi za dodatnih 60 mjesta za smještaj i 3) postavljanje 10 kontejnera za smještaj i dva sanitarna kontejnera na novokupljenoj zemljišnoj parceli koja se graniči s kompleksom Centra u Spužu, čime će se uticati na povećanje kapaciteta za još 60 mjesta.

Statistički podaci

U periodu od 1. I do 30. XI 2021. Sektor granične policije je registrovao 3.200 stranaca koji su izrazili namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Podnijeto je 210 zahtjeva i donijeto 10 rješenja o odobravanju međunarodne zaštite.

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. na prihvata je primljeno ukupno 2.633 stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, od čega je u Odsjeku za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu – Spuž primljeno 1.808 lica, a u Odsjeku za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu – Božaj primljeno je 825 lica.

Integracija

U periodu od 1. I do 15. XII 2021, prema evidenciji Direkcije za integraciju stranaca s odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji, u Crnoj Gori je boravio 51 stranac s odobrenom međunarodnom zaštitom. Od navedenog broja, 32 stranca s odobrenom zaštitom su ostvarivala pravo na pomoć u integraciji, dok je za 19 stranaca istekao period od tri godine tokom kojeg se pruža pomoć prilikom integracije u crnogorsko društvo.

VIZNA POLITIKA

Pravni okvir

Na planu pravnih rješenja u oblasti vizne politike, 4. III 2021. usvojene su odluke o privremenom oslobađanju od pribavljanja viza za državljane Republike Jermenije, Republike Kazahstan i Ruske Federacije („Sl. list CG“, broj 29/21).

Vizni informacioni sistem (VIS)

U periodu od 1. I do 15. XII 2021, Vizni informacioni sistem (VIS) nije uspostavljen na novim lokacijama.

Pregled statističkih podataka

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. nije bilo izdatih viza na graničnim prelazima.

VANJSKE GRANICE I ŠENGEN

U periodu od 25. do 29. I 2021, posredstvom TAIEX instrumenta, Evropska komisija je organizovala peer review misiju na temu integrisanog upravljanja granicom, čiji je cilj bio da procijeni kapacitet Crne Gore za upravljanje granicom na strateškom, političkom, upravljačkom, administrativnom i operativnom nivou.

Vlada je 13. V 2021. usvojila Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom (IUG) u 2020, s Akcionim planom za sprovođenje Strategije IUG za 2021.

Vlada je 13. V 2021. donijela Akcionni plan za praćenje sprovođenja Šengenskog akcionog plana (ŠAP) za 2021. Naglašena je obaveza organa da se neophodna finansijska sredstva za realizaciju ŠAP-a planiraju u okviru godišnjih akcionih planova i opredjeljuju na godišnjem nivou.

Predsjednici vlada Crne Gore i Albanije su 3. VIII 2021. otvorili Zajednički granični prelaz „Zatrijebačka Cijevna – Grabon“, čija je izgradnja finansirana putem EU programa Sektorske budžetske podrške (SBP).

Operativna saradnja s Frontex-om

Sporazum između EU i Crne Gore o aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu u Crnoj Gori (Frontex) počeo je s primjenom 15. VII 2021. uspostavljanjem kontakt tačke „Debeli Brijeg“, čime je prvi put omogućeno da Frontex angažuje osoblje iz država članica EU u Crnoj Gori s mogućnošću primjene policijskih ovlaštenja, shodno crnogorskim propisima, uz prisustvo crnogorskog službenika (u izuzetnim slučajevima i bez prisustva crnogorskog službenika).

Od značajnijih rezultata u kojima je Frontex dao podršku našim službenicima ističu se sljedeći: otkrivanje 40 kg marihuane, oduzimanje dva motorna vozila po Interpol-ovoj potjernici, otkrivanje jedne falsifikovane boravišne dozvole Francuske, utvrđivanje identiteta dva državljanina Kosova koji su se služili tuđim putnim ispravama i otkrivanje dva migranta iz Sirije.

POLICIJSKA SARADNJA I BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Sporazum za unapređenje saradnje u oblasti kriminala o automatskoj razmjeni podataka između ključnih institucija potpisan je 7. V 2021. od strane nadležnih državnih organa za sprovođenje zakona. Sporazum predstavlja pravni osnov za bezbjednu, visokokvalitetnu i efikasnu razmjenu operativnih i drugih informacija iz oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Skupština je 17. VI 2021. donijela Zakon o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG“, broj 70/21), koji predviđa da Uprava policije izlazi iz sistema državne uprave i vraća se pod okrilje Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG“, broj 70/21), koji usklađuje Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma s novinama predviđenim novim Zakonom o unutrašnjim poslovima.

Skupština je 19. XI 2021. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima, koji unosi novine u dijelu načina izbora i razrješenja direktora Uprave policije, u cilju daljeg usklađivanja legislative koja uređuje oblast unutrašnjih poslova s pravnom tekovinom EU.

Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o izmjenama Zakonika o krivičnom postupku, u cilju obezbjeđenja da se prilikom određivanja mjera tajnog nadzora u punoj mjeri garantuje zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Međunarodna policijska saradnja

Crna Gora intenzivno sarađuje s inostranim partnerima u cilju lociranja i lišenja slobode lica obuhvaćenih ciljanim potragama. U tom kontekstu, razmijenjen je veliki broj operativnih podataka s partnerskim službama u inostranstvu. U toku su planske aktivnosti u odnosu na 26 aktivnih i pet pasivnih istraga ciljanog traganja. Realizovano je šest aktivnih i 15 pasivnih ciljanih potraga. Po osnovu međunarodnih potjernica raspisanih od strane NCB Interpol-a Podgorica, u inostranstvu je lišeno slobode 33 lica (od kojih su 10 članovi organizovanih kriminalnih grupa – OKG), dok je po osnovu međunarodnih potjernica raspisanih od

strane inostranih NCB Interpol-a u Crnoj Gori lišeno slobode 55 lica (od kojih su osmoro članovi OKG). Od ovog broja, realizacijom šest aktivnih ciljanih potraga lišeno je slobode petoro lica u inostranstvu i jedno lice u Crnoj Gori (od kojih je petoro članova OKG), kao i 15 pasivnih ciljanih potraga, kojom prilikom je lišeno slobode 15 lica na teritoriji Crne Gore po međunarodnim potjernicama (od kojih su četvero pripadnici OKG).

U izvještajnom periodu, posredstvom Kancelarije za povraćaj imovine (Asset Recovery Office – ARO) obrađeno je 65 zahtjeva inostranih partnera za identifikaciju imovine stečene kriminalnom aktivnošću, kojim su tražene provjere za 277 fizičkih i 31 pravno lice. U istom periodu, obrađeno je sedam zahtjeva za identifikovanje imovine u inostranstvu stečene kriminalnom aktivnošću, kojim su tražene provjere za 114 fizičkih i dva pravna lica.

U okviru međunarodne policijske saradnje, ostvareno je 56.161 komunikacija s Interpol-om, a najintenzivnija saradnja ostvarena je s Njemačkom, Belgijom, Rumunijom, Poljskom, Rusijom i Srbijom.

Posredstvom međunarodne policijske saradnje razmijenjene su 3.033 informacije s Europol-om. Imenovan je nacionalni koordinator za Evropsku multidisciplinarnu platformu za borbu protiv kriminalnih prijetnji (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – EMPACT*), na nivou pomoćnika direktora Uprave policije za Sektor za borbu protiv kriminala.

Crna Gora u 2021. ima ko-lidersku ulogu u dvije EMPACT aktivnosti: 4.1 – EMPACT oružje i eksplozivi i 3.3 – EMPACT za vatreno oružje kojim rukovodi Frontex. Shodno Operativnom akcionom planu (OAP) za 2021, crnogorska policija je učestvovala u sljedećim aktivnostima: dani zajedničke akcije „JAD SEE 2021“, dani zajedničke akcije „JAD Mobile 4“, dani zajedničke akcije „Dunav 6“, „Dani aktivnosti upućivanja na prodesničarski teroristički online sadržaj“ i EMPACT „Dani zajedničke akcije – Trgovina ljudima“.

Kadrovski kapaciteti Specijalnog državnog tužilaštva

U Specijalnom državnom tužilaštvu trenutno je zaposleno 48 lica i to: glavni specijalni tužilac, 11 specijalnih tužilaca, jedan specijalni tužilac upućen na rad u Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, jedan državni tužilac iz Vrhovnog državnog tužilaštva upućen na rad u Specijalnom državnom tužilaštvu i 34 državna službenika i namještenika.

Bilans rezultata

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. izdate su naredbe o sprovođenju istrage u 12 predmeta protiv 95 fizičkih lica za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala. Optužnice su podignute u 12 predmeta protiv 66 fizičkih lica. Takođe, u navedenom periodu pokrenute su finansijske istrage u 10 predmeta protiv 57 lica.

Prema podacima sudstva, u navedenom periodu djelimično je riješeno pet predmeta, u kojima su protiv 10 okrivljenih lica donijete osuđujuće presude, sve na osnovu sporazuma o priznanju krivice, dok su u cjelosti završena dva predmeta, u kojima su donijete presude protiv troje lica, sve na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Privremene mjere obezbjeđenja

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. podnijeta su četiri predloga za određivanje privremenih mjera obezbjeđenja, koji su usvojeni od strane Višeg suda, a u kojima su predmet navedenih mjera bile sljedeće nepokretne i pokretne stvari: marina 7.442 m², dok 2.306 m², zgrada brodogradnje 2.823 m², pašnjak 7.184 m², neplodno zemljište 1.057 m², pristanište 804 m², pomoćna zgrada u privredi 527 m², zgrade 1.820 m², zgrade Elektroprivrede Crne Gore 5 m², poslovni prostor 850 m², poslovna zgrada u privredi 205 m², objekat u izgradnji 110 m², bazen 43 m², garaža 69 m², podrum 20 m², dvorište 2.022 m², stambeni prostor 5.403 m², šuma 1.641 m², njiva 5.420 m², servisni objekat za sport 37 m², zemljište 9.933 m², livada 5.950 m², put 248 m², parcela morske obale površine 100 m² na kojoj je izgrađen četvorospratni objekat površine oko 300 m² procijenjene vrijednosti zemljišta i zgrade oko 690.000,00 eura, zapljena 10 putničkih motornih vozila i jednog motocikla.

U istom periodu, izdat je i nalog Centralnoj banci da obustavi isplatu novčanog iznosa kod poslovnih banaka u iznosu od 6.470.958,40 eura. Privremeno su oduzeta novčana sredstva u iznosu od 4.340 eura. Pored navedenog, podnijet je i jedan predlog za privremenu obustavu izvršenja novčane transakcije u iznosu od 134.174,79 eura, koji je usvojen od strane Višeg suda.

Blokirana novčana sredstva i oduzeta imovinska korista

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, na osnovu obavještenja Finansijsko-obavještajne jedinice formirano je 16 predmeta protiv 17 fizičkih i 11 pravnih lica i ukupno je blokirano novčanih sredstava u iznosu od 4.917.918,67 eura i 143.874,22 američkih dolara. Na inicijativu drugih organa formirana su tri predmeta protiv tri fizička lica i u tim predmetima su blokirana novčana sredstva u ukupnom iznosu od 284.242,23 eura.

U predmetu radnog naziva „E-Commerce“ oduzeta je imovinska korist u iznosu od 919.472,59 eura, a u predmetima „Vardar“, „Klap“, „Bora“ i „VIP“ oduzeta je imovinska korist u iznosu od 150.000 eura i naplaćene novčane kazne u iznosu od 131.500 eura.

Zaštita svjedoka

Kada je u pitanju zaštita svjedoka, trenutno se sprovode mjere zaštite u odnosu na sedmoro lica.

Prevenција i kapaciteti u oblasti računarskog kriminala

Vlada je 29. XII 2021. donijela Strategiju sajber bezbjednosti Crne Gore 2022-2026, s Akcionim planom za period 2022-2023. Strategijom je, između ostalog, predviđeno i uspostavljanje novog tijela – Agencije za sajber bezbjednost, kako bi se postigla centralizacija sajber ekspertize, smanjio odliv stručnog kadra, omogućio efikasniji odgovor na sajber napade i zaštitila kritična informatička infrastruktura.

U izvještajnom periodu, u oblasti računarskog kriminala podnijeto je 14 krivičnih prijava i četiri izvještaja kao dopune krivičnim prijavama protiv 20 lica, zbog postojanja osnova sumnje da su počinili 24 krivična djela. U izvještajnom periodu, izvršen je pretres 99 mobilnih uređaja, pet laptop računara, dva USB uređaja i jednog „Facebook“ naloga.

Prevenција i kapaciteti u oblasti pranja novca

Radna grupa za izradu Predloga zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, koja je formirana u aprilu 2021, izradila je predlog teksta navedenog zakona.

Vlada je 15. VI 2021. donijela zaključak kojim je Ministarstvo unutrašnjih poslova zaduženo da formira i koordinira radom međuresorne radne grupe radi intenziviranja aktivnosti i monitoringa u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Radna grupa je formirana u junu 2021. i prvi sastanak je održala 18. VI 2021.

U cilju intenziviranja aktivnosti na unapređenju sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma i pripreme za predstojeći Peti krug evaluacije koji će sprovesti Komitet eksperata Savjeta Evrope za evaluaciju borbe protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (MONEYVAL), održane su dvije radionice na temu procjene djelotvornosti sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Crnoj Gori, i to 9-10. VI 2021. i 23. XI 2021.

Pregled statističkih podataka

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. naredbe o sprovođenju istrage su donijete u pet predmeta protiv 14 fizičkih lica. Podignuta je jedna optužnica protiv 12 lica (od toga za krivično djelo pranje novca protiv petoro lica, a ostala lica su optužena za krivična djela iz čl. 401a, 414 i 264 Krivičnog zakonika Crne Gore). Takođe, u navedenom periodu pokrenute su finansijske istrage u četiri predmeta protiv 21 lica.

Prema podacima sudstva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. donijete su presude u dva predmeta u kojima je troje lica osuđeno na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Prema podacima Uprave policije, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. podnijeto je ukupno pet krivičnih prijava, sve Specijalnom državnom tužilaštvu, i procesuirano 18 lica, zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela pranje novca i utaja poreza i doprinosa. Ovim kriminalnim aktivnostima prijavljena lica su oprala preko 4.700.000 eura, dok u jednoj krivičnoj prijavi nije utvrđena količina opranog novca.

Prevenција i kapaciteti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima

Ministarstvo unutrašnjih poslova je 25. III 2021. formiralo Koordinaciono tijelo za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024, u novom sazivu. Koordinaciono tijelo je izradilo Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. za 2021, kao i Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. za 2020, koji su usvojeni u julu 2021.

Vlada je 24. VI 2021. usvojila III GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije SE za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori. Izvještaj konstatuje da je Crna Gora u oblasti borbe protiv trgovine ljudima zabilježila napredak i definiše niz zaključaka i preporuka za dalje djelovanje nadležnih državnih organa.

Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima je tokom 2021. sproveo postupak formalne identifikacije u odnosu na 11 lica i za pet lica dodijelio status žrtve trgovine ljudima (za četiri osobe ženskog i jednu osobu muškog pola). Sva lica kojima je dodijeljen status žrtve trgovine ljudima bila su maloljetna, a od tog broja dvije osobe ženskog pola su identifikovane kao žrtve trgovine ljudima u svrhu sklapanja nedozvoljenog braka, jedna osoba ženskog pola kao žrtva trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, dok su dvije osobe (jedna muškog i jedna ženskog pola) identifikovane kao žrtve trgovine ljudima u svrhu prosjačenja.

Bilans rezultata

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. donijete su naredbe o sprovođenju istrage protiv šest lica u četiri predmeta, dok je postupak protiv jednog lica u fazi izviđaja. Nakon sprovedene istrage, podignuta je optužnica protiv jednog lica, dok je protiv pet lica u tri predmeta istraga i dalje u toku pred nadležnim tužilaštvom. U periodu od 1. I do 15. XII 2021. podignute su dvije optužnice protiv dva lica pred Višim sudom u Podgorici, po istragama započetim u ranijem periodu, odnosno 2020. U navedenom periodu, formirano je i pet izviđaja radi prikupljanja podataka u cilju utvrđivanja činjenice da li je učinjeno krivično djelo trgovina ljudima, od kojih je u dva postupka utvrđeno da nema osnova sumnje da je učinjeno krivično djelo, dok se u tri postupka i dalje prikupljaju podaci.

Prema podacima sudstva, u izvještajnom periodu su u dva predmeta protiv dva okrivljena lica donijete dvije osuđujuće presude, dok se za pet predmeta protiv sedam okrivljenih lica krivični postupci nalaze u fazi suđenja pred nadležnim sudom.

Kada je riječ o riješenim predmetima, u jednom predmetu je jedno okrivljeno lice osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i ova presuda je postala pravnosnažna. U drugom predmetu je sud donio osuđujuću presudu kojom je okrivljeno lice oglašeno krivim na osnovu sporazuma o priznanju krivice i izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i dva mjeseca i ova presuda je postala pravnosnažna.

Prema podacima Uprave policije, u izvještajnom periodu je nadležnim tužiocima podnijeto pet krivičnih prijava protiv šest lica zbog krivičnog djela trgovina ljudima.

Krijumčarenje cigareta

Vlada je 22. VII 2021. donijela Odluku o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda na teritoriji Slobodne zone „Luka Bar“ („Sl. list CG“, broj 83/21), koja ima za cilj zabranu smještaja radi skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni i to na način da operater Slobodne zone Luke Bar, nakon isteka ugovora koje je zaključio s korisnicima, iste neće produžavati, niti će za ovu vrstu djelatnosti zaključivati nove ugovore s novim korisnicima. Vlada je 29. XII 2021. donijela novu Odluku o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda na teritoriji Slobodne zone „Luka Bar“. U cilju zaustavljanja nelegalnih aktivnosti, novom Odlukom se carinski organ obavezuje da donese rješenje u skladu s Carinskim zakonom, kojim je propisano da carinarnica može da uvede određene mjere zabrane ili ograničenja u vezi s poslovima koji se obavljaju u Slobodnoj zoni, imajući u vidu vrstu predmetne robe ili zahtijevane mjere carinskog nadzora. Uprava prihoda i carina uvela je dvadesetčetvoročasovni nadzor nad ulazom i izlazom robe u Slobodnoj zoni Luke Bar, u cilju pojačanog carinskog nadzora i evidencije izlaska i ulaska robe iz skladišta u Slobodnoj zoni.

Takođe, izrađena je instrukcija u cilju regulisanja statusa robe – cigareta smještene u Slobodnu zonu „Luka Bar“, kojom je objašnjeno postupanje carinskih službenika kako bi se pojačao nadzor unutar slobodne zone i ova roba stavila u drugo odgovarajuće carinski dozvoljeno postupanje ili upotrebu.

Uprava prihoda i carina je održala sastanak s korisnicima Slobodne zone „Luka Bar“, kojima je prestalo da važi odobrenje za vođenje evidencije u zoni, kako bi im ukazala na neophodnost što skorijeg rješavanja statusa robe-cigareta smještenih u zoni, jer će u suprotnom carinski organ preduzeti sve zakonom propisane mjere u cilju rješavanja ove problematike.

Uprava prihoda i carina priprema sistem za uspostavljanje elektronske evidencije unosa/iznosa robe iz Slobodne zone „Luka Bar“ koristeći carinsko informacijski sistem.

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. nije bilo naredbi o sprovođenju istrage.

BORBA PROTIV TERORIZMA

Vijeće za nacionalnu bezbjednost je 4. VI 2021. formiralo Biro za operativnu koordinaciju aktivnosti organa koji čine obavještajno-bezbjednosni sektor. Nakon toga, Biro za operativnu koordinaciju je 17. VI 2021. donio Rješenje o imenovanju nacionalnog koordinatora i članova Nacionalnog međuresorskog operativnog tima za suzbijanje nasilnog ekstremizma, terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma.

Vlada je 16. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o obradi podataka o putnicima u vazdušnom saobraćaju u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela, kojim se prvi put u Crnoj Gori uređuje Sistem evidencije imena putnika (*Passenger Name Record – PNR*), odnosno definiše obavezu prevoznika u vazdušnom saobraćaju da u okviru redovnog poslovanja dostavljaju Upravi policije podatke o putnicima radi obrade tih podataka u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela, vođenja krivičnog postupka, kao i pronalaženja lica za kojima se traga zbog ovih krivičnih djela.

Vlada je 29. XII 2021. donijela Strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022-2025, s Akcionim planom za 2022-2023. Strateški cilj definisan Strategijom podrazumijeva primjenu međunarodnih standarda, poštovanje ljudskih prava i unapređenje nacionalne i međunarodne saradnje kako bi Crna Gora izgradila koordiniran i efikasan sistem za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma.

SARADNJA U OBLASTI DROGA

Vlada je 14. X 2021. usvojila Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva zdravlja, kojim je vraćeno u organizacionu strukturu Odjeljenje za članstvo u međunarodnim tijelima za politike droga, nakon ukidanja u februaru 2021. Odjeljenje treba da ima ulogu kontaktne jedinice za saradnju s Evropskim centrom za monitoring droga i zavisnosti od droga (*European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA*), kao dijela Reitox mreže, kao i za saradnju s ostalim međunarodnim tijelima u oblasti politike droga.

Postupajući po informaciji Uprave prihoda i carina, da se u kontejneru sa bananama, koji je iz Ekvadora pristigao u Luku Bar, nalazi sumnjiva materija, 12. I 2022. realizovana je policijska akcija kojom je koordiniralo Specijalno državno tužilaštvo i Specijalno policijsko odjeljenje, prilikom koje je u magacinima kompanije „Voli“ otkriveno i zaplijenjeno oko 500 kg kokaina. Slobode je lišeno jedno lice, a u toku je preduzimanje daljih mjera i radnji po ovom predmetu.

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. I do 15. XII 2021. u tri predmeta donijete su naredbe o sprovođenju istrage protiv 20 lica. Podignuta je jedna optužnica protiv 19 lica.

Prema podacima sudstva, u izvještajnom periodu su dva predmeta djelimično završena, odnosno donijete su presude protiv sedmero lica na osnovu sporazuma o priznanju krivice, dok je u jednom predmetu protiv dvoje okrivljenih lica nadležnost ustupljena sudstvu Bosne i Hercegovine.

CARINSKA SARADNJA

Uprava prihoda i carina intenzivno sarađuje i razmjenjuje informacije s partnerskim službama, kao i s međunarodnim organizacijama i institucijama: Evropske kancelarije za borbu protiv prevara (*Office européen de lutte antifraude – OLAF*), Međunarodne policijske organizacije (*International Police Organization – Interpol*), Centra za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi (*Southeast European Law Enforcement Center – SELEC*) itd. U izvještajnom periodu, s OLAF-om je razmijenjeno 56 informacija preko AFIS sistema kojem Uprava prihoda i carina ima pristup na nivou zemlje kandidata. Sa SELEC-om razmijenjeno je 12 informacija. Takođe, u istom periodu Uprava prihoda i carina je postupala po zahtjevima OLAF-a u odnosu na kompanije i njihove ovlašćene zastupnike koji posluju u Slobodnoj zoni Luke Bar i odgovorila na 85 zahtjeva za dostavu informacija i dokumentacije. Odgovoreno je na 52 zahtjeva partnerskih službi i drugih međunarodnih organizacija i upućeno 17 zahtjeva za pružanje pomoći partnerskim službama. U međunarodne baze podataka unijeto je 47 informacija.

Shodno bilateralnom memorandumu o razumijevanju i saradnji s Upravom prihoda i carina Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (*Her Majesty's Revenue and Customs – HMRC*), u izvještajnom periodu odgovoreno je na 51 zahtjev za dostavu podataka i dokumentacije i dostavljena 81 druga informacija.

Uprava prihoda i carina razmjenjuje informacije i s najvećim svjetskim proizvođačima cigareta na osnovu potpisanih memoranduma o razumijevanju. U izvještajnom periodu, s proizvođačem „Japan Tobacco International“ razmijenjeno je sedam informacija o sumnjivim pošiljkama cigareta.

Po inicijativi Ministarstva vanjskih poslova za određivanje nacionalne kontakt tačke za Protokol o eliminaciji nezakonite trgovine cigaretama, ispred Uprave prihoda i carina određena je jedna kontakt tačka dok je druga kontakt tačka određena ispred Ministarstva finansija i socijalnog staranja (Direkcija za duvan). Takođe, na drugom sastanku ugovornih strana ovog protokola – MOP2, koji je održan 15-17. XI 2021, Crna Gora je imenovana za koordinatora za EU Regiona za razmjenu informacija o implementaciji Protokola.

U izvještajnom periodu, službenici Uprave prihoda i carina razmijenili su s tužilaštvom i sudovima 27 informacija, podnijeli su dva obavještenja nadležnim državnim tužilaštvima o postojanju sumnje da su počinjena krivična djela koje se gone po službenoj dužnosti, kao i više informacija Specijalnom policijskom odjelenju i Specijalnom državnom tužilaštvu. U istom periodu, razmijenjeno je 108 informacija na nacionalnom nivou s Upravom policije i drugim organima za sprovođenje zakona.

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. Uprava prihoda i carina učestvovala je u devet zajedničkih međunarodnih carinskih operacija, u organizaciji Interpol-a, Svjetske carinske organizacije, HMRC-a, Europol-a i Grupe za carinsku saradnju Savjeta EU (*Customs Cooperation Working Party – CCWP*). Operacije su se odnosile na borbu protiv nelegalne trgovine naoružanjem, krivotvorenim prehrambenim proizvodima, lijekovima, medicinskim sredstvima, kulturnim dobrima, otpadom, biljnim i životinjskim vrstama.

Uz podršku Kancelarije Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (*United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC*), Uprava prihoda i carina sprovela je u novembru 2021. zajedničku carinsku kontrolnu akciju s Upravom za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine, pod nazivom „TARA 2021“. Zajedničku akciju su realizovali mobilni timovi za suzbijanje krijumčarenja i jedinice za analizu rizika i obavještajni rad iz obje institucije.

Statistika rezultata kontrola

U periodu od 1. I do 15. XII 2021. službenici Uprave prihoda i carina izvršili su 49.783 detaljnih kontrola vozila i robe i 20 inspekcijskih kontrola. Utvrđeno je 289 nepravilnosti. Izdata su 303 prekršajna naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 228.020 eura. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 1.131.031,29 eura. Uprava prihoda i carina je samostalno i u saradnji s drugim državnim organima podnijela ukupno 16 krivičnih prijava nadležnom tužiocu.

U izvještajnom periodu, oduzeto je 7.225.200 komada cigareta u vrijednosti 748.022,80 eura. Takođe, oduzeto je 367,20 kg rezanog duvana u vrijednosti 23.368,20 eura; 857,45 litara alkohola u vrijednosti 9.053,93 eura i 988,16 litara gaziranog pića u vrijednosti 1.092,00 eura. Na osnovu navedenih zapljena akciznih proizvoda, izdato je 26 prekršajnih naloga i podnijete su četiri krivične prijave samostalno i u saradnji s drugim državnim organima nadležnom tužiocu. Kada je u pitanju krijumčarenje narkotika, bilo je ukupno 14 zapljena i to: marihuane – 11 zapljena u težini od 1960,21 kg, kokaina – dvije zapljene u težini od 1437,30 kg i 26 grama metamfetamina.

Uprava prihoda i carina je u periodu od 1. I do 15. XII 2021. po osnovu sumnje u povredu prava intelektualne svojine prekinula 55 carinska postupka i privremeno zadržala robu u ukupnoj količini od 30.391 komada robe.

INOVACIJE, LJUDSKI RESURSI, INFORMATIČKO DRUŠTVO, SOCIJALNA POLITIKA

SLOBODA KRETANJA RADNIKA

Vlada je 23. IX 2021. donijela Strategiju o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, s Akcionim planom za 2021. i 2022. godinu. U Akcionom planu za 2021. i 2022. za implementaciju Strategije, kao jedna od aktivnosti predviđena je izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima. Osnovni razlog donošenja ovog zakona, koji je planiran za IV kvartal 2022, jeste prenošenje Direktive 96/71/EZ, Direktive 2018/957, kao i Direktive 2014/67. Prva sjednica Međuresorske radne grupe za izradu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima održana je 22. XI 2021.

Zakon o zaštiti zaposlenih građana Crne Gore koji se upućuju na rad u inostranstvo ("Sl.list CG", br. 145/21) je Vlada utvrdila 22. VII 2021, a Skupština je usvojila 29. XII 2021. Donošenje novog Zakona o zaštiti upućenih građana Crne Gore na radu u inostranstvu proizilazi iz potrebe za usklađivanjem sa novim Zakonom o radu. Takođe, jedan od osnovnih razloga za donošenje zakona, koji će propisivati zaštitu građana Crne Gore na radu u inostranstvu, jeste i izdvajanje određenog dijela odredbi koje se odnose na posredovanje u zapošljavanju građana Crne Gore kod inostranog poslodavca, u novi Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Samim tim će se na sveobuhvatniji način urediti zaštita onih zaposlenih koji su upućeni da rade u inostranstvo, kao i po osnovu međunarodne, naučne, tehničke i prosvjetno kulturne saradnje, i nastavnika upućenih na rad u inostranstvo radi dopunskog osnovnog obrazovanja djece građana Crne Gore, ali ne i da tamo zasnuju radni odnos na neodređeno vrijeme.

INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

Elektronske komunikacije

Skupština je 29. XII 2021. usvojila Zakon o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina („Sl. list Crne Gore“, br. 001/22).

Shodno Sporazumu o smanjenju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama između zemalja ZB (WB6) „Roming kao kod kuće“ (potpisanog 2019), sproveden je proces ukidanja rominga u regionu Zapadnog Balkana (koji je trajao dvije godine, a sproveden je kroz primjenu faznog smanjenja cijena usluga rominga). Započete su aktivnosti i nastavak pregovora sa ciljem snižavanja cijena usluga rominga između zemalja EU i ZB. S tim u vezi, izrađen nacrt Mape puta za sniženje cijene rominga između EU i ZB, a za efikasnu implementaciju ove aktivnosti dalja podrška EU je od velikog značaja.

U okviru ispunjenja aktivnosti iz cjeline „Infrastruktura za širokopojasni pristup“, radilo se na stvaranju uslova za nesmetan razvoj NGN i NGA mreža, smanjenju troškova za izgradnju NGA mreža, potpješivanju izgradnje mreža za širokopojasni pristup u ruralnim područjima, promociji širokopojasnog pristupa, kao i povećanju korišćenja interneta.

U dijelu Strategije razvoja informacionog društva do 2020. i ciljeva koji su postavljeni, u tabeli je dat pregled ciljeva koji su bili predviđeni da se postignu do kraja 2020. i pregled stanja postignutih ciljeva do 30. XI 2021.

Indikator	Plan 2020.	Stanje XI 2021.
Dostupnost NGA širokopojasnog pristupa Procenat domaćinstava u području dostupnosti NGA (30 Mbit/s)	100%	81,04%
Penetracija fiksnih širokopojasnih priključaka (domaćinstva) Udio domaćinstava koja koriste najmanje fiksni širokopojasni pristup (2 Mbit/s)	100%	95,64%
Zastupljenost širokopojasnih priključaka velikih brzina Udio priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem fiksne mreže velikih brzina (30 Mbit/s) u ukupnom broju fiksnih širokopojasnih priključaka	70%	69,45%
Penetracija fiksnih ultrabrzih širokopojasnih priključaka (domaćinstva) Udio domaćinstava koja koriste ultrabrzi fiksni širokopojasni pristup (100 Mbit/s)	50%	38,52%

Napomena: Udio domaćinstava koja koriste najmanje fiksni širokopojasni pristup (2 Mbit/s) je prilično visok iz razloga što u primorskim opštinama u Crnoj Gori, kao i u Podgorici imamo veći broj priključaka u odnosu na broj domaćinstava, pa je u nekim od tih opština penetracija i preko 200%.

U skladu s obavezama predviđenim Memorandumom o razumijevanju za 5G, čiji je potpisnik i Crna Gora, Vlada je 23. XII 2021. usvojila Predlog mape puta za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža. Ovim dokumentom definišu se ključne mjere i aktivnosti koje treba sprovesti u narednom periodu, sa ciljem podsticanja realizacije neophodnih aktivnosti na uvođenju 5G mobilnih mreža za period do kraja 2022, do kada se očekuje da će biti usvojena Strategija za uvođenje 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori sa Akcionim planom, kojom će se definisati dalje aktivnosti po pitanju razvoja 5G mobilnih mreža u Crnoj Gori.

Vlada je 23. XII 2021. usvojila Izveštaj o aktivnostima na izradi Nacionalnog plana razvoja mreža za širokopojasni pristup internetu. Kroz izveštaj, dat je prikaz aktivnosti sprovedenih od juna 2020, u cilju realizacije projekata „Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu u Crnoj Gori“ koji se nalazi na Listi prioriternih infrastrukturnih projekata Vlade Crne Gore, u dijelu digitalne infrastrukture. Ministarstvo ekonomskog razvoja, početkom decembra 2021. ponovo je kandidovalo projekat „Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internet“ za Jedinstvenu listu prioriternih infrastrukturnih projekata u dijelu oblasti Digitalna infrastruktura.

Savjet EKIP-a je, na osnovu pristiglih komentara na temu Nacrta dokumenta za javno nadmetanje za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža, donio Odluku o pokretanju postupka javnog nadmetanja za dodjelu odobrenja za korišćenje ovih radio-frekvencija za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža (broj 0504-6194/1 i 0504-6194/2 od 26. 10. 2021. godine) i usvojio Dokumentaciju za javno nadmetanje. Postupak aukcija spektra za dodjelu odobrenja za korišćenje radio-frekvencija iz opsega 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz za realizaciju javnih mobilnih elektronskih komunikacionih mreža je sproveden u periodu od 20-27. XII 2021. godine (sprovedeno ukupno 8 aukcijskih rundi).

U toku su aktivnosti na sprovođenju analiza pet relevantnih tržišta: veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj telefonskoj mreži koji se pružaju na fiksnoj lokaciji; veleprodajno tržište završavanja (terminacije) poziva u sopstvenoj mobilnoj telefonskoj mreži; veleprodajni lokalni pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji; veleprodajni centralni pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište; veleprodajni visokokvalitetni pristup koji se pruža na fiksnoj lokaciji. Savjet EKIP-a je 28. X 2021. usvojio tekstove nacrta analiza ovih relevantnih tržišta i u skladu sa članom 65 stav 2 Zakona o elektronskim komunikacijama EKIP je sprovela postupak javnih konsultacija koji je trajao od 29. X 2021. do 29. XI 2021. Komentari, mišljenja i sugestije na tekstove nacrta analiza 5 relevantnih tržišta pristigli su od Agencije za zaštitu konkurencije, Crnogorskog Telekom A.D. Podgorica i Crnogorskog elektroprenosnog sistema A.D. Podgorica. Agencija za zaštitu konkurencije je iznijela mišljenje da je saglasna sa predloženim tekstovima nacrta analiza 5 relevantnih tržišta. Crnogorski elektroprenosni sistem A.D. Podgorica navodi da je saglasan sa tekstovima nacrta 3 veleprodajna tržišta kao i preloženim regulatornim obavezama. Agencija priprema odgovore na komentare i primjedbe Crnogorskog Telekom koji će biti, uz finalne tekstove analiza relevantnih tržišta, predmet usvajanja na nekoj od narednih sjednica Savjeta Agencije.

U decembru 2021. Savjet EKIP-a je usvojio Izveštaj o sprovedenom konsultativnom procesu povodom izrade nacrta analize potrebe uvođenja numeričkih opsega za usluge komunikacije između mašina - M2M, nakon čega je pokrenut postupak izmjene Plana numeracije i uvođenje novog opsega numeracije za M2M komunikaciju.

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije na dan 30. XI 2021. je iznosio 190.066 što odgovara penetraciji od 30,65%. U poređenju s prethodnom godinom, broj priključaka fiksne telefonije je manji za 1,05%. Od ukupnog broja priključaka fiksne telefonije na dan 30. XI 2021. na fizička lica se odnosilo 86,36%, a na pravna lica 13,64% priključaka.

Na dan 30. XI 2021. broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 1.150.310 što odgovara penetraciji od 185,53%. U odnosu na isti period prošle godine, broj korisnika je veći za 6,31%. Na kraju novembra 2021. bilo je 57,26% ili 658.691 postpaid korisnika, dok je prepaid korisnika bilo 42,74% odnosno 491.619.

Ukupan broj priključaka fiksnog širokopojasnog pristupa internetu na dan 30. XI 2021. je iznosio 187.732. Procentualni iznos po tehnologijama je: xDSL=28,57%, FTTx=42,56%, KDS-HFC=26,90%, WiFi=1,31%, WiMAX=0,52% i ostale tehnologije=0,14%. U odnosu na isti period prošle godine, broj širokopojasnih priključaka je veći za 2,09%.

Ukupan broj prepaid i postpaid korisnika mobilnih usluga koji su pristupili internetu (putem mobilnih telefona i modema) tokom novembra 2021. je iznosio 561.005 pri čemu je 453.473 koristilo i 3G i 4G, a 447.586 samo 4G tehnologiju pristupa. Broj korisnika koji su pristupili internetu preko mobilnih mreža tokom novembra 2021. bio je za 5,59% veći u odnosu na novembar 2020..

Uslugu prenosivosti broja u novembru 2021. je iskoristilo 678 pretplatnika i to 614 pretplatnika mobilne telefonije i 64 pretplatnika fiksne telefonije. U okviru usluga prenosivosti telefonskih brojeva, do 30. XI 2021. ukupno je prenešeno 68.165 brojeva, od čega 15.422 brojeva u fiksnim i 52.743 brojeva u mobilnim mrežama.

U periodu od 1. I 2021. do 23. XII 2021, u oblasti zaštite korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga EKIP-u je podnijeto ukupno 437 žalbi korisnika, po osnovu kojih je donijeto 365 odluka/rješenja i to: 68 žalbi je usvojeno u cjelosti, 92 žalbe su odbijene, a u 164 slučaja je donijeto rješenje o obustavljanju postupaka zbog odustajanja od žalbe ili zbog postignutog poravnanja korisnika i operatora, dok je 32 žalbe riješeno na drugačiji način: odgovoreno, odbijeno kao neuredno, proslijeđeno Upravi za inspeksijske poslove. Kada su u pitanju tužbe na odluke Savjeta EKIP-a, a koje se odnose na zaštitu korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga, u periodu od 01. I 2021. do 23. XII 2021. Upravnom sudu Crne Gore su podnijete 21 tužbe, od kojih je 11 tužbi podnijeto od strane korisnika a 10 od strane operatora.

Upravni sud Crne Gore je donio dvije presude u predmetima po tužbama Telenora, koji sporovi su tretirani kao prethodno pitanje za sve druge sporove koji se vode po tužbama Telenora, U br. 4051/19 i U br. 921/20. EKIP je podnijela Zahtjev za ispitivanje sudske odluke Vrhovnom sudu i Zahtjev za ponavljanje postupka Upravnom sudu, po kojima zahtjevima još uvijek nije odlučeno. Agencija je u ponovnom postupku donijela rješenje kojim je utvrdila da Telenor plaća naknade u skladu sa važećim zakonima od 1. I 2009, a da su radio frekvencije odobrene licencama produžene na aukciji spektra 2016. Na ovo rješenje Telenor je izjavio žalbu Ministarstvu ekonomskog razvoja. Agencija je u decembru dostavila spise predmeta i odgovor na žalbu Ministarstvu.

Usluge informatičkog društva

Vlada je 23. XII 2021. usvojila Strategiju digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 sa Akcionim planom za 2022-2023, 30. XII 2021. Strategiju Sajber bezbjednosti 2022-2026 sa Akcionim planom za 2022-2023, a 16. XII 2021. Završni izvještaj o implementaciji Strategije sajber bezbjednosti 2018-2021. Strategija digitalne transformacije zamišljena je kao razvojni okvir usmjeren unapređivanju efikasnog digitalnog okruženja i bržoj adaptaciji na kompleksne tokove digitalnog društva. Strategija sajber bezbjednosti obuhvata pitanja koje se tiču dostizanja standarda i zahtjeva sajber bezbjednosti, kao osnovi digitalne i povezane Evrope, a

sve u skladu sa prioritetima NATO-a i EU. Takođe, 16. XII 2021. je usvojen Program za privlačenje digitalnih nomada u Crnoj Gori do 2025. godine sa Akcionim planom za 2022. čiji je cilj povećanje broja digitalnih nomada u Crnoj Gori, ali i prepoznatljivost Crne Gore kao atraktivne turističke destinacije za njihov boravak.

Vlada je 9. IX 2021. usvojila Informaciju o potrebi jačanja nacionalnih kapaciteta za sajber bezbjednost, a 1. XII 2021. i Informaciju o osnivanju Agencije za sajber bezbjednost i donijela niz zaključaka na čijoj realizaciji će se raditi u narednom periodu. Vlada je 9. XII 2021. utvrdila je novi Predlog zakona o elektronskom dokumentu, koji je upućen u skupštinsku proceduru. Ovaj propis je važan iz ugla ubrzanja digitalne transformacije, afirmacije korišćenja elektronskog dokumenta, digitalnog potpisa, elektronskog pečata u javnoj upravi i privredi ali i donijeti uštede zbog smanjenja korištenja papirnih dokumenata.

U toku 2021. bilježi se blagi pad broja elektronskih usluga na portalu e-uprave, te shodno navedenom, na Portalu eUprave trenutno su 522 e-usluge koje pružaju 44 institucije, od čega je 156 usluga za koje se zahtjev može podnijeti elektronski.

Audiovizuelna politika

Pripremljen je Nacrt Zakona o AVM uslugama, koji treba da obezbijedi usaglašavanje sa Direktivom 2018/1808 o audiovizuelnim medijskim uslugama, koja mijenja i dopunjuje Direktivu 2010/13, a koja je u potpunosti prenijeta u Zakon o elektronskim medijima.

Verzije usvojenih medijskih zakona (Zakon o RTCG, Zakon o medijima) i Nacrt Zakona o AVM uslugama su dostavljene Savjetu Evrope krajem januara 2021. na analizu njihove međusobne konzistentnosti i kompatibilnosti. Na osnovu analize Savjeta Evrope rade se izmjene i dopune Zakona o medijima i Zakona o RTCG, kao i revidirana verzija nacrtu Zakona o AVM uslugama, radi potpunog usklađivanja s pravnom tekovinom EU.

U IV kvartalu 2021. formirane su Radna grupa za izradu Medijske strategije 2022-2026, koja ima zadatak da sačini neophodne izmjene i dopune seta zakonskih tekstova. Dosljedna primjena seta medijskih zakona (Zakon o AVM uslugama, Zakon o RTCG-u i Zakon o medijima) treba dodatno da unaprijedi uslove za jačanje nezavisnosti medijskog sektora i kapaciteta medijskog regulatora za sprovođenje pravne tekovine EU.

Nakon izrade nacrtu ovih dokumenata isti će biti dostavljeni Savjetu Evrope radi dobijanja ekspertskog mišljenja.

SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOSŁJAVANJE

Skupština je 20. I 2021. donijela Zakon o izmjeni Zakona o radu („Sl. list CG“, broj 8/21,) u cilju izmjene odredbe koja se odnosi na produženje važenja Opšteg kolektivnog ugovora.

Takođe, Skupština je na 27. V 2021. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu („Sl. list CG“, broj 59/21) kojim su propisane dodatne funkcije po osnovu kojim zaposlenom mogu da miruju prava iz rada i po osnovu rada, i to funkcija državnog sekretara i starješina organa državne uprave odnosno lokalne uprave. Takođe, utvrđeno je da iznos minimalne zarade u neto iznosu ne može biti manji od 250 eura. Navedenim zakonom je takođe propisana izmjena koja se odnosi na prestanak radnog odnosa po sili zakona sa dodadašnjih 67 godina života i 15 godina staža osiguranja, na 66 godina života i 15 godina staža osiguranja uz smanjivanje granice za odlazak u penziju po osnovu rada na radnim mjestima na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, čija primjena je odložena za 1. januar 2022. U cilju daljeg usklađivanja s pravnom tekovinom EU, u III kvartalu 2022. planirano je donošenje izmjena i dopuna Zakona o radu, te je, stoga, formirana radna grupa koja će, kroz socijalni dijalog, pripremiti Predlog, a čiji su članovi predstavnici reprezentativnih organizacija sindikata i

reprezentativnih udruženja poslodavaca na nivou Crne Gore. Ovim izmjenama i dopunama Zakona o radu, transponovaće se Direktiva o ravnoteži između privatnog i poslovnog života u radno zakonodavstvo CG i Direktiva o transparentnim i predvidivim radnim uslovima u Evropskoj uniji.

Pored ove dvije direktive, a uzimajući u obzir uticaj pandemije izazvane virusom COVID19 na tržište rada, postoji potreba za dodatnim uređenjem instituta radnog prava, tzv. rada od kuće. Prilikom dodatnog uređenja ove oblasti, od velikog značaja imaće Okvirni sporazum o radu na daljinu iz 2002. godine, koji definiše osnovna polazišta za uređenje i sprovođenje rada od kuće.

Skupština je usvojila 29. XII 2021. Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova („Sl. list CG“, broj 145/21“). Potreba za donošenjem novog Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova proistekla je iz potrebe jačanja Agencije kao institucije, unapređenja rješavanja postupka mirnog rješavanja radnih sporova, kako individualnih i tako i kolektivnih radnih sporova, kao i jačanje socijalnog dijaloga u Crnoj Gori. Takođe potrebno je navedeni zakon uskladiti sa novim Zakonom o državnoj upravi u smislu organizacije rada u Agenciji, podjele organa kao i načina osnivanja Agencije. Novim Zakonom se želi postići efikasnost i ekonomičnost postupaka iz oblasti radnih odnosa, a sve radi ostvarivanja prava iz radnih odnosa na koja je zaposleni imao pravo a nije ostvario.

Vlada je 12. XI 2021. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu („Sl. list CG“, broj 45/21“), koji je Skupština usvojila 29. XII 2021. Ovom izmjenom i dopunom Zakona o radu iznos minimalne zarade povećan je sa postojećih 250 eura na 450 eura, sa početkom primjene od 1. I 2022.

Iz oblasti zaštite i zdravlja na radu usvojeni su:

- Pravilnik o obliku i sadržaju prijave o početku radova na izgradnji, rekonstrukciji ili rušenju objekta („Sl. list CG“, br. 018/21 od 22. II 2021);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti hemijskim materijama („Sl. list CG“, br. 077/21 od 16. VII 2021);
- Pravilnik o mjerama zaštite i zdravlja na radu od rizika izloženosti biološkim materijama („Sl. list CG“, br. 117/21 od 03. XI 2021); i
- Pravilnik o upotrebi sredstava i opreme lične zaštite na radu* („Sl. list CG“, br. 135/21 od 24. XII 2021).
- U toku je izrada Nacrta Strategije za unapređenje zaštite i zdravlja na radu u Crnoj Gori 2022-2027. sa Akcionim planom implementacije za 2023.

Politika zapošljavanja

Efekti krize izazvani pandemijom COVID-19 i dalje se osjećaju na tržištu rada. Tako je prema podacima Ankete o radnoj snazi za I kvartal 2021. stopa aktivnosti za populaciju 15+ iznosila 47,6%, odnosno 46,8% u II kvartalu. Stopa zaposlenosti iznosila je 38,4% u I, odnosno 38,8% u II kvartalu, dok je stopa nezaposlenosti sa 19,4% u I kvartalu, smanjena na 17,1% u II kvartalu.

Stopa aktivnosti žena 15+ je u I kvartalu 2021. iznosila 41,9%, a u II kvartalu 40,3%, stopa zaposlenosti je iznosila 33,8% u I, odnosno 33,5% u II kvartalu. Stopa nezaposlenosti je sa 19,5% u I kvartalu smanjena na 16,7% u II kvartalu.

Indikatori za mlade (15-24) ukazuju takođe na negativne ishode na tržištu rada u prvoj polovini ove godine. Stopa aktivnosti u II kvartalu 2021. iznosila je 23,8%, što je 0,8 p.p. manje u odnosu na I kvartal tekuće godine, dok je stopa zaposlenosti bila 15% ili 2 p.p. rast u odnosu na prvi kvartal. Paralelno, došlo je do smanjenja stope nezaposlenosti sa 47,1% u I na 37,2% u II kvartalu.

Stopa dugoročne nezaposlenosti je iznosila 12,3% u II kvartalu 2021.

Ističemo da je Uprava za statistiku revidirala Metodologiju Ankete o radnoj snazi od 2021. godine. Promjena Ankete odvijala se u skladu sa novom Uredbom (EU) 2019/1700 Evropskog parlamenta i Savjeta, koja je stupila na snagu 1. I 2021. godine. Uslijed nastalih promjena u metodologiji ARS od I kvartala 2021. u odnosu na prethodno primjenjivanu metodologiju, ne obezbjeđuje se uporedivost podataka sa prethodnim periodom.

Prema administrativnim podacima, prosječan broj zaposlenih, za deset mjeseci 2021. veći je za 2,9% u odnosu na isti period prethodne godine (184.695:179.549).

Sa druge strane, registrovani podaci ukazuju na rast registrovane nezaposlenosti. Na kraju novembra na evidenciji nezaposlenih lica Zavoda za zapošljavanje Crne Gore nalazilo se 55.956 nezaposlenih lica, odnosno 19,7% više u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Stopa registrovane nezaposlenosti je 24,12%, dok je u istom periodu prethodne godine iznosila 20,13%.

Učešće žena u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti je 60,2%, dok je učešće mladih 15-24 je 12%, a učešće mladih do 30 godina je 23,8%.

U periodu 1.I -30.XI 2021. poslodavci su oglasili 21.400 slobodnih radnih mjesta, što je približno na istom nivou u uporednom periodu prethodne godine.

Tokom dva kvartala 2021. Vlada je donijela dva paketa mjera podrške privredi i građanima. Glavni ciljevi mjera podrške iz paketa mjera podrške za I kvartal 2021. čiji je ukupan iznos oko 160 mil.€ je: podrška ranjivim kategorijama stanovništva, podrška održavanju nivoa zaposlenosti i novom zapošljavanju, pospješivanje likvidnosti privrednih subjekata, stvaranje uslova za povećanje broja turista i stabilnost tržišta poljoprivrednih proizvoda. Analogno ciljevima u okviru paketa podrške za prvi kvartal, Vlada je krajem aprila donijela paket podrške mjera privredi i građanima za drugi kvartal, čija je fiskalna procjena oko 166 mil. €, s obzirom na to da je za postizanje ciljeva, potrebna kontinuirana podrška, tj. duža od vremenskog okvira jednog kvartala. Stoga je i opredjeljenje Vlade bilo da u II kvartalu nastavi podršku privredi, kako kroz snažnu kreditnu podršku, tako i produženjem rokova za određenje mjere iz I kvartala, kao i kroz logičan nastavak realizacije dijela mjera koje su planirane na godišnjem nivou. Takođe, kroz socijalnu dimenziju paketa opredijeljena podrška ranjivim kategorijama stanovništva.

Vlada je donijela novu Nacionalnu strategiju zapošljavanja 2021-2025 koja definiše strateški cilj politike zapošljavanja do 2025. godine, a koji se odnosi na stabilan i održiv rast zaposlenosti, koji je zasnovan na jednakim mogućnostima pristupu tržištu rada, dostojanstvenom radu, daljem razvoju znanja i vještina i većoj socijalnoj uključenosti. Strategija definiše četiri operativna cilja, koji treba da na pravi način odgovore višestrukim izazovima sa kojima će se tržište rada i građani Crne Gore nositi u narednim godinama i da te izazove pretvore u nove prilike za socio-ekonomski razvoj zemlje i za individualni napredak svakog pojedinca. Stoga su operativni ciljevi definisani na sljedeći način:

Nacionalna strategija zapošljavanja se sprovodi kroz godišnje akcione planove zapošljavanja, a koji su donijeti za 2021. i za 2022. godinu.

Ministarstvo ekonomskog razvoja formiralo je Radni tim za uvođenje programa „Garancija za mlade“ u Crnoj Gori. Tokom 2021. Crna Gora je zatražila i tehničku podršku Međunarodne organizacije rada za uvođenje ovog programa. Dodatno, Vlada je obrazovala i Međuresorsku radnu grupu za uvođenje programa „Garancija za mlade“ u Crnoj Gori, na visokom nivou, u cilju sagledavanja svih trenutnih politika za mlade, ali i kreiranja budućih programa podrške ovoj ciljnoj grupi.

Vlada je donijela Program podrške za zapošljavanje mladih. Program se temelji na pet mjera koje će doprinijeti stvaranju preduslova za ublažavanje negativnih posljedica izazvanih prolongiranim zapošljavanjem mladih, a usmjerene su na obezbjeđenje podrške mladima kroz međuinstitucionalnu saradnju, kreiranje finansijski stimulativnog okruženja za zapošljavanje mladih, doprinos digitalizaciji društva, zapošljavanje mladih osoba sa invaliditetom, borbu protiv sirove ekonomije i jačanje apsorpcione moći Crne Gore u oblasti poljoprivrede. Dodatno, ovim Programom će se sistemski unaprijediti položaj mladih kroz povećanje njihove zaposlenosti i zapošljavanja u okviru međuinstitucionalne saradnje. Ovaj Program predstavlja preteču uvođenju programa „Garancija za mlade“ u Crnoj Gori.

Tokom 2021. godine nastavljene su započete aktivnosti na reformi Zavoda za zapošljavanje, sa akcentom na digitalizaciju. Izvršena je identifikacija postupaka i revizija internih i eksternih procedura u Zavodu za zapošljavanje. Pripremljena su tri online modula: za prijavljivanje nezaposlenih lica, za prijavljivanje slobodnih radnih mjesta i za slanje zahtjeva za lica sa invaliditetom. Organizovane su obuke za dizajniranje mjera, ali i njihov monitoring i evaluaciju. Kroz set obuka dizajnirane su dvije nove mjere za aktivaciju žena. Navedene aktivnosti se sprovode uz tehničku i finansijsku podršku Međunarodne organizacije rada i snažnu finansijsku podršku kroz IPA fondove.

Socijalna inkluzija

Izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti utvrđeno je pravo na dodatak za svu djecu do navršene šeste godine života. Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se u centru za socijalni rad u opštini prebivališta porodice. Nastavljeno je redovno podnošenje zahtjeva za dječji dodatak u svim centrima za socijalni rad. Na dan 1. XII 2021 ukupan broj djece do šest godina koja su korisnici dječijeg dodatka je 36.280.

Skupština je 29.XII 2021. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti (Sl.list CG, broj 145/21), sa početkom primjene 1. X 2022. (zakonom je propisano prvo na dodatak za djecu za djecu do 18 godine života) i Zakon o obeštećenju bivših korisnika naknada po osnovu rođenja troje ili više djece („Sl.list CG“, br. 145/21), sa početkom primjene od 1. IV 2022.

Mapa puta za reformu socijalne zaštite

Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, u saradnji sa partnerima kroz realizaciju Programa *JP Activate*, ima cilj unapređenje kapaciteta sistema socijalne zaštite, tačnije poboljšanje efikasnosti socijalnih politika, kao i pružanje kvalitetnijih socijalnih usluga. Program je fokusiran na djecu, mlade, kao i sve one najugroženije grupe stanovništva koja su u stanju socijalne potrebe i u riziku zbog siromaštva. Cilj programa je prepoznavanje i identifikacija najugroženijeg djela stanovništva, kao i jasno prepoznavanje njihovih potreba kako bi se osigurala efikasnost i učinkovitost reformi. Model mikrosimulacija upravo omogućava kreiranje politika zasnovanih na dokazima i pružanje podrške Vladi Crne Gore u razvoju dobro osmišljenog, dobro ciljanog i isplativog sistema socijalne zaštite.

Evropski socijalni fond

U okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalne politike – SOPEES 2015-2017 (tzv. Program EU i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu) u izvještajnom periodu, potpisano je 23 ugovora od planiranih 25. U pogledu preostalih ugovora, stanje zabilježeno na 1. XII 2021. je sljedeće:

- za grant šemu (poziv za dodjelu bespovratnih sredstava) iz podsektora zapošljavanja Paket aplikacionih dokumenata je objavljen u februaru 2021. godine i rok za dostavljanje predloga projekata je bio 12. IV 2021. godine Online Informativna sesija je održana 17. III 2021. Evaluacija Sažetaka projekata i Punih aplikacija je završena i ugovori će biti potpisani do kraja 2021. godine.
- za ugovor o uslugama iz podsektora za manjinska prava, tender je objavljen 23. XI 2021. Rok za podnošenje projektnih prijedloga je bio 23. XII 2021.³

Antidiskriminacija i jednake mogućnosti

ANTIDISKRIMINACIJA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI

Nakon održane TAIEK ekspertne misije u novembru 2021. godine, a u cilju usklađivanja s pravnom tekovinom, Crna Gora će pristupiti izradi novog Predloga zakona o zabrani diskriminacije koji bi pružio kvalitetnu zaštitu od diskriminacije. Rok za donošenje ovog zakona je II kvartal 2022. godine.

Kada je riječ o pravima pripadnika LGBTI populacije, Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. usvojena je u martu 2019.godine. Strategija se realizuje kroz jednogodišnje akcione planove.

Na osnovu Odluke od 20.XII 2021. godine o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata/programa NVO po Javnom konkursu „Jednakost je put“ u oblasti unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za 2021. godinu u periodu od januara 2022. do decembra 2022. godine Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava će finansirati ukupno 9 (devet) projekata NVO u ukupnom iznosu od 174.897,05 eura.

Vlada je 30. VII 2021. donijela Nacionalnu strategiju rodne ravnopravnosti 2021–2025. s Akcionim planom za 2021–2022. godinu i usvojila Završni izvještaj o sprovođenju Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017–2021. godine.

Opšti cilj Strategije za rodnu ravnopravnost 2021-2025. je podizanje nivoa rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori. Implementacijom ove strategije, Crna Gora pokazuje svoju odlučnost da implementira konvencije UN, Savjeta Evrope, te druga međunarodna obavezujuća akta. Strategijom su definisana tri operativna cilja: Operativni cilj 1 - Unaprijediti primjenu postojećeg normativnog okvira na sprovođenju politike rodne ravnopravnosti i zaštitu od diskriminacije po osnovu pola i roda ; Operativni cilj 2 - Unaprijediti javne politike i javnu edukaciju kako bi se smanjio nivo stereotipa i predrasuda prema ženama i osobama drugačijih polnih i rodni identiteta i kroz Operativni cilj 3 Strategije za rodnu ravnopravnost - Povećati nivo učešća žena i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta u oblastima koje omogućavaju pristup resursima i dobiti od korišćenja resursa) integrisano je završno mjerilo iz Poglavlja 19 – Sprovesti izmjene i dopune zakona u oblasti zabrane diskriminacije i ravnopravnosti žena i muškaraca u politici zapošljavanja i socijalnoj politici, u cilju usklađivanja zakonodavstva u ovoj oblasti sa pravnom tekovinom EU.

Prva od ključnih aktivnosti kojom je započeta implementacija ovog strateškog dokumenta je procjena kapaciteta javne uprave za rodnost politika i analiza međusektorske saradnje na temu rodne ravnopravnosti (Član 3 Zakona o rodnoj ravnopravnosti). Jednako važno, istraživanje će poslužiti za definisanje sveobuhvatnog plana razvoja kapaciteta za uključivanje perspektive roda u svakodnevni rad organa javne uprave. Istraživanje je završeno u decembru 2021. i biće predstavljeno javnosti u I kvartalu 2022.

³ Više informacija o projektima je u dijelu koji se odnosi na Rome.

Uz podršku Misije OSCE u Crnoj Gori, u novembru 2021. je započeta izrada detaljne analize 26 javnih politika iz ugla rodne ravnopravnosti, kako bi se ustanovilo da li one sadrže rodno-senzitivnu analizu stanja kojom se procjenjuje uticaj politika na žene i muškarce, rodno-senzitivne ciljeve, mjere, indikatori i budžet koji je potreban za njihovo sprovođenje. Urađena je Analiza orodnjenosti 27 javnih politika (uključila je Nacrt strategije reforme javne uprave i kreiran je Instrument za procjenu stepena orodnjenosti strateških dokumenata koji bi trebalo da bude alatka pri davanju mišljenja na strateška dokumenta prije dostavljanja Vladi na donošenje.

U novembru 2021. obrazovana je Komisija za praćenje sprovođenja Nacionalne Strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025. godine, sa Akcionim planom 2021-2022 godine, sastavljena od 24 predstavnika/ce relevantnih institucija i NVO. U novembru i decembru organizovana su tri ciklusa trodnevni obuka u cilju savladavanja vještina facilitacije, praćenja, monitoringa i izvještavanja Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti.

CEDAW Izvještaj

Vlada je 23. IX 2021. usvojila III Periodični izvještaj o sprovođenju CEDAW konvencije. Na početku rada na Nacrtu izvještaja pozvani su da daju svoj prilog: Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, sva ministarstva u Vladi Crne Gore i drugi organi uprave, kao i sudstvo, tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i 36 nevladinih organizacija, kao i međunarodne organizacije sa kancelarijom u Crnoj Gori. Izvještaj 23. VII 2021. je dostavljen CEDAW Komitetu.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava raspisalo je 27. IX 2021. Javni konkurs za finansiranje projekata/programa NVO u oblasti rodne ravnopravnosti za pod nazivom „Crnogorsko društvo u znaku rodne sinergije“. U 2021. godini je za ovu svrhu opredijeljeno 250.000€. U decembru 2021 donijeta je Odluka da se podrži 21 projekat nevladinih organizacija koji su usmjereni na realizaciju ciljeva Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025.

U decembru 2021. pokrenuta je su kampanju „Ne dijelimo stereotipe, mi dijelimo obaveze“ koja je bila usmjerena na promjenu stavova o rodnim ulogama, odgovornostima i očekivanom ponašanju žena i muškaraca u porodici. Izrađena su tri video spota koji su bili objavljeni i na društvenim mrežama. Kampanja traži jednaku podjelu porodičnih uloga i odgovornosti i poziva muškarce da postanu aktivni učesnici u obavezama u domaćinstvu i podizanju dece. Kampanja je imala za podizanje svijesti građana/ki o važnosti suzbijanja stereotipa i predrasuda o rodni ulogama muškaraca i žena u crnogorskom društvu. Kampanja prati preporuke Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW), sa ciljem da se odbace tradicionalni stavovi koji ženama često dodeljuju tradicionalne porodične uloge, a koje im ograničavaju šanse za angažman u političkom i javnom životu.

U saradnji sa Vijećem za regionalnu saradnju i kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, Direkcija za rodnu ravnopravnost radi na projektu „Ekonomska osnaživanje žena“. Ova inicijativa predstavlja vizionarsku i sistemsku ekonomsku transformaciju i daje prioritete u kontekstu pandemije COVID-19 sledećim ciljevima: (1) poboljšani pristup žena, u svojoj njihovoj različitosti, menadžerskim i liderskim ulogama u društvenim i ekonomskim sektorima; (2) povećani pristup žena i djevojaka, u svim njihovim različitostima, preduzetništvu i mogućnostima zapošljavanja u netradicionalnim sektorima STEM-a, digitalne i zelene ekonomije. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstvo za ekonomski razvoj blisko su uključeni i prate proces, pružajući svu neophodnu podršku u smislu usklađivanja nacionalnog strateškog okvira i međunarodno preuzetih obaveza. Regionalna inicijativa je trenutno podržana iz sredstava RCC -a i UNDP -a, dok je prikupljanje sredstava u većoj mjeri u toku.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava formiran je Direktorat za zaštitu i jednakost lica sa invaliditetom, na koji način je pitanje ljudskih prava lica sa invaliditetom podignut na mnogo veći nivo.

Vlada je 8.VII 2021.usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. za 2021. sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020.

Završena je javna rasprava o Nacrtu Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2022-2027 sa Akcionim planom za 2022-2023. Donošenje Strategije je planirano za II kvartal 2022.

Vlada je 9. XII 2021. donijela Odluku o formiranju Savjeta za prava lica sa invaliditetom.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je Odluku o finansiranju projekata u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2021. kojim je podržano 19 projekata ukupne vrijednosti 388.301,35€

U pripremi je i finalni izvještaj o implementaciji Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021 godine. Usvajanje ovog dokumenta je planirano za I kvartal 2022.

Vlada je 1. VII 2021. godine usvojila Završni izvještaj o realizaciji Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. godine⁴.

Vlada je u septembru 2021. godine donijela novu Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana za period 2021-2025. godine sa Akcionim planom za 2021. godinu. Strategija je usklađena sa EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation for 2020 – 2030. U prvom kvartalu 2022. planirano je donošenje Akcionog plana za sprovođenje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana za period 2021-2025 za period 2022-2023.

Crna Gora će tokom 2022. u saradnji sa Savjetom za regionalnu saradnju i Upravom za statistiku raditi na razvijanju Metodologije centralizovanog prikupljanja podataka o Romima i planirano je da se pomenuto istraživanje sprovede tokom 2023.

Takođe, u saradnji Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, Savjeta za regionalnu saradnju, lokalnih samouprava i konsultanta iz NVO "Mladi Romi" u toku je mapiranje romskih naselja u Crnoj Gori. Mapiranje romskih naselja je preduslov za legalizaciju romskih naselja gdje će se utvrditi koji objekti se mogu legalizovati, a koji ne mogu. Takođe, utvrdiće se koji objekti se nalaze na privatnom zemljištu, koji objekti se nalaze na državnom zemljištu i koji objekti se nalaze na lokacijama na kojima je zabranjena izgradnja. Deklaracijom partnera sa Zapadnog Balkana o integraciji Roma/kinja u sklopu procesa proširenja Evropske Unije Crna Gora se obavezala da do ulaska u EU legalizuje romska naselja. Mapiranje romskih naselja u Crnoj Gori će biti objavljeno 2022.godine što će biti osnova kako bi se ovaj problem riješio i na osnovu čega će se moći tražiti finansijska sredstva kroz IPA III projekte za legalizaciju i izgradnju socijalnih stambenih jedinica (socijalnih stanova) za najugroženije porodice među kojima su i građani romske i egipćanske zajednice.

Tokom 2021. organizovana je edukacija za 315 osoba (69 M, 140 Ž, 106 - nijesu razvrstani po polu) - građanki i građana, predstavnika lokalnih samouprava, vaspitno obrazovnih ustanova, Centara za socijalni rad, Centara i odjeljenja bezbjednosti i sektora granične Policije, sudija i državnih tužilaca, novinara/novinarke iz štampanih i onlajn, TV i radio medija na temu borbe protiv diskriminacije, govora mržnje i anticiganizma, borbe protiv nasilja u porodici i dječijih ugovorenih brakova i kao i o važnosti političke participacije.

⁴ Završni izvještaj je dostupan na crnogorskom jeziku, na sljedećem linku: <https://wapi.gov.me/download-preview/8c3e5480-353b-4059-962c-5832121eb809?version=1.0>

OBRAZOVANJE

U predškolskom vaspitanju i obrazovanju, u septembru 2021. godine, ukupno je bilo 192 djece iz romske zajednice (M 99 - Ž 93). Školske 2021/22 godine u osnovnim školama od I do IX razreda upisano je 1.856 učenika iz romske zajednice (M 960 - Ž 896). Na početku školske 2021/22 godine u srednjim školama od prvog do četvrtog razreda upisano je 207 srednjoškolaca iz romske zajednice (M 115 - Ž 92). Broj studenata romske i egipćanske zajednice u akademskoj 2021/2022. godini, prema konačnoj rang listi koji su se prijavili na konkursu za dodjelu stipendija u iznosu 150.00 eura mjesečno je 12 (M 7 - Ž 5).

ZAPOŠLJAVANJE

Broj nezaposlenih građana romske zajednice koji su se na 30. XI 2021. nalazili na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Izjašnjenje o etničkoj pripadnosti prilikom evidencije nezaposlenih lica pri Zavodu za zapošljavanje Crne Gore je isključivo dobrovoljno.

Evidencija iz Biroa rada	Ukupno	Žena	I stepen ŠS ⁵	I stepen ŠS (Ž)	II stepen ŠS	II stepen ŠS (Ž)	III stepen ŠS	III stepen ŠS (Ž)	IV stepen ŠS	IV stepen (Ž)
BAR	73	28	67	27	0	0	3	1	3	0
BUDVA	9	6	9	6	0	0	0	0	0	0
BIJELO POLJE	44	26	40	22	3	3	1	1	0	0
BERANE	38	21	35	20	0	0	2	0	1	1
CETINJE	13	10	12	9	0	0	0	0	1	1
DANILOVGRAD	4	1	4	1	0	0	0	0	0	0
GOLUBOVCI	7	5	6	4	1	1	0	0	0	0
HERCEG NOVI	24	18	23	18	0	0	1	0	0	0
KOTOR	10	6	9	5	1	1	0	0	0	0
MOJKOVAC	5	5	4	4	0	0	0	0	1	1
NIKŠIĆ	145	89	143	88	0	0	1	1	1	0
PODGORICA	840	479	820	473	7	1	9	4	4	1
PLAV	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
PETNJICA	2	1	2	1	0	0	0	0	0	0
PLJEVLJA	11	5	11	5	0	0	0	0	0	0
ROŽAJE	7	4	7	4	0	0	0	0	0	0
TIVAT	60	38	53	31	6	6	0	0	1	1
TUZI	31	16	31	16	0	0	0	0	0	0
ULCINJ	25	10	20	10	1	0	2	0	2	0
UKUPNO CRNA GORA	1,349	769	1,297	745	19	12	19	7	14	5

⁵ Školske spreme

Istraživačka agencija „DeFacto Consultancy“ je sproveda istraživanje za potrebe tadašnjeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava u cilju ocjene dosadašnjih rezultata u procesu socijalne inkluzije Roma i Egipćana, ali i obezbjeđivanja podataka za izradu analize trenutnog stanja, koja je bila neophodna u procesu pripreme nove Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025.

Osnovne teme istraživanja su: ekonomski status i zapošljavanje, građanski status i lična dokumenta, zdravlje, problemi uzrokovani epidemijom virusa COVID-19, stanovanje, obrazovanje, socijalna pomoć, učešće u donošenju odluka i vrijednosti i stavovi.⁶

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je jedan od korisnika Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku (SOPEES 2015-2017). U okviru programske Akcije 3 „Poboljšanje sistema socijalne uključenosti i sistema socijalne i dječje zaštite“, u nadležnosti Ministarstva je Aktivnost 3.3 “Uključivanje marginalizovanih grupa u zajednicu”.

U okviru ove aktivnosti planirana su dva projekta: Grant šema „Podrška socijalnoj inkluziji - Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki” koji se odnosi na unapređenje korišćenja prava Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki, kroz model uključivanja asistenata u socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblastima: zdravstva, zapošljavanja i socijalne zaštite. 60 saradnica/saradnika u socijalnoj inkluziji su počeli rad u u zdravstvenim centrima i bolnicama, kancelarijama Zavoda za zapošljavanje, Biroima rada i centrima za socijalni rad, u trajanju od 12 mjeseci. Nadoknada za rad saradnika će se obezbijediti iz finansijskih sredstava ovog projekta. Ukupan budžet ovog projekta iznosi 500.382,07 €. Ugovor o uslugama – „Kampanje o ranim/prisilnim/ugovorenim brakovima, porodičnom nasilju i uličnom prosjačenju”, koji se odnosi na sprovođenje kampanje o pitanjima ranih/prisilnih/ugovorenih brakova, porodičnog nasilja i prosjačenja, te upoznavanja romske i egipćanske zajednice, kao i šire javnosti u Crnoj Gori, o potrebi prevencije i spriječavanja ovih negativnih pojava. Ukupan budžet ovog projekta iznosi 265.000,00 €.

OBRAZOVANJE I KULTURA

Obrazovanje

Vlada je 8. X 2021. usvojila Strategiju ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja 2021-2025, s Akcionim planom. Strateški cilj je fokusiran na obezbjeđivanje jednakih šansi za rani razvoj sve djece u Crnoj Gori kroz jačanje dostupnosti, kvaliteta i pravednosti PVO, što će se ostvariti kroz povećanje obuhvata djece PVO; unapređenje i obezbjeđivanje kvaliteta PVO i unapređenje šansi za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa.

Organizovan je Sajam praksi javnih predškolskih ustanova u Crnoj Gori, u onlajn formatu.

U saradnji s Unicefom, realizovan je projekat „Sveobuhvatno i kvalitetno razvojno rano učenje sve djece“ i sprovedeni programi: „Ka praktičnim učeničkim i nastavničkim kompetencijama“, „Sveobuhvatno kvalitetno razvojno adekvatno rano učenje“ i „Prevencijom do sigurnog i bezbjednog rasta i razvoja“.

⁶ Istraživanje je dostupno na crnogorskom jeziku na linku <https://mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=417447&rType=2&file=Socioekonomski%20polozaj%20Roma%20i%20Egipc%C2%B4ana%20u%20Crnoj%20Gori.pdf>

Nastavljen je program „Osiguranje pravičnosti za rano učenje i razvoj“, koji se odnosi na romsku populaciju, kao i projekti CLIL, prema kojem se dio nastave u odabranim školama realizuje na engleskom jeziku i „Nastavnik za 21.vijek“ koji se realizuje u saradnji s Britanskim savjetom u Crnoj Gori.

Realizovan je program „Vršnjačko nasilje i vandalizam u obrazovno-vaspitnim ustanovama u Crnoj Gori“.

Urađen je model za prevazilaženje negativnog uticaja Kovida 19 na učenike s posebnim obrazovnim potrebama.

Definisani su instrumenti za profesionalnu orijentaciju učenika sa smetnjama i teškoćama.

U toku je izrada Akcionog plana sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori za period 2022-2023. U okviru mjere Osnaživanje partnerstava između države i udruženja poslodavaca, planirana je mapa puta sa aktivnostima koje treba da podrže relevantnost i atraktivnost stručnog obrazovanja. Pripremljen je izvještaj o rezultatima dualnog obrazovanja za prethodnu školsku godinu, sa preporukama za unapređenje kvaliteta realizacije praktičnog obrazovanja. Pripremljena je Metodologija za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama.

U saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada, priprema se metodološki okvir za praćenje destinacije učenika srednjih škola nakon završetka obrazovanja na osnovu povezivanja administrativnih baza podataka. Etički komitet je, u aprilu 2021. donio Etičku povelju koja ima za cilj očuvanje, unapređenje, zaštitu i promociju akademskog integriteta i prevenciju od svih oblika kršenja akademskog integriteta.

U okviru desetog ciklusa Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, u periodu od 15. IX - 15. X 2021, trajalo je prijavljivanje poslodavaca koji su iskazali izuzetno veliko interesovanje, što je rezultiralo oglašavanjem 12.560 radnih mjesta za stručno osposobljavanje, dok je ukupan broj lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji su se u periodu od 20. X - 20. XI 2021. prijavili za učešće u Programu 2.847. Nakon sprovedenog elektronskog povezivanja korisnika i poslodavaca ukupno 2.723 korisnika je dobilo priliku da se stručno osposobljava u 2022. Stručno osposobljavanje će trajati od 15. januara do 15. oktobra 2022. U devetomjesečnom periodu korisnici za vrijeme stručnog osposobljavanja ostvaruju pravo na mjesečnu novčanu naknadu u neto iznosu od 50% prosječne neto zarade u Crnoj Gori u godini koja prethodi zaključivanju ugovora o stručnom osposobljavanju, odnosno nadoknadu od oko 250 eura mjesečno.

Studijske 2021/2022 godine uvedeno je elektronsko podnošenje zahtjeva za upis studenata u prvu godinu osnovnih studija na organizacionim jedinicama Univerziteta Crne Gore. Ovu elektronsku uslugu, kao pilot projekat, Ministarstvo je realizovalo u okviru projekta „E-servisi i digitalna infrastruktura kao odgovor na COVID-19“ koji finansira Evropska unija, a sprovodi UNDP u saradnji sa Ministarstvom javne uprave, digitalnog društva i medija.

Razvijena je Digitalna škola - platforma za učenje, nastavu i saradnju, projekat koji doprinosi povećanju digitalne pismenosti i predstavlja izuzetan iskorak u korišćenju digitalnih alata u nastavi. Digitalna škola je zasnovana na Pasošu za učenje, koji su zajednički razvili UNICEF, Microsoft i Univerzitet u Kembridžu, a koji se trenutno koristi u 17 zemalja širom svijeta. Digitalna škola je usklađena sa nastavom i učenjem uživo, a njen cilj je jačanje kvalitetnog i inkluzivnog obrazovanja tokom i nakon pandemije COVID-19. Dostupna je sa pametnih telefona, tableta i računara na www.digitalnaskola.edu.me, a svi učenici, nastavnici i roditelji mogu joj pristupiti sa edu.me imejl adrese. Pruža čitav niz kvalitetnih digitalnih sadržaja, uključujući 400 kurseva sa osam hiljada lekcija. Sadržaj je trenutno fokusiran na podršku ranom učenju i prva tri razreda osnovnog obrazovanja, ali ova platforma nudi i digitalne materijale za druge nivoe obrazovanja. U planu je širenje platforme tako da pokrije sve razrede do kraja srednje škole.

Vlada je donijela Strategiju za digitalizaciju obrazovnog sistema 2022-2027, sa Akcionim planom za 2022. i 2023. godinu. Strategija će riješiti probleme dotrajalosti i nedovoljne iskorišćenosti Informacionog sistema obrazovanja, neadekvatnih uslova u obrazovno-vaspitnim ustanovama za digitalizaciju i nizak nivo digitalnih vještina učenika i nastavnika. Strategija ima najveće uticaj na poboljšanje kvaliteta obrazovanja za svu djecu. Podjednako obuhvata sve nivoe obrazovanja od predškolskog zaključno sa srednjoškolskim obrazovanjem. Prepoznaje potrebe siromašne djece, djece sa posebnim obrazovnim potrebama i talentovane djece.

U Podgorici je obezbijeden besplatan prevoz za učenika/učenicu osnovnih škola RE populacije. Prevoz za RE učenike/ce osnovnih škola je obezbijeden i u Nikšiću, u JU OŠ „Mileva Lajović-Lalatović” i u Beranama, u JU OŠ „Radomir Mitrović”. Prevozi se ukupno oko 600 učenika na nivou Crne Gore.

Angažuju se Saradnici/ce u socijalnoj inkluziji RE u obrazovanju, shodno normative (na 70 učenika 1 Saradnik/ca). Ova praksa se pokazala kao izuzetno korisna za obuhvat djece RE populacije sistemom obrazovanja, kao i za smanjenje *drop-outa*. Angažovano je 22 saradnika (medijatora) u osnovnim školama: u Podgorici, Nikšiću, Baru, Beranama, Ulcinju, Hercegu Novom i Tivtu.

U skladu s mjerom broj 5.7 i mjerom 5.10 iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta je raspisalo konkurs za školsku i akademsku 2021/2022. godinu za dodjelu stipendija srednjoškolcima studentima/kinjama Romske i Egipćanske zajednice. Konkurs je trajao od 1. IX - 18. X 2021. Na konkursu za školsku 2021/2022. godinu, prijavljenih je bilo 186 srednjoškolaca RE zajednice, od čega kriterijume je ispunilo 180 učenika. Na konkursu za akademsku 2021/2022. godinu, prijavljeno je 12 studenata i svi primaju stipendiju. Mjesečna rata za srednjoškolce iznosi 60 eura, dok za studente 150 eura.

Angažovani su mentori (nastavnici) u osnovnim i srednjim školama u okviru projekta koji realizuje NVO „Mladi Romi” u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta.

Kako su Akcionim planom za sprovođenje Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori (2021-2025.) za 2021-2022. godinu predviđene aktivnosti koje se odnose na učenje crnogorskog - srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti i istorije i kulturne baštine Crne Gore za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom, a sve u saradnji Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta i Ministarstva unutrašnji poslova, 27. XII 2021. u gimnaziji „Slobodan Škerović” počeo je kurs crnogorskog - srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti na nivoima A1 i A2.

U sklopu Instrumenta za pretpristupnu pomoć, kroz Program EU i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu (SOPEES), završen je projekat Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore. Počela je isporuka opreme u skladu sa 2 ugovora i to: oprema za praktičnu nastavu za 8 stručnih škola i nastavna sredstva i IT oprema za rad sa djecom iz marginalizovanih grupa za 40 škola.

Kultura

Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta je u okviru strateškog planiranja u oblasti kulturne baštine, finansiralo osnivanje Interdisciplinarnog studijskog programa konzervacije i restauracije pri Fakultetu likovnih umjetnosti Univerziteta Crne Gore i obezbijedilo kompletna sredstva za studijski program. Ove godine uplaćena su sredstva u iznosu od 140.000,00 eura za finansiranje prve dvije studijske godine. U oktobru 2021. je upisana prva generacija budućih konzervatora i restauratora, čime je otpočeo proces obezbjeđivanja ovog deficitarnog kadra ključnog za zaštitu i očuvanje kulturne baštine.

U izvještajnom periodu, MPNKS je nastavilo sa učešćem u programima Evropske unije i Savjeta Evrope koji se odnose na oblast kulture.

Manifestacija Dani evropske baštine 2021 je održana od 28. IX do 2. X 2021, uz organizaciju 15 programa u pet crnogorskih opština, na temu: „Baština otvorena za sve: Heritage All Inclusive“. Dodatno, sprovedeno je takmičenje za mlade evropske stvaraoce kulturne baštine sa 31 prijavom iz 13 crnogorskih opština, od kojih su dva projekta odabrana za nacionalne dobitnike. Nacionalni dobitnici su ujedno selektovani u 10 najboljih na nivou Evrope.

U cilju nastavka učešća Crne Gore u programu Kreativna Evropa, Crna Gora je 1. XII 2021. potpisala Sporazum između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u programu Kreativna Evropa 2021-2027.

Crna Gora je nastavila sa učešćem u IPA programima prekogranične saradnje implementacijom projekata „3C Cross Border Cooperation for the Development of Cultural and Creative Industries“ (IPA CBC IT-AL-ME) i „Cult Bike Route“ (IPA CBC SRB-MNE).

Dodatno, nastavljeno je sa implementacijom mjera podrške u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva i kulturne baštine.

Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta je na osnovu Odluke o sufinansiranju programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturno - umjetničkog stvaralaštva u 2021. godini od 9.XII 2021. podržalo 153 projekta i programa u ukupnom iznosu od 507.000,00 eura. Podržani su projekti iz svih oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva: likovna umjetnost, muzičko-scenska umjetnost, književnost, pozorišna produkcija, kao i oni koji se odnose na međunarodnu promociju i prezentaciju crnogorske kulture i umjetnosti.

U cilju podrške unapređenju stanja kulturnih dobara, Vlada je 23. XII 2021. usvojila godišnji Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2021. godinu koji je obuhvatio 27 projekata koji će se finansirati u ukupnom iznosu od 340.550,00 eura. Strateški cilj Programa zaštite je obezbjeđenje sveobuhvatnog i ravnomjernog tretmana kulturne baštine Crne Gore, kroz četiri operativna cilja, odnosno mjere, i to: arheološka i konzervatorska istraživanja; izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera; edukacija i doedukacija; prezentacija i popularizacija kulturne baštine.

U cilju pružanja podrške ravnomjernom razvoju kulture i sektoru kinematografije, podržani su projekti digitalizacije pozorišnih i bioskopskih dvorana u centrima za kulturu šest crnogorskih opština: Nikšić, Plužine, Herceg Novi, Pljevlja, Kolašin i Berane.

Cijeneći značaj nematerijalnog naslijeđa Crne Gore, Crna Gora je uspješno realizovala prvu nominaciju nematerijalnog kulturnog dobra Bokeljska mornarica. Na konferenciji UNESCO-a 16. XII 2021. u Parizu donijeta je odluka kojom je i zvanično upisana na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, kao prvo nematerijalno kulturno dobro iz Crne Gore pod nazivom *Kulturno naslijeđe Bokeljske mornarice Kotor: svečane prezentacije tradicije i identitet.*

NAUKA I ISTRAŽIVANJE

Međunarodni sporazum o učešću Crne Gore u Okvirnom programu Evropske unije za istraživanje i inovacije „Horizont Evropa“ (2021-2027) potpisan je 3. XII u Podgorici i 6. XII 2021. u Briselu. 14. XII 2021. održan je virtualni *matchmaking event* u organizaciji Privredne komore Crne Gore, Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta i Ministarstva ekonomskog razvoja za program Horizont Europe sa preko 120 učesnika iz 20 zemalja.

U COST programu - Evropska saradnja u nauci i tehnologiji (*European Cooperation in Science and Technology*), crnogorski istraživački timovi ostvaruju zapažene rezultate učešća i učestvuju u preko 100 COST akcija, tj. projekata. Realizovano je 13 projekata u 2021. godini, čiji je cilj jačanje istraživačkih i inovativnih mreža i kontakata novim partnerstvima kao i pokretanje istih ili sličnih istraživanja na nacionalnom nivou na teme koje su aktuelne u EU.

Tokom 2021. nastavljene su aktivnosti usmjerene na uspostavljanje Međunarodnog instituta za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope (SEEIIST) za hadronsku kancer terapiju i istraživanje u oblasti biomedicine pomoću protona i težih jona, koje se prevashodno odnose na odabir lokacije za izgradnju budućeg instituta. Uz podršku švajcarskog Ministarstva vanjskih poslova, u toku je formiranje međunarodne Radne grupe za odabir lokacije, sačinjene od predstavnika zemalja učesnica, koja će raditi na definisanju detaljnih tehničkih uslova i potreba tj. osnovnih kriterijuma za odabir lokacije.

Crna Gora je učestvovala u Evropskom društvenom istraživanju dva puta: njegovoj 9. i 10. rundi. Priključivanjem najboljoj bazi podataka za društvena istraživanja u Evropi, crnogorski istraživači imaju niz koristi. Podaci koje obezbjeđuje ESS su otvoreni i dostupni cjelokupnoj akademskoj zajednici, donosiocima političkih odluka, novinarima, civilnom društvu. Za 11. rundu, rok za prijavu produžen je do aprila mjeseca 2022, kada će Crna Gora nominovati svoje zvanične predstavnike u ovom tijelu.

Bord Guvernera Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA), na sjednici održanoj 26. XI 2021. usvojio je Program tehničke saradnje 2022-2023. godina, u kome se nalaze i dva odobrena projekta za Crnu Goru. U kategoriji „nacionalni projekti“ odobrena su sljedeća dva projekta:

- „MNE9007, Izgradnja kapaciteta za dijagnostiku i tretman pacijenata sa malignim bolestima“ (eng: *Building Capacity for the Diagnosis and Treatment of Cancer Patients*) u ukupnoj vrijednosti od 176.820,00 EUR i
- „MNE 5005, Jačanje kapaciteta nacionalne veterinarske laboratorije za detekciju opasnih virusnih bolesti“ (eng: *Enhancing Capacity of the National Veterinary Laboratory for Detection of Highly Contagious Animal Diseases*) u ukupnoj vrijednosti od 216.461,00 EUR.

Institucije-nosioci projekata u Crnoj Gori su Klinički centar Crne Gore i Specijalistička veterinarska laboratorija. Praktična implementacija počinje 1. I 2022. a završava se 31. XII 2023.

Sporazum između Kabineta Ministara Ukrajine i Vlade Crne Gore o naučnoj i tehnološkoj saradnji finalizovan, očekuje se potpisivanje.

Aktivnosti na finalizaciji Sporazuma o bilateralnoj naučno-tehničkoj saradnji između Crne Gore i Ruske Federacije, kao i aktivnosti na finalizaciji Sporazuma o bilateralnoj saradnji u oblasti kulture između Crne Gore i Ruske Federacije su u toku.

U domenu bilateralne naučne saradnje sa Republikom Italijom, finalizovan je novi Konkurs za zajedničke istraživačke projekte za period 2022-2024. Objava Konkursa slijedi 15. I 2022.

U toku je usklađivanje Izvršnog programa između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Poljske u oblasti obrazovanja, nauke i kulture 2022-2026.

U pripremi je Studija izvodljivosti i Projektni zadatak za uspostavljanje Nacionalnog repozitorijuma otvorene nauke u Crnoj Gori čija se finalizacija očekuje krajem februara 2022.

SAOBRAĆAJ, ŽIVOTNA SREDINA, ENERGETIKA I REGIONALNI RAZVOJ

ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKE PROMJENE

U februaru 2021. Vlada je donijela Akcioni plan za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, kojim je definisana obaveza izvještavanja o postignutim rezultatima na polugodišnjem nivou. Vlada je 21. X 2021. usvojila Prvi polugodišnji izvještaj o realizaciji ovog Akcionog plana, prema kome je stepen realizacije 82%.

U oblasti kvaliteta vazduha, Vlada je 28. X 2021. donijela Uredbu o graničnim vrijednostima emisija iz postrojenja za sagorijevanje i načinu izračunavanja graničnih vrijednosti emisija za postrojenja koja koriste više vrsta goriva („Sl. list CG“, broj 129/21).

Vlada je u martu 2021. usvojila završni izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha u periodu 2013-2020. godina. Takođe, tokom izvještajnog perioda, Državna revizorska institucija pripremila je izvještaj na temu „Efikasnost mehanizma regulacije, praćenja i izvještavanja o kvalitetu vazduha u Crnoj Gori“.

U maju 2021. pripremljen je Program praćenja kvaliteta tečnih goriva naftnog porijekla za 2021/2022 kojim se nastavlja redovna kontrola goriva koja se koriste u drumskom i pomorskom saobraćaju. Takođe, u maju 2021. Crna Gora se uključila u inicijativu švedske Agencije za životnu sredinu koja planira sprovođenje višegodišnjeg regionalnog projekta u oblasti kvaliteta vazduha za zemlje zapadnog Balkana. Projekat će u fokusu imati uključivanje djece i mladih u aktivnosti usmjerene na poboljšanje kvaliteta vazduha i upoznavanje sa ovim problemom, u saradnji sa UNICEF-om.

U oblasti upravljanja otpadom, intenzivno su se sprovodile aktivnosti na izradi novog Zakona o upravljanju otpadom. Potpisan je i Ugovor sa obrađivačem Državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period od 2023-2028. (projekat će biti finansiran iz godišnjeg Akcionog programa IPA 2017).

U opštini Plav izgrađeno je reciklažno dvorište sa sortirnicom, a u opštini Petnjica izgrađeno je reciklažno dvorište. Ova dva projekta finansirana su iz sredstava IPA fonda. U toku su radovi na izgradnji transfer stanice u opštini Andrijevica čiji se završetak planira polovinom 2022. Početak sanacije privremenog odlagališta komunalnog otpada na lokaciji „Zakršnica“ na teritoriji opštine Mojkovac, planira se tokom marta 2022. (revidovan Glavni projekat). Iako je potpisan Ugovor, zbog problema sa izvođačem radova na izgradnji reciklažnog dvorišta sa sortirnicom u opštini Berane, realizacija ovog projekta je do daljnjeg obustavljena.

Urađena je Studija izbora lokacije za regionalni centar za obradu otpada u opštini Nikšić (za opštine: Nikšić, Šavnik, Plužine, Žabljak, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budva).

Kapitalnim budžetom za 2022. planirana su sredstva za realizaciju projekata sanacije neuređenih odlagališta u Baru, Nikšiću, Kolašinu i Tivtu.

Iako su sredstva obezbijedena iz Kapitalnog budžeta, izrada tehničke dokumentacije za reciklažno dvorište sa sortirnicom i transfer stanicu u opštini Pljevlja, reciklažno dvorište u opštini Kolašin, biće kandidovani kroz IPA projekat „Podrška pripremi projekata za sektor životne sredine i klimatskih promjena, Crna Gora“. U vezi sa prethodno navedenim, Vlada je 29. XII 2021. usvojila Jedinstvenu listu prioriternih infrastrukturnih projekata, kako bi se stekli uslovi za obezbjeđenje sredstava za finansiranje projekata od strane međunarodnih finansijskih institucija i donatora.

Na pomenutoj listi kandidovan je, između ostalih i Projekat zamjene azbestno-cementnih cijevi u vodovodnim sistemima u Crnoj Gori, a u skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom u kojem je navedeno da je potrebno organizovati zamjenu azbestnih materijala gde god je to moguće i uspostaviti sistem organizovanog sakupljanja otpada od azbestnih materijala.

U okviru saradnje sa EBRD-om, Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma dostavljena je Predstudija i Studija izvodljivosti za izgradnju regionalnog centra upravljanja otpadom u opštini Bijelo Polje koji će opsluživati opštine na sjeveru Crne Gore (Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Rožaje, Plav, Andrijevica, Petnjica, Gusinje, Mojkovac, Kolašin i Žabljak). Planirano je da nakon dostavljanja komentara, revidovane Predstudija i Studija budu dostavljene Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma do kraja januara 2022.

U okviru IPA 2016 Snabdijevanje opremom za podršku sprovođenju i monitoringu upravljanja otpadom, obezbjeđeno je 1.247 kontejnera i jedanaest presa za opštinska komunalna preduzeća u Crnoj Gori.

Kompanija „Rade Končar Service“ iz Makedonije, sa kojom je ugovoreno da izvrši dekontaminaciju opreme sa niskim stepenom kontaminacije, je završila posao. Ukupno 59 transformatora (oko 80 tona) je dekontaminirano i vraćeno vlasniku na dalju upotrebu. Kompanija „Miteco Kneževac“ iz Srbije, koja je ugovorena da izvrši trajno odlaganje visoko kontaminirane PCB opreme, ulja i otpada, završila je posao. Ukupno je odloženo 224,76 tona. Dakle, količina PCB opreme i otpada koji je zbrinut ovim aktivnostima je oko 305 tona. Sa ovim količinama, ukupno je 553 tone, odnosno 85% PCB opreme i otpada identifikovanog u Crnoj Gori, zbrinuto na ekološki prihvatljiv način, a rizik od izlaganja ovoj opasnoj hemikaliji je značajno smanjen. Objavljen je tender za uklanjanje oko 1.000 tona zemljišta sa najvećim i opasnim stepenom kontaminacije i u toku je evaluacija pristiglih ponuda.

Odobrena je Sektorska analiza za utvrđivanje prijedloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u 2021. i dostavljena Ministarstvu javne uprave (predviđena sredstva iznose: 100.000,00 eura).

U oblasti kvalitet voda, donijet je Pravilnik o izmjeni Pravilnika o parametrima, provjeri usaglašenosti, metodama, načinu, obimu analiza i sprovođenju monitoringa zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku upotrebu kojim se prenosi Direktiva 98/83/EC o kvalitetu vode namijenjene za ljudsku upotrebu („Sl. list CG“, broj 101/21).

Tokom 2021. nastavljene su aktivnosti na sprovođenju IPA 2016 projekta „Podrška sprovođenju i praćenju upravljanja vodama, Crna Gora“.

U pogledu zaštite voda od zagađenja nitratima iz poljoprivrednih izvora urađena je analiza dostupnih podataka i stanja životne sredine i identifikacija zona osjetljivih na zagađenje nitratima. U toku je izrada Akcionog programa sa mjerama za ograničavanje primjene svih azotnih đubriva na zemlji i monitoring, u pogledu označenih ranjivih zona.

Vezano za implementaciju Direktive o poplavama 2007/60/EC, urađena je analiza postojeće infrastrukture za zaštitu od poplava, kao i preliminarna procjena rizika od poplava (PFRA).

Započete su aktivnosti na izradi mapa opasnosti od poplava i rizika od poplava.

U pogledu implementacije Direktive o vodi za kupanje urađena je analiza dostupnih podataka i poboljšanje monitoringa, kao i procjena i klasifikacija kvaliteta vode za kupanje.

Vezano za implementaciju Okvirne direktive o morskoj strategiji (MSFD), podržana je priprema dokumenata Početna procjena stanja morske sredine i Karakteristike dobrog stanja morske sredine i ciljevi zaštite morske sredine Crne Gore (koji objedinjava dokumenta Karakteristike dobrog ekološkog stanja morske sredine i Ciljevi i indikatori za ostvarivanje i/ili održavanje dobrog ekološkog stanja morske sredine), za koje je raspisana javna rasprava za period od 21. XII 2021. do 31. I 2022. U okviru IPA 2016 projekta, u periodu decembar 2020 - decembar 2021 pripremljene su specifikacije za naučno-istraživački brod koji će se prvenstveno koristiti za monitoring i istraživanje stanja morske sredine, a za koji će se tokom 2022. pripremiti Glavni projekat, a koji će se finansirati iz IPA III programa.

Dodatno, kroz dva GEF projekta: „Implementacija ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje namjene mora ” (Projekat GEF Adriatik) i „Promocija upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i obalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore”, čije sprovođenje koordinira MEPPU, sprovedene su aktivnosti koje doprinose sprovođenju MSFD odnosno kroz koje su obezbijeđeni inputi i osnova za uspješno sprovođenje projekta IPA 2016. Projekat GEF Adriatik završen je 29. VI 2021, koji je rezultirao pripremom Integrisanog programa monitoringa morske sredine, shodno zahtjevima Barselonske konvencije. Projekat je, takođe, podržao unapređenje baze podataka o monitoringu morske sredine s ciljem omogućavanja jednostavnijeg izvještavanja ka Barselonskoj konvenciji i Evropskoj agenciji za životnu sredinu, dok su pripremljene GIS baza podataka, analitičke osnove i podloge za izradu plana područja mora shodno Protokolu o integralnom upravljanju obalnim područjem i MSP Direktivi. Projekat „Promocija upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i obalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore” podržao je uspostavljanje tri morska zaštićena područja: Park Prirode „Platamuni“ (20. IV 2021), Park prirode „Katič“ (16. IX 2021) i Park prirode „Stari Ulcinj“ (30. XII 2021).

Investicione aktivnosti u 2021. u oblastima otpadnih voda i vodosnabdijevanja, bile su nastavak aktivnosti koje su započete u prethodnom periodu i to:

- 1) po osnovu Ugovora za izgradnju kanalizacione mreže za naselja Kodra, Totoši, Bijela Gora, Donja Bratica u Ulcinju u dužini od 14,5 km u iznosu od 3.364.738,45 €, koji je potpisan 11. IX 2019;
- 2) po osnovu projekta unapređenje sistema upravljanja otpadnim vodama u Podgorici. Ukupna vrijednost projekta (PPOV, kolektorski sistem i sistem za tretman mulja) iznosi oko 50,35 miliona eura i planirano je da se finansira iz tri izvora: grant sredstva u iznosu od 10,15 miliona eura obezbijeđenih od strane Investicionog okvira za zapadni Balkan- WBIF; Ugovora o zajmu sa KfW bankom u iznosu od 35 miliona eura; sopstvenih izvora Glavnog grada Podgorice u iznosu oko 5,2 miliona eura. Utrošena sredstva u 2021 godini po osnovu projekta su 4,4 miliona eura. Status:
 - Komponente 1, 2, 3 (Izgradnja Postrojenja za tretman otpadnih voda, Postrojenja za tretman mulja i Postrojenja za spaljivanje mulja) - Priprema i podnošenje izvještaja o ocjeni tendera, ugovorno pregovaranje i priprema ugovornih dokumenata, dodjela ugovora;
 - Komponenta 4 (Izgradnja primarnog kolektora) – Privremeno prihvatanje radova i izdavanje potvrda o preuzimanju, period za prijavljivanje nedostataka, primanje radova i izdavanje dozvola za rad; Do sad su utrošena sredstva po ugovoru 5,4 miliona eura;
 - Komponenta 5 (Izgradnja cjevovodnog/pješačkog mosta) - Privremeno prihvatanje radova i izdavanje potvrda o preuzimanju, period za prijavljivanje nedostataka, primanje radova i izdavanje dozvola za rad; utrošena sredstva po ugovoru 1,9 miliona eura;
 - Komponenta 6 (Proširenje sekundarne mreže) - Privremeno prihvatanje radova i izdavanje potvrda o preuzimanju, period za prijavljivanje nedostataka, Primanje radova i izdavanje dozvola za rad; ukupno utrošena sredstva za lot 1 su 1,152 miliona eura, a za lot 2 su 1,5 miliona eura;

- Komponenta 7 (Unaprijeđenje upravljanja otpadnim vodama u vinariji 13. jul Plantaže) – Priprema tenderske dokumentacije;
- Komponenta 8 (Proširenja kanalizacione mreže Faza II i III) - Priprema nacrtu glavnih projekata.

3) nastavak aktivnosti na realizaciji projekta „Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bijelo Polje“. Nacrt tenderske dokumentacije je pripremljen i dostavljen Evropskoj investicionoj banci 3. XII 2021. Nakon usaglašavanja dokumenta sa Evropskom investicionom bankom slijedi objava javnog poziva. Procijenjena vrijednost projekta je 5.819.170,00 €, od čega je 2.970.000,00 € obezbijedeno iz WBIF granta, a 2.849.170,00 € iz kredita Evropske investicione banke.

4) Ugovor za projektovanje i izvođenje radova na izgradnji glavnog kanalizacionog kolektora u Bijelom Polju, koji je finansiran iz IPA 2011, je formalno završen u martu 2021.

5) Nastavljene su aktivnosti na izgradnji cjevovoda za vodosnabdijevanje i prateće infrastrukture u ulicama Mojковаčka i Bajička - Cetinje u iznosu od 1.43 miliona €, finansiranog iz kreditnih sredstava Evropske investicione banke. Radovi su završeni u septembru 2021. i u toku su aktivnosti na stvaranju preduslova za administrativno zaključenje faze izvođenja i primopredaju radova.

6) Nakon raskida ugovora sa izvođačem radova na izgradnji PPOV Pljevlja, u toku je postupak pred komisijom za rješavanje sporova. Predstoji završetak preostalih radova na PPOV po završetku treće ponovljene tenderske procedure. Evaluacija je u završnoj fazi.

7) Započele su aktivnosti na izradi projektne dokumentacije za rekonstrukciju i proširenje kanalizacione mreže u Pljevljima, od strane IPF konsultanta angažovanog preko WBIF-a.

8) Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Kolašin. Projekat je kandidovan za finansiranje iz IPA sredstava i prošao je prvi krug selekcije za finansiranje kroz IPA 2022 program. U toku su aktivnosti na izradi preostale projektne i tenderske dokumentacije od strane konsultanata angažovanih kroz IPA projekat „Podrška u pripremi projekata u sektoru životne sredine“ (PPF). Takođe, važno je istaći da će ovog puta biti kandidovan i dio projekta u vezi sa unapređenjem vodosnabdijevanja u skladu sa Studijom izvodljivosti koja je u međuvremenu pripremljena i usaglašena, čime su stvoreni uslovi da i ovaj segment bude kandidovan. Kofinansiranje projekta je planirano iz Nacionalnog budžeta i kredita EIB-a, a prema Studiji procenti izvora finansiranja su 72 % IPA , 16.1 % grant države, a 12 % kredit EIB-a.

9) Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Rožaje. Projekat je kandidovan za finansiranje iz IPA sredstava i prošao je prvi krug selekcije za finansiranje kroz IPA 2022 program. U toku su aktivnosti na izradi preostale projektne i tenderske dokumentacije od strane konsultanata angažovanih kroz IPA projekat „Podrška u pripremi projekata u sektoru životne sredine“ (PPF). Kofinansiranje projekta je planirano iz Nacionalnog budžeta i kredita EIB-a, a prema Studiji procenti izvora finansiranja su 75% IPA , 13% grant države, a 12% kredit EIB-a.

10) Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta izgradnje kanalizacione mreže u opštini Mojkovac. Projekat je kandidovan za finansiranje iz IPA sredstava i prošao je prvi krug selekcije za finansiranje kroz IPA 2022 program. U toku su aktivnosti na izradi preostale projektne i tenderske dokumentacije od strane

konsultanata angažovanih kroz IPA projekat „Podrška u pripremi projekata u sektoru životne sredine“ (PPF). Kofinansiranje projekta je planirano iz Nacionalnog budžeta, u skladu sa pravilima za finansiranje IPA projekata 85% IPA, 15% grant države.

11) Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta projektovanje i izgradnja postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda u Andrijevi u iznosu od 0,75 miliona eura. U završnoj fazi su građevinski radovi.

12) Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta projektovanje i izgradnja postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda u Petnjici u iznosu od 0,45 miliona eura. U završnoj fazi su građevinski radovi.

13) Nakon završene evaluacije tenderskog postupka za izbor izvođača u okviru projekta „Vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na jadranskoj obali – faza V, Ulcinj“ (2020. godina) ukupne investicione vrijednosti 20 mil.€, u 2021. godini su započeti pregovori sa prvorangiranim ponuđačem. Projektom je planirana izgradnja i rekonstrukcija cca 90 km cjevovoda za vodosnabdijevanje, otpadne i atmosferske vode kao i izgradnja i rekonstrukcija 30 objekata vodovodne i kanalizacione infrastrukture (rezervoari, pumpne stanice, izvorišta, prekidne komore, bunari) (sredstva za realizaciju projekta su u cjelosti obezbjeđena iz kredita KfW banke).

14) Priprema projektne dokumentacije za projekat Vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali – Bokokotorski zaliv (projekat koji je pozitivno ocijenjen od strane Upravnog odobra WBIF-a i Evropske komisije i za čiju realizaciju je dodijeljen grant u iznosu od 8,96 miliona eura bespovratnih sredstava) je izdvojena iz projektnog zadatka za Konsultanta za implementaciju Faze V.2 - Dugoročne mjere. To iz razloga kako bi se za ovaj projekat započelo sa tenderskom procedurom i izborom Izvođača, prije nego što je to određeno projektnim zadatkom Faze V.2. Konsultant je u završnoj fazi izrade konzervatorskog projekta za predmetni projekat. Revizija tehničkog dijela projektne dokumentacije je gotovo završena. U procesu je i priprema tenderskog dokumenta za izbor Izvođača za projektne mjere brzog tendera od strane Konsultanta. Procijenjena investiciona vrijednost (na osnovu urađenih glavnih projekata) projekta Vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali – Bokokotorski zaliv iznosi 18,5 miliona eura. Planirano je da se navedeni projekat finansira iz grant finansijskih sredstava u iznosu od 8,9 miliona eura obezbijđenih od strane WBIF-a, dok će se realizacija preostalog dijela projekta finansirati iz kreditnih sredstava KfW banke.

U cilju realizacije Zaključka Vlade, krajem decembra 2021. urađen je Izvještaj za uspostavljanje informacionog sistema za praćenje rada postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda kapaciteta iznad 100 E.S. u Crnoj Gori.

U oblasti zaštita prirode, Vlada je proglasila tri morska zaštićena područja i to: Park prirode „Platamuni“ (22. IV 2021.), Park prirode „Katič“ (16. IX 2021.) i Park prirode „Stari Ulcinj“ (30. XII 2021.). Vlada je donijela Odluku o stavljanju pod preventivnu zaštitu lokaliteta „Sopot“ i „Dražin Vrt“ 30. VII 2021. Proglašenjem tri morska zaštićena područja u Crnoj Gori, kojim se zaokružio proces uspostavljanja prvih zaštićenih područja u moru, obezbijedili su se uslovi za njihovu adekvatnu zaštitu, čime se površina zaštićenih područja u Crnoj Gori uvećava za 4.764,7 ha. Takođe, preduzeti su prvi koraci na izradi planova upravljanja proglašenih područja i obuke upravljača (JP „Morsko Dobro“).

Kada je riječ o aktivnostima koje se odnose na nastavak prikupljanja podataka sa ciljem identifikovanja potencijalnih Natura 2000 područja u okviru državnog budžeta tokom 2021. opredijeljena su sredstva u iznosu 300.000 eura za nastavak terenskog rada, koji je realizovala Agencija za zaštitu životne sredine.

Kartiranje stanišnih tipova i vrsta realizovano je na sledećim lokacijama: Nikšićko polje, zaleđe Ade Bojane i Velike plaže (dio koji nije obuhvaćen dotadašnjim istraživanjima), Kosanica, Orijen (dio koji nije obuhvaćen istraživanjima prethodnih godina), Vrmac, Lovćen, Zeletin i Ahmica. Takođe, nastavljen je rad na prikupljanju podataka za ptice. Nastavljena je i obuka mladih stručnjaka. Objavljen je i „Priručnik za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za Evropsku uniju“. Aktivnosti po pitanju Nature 2000 će se nastaviti tokom 2022. jer se očekuje da sredstva budu opredijeljena kroz državni budžet za narednu godinu i izvjesno kroz projekat podržan od strane Evropske unije (EIF) „Doprinos uspostavljanju Nature 2000“ (u iznosu od 300.000 eura).

Odlukom Savjeta za privatizaciju, koja je donesena 21. VII 2021, navodi se da je Ulcinjska solana državno vlasništvo, te je imovina Crne Gore upisana na zemljište ukupne površine preko 14,5 miliona kvadratnih metara, dok pravo korištenja pripada Solani „Bajo Sekulić“.

Vezano za Park prirode „Ulcinjaska solana“ u periodu decembar 2020-decembar 2021. Crna Gora je podnijela tri kvartalna izvještaja o nivou sprovođenja mjera za zaštitu Ulcinjske solane Evropskoj komisiji. U okviru saradnje između Vlade SR Njemačke i Vlade Crne Gore, od decembra 2021. počeo je sa radom ekspert, angažovan da pruži podršku opštini Ulcinj i MEPPU u definisanju optimalnog modela upravljanja ovim zaštićenim područjem, kao i implementaciji mjera zaštite ovog područja. Vlada je nastavila sa preduzimanjem mjera i aktivnosti kako bi se obezbijedila dalja zaštita i održivo upravljanje Parkom prirode „Ulcinjaska solana“, u saradnji sa Javnim preduzećem Nacionalni parkovi (JPNP), sa kojim je produžen Ugovor o zakupu Ulcinjske solane do 1. II 2022.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, postupajući po zahtjevu Javnog preduzeća za uzgoj, zaštitu i lov divljači „Ulcinj“ iz Ulcinja, za davanje saglasnosti na Godišnji lovni plan za lovište „Ulcinj“, za proteklu 2020/21 lovnu godinu, djelimično je usvojilo zahtjev korisnika lovišta, pa je data saglasnost na Godišnji lovni plan za lovište „Ulcinj“, osim za dio lovišta koji zahvata Park prirode „Ulcinjaska Solana“, površine 1.477 ha. Na taj način je obezbijeđeno da se na tom zaštićenom području ispoštuje zabrana lova, u skladu sa Odlukom o proglašenju Parka prirode „Ulcinjaska solana“. Slično rješenje može se donijeti i za narednu lovnu godinu (ukoliko postupak inoviranja lovne osnove ne bude u potpunosti završen, u momentu odlučivanja po zahtjevu za davanje saglasnosti na Godišnji lovni plan), a bitno je i napomenuti da rok važenja navedene lovne osnove, inače i ističe na kraju tekuće lovne godine, tj. 31. III 2022.

Vezano za rijeku Taru, MEPPU, u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine i ekološkom inspekcijom, poslednjih mjeseci izvršilo je više kontrola kritičnih tačaka na Tari u cilju utvrđivanja činjeničnog stanja. Uočene su određene nepravilnosti, a kako u poslednjih godinu dana nije bilo novih radova, ni u koritu Tare, ni na obalama, zatečeno stanje je iz prethodnog perioda i da bi se saniralo formiran je multidisciplinarni tim koji čine predstavnici *China Bridge and Road Corporation* (CRBC), Agencije za zaštitu životne sredine, MEPPU, ekološke inspekcije i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao i nezavisni stručnjaci iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine i hidrogeologije. Multidisciplinarni tim ima zadatak da prati postupak remedijacije za koji je Agencija za zaštitu životne sredine dala saglasnost, kao i da prati dinamiku sprovođenja planiranih mjera. Cilj je da se postojeće stanje što više popravi i da se korito Tare vrati u prvobitno stanje kroz postupke remedijacije/sanacije. Plan remedijacije/sanacije (Čestogaz-Uvač-Mataševo) se realizuje određenim tempom, gde ima stalnih nepravilnosti, te je izvođaču naloženo da ih otkloni u najkraćem mogućem roku. Postupak sanacije je završen samo na prvoj lokaciji (Uvač), dok su radovi na sprovođenju sanacionih mjera na ostalim lokacijama u toku. Kompanija CRBC na obalama rijeke Tare obavljala je aktivnosti na odlaganju isključivo viškova prirodnog materijala iz iskopa iz tunela, te stoga ne radi se o građevinskom otpadu i deponijama. Poslednja 4 mjeseca CRBC radi na uređenju već postojećih deponija iskopanog materijala. Inspektor za životnu sredinu je potvrdio da u proteklih godinu dana nije bilo odlaganja novog materijala, jer su završeni grubi građevinski radovi na cijeloj dionici autoputa. Takođe, Osnovni sud je izvršio uvid u nalaze uviđaja, iskaze svjedoka i foto i video materijal, te je 24. I 2021. izašao na lice

mjesta. Osnovni sud u Podgorici usvojio je tužbeni zahtjev Sportsko-ribolovnog društva Tara i Morača i donio rješenje kojim se preduzeće CRBC obavezuje da isplati odštetu po tri osnova. Kineskoj kompaniji CRCB, koja gradi prvu deonicu autoputa Bar-Boljare, naloženo je da plati oko 200.000 evra odštete zbog uništavanja ribe i drugih organizama u rijeci Tari.

Povodom slučaja Porto Skadar Lake stalni komitet Bernske konvencije ponovo je razmotrio pritužbu na sastanku od 29. XI do 3. XII 2021, u svijetlu podnijetih izveštaja MEPPU i podnosioca žalbe. Stalni komitet se zahvalio objema stranama na izveštavanju tokom godine i pozdravio početak nekih oblika saradnje između nevladinih organizacija i državnih organa. Komitet je pozdravio brojne projekte i aktivnosti koje sprovode nacionalne vlasti. Međutim, izrazio je zabrinutost da su centralni aspekti žalbe prikazani u Preporuci br. 201 (2018) još uvek neadekvatno adresirani, tri godine nakon usvajanja Preporuke. To se odnosi na sledeće tri ključne brige podnosioca žalbe: potpuno odustajanje od SLS Mihalovići, razvoj novog prostornog plana i plana upravljanja i sprovođenje/kontrolu primjene postojećeg zakonodavstva na terenu. Takođe, stalni komitet je primio k znanju zabrinutost podnosioca žalbe u kontekstu iskaza da politička situacija u zemlji odlaže napredak i daje pomiješane poruke. Zaključeno je da slučaj ostaje otvoren i da se traži da obje strane dostave ažurirane informacije za 1. sastanak Biroa 2022, koristeći 12 tačaka Preporuke br. 201 (2018) kao osnovu za njihovo izveštavanje. S tim u vezi, MEPPU treba da pošalje izveštaj o napretku koji sadrži gore tražene informacije i sva druga relevantna ažuriranja informacija najkasnije do 18. II 2022. i isti će biti razmatran na sjednici Biroa 6-7. IV 2022.

U oblasti industrijskog zagađenja, a na osnovu Zakona o industrijskim emisijama („Sl. list CG”, broj 17/19), kojim se prenosi Direktiva 2010/75/EU o industrijskim emisijama (IED), donijeti su: Pravilnik o obrascu integrisane dozvole („Sl. list CG”, br. 59/19 i 60/21) i Uredba o graničnim vrijednostima emisija iz postrojenja za sagorijevanje i načinu izračunavanja graničnih vrijednosti emisija za postrojenja koja koriste više vrsta goriva („Sl. list CG”, broj 129/21).

U cilju poboljšanja pravnog okvira za zaštitu vazduha i sprečavanje industrijskog zagađenja, MEPPU je, u okviru saradnje sa Ekonomskom komisijom Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE) kroz projekat „Upravljanje životnom sredinom zasnovano na dokazima i održive politike zaštite životne sredine kao podrška Agendi 2030 u jugoistočnoj Evropi” (*Evidence-based environmental governance and sustainable environmental policies in support of the 2030 Agenda of South-East Europe*) obezbijedilo prevod osam zaključaka o najboljim raspoloživim tehnikama koji su prilagođeni za upotrebu u Crnoj Gori. Isti su, shodno članu 18 Zakona o industrijskim emisijama, objavljeni na sajtu Ministarstva, u nastavku je link na kojima se dokumenati nalaze: <https://www.gov.me/clanak/119719-zakonaska-regulativa-iz-oblasti-zivotne-sredine>.

Kako je Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija ratifikovan u julu 2017, obaveza Crne Gore na osnovu Regulative (EC) No 166/2006 (EPRT) je uspostavljanje i precizno definisanje katastra zagađivača (PRTR) sa bazom podataka o emisijama zagađivača, kako bi se na efikasan način obezbijedio pristup javnosti informacijama o životnoj sredini. U tom smislu MEPPU je dostavilo pismo podrške za regionalni projekat „Enhancing PRTRs for Sustainability: ispunjavanje obaveza E-PRTR, IED i PRTR protokola“, kroz koji je u decembru 2021. urađena Nacionalna procjena pravnih, institucionalnih i tehničkih potreba, kao i potreba izgradnje kapaciteta, u cilju uspostavljanja registra zagađivača.

Shodno Zakonu o industrijskim emisijama („Sl. list CG”, broj 17/19), na osnovu člana 26, Agencija za zaštitu životne sredine je, po službenoj dužnosti, pokrenula postupak revizije integrisanih dozvola čime je obavijestila svih 4 operatera o razlozima za pokretanje iste. Agenciji je blagovremeno dostavljena tražena dokumentacija od strane 4 operatera, i to: „Možura” doo Bar; Deponija „Livade” doo Podgorica; Elektroprivrede CG za postrojenje „Termoelektrana Pljevlja” i

„TOSCELIK Alloyed Engineering Steel d.o.o.“, Nikšić. Procedure u vezi sa revizijom integrisanih dozvola su u toku. Na ovaj način sva postrojenja će uskladiti svoje poslovanje, posebno u dijelu koji se odnosi na mogućnost sprovođenja koordinisanih inspekcijskih nadzora.

Nastavljeno je sa sprovođenjem aktivnosti na realizaciji projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, i to na remedijaciji lokacija Jadransko brodogradilište Bijela, deponija pepela i šljake „Maljevac“ i flotaciono jalovište „Gradac“. U skladu sa ugovorom, nastavljeno je sa izvozom grita sa lokacije brodogradilišta Bijela budući da su obezbijeđene neophodne dozvole za izvoz tog otpada, kao i za izvoz kontaminiranog zemljišta. Do sada je izvezeno 57.123,3 t grita od ukupno 68.073,3 tona grita. Dok je ukupna previđena količina kontaminiranog zemljišta 54.850 tona, od čega je cc 50.000 tona spremno za izvoz.

Radovi na remedijaciji flotacionog jalovišta „Gradac“ i deponiji pepela i šljake „Maljevac“, (odnosno rekultivacija Kasete II, izmještanje Paleškog potoka, sanacija klizišta, izgradnja novog taložnika i sanacija 4 i 5 stepenice), su završeni. U narednom periodu shodno zakonodavnoj regulativi biće sproveden tehnički pregled radova, od strane licenciranih firmi, koji će potvrditi da li su radovi izvedeni u skladu sa Glavnim projektima remedijacije i Ugovorima. Završetkom remedijacije ovih lokacija ostvaren je značajan napredak u implementaciji i sprovođenju pravne tekovine EU. Značaj remedijacije posebno ističemo u pogledu kontrole i spriječavanja daljeg zagađenja opštine Pljevlja i prigradskih naselja s obzirom na to da su ove deponije prepoznate kao najizraženiji ekološki problemi u Crnoj Gori i sanacija istih, u skladu sa ekološkim standardima, bila je prioritarna.

Kada je riječ o bazenima crvenog mulja i deponiji čvrstog otpada koji se nalaze na lokaciji KAP-a, kroz budžet projekta obezbijeđena su sredstva za izradu tehničke dokumentacije za remedijaciju. Do sada su po ovom pitanju završene aktivnosti na geodetskom i geološko-geotehničkom snimanju, pripremljeni nacrti Glavnih projekata remedijacije čija revizija je u toku, a paralelno sa tim radi se na pripremi preostale tehničke dokumentacije, odnosno izrade Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) i Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), povodom čega će biti organizovane javne rasprave.

U odnosu na pitanje tretmana opasnog i neopasnog otpada, uspostavljen je mehanizma za stvaranje i održavanje kvalitete baze podataka (registra) otpada i sistem će uskoro biti stavljen u funkciju.

U oblasti hemikalija, a na osnovu Zakona o hemikalijama tokom 2021. donešeni su: Pravilnik o listi supstanci koje izazivaju visoku zabrinutost („Sl. list CG“, broj 37/21) kojim su prenijete izmjene Aneksa XIV REACH Regulative; Pravilnik o listi klasifikovanih supstanci („Sl. list CG“, broj 52/21) kojim su prenijete izmjene Aneksa VI CLP Regulative i Pravilnik o klasifikaciji, označavanju i pakovanju hemikalijama u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom UN („Sl. list CG“, br. 85/17, 117/21) kojim su prenijeti Aneksi I do V CLP Regulative.

Vlada je 6. V 2021. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja hemikalijama 2019-2022, za 2020, a na sjednici od 23. IX 2021. usvojen je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog plana implementacije Stokholmske konvencije 2019-2023, za 2019. i 2020.

Vlada je 23. XII 2021. donijela Nacionalni plan za implementaciju Minamata konvencije o živi sa Akcionim planom 2022-2022 sa Minamata inicijalnom procjenom.

U toku 2021. odobreni su sljedeći projekti: Jačanje sinergije između Bazelske, Roterdamske, Stokholmske i Minamata konvencije, Izgradnja održivih kapaciteta za ažuriranje NIP-a Stokholmske konvencije (Nacionalni plan sprovođenja) i Fazno isključivanje žive u sektoru zdravstva.

Nastavljena je kontinuirana saradnja i izgradnja kapaciteta za učešće u radu tijela Evropske agencije za hemikalije (ECHA) u okviru IPA projekta Pripremne mjere za upravljanje hemikalijama za zemlje kandidate i potencijalne kandidate. 17. II 2021. organizovan je online sastanak na visokom nivou u cilju prezentacije procjene nacionalnih kapaciteta i spremnosti za primjenu propisa u oblasti bezbjednog upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima, koji je realizovala Evropska agencija za hemikalije (ECHA) je u ime Evropske komisije.

Shodno odredbama Zakona o hemikalijama („Sl. list CG“, broj 51/17), AZŽS, za period 1. I 2020 do 1. I 2021 izdala je: 449 dozvola za obavljanje slobodnog prometa opasnih hemikalija (uvoz i izvoz), i to: izdato je 446 dozvola za uvoz opasnih hemikalija (od čega je 28,1% za ulja i maziva), 3 dozvole za izvoz hemikalija i 30 PIC saglasnosti. Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG“, broj 54/16), u skladu sa kojim se biocidni proizvod, na osnovu zahtjeva, upisuje u privremenu listu, ako je taj biocid već stavljen u promet i upotrebu, Agencija je izdala 180 rješenja o upisu u Privremenu listu biocidnih proizvoda (od kojih za 65% za dezinfekciona sredstva, 2,8% za sredstva za zaštitu (konzervansi) i 32,2% za biocide za suzbijanje štetočina i ukupno je izdato 14 rješenja za obavljanje djelatnosti proizvodnje, prometa, upotrebe i skladištenja biocida.

Shodno Zakonu o hemikalijama, ekološka inspekcija je obavila 72 inspeksijska nadzora, donijela 17 rješenja o otklanjanju nepravilnosti, podnijela 2 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Sanitarni inspektori izvršili su 780 pregleda pošiljki pri uvozu hemikalija i biocidnih proizvoda u količini od 3.080.524 kg, u skladu sa Zakonom o hemikalijama i Zakonom o biocidnim proizvodima. U unutrašnjem prometu u proaktivnom nadzoru izvršeno je 22 pregleda objekata u kojima je vršena kontrola 53 vrsta biocidnih proizvoda (sredstva za dezinfekciju) u skladu sa Zakonom o biocidnim proizvodima i pratećim pravilnicima i nijesu utvrđene nepravilnosti. U izvještajnom periodu izvršeno je ukupno 128 inspeksijskih pregleda u cilju kontrole primjene Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu („Sl. list CG“, broj 70/18, 76/20) i to: 81 pregled objekata u proaktivnom nadzoru nad igračkama i izvršene laboratorijske analize za 28 vrsta igračaka na prisustvo ftalata koje su pokazale da je 12 uzoraka bilo neispravno, subjekti nadzora preduzeli su dobrovoljne mjere uništenja igračaka u količini od 1.725 komada (koje su trajno povučene sa tržišta) i u reaktivnom nadzoru izvršeno je 91 inspeksijskih pregleda objekata po RAPEX obavještenjima i Obavještenjima iz Regionalne mreže u kojima su traženi opasni proizvodi sa hemijskim rizikom 13 vrsta - igračaka-plastičnih – prisustvo ftalata) i traženi opasni proizvodi nijesu nađeni na tržištu.

U oblasti buke, donijet je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu određivanja indikatora buke i akustičnim zonama i načinu procjene štetnog dejstva buke („Sl. list CG“, broj 94/21) kojim je transponovana Direktiva EK (EU) 2020/367 od 4. III 2020. kojom se mijenja Aneks III Direktive 2002/49/EC.

U oblasti civilne zaštite, Vlada je 1. IV 2021. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za 2020. godinu i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od klizišta i odrona, a Nacionalni plan zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika usvojen je na sjednici Vlade 13. V 2021.

U izvještajnom periodu su donijeti sljedeći propisi:

- Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija – Vlada utvrdila 26. XI 2021. i dostavljen je Skupštini na dalju nadležnost i proceduru;
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o opremi i stručnom kadru za vršenje ispitivanja protivpožarnih aparata („Sl. list CG”, broj 75/21),
- Pravilnik o načinu vršenja revizije tehničke dokumentacije složenih inženjerskih objekata u kojima se proizvode i skladište eksplozivne materije („Sl. list CG”, broj 83/21),
- Pravilnik o bližem sadržaju elaborata pripremnih radova za građenje složenih inženjerskih objekata u kojima se proizvode i skladište eksplozivne materije („Sl. list CG”, broj 84/21),
- Pravilnik o načinu vršenja tehničkog pregleda složenog inženjerskog objekta u kojem se proizvode i skladište eksplozivne materije („Sl. list CG”, broj 94/21),
- Pravilnik o načinu obavljanja stručnog nadzora nad građenjem složenih inženjerskih objekata u kojima se proizvode i skladište eksplozivne materije („Sl. list CG”, broj 95/21),
- Pravilnik o načinu izrade i sadržini tehničke dokumentacije za složene inženjerske objekta u kojem se proizvode i skladište eksplozivne materije („Sl. list CG”, broj 115/21),
- Pravilnik o zvanjima, oznakama zvanja, uniformi i zaštitnoj i spasilačkoj opremi pripadnika opštinskih službi za zaštitu i spašavanje („Sl. list CG”, broj 131/21),
- Rješenje o imenovanju koordinacionog tima za zaštitu i spašavanje („Sl. list CG”, broj 52/21),
- Rješenje o imenovanju Operativnog štaba za zaštitu i spašavanje („Sl. list CG”, broj 85/21),
- Naredba o zabrani prodaje i upotrebe pirotehničkih sredstava razreda II – petarde („Sl. list CG”, broj 108/21),
- Rješenje o imenovanju Operativnog štaba za zaštitu i spašavanje („Sl. list CG”, broj 128/21).

U 2021. jačanje saradnje između Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), odgovornog za civilnu zaštitu, i drugih relevantnih ministarstava odgovornih za upravljanje rizicima od katastrofa, ogledalo se najprije kroz izradu nacionalnih planova zaštite i spašavanja od različitih vrsta hazarda, kao i kroz realizaciju mnogobrojnih štabnih i terenskih vježbi, a takođe i kroz realizaciju velikog broja programa i projekata koji su podržani od strane EU, NATO-a i drugih međunarodnih organizacija, a u čiju realizaciju su uključeni eksperti iz nadležnih ministarstava.

U sklopu IPA Godišnjeg programa 2016 za Crnu Goru, MUP kao krajnji korisnik, učesvovalo je u projektu Nabavka opreme za podršku implementacije Mehanizma evropske civilne zaštite, finansiran od strane EK. Nakon sprovedenog tendera izvršena je nabavka vozila za prevoz opreme i članova timova za traganje i spašavanje iz ruševina, kao i specijalizovanih letilica dronova. Na osnovu utvrđenih specifikacija opremu čini šest vozila Dacia Duster 4*4, dva kombija i dva drona.

U decembru 2021. završen je rad na Procjeni rizika od katastrofa Crne Gore, u sklopu projekta koji je finansiran od strane EK, a u čiju izradu je bilo uključeno 94 eksperata iz različitih ministarstava, organa državne uprave, akademske zajednice i NVO. Dokument je dostavljen EK 14. XII 2021.

Aktivnosti na povezivanju i testiranju konekcije Crne Gore sa Zajedničkim sistemom za komunikaciju i informisanje u vanrednim situacijama (CECIS) je u toku. Kao uslov za povezivanje sa CECIS, Crna Gora je uspostavila sistem sTESTA (Secure Trans European Service for Telematics).

U oblasti klimatskih promjena, u periodu od decembra 2020. do decembra 2021. Donijeta su sledeća podzakonska akta:

- Uredba o vazduhoplovnim aktivnostima za koje se ne dostavlja plan praćenja („Sl. list CG", broj 77/21);
- Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama („Sl. list CG", broj 79/21);
- Pravilnik o obrascu dozvole za emisiju gasova sa efektom staklene bašte i načinu vođenja evidencije („Sl. list CG", broj 13/21);
- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu verifikacije izveštaja o emisijama gasova sa efektom staklene bašte („Sl. list CG", broj 13/21);
- Pravilnik o bližim uslovima pristupa mreži za transport ugljendioksida, postupku i kriterijumima za prihvatanje tokova ugljendioksida („Sl. list CG", broj 12/21);
- Pravilnik o uslovima u pogledu kadra i opreme za pravno lice koje vrši verifikaciju izveštaja o emisiji gasova sa efektom staklene bašte („Sl. list CG", broj 12/21);
- Pravilnik o bližem načinu i potrebnoj dokumentaciji za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti ugradnje, održavanja i/ili popravke kao i isključivanja iz upotrebe opreme i proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač ili alternativne supstance („Sl. list CG", broj 82/21);
- Pravilnik o stručnom osposobljavanju lica koja vrše djelatnost ugradnje, održavanja, popravke i isključivanje iz upotrebe opreme i proizvoda (rashladne i klima uređaje) koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač („Sl. list CG", broj 132/21).

MEPPU, u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (UNEP) realizovalo je projekat „Plan spremnosti za saradnju sa Zelenim klimatskim fondom i razvoj Nacionalnog programa prioriternih aktivnosti“ koji je podržao jačanje kapaciteta crnogorskih institucija za saradnju sa Zelenim klimatskim fondom i definisao prioritete za finansiranje od strane fonda u narednom periodu. Nacionalni program prioriternih aktivnosti u oblasti ublažavanja i prilagođavanja na klimatske promjene u okviru saradnje sa Zelenim klimatskim fondom za period od 2021-2023, usvojen je na Vladi 29. IV 2021. U okviru Programa prioriternih aktivnosti, pripremljen je Izveštaj o potrebama, nedostatku znanja i kapacitetima u cilju unapređenja saradnje sa Zelenim klimatskim fondom.

Vlada u junu 2021. usvojila Izveštaj za pripremu ažuriranog nacionalnog utvrđenog doprinosa (NDC) iz 2020. čime se obavezuje na smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte za 35% u odnosu na baznu 1990.

MEPPU, u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) finalizovalo je Treći dvogodišnji ažurirani izveštaj Crne Gore o klimatskim promjenama (TBUR) kojim se ažurirao popis emisija gasova sa efektom staklene bašte za period do 2019. u odnosu na baznu 1990, u skladu sa novom metodologijom Međuvladinog panela za klimatske promjene (IPCC) iz 2006. čime Crna Gora ispunjava svoju obavezu kao potpisnica UNFCCC-a. TBUR je usvojen 23. XII 2021.

Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena uvodi obavezu izrade Strategije o niskokarbonskom razvoju sa Akcionim planom. Izrada ove strategije delegirana je kao jedna od prioriternih aktivnosti u okviru projekta „Tehnička podrška praćenju i implementaciji politika zaštite životne sredine i klimatskih akcija“, finansiranog iz fonda IPA 2016. Zbog situacije u vezi sa COVID 19, razvoj Strategije je planiran kroz IPA III program 2021-2025. Direkcija za klimatske promjene pripremila je Priručnik za izradu strategije o niskokarbonskom razvoju, koji će dati smjernice za razvoj strategije, uključujući viziju, opšte i specifične ciljeve, mjere,

koje će dovesti do smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte iz sektora poljoprivrede, upravljanja otpadom, energetike, industrijskih procesa i upotrebe proizvoda, šumarstva, korištenja zemljišta i prenamjene zemljišta. Takođe će obuhvatiti institucionalne i pravne osnove u oblasti klimatskih promjena u Crnoj Gori, mehanizme za uključivanje javnosti, kao i međusektorsku saradnju. Priručnik će dati obim i sadržaj Strategije niskokarbonskog razvoja do 2050. godine, metodologiju izrade, preporuke u vezi izrade potrebnih stručnih analiza, dinamički plan kao i pregled aktivnosti kojima će se pratiti proces razvoja u skladu sa definisanim vremenskim okvirom.

MEPPU je finalizovalo Vodič o potrošnji goriva i emisijama CO₂ čiji je cilj dostupnost informacija potrošačima o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida za svaki novi model putničkih vozila. Obaveza pravnog lica koji vrši prodaju ili iznajmljivanje vozila je da na mjestu prodaje, odnosno iznajmljivanja vozila, ovaj vodič učini dostupnim. Ove informacije mogu biti korisne za upoređivanje vozila prilikom kupovine, radi odabira najefikasnijeg vozila koje najoptimalnije zadovoljava svakodnevne potrebe vozača. Osim što će vožnja biti ugodnija, kupac će moći da da vrijedan doprinos zaštiti i očuvanju životne sredine i klime.

MEPPU, u saradnji sa UNDP-em, je otpočelo implementaciju projekta „Jačanje crnogorskog Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC) i akcija adaptacije u okviru transparentnosti” kroz inicijativu za izgradnju kapaciteta za transparentnost – CBIT. Projekat se fokusira na jačanje institucionalnih kapaciteta koje su nadležne za politike i mjere u oblasti mitigacije i adaptacije, ali i onih koje prikupljaju podatke za GHG inventar i izrađuju nacionalne izvještaje o inventaru. Takođe, značajan dio projekta će biti posvećen većoj transparentnosti i efikasnom protoku podataka. Projekat se finansira od strane Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF).

U saradnji sa UNDP-em, MEPPU je otpočelo implementaciju projekta „Jačanje kapaciteta Crne Gore u oblasti integrisanja rizika od klimatskih promjena u proces planiranja” za izradu Nacionalnog plana prilagođavanja klimatskim promenama (NAP). Predlog projekta odobrio je Zeleni klimatski fond 23. X 2020. Projektom će biti obuhvaćena četiri sektora: voda, zdravstvo, turizam i poljoprivrede, jer su oni najugroženiji sektori u pogledu prilagođavanja. Uz podršku GCF-a, Crna Gora će ojačati svoj institucionalni okvir za koordinaciju, tako što će proširiti tehničke kapacitete onih koji su nadležni i uključeni u planiranje adaptacije, poboljšati bazu informacija koja je potrebna za djelotvorno donošenje odluka i definisati strategiju mobilizacije resursa. Glavni korisnici projekta su ministarstva i institucije nadležne za pitanje ekologije, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, zdravstva, ekonomije i finansija, kao i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore.

Projekat „Prirodna rješenja za otpornija društva na Zapadnom Balkanu” – ADAPT započet je u saradnji sa Regionalnom kancelarijom za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju (IUCN). Projekat je trogodišnja inicijativa koju finansira Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), a sprovodi se u saradnji sa Regionalnom kancelarijom IUCN (Međunarodna unija za zaštitu prirode) za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju i Međunarodnu uniju za zaštitu prirode (IUCN). Zajednički cilj je da se poveća otpornost ekosistema i ljudskih zajednica na klimatske promjene i rizike od katastrofa, primjenom rješenja zasnovanih na prirodi. Inicijativa podrazumijeva saradnju sa partnerima na regionalnom i lokalnom nivou. Implementacijom projekta pružiće se prilika za analizu upravljanja nacionalnim ekosistemom i utvrditi politike biodiverziteta iz perspektive klimatskih promjena uz konkretne opcije i indikatore adaptacije, pri čemu je planirano da se projekat finalizuje do oktobra 2022.

MEPPU je dio projekta „Tranzicija ka ekonomiji sa niskim emisijama i klimatskim otporom na Zapadnom Balkanu i u Turskoj (TRATOLOW)“, koji je otpočeo u decembru 2020, a koji se nadovezuje na prethodne inicijative kao što su „Mreža za regionalno pristupanje životne sredine i klime (ECRAN, 2013-2016)“ i projekat „Regionalne implementacije Pariskog sporazuma (RIPAP, 2017-2018)“, koji su uspješno podsticali regionalnu saradnju i saradnju sa državama članicama EU.

„Tratolow“ projekat se fokusira na izgradnju kapaciteta kroz razumijevanje i sprovođenje akcionih mjera za mitigaciju i adaptaciju na klimatske promjene, njihovih uticaja i zajedničkih koristi. Takođe dopriniće unaprijeđenju regionalne saradnje kroz razmjenu informacija, primjenu najboljih praksi i razmjenu relevantnih iskustva.

MEPPU, u saradnji sa UNDP-em, otpočelo je implementaciju projekta „Dvogodišnji izvještaj o transparentnosti (BTR) i Četvrta nacionalna komunikacija“. Očekuje se da će projekat biti finalizovan u 2024.

Crna Gora je 2019. otpočela aktivnosti na izradi Nacionalnog plana za energetiku i klimatske promjene (NECP), a koje je su intenzivirane u 2020. Planirano je da se prvi nacrt Nacionalnih planova za energetiku i klimu finalizuje do sredine 2024. uz pripremu izvještaja o implementaciji svake dvije godine, počevši od 2026.

Projekat „MonteNAGIS- Razvoj alata za podršku uspostavljanju i sprovođenju klimatske politike u Crnoj Gori“ ima za cilj pružanje tehničke podrške pri uspostavljanju i radu nacionalnog geoinformacijskog sistema za adaptaciju na klimatske promjene. Finalizovana je studija izvodljivosti, analiza troškova i koristi, kao i plan procjene i praćenja koji podržava sprovođenje crnogorske klimatske politike.

Projekat „Podrška spremnosti za određivanje cijena ugljenika“ - Crnoj Gori odobrena su sredstva Svjetske banke za podršku u cilju postizanja spremnosti za određivanje cijene ugljenika, a posredstvom programa Partnerstva za implementaciju tržišta (PMI). Krajnji cilj je uspostavljanje stabilnog nacionalnog sistema cijena ugljenika u skladu sa zahtjevima politike EU i prikupljanje sredstava za sve potrebe zaštite životne sredine iz stacionarnih postrojenja na jedinstvenom principu (prikupljanje emisije CO₂) i njihova raspodjela u skladu sa propisima. Predlog projekta za odobravanje granta od 2 miliona USD, biće urađen u narednih 6 mjeseci. Plan podrške spremnosti će obuhvatiti: Određivanje cijena ugljenika u razvojnoj politici; političku posvećenost, kapacitet i strukturu podrške za određivanje cijena ugljenika kao i detaljnu analizu mogućnosti zemlje za pristupanje mehanizmu uvođenja takse CO₂.

SAOBRAĆAJNA POLITIKA

U oblasti drumskog saobraćaja usvojeni su sledeći pravilnici i dva plana:

- Pravilnik o biciklističkoj infrastrukturi („Sl. list CG“, broj 77/21);
- Pravilnik o minimalno-bezbjednosnim uslovima koje treba da ispunjavaju tuneli („Sl. listu CG“, broj 109/21);
- Pravilnik o načinu ocjene uticaja državnih puteva na bezbjednost saobraćaja, reviziji i provjeri bezbjednosti državnog puta („Sl. list CG“, broj 122/21);
- Pravilnik o bližim uslovima uslovima, tehničkim zahtjevima, posebnim uslovima i elementima interoperabilnosti elektronske naplate putarine („Sl. list CG“, broj 133/21);
- Pravilnik o posebnim uslovima za vozila kojima se obavlja javni prevoz u drumskom saobraćaju i prevoz za sopstvene potrebe („Sl. list CG“, broj 12/21);
- Pravilnik o obrazcu, sadržaju i načinu vođenja evidencije o pruženim uslugama radionice za tahografe („Sl. list CG“, broj 55/21);
- Plan održavanja minimalnog broja polazaka prevoznika u javnom međugradskom linijskom prevozu putnika („Sl. list CG“, broj 59/21 i 65/21).

- Plan održavanja minimalnog broja polazaka prevoznika u javnom međugradskom linijskom prevozu putnika („Sl. list CG", broj 105/21).

U oblasti bezbjednosti saobraćaja na putevima usvojena Metodologija za mjerenje indikatora bezbjednosti saobraćaja na putevima. Naime, u okviru projekta „*Technical assistance for Capacity Support to the Transport Sector and EU Acquis Alignment in Montenegro*“ izrađena je Metodologija za mjerenje indikatora bezbjednosti saobraćaja, na osnovu koje je Crna Gora usvojila indikatore koji su definisani, predloženi i usvojeni za korišćenje na međunarodnom nivou (*EU Road Safety Policy Framework 2021-2030 – Next steps towards „Vision zero“*), kao osnovne ključne indikatore bezbjednosti saobraćaja i posebno razvila dodatne indikatore bezbjednosti saobraćaja, kao i dodatne načine za prikupljanje podataka o tim indikatorima koji su važni za strateško upravljanje stanjem bezbjednosti saobraćaja na putevima u Crnoj Gori.

Takođe, kroz Projekat „*Technical assistance for Capacity Support to the Transport Sector and EU Acquis Alignment in Montenegro*“ izrađen je Projektni zadatak za Bazu podataka o saobraćajnim nezgodama i izvršena obuka službenika saobraćajne policije za evidentiranje podataka o saobraćajnim nezgodama po CADaS protokolu. Ministarstvo unutrašnjih poslova, u skladu sa Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima treba da izradi Bazu podataka o saobraćajnim nezgodama u skladu sa CADaS protokolom.

Takođe, u cilju sprovođenja Strategije razvoja saobraćaja 2019-2035, 9. XII 2021. Vlada je usvojila Akcioni plan Strategije razvoja saobraćaja, 2021-2022. godine sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana Strategije razvoja saobraćaja 2019 -2020.

23. XII 2021. usvojen je Program razvoja i uvođenje ITS u drumski saobraćaj u Crnoj Gori za period 2022-2026.

U oblasti željezničkog saobraćaja Nacrt zakona o željeznici je krajem novembra 2021. prošao javnu raspravu i usaglašeni predlog zakona se sada nalazi u državnim organima u cilju davanja mišljenja. Očekujemo da do kraja januara 2022. dobijemo sva mišljenja i zakon pošaljemo EK.

U julu 2021. završen je projekat nove Metodologije za naplatu trasa vozova (regulativa 909/2015) i kreiranje indikatora za višegodišnje ugovore o održavanju i modernizaciji infrastrukture. Sprovedene su obuke za upravljače infrastrukturom, prevoznike, regulatore i Ministarstvo kapitalnih investicija. Početak primjene nove metodologije je od 2023.

Vlada je u 2021. usvojila Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog programa željezničke infrastrukture za period 2018 – 2020 godine i utvrdila novi Nacionalni program željezničke infrastrukture za period 2021 – 2023. godine.

Sprovedena je kontrola stanja pružnih prelaza od strane Ministarstva i određeni su prioriteti u optimizaciji i popravci pružnih prelaza. Poboljšanje bezbjednosti na putnim prelazima realizovaće se preko regionalnog projekta koji vodi Transportna zajednica i Svjetska banka.

Usvojenim budžetom za 2022. Vlada je odobrila nabavku nove mehanizacije za održavanje pruga, pomoćnog voza za otklanjanje posljedica vanrednih događaja, 3 nova elektromotorna voza i zaduživanje za realizaciju generalnog remonta 20 km pruge (Ruta 4), sanaciju 13 čeličnih mostova, 8 tunela i modernizaciju i opremanje depoa i radionica. Ukupna vrijednost svih ovih projekata je 92 miliona eura.

Urađeni su nacrti 4 podzakonska akta iz oblasti bezbjednosti na željeznici, koja se odnose na: saobraćajna pravila, stručnu spremu radnika na željeznici, obuku radnika na željeznici i registar dozvola za mašinovođe.

U oblasti pomorskog saobraćaja na osnovu Zakona o sigurnosti pomorske plovidbe („Službeni list CG", br. 62/13, 47/15, 71/17 i 77/20), donešeni su sledeći podzakonski akti:

- Pravilnik o izbjegavanju sudara na moru („Sl. list CG", broj 49/21);
- Pravilnik o boravku plovnog objekta u raspremi u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Crne Gore („Sl. list CG", broj 47/21);
- Pravilnik o izgledu oznake za slobodan prevoz putnika i/ili stvari u unutrašnjem pomorskom saobraćaju („Sl. list CG", broj 47/21);
- Pravilnik o Programu i načinu polaganja ispita za vođitelja čamca („Sl. list CG", broj 113/21);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o kategorijama plovidbe brodova ("Sl. list CG", broj 113/21).

U cilju potpune implementacije odredbi Paris MoU u 2021 donijeti su sledeći propisi:

- Pravilnik o obrascima zapisnika i rješenja koja donosi inspektor nad stranim plovnim objektima i obrasci identifikacionih isprava inspektora („Sl. list CG", broj 47/21);
- Pravilnik o listi brodskih isprava, zapisnika i knjiga, svjedočanstava i brodskih dokumenata koji se provjeravaju prilikom inspeksijskog pregleda nad stranim plovnim objektima („Sl. list CG", broj 49/21);
- Pravilnik o relevantnim instrumentima na osnovu kojih se vrši inspeksijski pregled stranog plovnog objekta („Sl. list CG", broj 89/21);
- Pravilnik o utvrđivanju rizičnog profila stranog plovnog objekta („Sl. list CG", broj 109/21);
- Pravilnik o sistemu odabira kategorije i vrste inspeksijskog nadzora i utvrđivanju odlučujućih i nepredviđenih faktora na osnovu kojih se obavlja detaljni inspeksijski pregled stranog plovnog objekta („Sl. list CG", broj 111/21).

Započete obuke inspektora sigurnosti plovidbe koje su bile dogovorene u komunikaciji sa Evropskom komisijom kroz apliciranje u okviru TAIX projekta, da se odrade u lukama Rotterdam i Antwerpen, biće nastavljene u 2022. zbog mjera prouzrokovanih pandemijom virusa COVID 19.

Na poslednjoj, 54. sjednici PSC Odbora Paris MoU održanoj u periodu od 17. do 21. V 2021, potvrđen je napredak zakonodavnog okvira Crne Gore ka punopravnom članstvu u Paris MoU i konstatovana potreba dalje obuke PSC inspektora kada se za to stvore uslovi, diktirani razvojem situacije sa COVID 19 pandemijom. Na pomenutoj sjednici PSC Odbora Paris MoU konstatovana je i potreba nove kontrolne misije FFM, tima Sekretarijata Paris MoU bez konkretnog datuma održavanja, što takođe zavisi od razvoja situacije sa COVID 19 pandemijom.

Implementacija VTMS i NMSW

Sprovođenje VTMS II i NMSW je planirano kroz IPA II, godišnji nacionalni program za 2017. (CAP 2017).

Tokom prve faze projekta instalirana je VTMS senzorska oprema (radar, VHF primopredajnici, radio goniometri, AIS oprema, meteorološke radio veze, dizel generatori) na lokacijama Mavrijan (Ulcinj), Crni Rt (Bar) i Obosnik (Herceg Novi) dok je na obalnoj stanici Dobre vode instalirana serverska oprema.

Druga faza VTMS projekta obuhvaćće nedostajuće senzore (kamere) na lokacijama na kojima je instalirana VTMS oprema iz faze I projekta (Mavrijan, Crni Rt i Obosnik), kao i nova oprema koja će biti instalirana na lokacijama u Boki Kotorskoj (radari, VHF primopredajnici, kamere, meteo senzori i radio veze) i Skadarsko jezero (VHF i AIS predajnici i radio veze).

Tenderska dokumentacija je urađena u ovoj godini i raspisani su tenderi.

Evaluacija pristiglih ponuda je završena, a potpisani su i ugovori o implementaciji VTMS faze II i NMSW, što je bilo u nadležnosti Uprave za javne radove.

Ugovor za NMSW je potpisan 15. XII 2021, a za VTMS II 13. XII 2021, a početak implementacije je planiran za januar 2022. dok se okončanje svih aktivnosti se očekuje tokom 2024. godine, kada se očekuje da će NMSW biti pušten u rad.

U dijelu vazdušnog saobraćaja, donijet je Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske koji se odnosi na vazdušni saobraćaj („Sl. CG - Međunarodni ugovori“, broj 2/21).

Usvojeni su i sledeći podzakonski akti:

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o kriterijumima i standardima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i oprema na helidromima („Sl. list CG“, broj 11/21);
- Pravilnik o uslovima za koordinisano uvođenje data link usluga u Jedinствeno evropsko nebo („Sl. list CG“, broj 19/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o standardima i kriterijumima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i oprema na aerodromu („Sl. list CG“, broj 26/21);
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o koordinisanom uvođenju govorne komunikacije sa razmakom govornih kanala od 8,33 kHz za Jedinствeno evropsko nebo („Sl. list CG“, broj 28/21);
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o načinu identifikacije vazduhoplova, karakteristikama i interoperabilnosti sistema za nadzor za Jedinствeno evropsko nebo („Sl. list CG“, broj 28/21);
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o uslovima i načinu dodjele i upotrebe kodova Mod S interogatora za Jedinствeno evropsko nebo („Sl. list CG“, broj 28/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja i o odobravanju organizacija i osoblja koji obavljaju ove poslove („Sl. list CG“, broj 33/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o posadi vazduhoplova („Sl. list CG“, broj 33/21);

- Pravilnik o uslovima i načinu obavljanja vazdušnih operacija jedrilicama i uslovima za izdavanje dozvola članovima letačke posade jedrilica („Sl. list CG“, broj 44/21);
- Pravilnik o detaljima pravilima za implementaciju mrežnih funkcija u upravljanju vazdušnim saobraćajem („Sl. list CG“, broj 51/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o zahtjevima i administrativnim procedurama koje se odnose na aerodrome („Sl. list CG“, broj 55/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o dozvolama i organizacijama za osposobljavanje kontrolora letenja („Sl. list CG“, broj 107/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i o odobravanju organizacija i osoblja koji obavljaju ove poslove („Sl. list CG“, broj 116/21);
- Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o dodatnim specifikacijama plovidbenosti za određenu vrstu operacija („Sl. list CG“, broj 116/21);
- Pravilnik o upravljanju protokom vazdušnog saobraćaja („Sl. list CG“, broj 118/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i pravilima vršenja letačkih operacija balonom („Sl. list CG“, broj 126/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o posadi vazduhoplova („Sl. list CG“, broj 128/21).

Nadalje, aktivnosti na najvećem državnom projektu - davanje koncesije za „Aerodromi Crne Gore“ predviđeno je da se projekat završi u dvije faze. Prva faza je završena. Zbog pandemije COVID 19 obustavljen je tenderski postupak. Ministarstvo kapitalnih investicija zajedno sa Aerodromima Crne Gore organizovalo je konferenciju sa kvalifikovanim ponuđačima, kojoj su prisustvovali predstavnici tri renomirane kompanije. Svaka od predmetnih kompanija je bila u prilici da predstavi svoje viđenje i planove za ACG u okviru pomenutog projekta. Resorno ministarstvo, zajedno sa relevantnim institucijama (Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomskog razvoja), sagledaće raspoloživa rješenja i informaciju dostaviti Vladi. U skladu sa Zakonom o koncesijama predmetni projekat ne podliježe saglasnosti Skupštine, imajući u vidu ključni značaj istog, resorno ministarstvo je stava da u donošenje konačne odluke treba budu inkorporirani i predstavnici Parlamenta.

Postupak izdavanja sertifikata operatoru Aerodroma Crne Gore, predviđen rok za Podgoricu je sredina 2022, dok je sertifikacija aerodroma Tivat planirana za kraj 2022.

Kada je riječ o Montenegro Airlinesu, 28. IV 2021. uveden je stečaj u pomenutoj kompaniji i sva sporna pitanja su u nadležnosti suda i stečajne uprave. U Skupštinskoj proceduri je Predlog zakona o prestanku važenja Zakona o ulaganju u konsolidaciju i razvoj društva za transport putnika i robe u vazdušnom saobraćaju „Montenegro Airlines“ AD Podgorica. Osnovana je nova avio kompanija ToMontenegro DOO Podgorica u februaru 2021.

Kada je riječ o trans-evropskim saobraćajnim mrežama izgradnji prioritetne dionice Smokovac-Mateševo autoputa Bar-Boljar, završeno je oko 98,3% radova. Istovremeno sa izvođenjem radova na prvoj dionici, u toku je bila izrada projektne dokumentacije za tri naredne dionice autoputa Bar-Boljare čija izrada bi trebala da bude završena u toku 2022. i to: idejnog projekta i elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo za dionicu Mateševo-Andrijevića, idejnog projekta i

elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo za dionicu Smokovac-Farmaci i idejnog rješenja za dionicu Andrijevića-Boljare. U toku je bila i izrada nove sveobuhvatne Studije opravdanosti za čitav autoput Bar-Boljare uključujući analizu troškova i koristi, koja bi trebala biti završena takođe u 2022. Takođe je nastavljen proces projektovanja za obilaznicu oko Budve na trasi Brze saobraćajnice duž crnogorskog primorja u zoni Jadransko-jonskog koridora, i očekuje se idejni projekat i elaborat procjene uticaja na životnu sredinu i društvo za čitavu obilaznicu oko Budve budu završeni u toku 2022, dok je u završnoj fazi revizija glavnog projekta rekonstrukcije puta Ščepan polje – Plužine (dionica Paklice-Plužine).

U dijelu trans-evropskih energetskih mreža, u vezi sa glavnim projektom u interkonekcijama za prenos električne energije, a to je interkonekcija Italija - Crna Gora - Srbija (BiH) pod nazivom Transbalkanski koridor, status je sljedeći:

- HVDC podmorski kabl Italija – Crna Gora (prva žila) koji obuhvata TS Lastva i 400 kV DV Lastva - Čevo – priključenje na postojeću mrežu u Crnoj Gori je završeno i u pogonu od kraja 2019.
- U toku je izgradnja 400 kV dalekovoda Čevo – Pljevlja. Trenutna realizacija je oko 85%. Datum završetka zavisi od definisanja konačne trase dalekovoda u opštini Pljevlja i rješavanja preostalih pitanja sa vlasnicima zemljišta. Očekivano vrijeme završetka je 2022.
- Izgradnja dalekovoda 2x400 kV Pljevlja - Bajina Bašta - Višegrad (do državne granice sa Srbijom) - Prostorno planski dokument (Detaljni prostorni plan) je završen, ali još uvijek nije usvojen. Konsultant sprovodi aktivnosti koje se odnose na pripremu nove studije izvodljivosti i pripremu dijela projektne dokumentacije. Preduslov za korišćenje sredstava iz granta WBIF-a koje je primila Crna Gora i aktivaciju konsultantskih usluga ugovorenih za realizaciju projekta je potpisivanje obavezujućeg sporazuma sa EMS-om.

Projekat Transbalkanski koridor nalazi se na Listi projekata od interesa za Energetsku zajednicu (PECI), koja je od strane Savjeta ministara Energetske zajednice usvojena 29. XII 2020.

ENERGETIKA

U oblasti sigurnosti snabdijevanja, u cilju usklađivanja crnogorskog strateškog okvira sa politikom i ciljevima Evropske unije, nastavljene su aktivnosti na izradi prvog Nacionalnog energetskog i klimatskog plana. Uz značajnu podršku GIZ-a i u saradnji sa Sekretarijatom Energetske zajednice, pripremljena su 3 poglavlja ovog plana.

Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za period 2016 – 2020 za sprovođenje strategije razvoja energetike do 2030. godine, za 2020. godinu Vlada je usvojila 30. VII 2021.

Vlada je 22. VII 2021. usvojila Informaciju sa Izvještajem o realizaciji Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine, za 2018-2019. Takođe, Vlada je XII 2021. usvojila Informaciju sa Izvještajem o realizaciji Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine, za 2020. kojim je utvrđeno da je udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije u Crnoj Gori u 2020. godini iznosio 43,76%, čime je potvrđena ispunjenost nacionalnog cilja.

Na sjednici Vlade od 26. VII 2021. godine donijeta je Uredba o prestanku važenja uredbe o načinu ostvarivanja i visini podsticajnih cijena za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i visokoefikasne kogeneracije („Sl. list CG”, broj 82/21).

Odluku o energetsom bilansu Crne Gore za 2022. godinu, Vlada je donijela na sjednici od 1. XII 2021.

U oblasti unutrašnjeg energetskog tržišta Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o nadzoru nad veleprodajnim tržištem električne energije i prirodnog gasa („Sl. list CG”, broj 1/22.), u koji je transponovana Regulativa (EU) br. 1227/2011 o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije. Cilj ovog zakona je uspostavljanje djelotvornog sistema nadzora nad veleprodajnim tržištem električne energije i prirodnog gasa, kako bi se povećala transparentnost i spriječile ili otkrile i sankcionisale zloupotrebe na ovom tržištu.

Crnogorska Berza električne energije d.o.o. (BELEN), evropska berza električne energije EPEX SPOT i slovenački BSP SouthPool potpisali su 20. X 2021. Ugovor o pružanju usluga, čime su se stvorili uslovi za početak uspostavljanja dan-unaprijed tržišta električne energije u Crnoj Gori. Potpisnici Ugovora su se obavezali na razvoj transparentnog i efikasnog tržišta električne energije, omogućujući Crnoj Gori da se poveže sa susjednim zemljama u skladu sa standardima Evropskog internog tržišta električne energije (IEM). Predviđeno je da BELEN dobije podršku za uspostavljanje procesa i procedura potrebnih za funkcionisanje nacionalnog dan-unaprijed tržišta u Crnoj Gori, povezivanje tržišta sa tržištima susjednih zemalja i procese kliringa i finansijskog poravnjanja. Planirano je da crnogorsko dan-unaprijed tržište električne energije krene sa operativnim radom u drugoj polovini 2022.

Male hidroelektrane (mHE)

Za četiri mHE stekli su se uslovi za upotrebu predmetnih objekata: mHE „Štitska” na vodotoku Štitska rijeka 13. IV 2021. (opština Andrijevice), mHE „Umska” na vodotoku Umski potok, 13. IV 2021. (opština Andrijevice), mHE „Krkori” na gradski vodovod u opštini Andrijevice 23. IV 2021. i mHE „Miolje polje” na dijelu vodovoda opštine Berane, 28. IV 2021.

Status povlašćenog proizvođača su stekla sljedeća privredna društva za šest izgrađenih malih hidroelektrana: „Đekić” doo, Podgorica za mHE „Pecka” (25. XII 2020. - opština Kolašin), „MHE Vrbnica” doo, Podgorica za mHE „Vrbnica” (19. I 2021. - opština Plužine), „Manira Hydro” doo, Mojkovac za mHE „Potok Mišnica” (10. III 2021. - opština Mojkovac), „Vodovod i kanalizacija” doo, Andrijevice za mHE „Krkori” (20. V 2021. - opština Andrijevice), „Benergro” doo, Berane za mHE „Miolje polje” (25. V 2021. – opština Berane) i „Hidroenergija Andrijevice” doo, Andrijevice za mHE „Štitska” i mHE „Umska” (25. V 2021. - opština Andrijevice).

Vlada je na sjednici od 29. IV 2021. raskinula dva ugovora, i to:

- Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Komarača sa privrednim društvom „Normal Company” doo, Podgorica;
- Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Murinska sa konzorcijumom koga čine „Elektrotehna” doo, Berane i „Industriaimport–Industriaimpex” ad, Podgorica.

Na sjednici održanoj 8. IV 2021. Vlada je prihvatila Sporazum o raskidu Ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Bare Kraljske” na dijelu vodotoka Vranještica sa privrednim društvom „PM Hydro” doo, Podgorica. Pomenuti sporazum je potpisan 21. IV 2021.

Vlada je na sjednici od 24. XII 2021. donijela zaključke da se pokrene postupak raskida ugovora o koncesiji za vodotoke Crnja i Skrbuša (opština Kolašin).

Solarne elektrane

SE Briska gora

Dana 4. II 2021. Vlada je prihvatila četvrtu izmjenu Ugovora o zakupu zemljišta za izgradnju solarne elektrane, koja je potpisana 29. X 2021.

U oblasti ugljovodonika, Crna Gora je do sada zaključila dva ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore, na osnovu Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika, i to:

1. Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika Holandija. za blokove 4118-4; 4118-5; 4118-9; 4118-10, ukupne površine 1.228 km², koji je 14. IX 2016. zaključen s kompanijama Eni Montenegro BV, Holandija i Novatek Montenegro, BV

Prvi Period Faze istraživanja traje do 14. III 2022.

Izbušena je prva istražna bušotina do dubine od 5.954 m. Sve formacije prognozirane seizmičkom interpretacijom za sad su nabušene, što je dobar pokazatelj kvalitetnog pristupa obradi seizmičkih podataka. Rezervoar formacija je probušena. Krajem 2021. je završeno elektrokartažno snimanje bušotine, a obrada dobijenih podataka je u toku.

2. Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore za blokove 4219-26 i 4218-30, ukupne površine 338 km², koji je 15. III 2017. zaključen s kompanijom Energean Montenegro Limited, Kipar.

Prvi Period Faze istraživanja traje do 15. III 2022.godine. Koncesionar je u obavezi da do 15. I 2022. dostavi obavještenje o ulasku u Drugi period Faze istraživanja.

U oblasti energetske efikasnosti, u skladu sa Zakonom o efikasnom korišćenju energije donijeto je pet (5) propisa kojim se bliže uređuju zahtjevi eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije i to:

- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna uređaja za grijanje i hlađenje vazduha, visokotemperaturnih procesnih čilera i ventilator-konvektora („Sl. list CG“, broj 111/21);
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za profesionalne rashladne ormare, ormare za brzo hlađenje ili zamrzavanje, kompresorsko-kondenzatorske jedinice i procesne čilere („Sl. list CG“, broj 111/21);
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o vrsti proizvoda koji utiču na potrošnju energije za koje je obavezno označavanje energetske efikasnosti („Sl. list CG“, broj 135/21);
- Pravilnik o zahtjevima eko dizajna za servere i uređaje za skladištenje podataka („Sl. list CG“, broj 135/21);

- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za računare („Sl. list CG“, broj 135/21).

Vlada je 1. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o efikasnom korišćenju energije. Predmetni akt poboljšava postojeći pravni okvir u oblasti energetske efikasnosti sa ciljem usaglašavanja sa osnovnom EU direktivom za oblast energetske efikasnosti (Direktiva 2012/27/EU) i inoviranom Direktivom o energetske karakteristika zgrada (Direktiva 844/2018/EU), koje je Crna Gora u obavezi da transponuje po osnovu članstva u Energetskoj zajednici. Pored toga, pravni okvir je unapređen posebno u dijelu uvođenja Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) kao ključnog planskog dokumenta za oblast energetske efikasnosti, umjesto Akcionog plana energetske efikasnosti.

U okviru „Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama“ koji se realizuje u saradnji sa KfW bankom obezbijedena je podrška za:

- izradu analize troškovno-optimalnih nivoa zahtjeva energetske efikasnosti,
- izradu nacionalnog softvera za proračun energetske karakteristika i sertifikovanje zgrada.

Na osnovu utvrđenih referentnih zgrada u 2021. je izrađena analiza troškovno-optimalnih nivoa zahtjeva energetske efikasnosti, u skladu sa zahtjevima EPBD direktive. Revizija dostavljene analiza troškovno-optimalnih nivoa je pokazala da je potrebno izvršiti dodatna unapređenja, a što je planirano za I kvartal 2022.

Softver za proračun energetske karakteristika zgrada (*MEEC — Montenegrin Energy Efficiency Certification*) je finalizovan krajem 2020. i dostupan je za preuzimanje (www.meec.me). U 2021. je izvršeno testiranje softvera za potrebe energetske pregleda na pilot objektima i izvršena potrebna unapređenja. Korišćenje MEEC softvera u cilju sertifikovanja zgrada je planirano za 2022. nakon definisanja klasa energetske efikasnosti, a čije vrijednosti će proizaći iz analize troškovno-optimalnih nivoa.

Ministarstvo kapitalnih investicija je nastavilo koordinaciju realizacije projekata na unapređenju energetske efikasnosti namijenjenih javnom sektoru i sektoru domaćinstava, a kako slijedi:

Energetska efikasnost u Crnoj Gori (MEEP)

Sredstva za drugu fazu projekta (MEEP2) obezbijedena su kreditom od strane Međunarodne banke za obnovu i razvoj u iznosu od 6 miliona eura. Druga faza projekta započela je 1. IX 2018. i trajeće do 31. XII 2023. Predmet MEEP 2 projekta je poboljšanje energetske karakteristika novih 18 zdravstvenih objekata, a radiće se na uspostavljanju:

- monitoring sistema za praćenje, koji će na prvom mjestu pratiti nivo komfora u zdravstvenim objektima i
- održivog sistema finansiranja projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru. Održivi sistem finansiranja, omogućiće da se nakon realizacije druge faze projekta, radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u ostalim zdravstvenim objektima, finansiraju iz ušteda koje se ostvaruju u adaptiranim zdravstvenim objektima.

Od početka realizacije MEEP 2, ukupno je adaptirano 8 zdravstvenih objekata, i to: domovi zdravlja u Rožajama, Beranama, Plavu, Ulcinju, Tivtu, Opšta bolnica u Baru, i Specijalne bolnice u Risnu i Kotoru-Dobrota za čiju je realizaciju do sada ukupno utrošeno 3.431.396,41 eura.

U okviru MEEP 2, u izvještajnom periodu, su sprovedene sljedeće aktivnosti:

- U aprilu 2021. završeni su radovi na objektima: Specijalna bolnica Risan, Specijalna bolnica Dobrota i Dom zdravlja Tivat, a koji su započeti u junu 2020. Vrijednost izvedenih radova za navedene objekte je 1.149.356,49 eura.
- U toku je evaluacija ponuda za izbor izvođača radova za adaptaciju 3 zdravstvena objekta, i to: Dom zdravlja Mojkovac, Dom zdravlja Danilovgrad i Opšta bolnica Nikšić. Predviđena sredstva za radove na adaptaciji su u visini od 1.134.463,86 eura, od čega je iz budžeta MEEP 2 predviđeno 404.463,86 eura, a iznos od 730.000,00 eura je predviđen iz Budžeta Crne Gore.
- Dana 28. XII 2021. započeta je evaluacija ponuda za izbor izvođača radova za adaptaciju Doma zdravlja Golubovci-Podgorica. Predviđena sredstva za radove na adaptaciji su u visini od 264.158,29 eura, od čega je budžeta MEEP 2 obezbijedeno 166.763,51 eura, a iznos od 97.394,78 eura je predviđen iz podstignutih ušteda u adaptiranim objektima u 2019. (domovi zdravlja u Rožajama, Plavu i Beranama).
- U dijelu izrade tehničke dokumentacije koja je potrebna za adaptaciju objekata, završena je dokumentacija za 16 zdravstvenih objekata od ukupno 20 objekata (objekti koji se adaptiraju preko MEEP 2 i objekti koji se finansiraju iz Budžeta Crne Gore i to: Opšta bolnica Nikšić). Tehnički monitorinzi za verifikaciju postignutih ušteda nakon adaptacije su urađeni za objekte domova zdravlja u Rožajama, Plavu, Beranama, Ulcinju i Opštoj bolnici Bar. U toku je izrada tehničkog monitoringa i verifikacija ušteda za objekte: Specijalna bolnica Risan, Specijalna bolnica Dobrota-Kotor i Dom zdravlja Tivat.
- Izrada preostale dokumentacije za potrebe izvođenja radova za objekte: Dom zdravlja Herceg Novi, Dom zdravlja Bar, Dom zdravlja Blok V i Dom zdravlja Podgorica-Konik je u toku.
- Završeno je prikupljanje podataka za izradu inventara javnih objekata za potrebe sprovođenja energetske efikasnosti (EE4GreenMNE) i podaci su dostavljeni Ministarstvu kapitalnih investicija.
- Urađeni su izvještaji: „Analiza regulatornog, institucionalnog i finansijskog okvira“, „Predlog modela za dugoročno finansiranje projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru“ i Detaljni dizajn odabranog finansijskog održivog mehanizma, a koji su omogućili odabir modela za dugoročno finansiranje projekata energetske efikasnosti u Crnoj Gori. Odabrani model je prikupljanje ušteda preko budžeta (za državne objekte) i revolving fond za energetske efikasnost sa primjenom ESCO modela za profitabilne projekte. Preporuka je da model bude institucionalno smješten u Eko Fondu.
- Implementaciona jedinica MEEP 2 započela je izradu Opisa posla za Konsultanta za izradu operativnog priručnika i drugih internih akata za funkcionisanje usvojenog modela dugoročnog finansiranja projekata energetske efikasnosti. Održano je više konsultativnih sastanaka sa predstavnicima Eko Fonda, a kako bi se opis posla usaglasio.
- U toku je odabir Konsultanata za društvene medije, a koji će biti član Implementacione jedinice MEEP 2.

Program energetske efikasnosti u javnim zgradama – faza II (EPPB II)

Druga faza „Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama” se realizuje po osnovu Ugovora o kreditu, Ugovora finansijskom doprinosu i Posebnog ugovora, koji su potpisani sa KfW bankom, u decembru 2014. Za potrebe implementacije projekta obezbjeđena su sredstva od KfW banke u iznosu od 22,274 mil eura (20 mil eura kredit + 2,274 mil eura donacija). Takođe, planiran je i sopstveni doprinos u iznosu od 1,3 mil eura.

Drugom fazom obuhvaćena je primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim obrazovnim i socijalnim ustanovama i administrativnim objektima, kao i primjena pratećih mjera, koje obuhvataju podršku u ispunjavanju obaveza proisteklih iz Zakona o efikasnom korišćenju energije. Implementacija druge faze je započela januara 2015. i završena je u decembru 2021.

Cilj programa je unapređenje energetske karakteristika objekta, kako bi se obezbijedila potrošnja energije od najviše 150 kWh/m² za objekte na sjeveru, 125 kWh/m² za objekte u centralnoj zoni i 100 kWh/m² za objekte na jugu Crne Gore. Ciljna grupa programa su učenici, nastavno i ostalo osoblje u obrazovnim ustanovama, zaposleni u administrativnim objektima i korisnici i zaposleno osoblje u socijalnim ustanovama.

U izvještajnom periodu, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Završeno je izvođenje radova na primjeni mjera energetske efikasnosti u zgradi državnih organa na Rimskom trgu u Podgorici, a sve u skladu sa Planom rekonstrukcije službenih zgrada za periodu 2020-2022. što predstavlja obavezu proizašlu iz Zakona o efikasnom korišćenju energije. Vrijednost izvedenih radova iznosi 5,3 mil eura;
- Završeno izvođenje radova na rekonstrukciji JPU „Naša radost”, pri čemu je vrijednost ugovorenih radova 2,197 mil eura, končani obračun je u toku;
- U toku je izvođenje radova na uspostavljanju Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru. Ugovor se realizuje u tri segmenta. Završetak segmenata 1&2 je planiran za maj 2022;
- Završena izrada Glavnog projekta rekonstrukcije Doma za stare u Risnu, slijedi revizija projekta. Radovi na ovom objektu će biti izvedeni u okviru projekta „Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama”;
- Završene korekcije Glavnog projekta rekonstrukcije zgrade Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Ministarstva vanjskih poslova i Predsjednika, po zahtjevima Investitora. Izvođenje radova planirano u okviru projekta „Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama”;
- Sproveden prvi ciklus obuka osoblja zaduženog za održavanje obrazovnih ustanova u cilju unaprijeđenja sistema održavanja;
- Izvršena revizija troškovno-optimalne analize, koja treba da posluži za definisanje klasa zgrada za potrebe izdavanja energetske sertifikata, i definisane dodatne usluge na unaprijeđenu navedene analize.

Implementacija projekta se završava u decembru 2021. Preostale obaveze, koje se odnose na primjenu pratećih mjera, biće realizovane u okviru projekta „Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama”.

Unaprijeđenje energetske efikasnosti u javnim zgradama (PEEPB)

Za potrebe implementacije projekta obezbijedena su sredstva iz kredita KfW banke u iznosu od 45 miliona eura, iz donacije Evropske unije (WBIF_REEP Plus) u iznosu od 4,5 miliona eura. Takođe, planiran je i sopstveni doprinos u iznosu od 10 miliona eura.

Cilj projekta je poboljšanje energetske efikasnosti u odabranim administrativnim zgradama, obrazovnim i socijalnim ustanovama, kao i podrška u ispunjavanju obaveza propisanih Zakonom o efikasnom korišćenju energije, a koje su proizašle iz EU direktiva. Osim navedenog, smatra se da će postizanje cilja projekta doprinijeti smanjenju emisije gasova sa efektom staklene bašte i postizanju planiranog nacionalno određenog doprinosa (INDC/ PNOD). Takođe, očekuje se i pozitivan uticaj na upošljavanje domaćih građevinskih i konsultantskih firmi, što treba da doprinese održavanju kontinuiteta njihovih prihoda, kao i očuvanju postojećih i stvaranju novih radnih mjesta.

Projektom će biti obuhvaćene sledeće aktivnosti:

- izgradnja administrativnog objekta površine 5000-8000 m², za potrebe državnih organa, koji će biti projektovan i izgrađen po najvećim evropskim standardima energetske efikasnosti;
- rekonstrukcija i adaptacija administrativnih objekata u nadležnosti Uprave za imovinu u cilju ispunjavanja obaveza iz Uredbe o rekonstrukciji službenih zgrada, koje su proizašle iz transponovanja EU Direktive o energetske efikasnosti;
- rekonstrukcija i adaptacija obrazovnih i socijalnih ustanova sa ciljem optimizacije potrošnje energije i poboljšanja uslova za boravak i rad korisnika, a sve u cilju ispunjenja obaveza definisanih Zakonom o efikasnom korišćenju energije;
- implementacija Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru i podrška javnom sektoru u uspostavljanju sistema za energetski menadžment, što takođe predstavlja zakonom definisanu obavezu;
- implementacija niza pratećih mjera koja su podrška primjeni zakonske regulative, a koje su većinom proizašle iz EU Direktive o energetske efikasnosti i Direktive o energetskim performansama zgrada,
- prateće konsultantske usluge.

U izvještajnom periodu sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- Izvršeno ocjenjivanje pogodnosti predloženih objekata za uključivanje u projekat i pripremljena rang lista objekata. Počela priprema Detaljnih energetskih pregleda;
- Završen tenderski postupak za odabir Konsultanta na implementaciji projekta. Početak realizacije ovog ugovora planiran za januar 2022;
- Započete pripremne aktivnosti na definisanju arhitektonskog konkursa za izgradnju novog administrativnog objekta. Objavljivanje konkursa planirano za mart 2022;
- Pripremljen tenderski dokument za vršenje revizije tehničke dokumentacije. Objavljivanje tendera planirano za januar 2022.

Program Energetski efikasan dom

Tokom realizacije treće faze programa, partnerske banke su odobrile 240 kredita za građane za implementaciju mjera energetske efikasnosti.

Ministarstvo kapitalnih investicija je u 2021. počelo sa pripremnim aktivnostima u cilju realizacije nove faze programa. Nakon usvajanja Zakona o budžetu u junu 2021, stekli su se neophodni preduslovi za realizaciju svih predviđenih aktivnosti. Nakon sprovođenja procedure izbora partnerskih banaka i izvođača radova, implementacija programa je počela 5. X 2021.

Program podrazumijeva atraktivan i održivi finansijski mehanizam u cilju primjene mjera energetske efikasnosti u domaćinstvima. Za realizaciju ove faze programa, obezbijedena su sredstva iz budžeta Crne Gore u iznosu od 200.000 € za subvencionisanje kamata i naknada za obradu kredita za domaćinstva u Crnoj Gori za sljedeće mjere energetske efikasnosti:

- isporuka i ugradnja sistema za grijanje na moderne oblike biomase,
- isporuka i ugradnja visokoefikasnih toplotnih pumpi za grijanje objekta,
- isporuka i ugradnja split i multisplit sistema za grijanje/hlađenje objekta,
- isporuka i ugradnja termoizolacije na fasadi stambenog objekta,
- isporuka i ugradnja energetski efikasne fasadne stolarije.

U okviru Programa, građani su bili u prilici da apliciraju za beskamatne kredite do maksimalnog iznosa do 10.000 eura, sa periodom otplate do 6 godina, za sprovođenje prethodno navedenih mjera energetske efikasnosti u svojim domaćinstvima. U periodu oktobar-decembar 2021. partnerske banke su odobrile 136 kredita za građane u okviru Programa. Ukupan iznos kamata i naknada koji je pokriven iz Budžeta Crne Gore za implementaciju mjera energetske efikasnosti u 136 domaćinstava je 73.868,36 eura.

Implementacija nove faze programa „Energetski efikasan dom“ za 2022. je u pripremi.

U oblasti nuklearne energije, Vlada je 16. XII 2021. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Programa zaštite od radona za period 2019-2020. godina.

Tokom 2021. intenzivno se radilo na izradi novog strateškog okvira koji se, između ostalog, odnosi na nuklearni terorizam i druge vrste terorizma. Stoga je Vlada 29. XII 2021. usvojila Strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma za period 2022 – 2025. godina. Prije usvajanja, predlog Strategije poslat je Evropskoj komisiji na mišljenje, nakon čega se intenzivno radilo na uvrštavanju dostavljenih komentara.

U dijelu sprečavanja nuklearnog terorizma tokom 2021. izrađena su četiri nacionalna izvještaja i izjave o nuklearnim materijalima u Crnoj Gori (XXXV, XXXVI, XXXVII i XXXVIII) koji su dostavljeni Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju. Izvještaji predstavljaju ispunjavanje međunarodne obaveze u okviru sprovođenja Ugovora o neproliferaciji nuklearnog oružja (NPT), Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog protokola i Protokola o malim količinama.

MEPPU je kroz regionalni projekat Međunarodne agencije za atomsku energiju RER7012 „Unapređenje inventara izvora aerosola upotrebom nuklearnih analitičkih tehnika kao podrška upravljanju kvalitetom vazduha”, na osnovu Okvirnog programa za saradnju Crne Gore sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (2014-2020) (CPF), obezbijedila opremu ukupne vrijednosti 4.700,00 eura, koja se sastoji od višetalasnog absorpcionog instrumenta za određivanje koncentracije crnog ugljenika.

Na zahtjev Uprave za inspekcijske poslove – ekološka inspekcija (inspekcija za zaštitu od zračenja) kroz regionalni projekat Međunarodne agencije za atomsku energiju „Jačanje regulatorne infrastrukture za zaštitu od zračenja“ na osnovu Okvirnog programa za saradnju Crne Gore sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju (2014-2020) (CPF), obezbijedena je oprema koja se sastoji od: gama i neutronskeg identifikatora RID 2 ULK NGH.

Sredinom 2021. Crna Gora je pokrenula inicijativu za organizovanje regionalne TAIEX radionice o aktivnostima u pripremi za Zapadni Balkan u oblasti praćenja radioaktivnosti, za koju se očekuje da će sarađivati sa Institutom za radioelemente iz Belgije i uz podršku EK (DG ENER, DG INTPA i DG NEAR).

U oblasti zaštite od jonizujućih zračenja sprovodi se aktivno 13 regionalnih, interregionalnih i nacionalnih projekata podržanih od strane Evropske komisije i MAAE (JRODOS, EP&R, radon, ...).

Regionalni sekretarijat za region Jugoistočne i Istočne Evrope u bliskoj saradnji sa Zajedničkim istraživačkim centrom (JRC) otpočeo je aktivnosti obuke čiji je cilj unapređenje sposobnosti procjene CBRN rizika i prijetnji u partnerskim državama, od kojih je jedna i Crna Gora. Obuku za procjenu CBRN rizika i prijetnji zatražile su partnerske države Jugoistočne Evrope (JIE) tokom regionalnog okruglog stola i bilateralnih sastanaka. Tokom 2021. realizovane su sljedeće obuke: obuka u vezi primjene standarda ISO 31000 za upravljanje rizicima (14. i 21. VII 2021.) i obuka o procjeni CBRN rizika (1. i 16. XII 2021.)

U junu 2021. Vlada je usvojila Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje strategije za neproliferaciju oružja za masovno uništenje (2016-2020).

U periodu 7-10.VI 2021. održan je 19. sastanak Odbora Međunarodne agencije za atomsku energiju o ocjeni standarda iz oblasti nuklearne bezbjednosti, dok je u periodu 29. XI-1.XII 2021. održan njegov 20. sastanak.

U periodu 30. XI do 2. XII 2021. održan je tehnički sastanak kontakt osoba za Integrisani plan podrške za oblast nuklearne bezbjednosti (INSSP).

U periodu 6-7. XII 2021. predstavica Crne Gore učestvovala je na radionici u okviru projekta ENER/D3/2018-148 „Inventar sistema država članica za praćenje radioaktivnosti životne sredine“. Tokom radionice predstavica Crne Gore je predstavila sistem monitoringa radioaktivnosti u Crnoj Gori i iskoristila priliku da razgovara o daljim koracima u potpisivanju Sporazuma s EK u vezi s EURDEP-om, o obuci za predstavnike Agencije za zaštitu životne sredine o prijenosu podataka u EURDEP, kao i o aktivnostima vezanim za unapređenje mreže stanica za mjerenje ambijentalnog ekvivalenta doze gama zračenja u vazduhu (GDR mrežne stanice).

14. XII 2021. održan je sastanak s predstavnicima Odjeljenja za nuklearnu bezbjednost Međunarodne agencije za atomsku energiju s ciljem dogovora u vezi misije za reviziju Plana, koja će se održati krajem 2022.

U periodu 13-17. XII 2021. predstavnici Crne Gore uzeli su učešća na Međunarodnoj konferenciji o sigurnom i bezbjednom prevozu radioaktivnih i nuklearnih materijala. Predstavnik Agencije za nacionalnu bezbjednost Crne Gore je imao bio je penalista sa zapaženom prezentacijom na jednoj od organizovanih sesija.

Dana 20-21. XII 2021. predstavница Crne Gore učestvovala je na tehničkom sastanku kontakt osoba za Konvenciju o fizičkoj zaštiti nuklearnih materijala i Amandmane na Konvenciju o fizičkoj zaštiti nuklearnih materijala.

REGIONALNA POLITIKA

Vlada je na sjednici od 28. X 2021. donijela Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata („Sl. list CG“, broj 121/21). Takođe, Vlada je, na sjednici od 16. XII 2021, usvojila Mapu puta za ispunjenje preostalih obaveza za privremeno zatvaranje pregovaračkog poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata. Time se pruža prilika da se u narednom periodu dinamizira rad u okviru poglavlja i posveti veća pažnja ispunjavanju obaveza ka članstvu u EU, u skladu s mjerilima za zatvaranje pregovora u 22. pregovaračkom poglavlju.

Nastavljene su aktivnosti u vezi sa sprovođenjem Akcionog plana za ispunjavanje zahtjeva kohezije politike EU. Što se tiče institucionalnog okvira za evropske strukturne i investicione (ESI) fondove, planirano je da se formalno i pravno definiše usvajanje Zakona o evropskim strukturnim i investicionim fondovima. Priprema ovog zakona je, prema Mapi puta za ispunjenje preostalih obaveza za privremeno zatvaranje pregovaračkog poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata, planirana za III kvartal 2024.

U oblasti administrativnih kapaciteta, nastavljen je razvoj kapaciteta IPA struktura i zapošljavanje novog kadra, ali uz i dalje značajan nedostatak obučenog kadra, prije svega u ugovaračkim tijelima, kao i u nekim jedinicama za sprovođenje projekata u resornim ministarstvima. U dijelu koji se odnosi na politiku zadržavanja kadra, Vlada je prethodno usvojila Odluku o dodatku na zarade za IPA strukture u decentralizovanom/centralizovanom, indirektnom/direktnom i zajedničkom upravljanju, omogućavajući povećanje zarada zaposlenima u IPA strukturi do 30%. Politika je zadržavanja kadra je, nakon suspenzije primjene radi budžetskih ograničenja koja je donijela pandemija COVID-19 tokom 2020. nastavljena tokom 2021.

Kada je riječ o programiranju IPA-e III, nastavljeno je sa izradom i finalizacijom punih projektnih predloga za program IPA 2021. Program je krajem decembra 2021. usvojen od strane Evropske komisije i istim je predviđeno finansiranje pet akcija, ukupne vrijednosti 32,4 miliona eura. Dodatno, u skladu sa preporukom Evropske komisije, nastavljeno je i sa izradom prvih nacrti akcionih dokumenata za program IPA 2022, kao i sa unapređivanjem nacrti Strateškog odgovora, čiji nacrti su, nakon višemjesečnih konsultacija sa svim relevantnim institucijama, upućeni Evropskoj komisiji tokom novembra 2021. U toku je javna rasprava o Strateškom odgovoru koja će biti otvorena do 5. II 2022. Takođe, započet je rad na izradi nacrti Programa IPARD III za period 2021-2027. Potvrđen je nastavak učešća Crne Gore u devet programa prekogranične i teritorijalne u okviru IPA III, te je nastavljen rad na izradi programskih dokumenata za navedene programe.

Kada je riječ o Jedinstvenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata (Single project pipeline - SPP), Vlada je ponovo uspostavila Nacionalnu investicionu komisiju (NIK) u martu 2021. godine, a prva sjednica u novom sastavu održana je 1. VI 2021. Nacionalna investiciona komisija je ažurirala Jedinstvenu listu prioriternih infrastrukturnih projekata na sjednici održanoj 29. XII 2021.

Što se tiče praćenja i evaluacije, nastavljene su redovne aktivnosti u ovoj oblasti u skladu sa procedurama za IPA programe i projekte.

Finansijska podrška EU

U okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA), završena je implementacija projekata iz svih komponenata u perspektivi 2007-2013 (IPA I) u Crnoj Gori. Kada je riječ o IPA 2014-2020 (IPA II) nastavljen je rad na sprovođenju preostalih akcija koje su obuhvaćene programom IPA 2014 i IPA 2016, Programom Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017, kao i realizacija aktivnosti u oblasti reforme javne uprave kroz Sektorsku budžetsku podršku IPA 2017. Dodatno, intenziviran je rad na ugovaranju programa IPA 2017, u okviru kog je rok za ugovaranje istekao 17. XII 2021. kao i programa IPA 2018, dok je kod programa IPA 2019 i IPA 2020 nastavljen rad na pripremi projektne i tenderske dokumentacije. Pored toga, nastavljeno je intenzivno ugovaranje i implementacija sredstava u okviru IPARD-a II i programa prekogranične saradnje. I pored ograničenja izazvanim COVID-19, sve aktivnosti u vezi sa indirektnim upravljanjem IPA-e se realizuju redovno, uključujući i održavanje sastanaka Sektorskog nadglednog odbora za programe IPA-e II, koji su, podijeljeni po IPA II klasterima, održani tokom tokom juna i novembra 2021. dok je sastanak Nadglednog IPA odbora održan u decembru 2021.

POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO (UKLJUČUJUĆI BEZBJEDNOST HRANE)

POLJOPRIVREDA

U Poglavlju 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj nastavljene su aktivnosti na izradi Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja za programski period 2022-2028. Uspješno je sproveden tender za izbor konsultanta u sklopu MIDAS 2 projekta i izabran je ekspert sa kojim će Radna grupa nastaviti rad na dokumentu. U skladu sa Akcionim planom za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja Evropske Komsije o Crnoj Gori, dostavljanje finalnog Nacrta Strategije EK na uvid i mišljenje, planirano je za II kvartal 2022. dok je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023, usvajanje iste planirano za III kvartal 2022.

Ažuriran je Akcioni plan za ispunjavanje preporuka eksperata EU sadržanih u Izvještaju ekspertske misije (*Peer Review Mission*) za politiku kvaliteta i vino, u skladu sa preporukama dobijenim na Pododboru održanom u oktobru 2021.

Udruženje vinogradara i vinara Riječke nahije dostavilo je, 8. XII 2021. proizvođačku specifikaciju i zahtjev za zaštitu naziva za oznaku porijekla vina „Riječka nahija“. Nakon provjere i potvrde usklađenosti s relevantnim propisima, specifikacija je postavljena na sajt Ministarstva radi pružanja mogućnosti za eventualne prigovore zainteresovanim stranama. Nakon 30 dana, ukoliko ne bude potrebe za korekcijama, biće zaštićen naziv za PDO „Riječka nahija“.

Predlog Zakona o jakim alkoholnim pićima⁷, čije usvajanje je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore 2022-2023 planirano za I kvartal 2022, upućen je Sekretarijatu za zakonodavstvo i trenutno je u fazi usaglašavanja.

Ministarstvo je registrovalo prvi crnogorski Panel za senzorsku ocjenu kvaliteta djevičanskih maslinovih ulja. Uz predhodno opremanje i ovlaštenje laboratorije za senzorsku analizu, stvoreni su preduslovi za potpunu kontrolu kvaliteta i kategorizaciju djevičanskih maslinovih ulja koja se proizvode u Crnoj Gori i ulja koja se uvoze i distribuiraju na crnogorskim tržištu.

U okviru CMO politike izrađen je Nacrt programa za poboljšanje dostupnosti hrane (voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi za škole) i dostavljen Ministarstvu zdravlja i Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta na saglasnost, a usvajanje istog se očekuje u I kvartalu 2022. U program su prenešene odredbe evropskih propisa kojima se uređuje politika školskih šema.

Uvedene su garancije u sistem uvoznih preferencijalnih carinskih kvota.

Kroz Agrobudžet za 2021. nastavljeno je sa usaglašavanjem politike direktnih plaćanja. Isplaćeno je preko 3000 korisnika koji su podnijeli zahtjev kroz Evidenciju zahtjeva (GSAA), čime su završene sve isplate.

Završen je tender i odabran ekspert za sprovođenje projekta za uvođenje livada i pašnjaka u okviru SIZEP-a i odabir agro-ekološke mjere, koji se sprovodi u okviru MIDAS 2 projekta. Završena je tehnička specifikacija za nadogradnju GSAA i odobrena od strane Svetske banke, te je u toku procedura nabavke za istog.

Pripremljen je i objavljen tender za izradu projekta kuće poljoprivrede/regionalne kancelarije u Beranama. Nastavljene su aktivnosti na obezbjeđenju objekata koji će biti rekonstruisani za potrebe regionalnih kancelarija u Pljevljima i Nikšiću.

⁷ U skladu sa dogovorom sa sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, od 7. X 2021. Zakon se neće slati na mišljenje ka EK.

Realizacijom projekta UNFAO „Unapređenje tehničkih kapaciteta za uspostavljanje FADN sistema u Crnoj Gori“ ostvaren je glavni rezultat, tj. izrađen je potpuno novi FADN softver, a zatim su prikupljeni računovodstveni podaci sa 32 reprezentativna poljoprivrednih gazdinstava. Prikupljanju podataka prethodile su intenzivne obuke službenika koji će administrirati FADN sistem i prikupljača podataka u okviru savjetodavnih službi Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Uspostavljena je komunikacija sa RICCA1 bazom Evropske komisije i validirani su prikupljeni podaci.

Urađen je nacrt IPARD III programa i poslat Evropskoj komisiji 28. XII 2021. na komentare. Takođe, pripremljen je predlog akreditacionog paketa za Mjeru 9 – Tehnička pomoć i dostavljen NAO.

U periodu od oktobra 2021. do januara 2022. Ministarstvo je u saradnji sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove intenzivno radilo na pripremi projektne dokumentacije za aktivnosti koje su predviđene da budu finansirane kroz IPA 2021. Kao rezultat rada programirane su tri komponente za podršku: Komponenta I – Poljoprivreda i ruralni razvoj (uključujući šumarstvo) sa četiri aktivnosti u iznosu od 3,6 miliona eura; Komponenta II – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi sa šest aktivnosti u iznosu od 3,4 miliona eura; Komponenta III – Ribarstvo sa dvije aktivnosti u iznosu od 2 miliona eura. Takođe, Ministarstvo je dalo doprinos u izradi IPA III Strateškog odgovora i kandidovalo projekte za IPA 2023/2024 iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, šumarstva, bezbjednosti hrane i ribarstva.

Uprkos prisustvu pandemije COVID-19 i otežane spoljnotrgovinske razmjene, sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju bilo je neometano. I pored uspješne turističke sezone, zabilježen je smanjen obim trgovine, u poređenju sa 2019, kako primarnim, tako i prerađenim poljoprivrednim proizvodima. I dalje su prisutne neznatne razlike u podacima određenih poljoprivrednih proizvoda, čiji će monitoring biti pojačan u narednom periodu.

BEZBJEDNOST HRANE, VETERINA I FITOSANITARNA POLITIKA

Što se tiče obaveza definisanih Strategijom za transpoziciju i sprovođenje legislative iz Poglavlja 12 - Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarna politika, u izvještajnom periodu usvojeno je ukupno 15 podzakonskih akata: iz oblasti bezbjednosti hrane 7, u veterinarskoj oblasti 2, u oblasti fitosanitarnoj oblasti 9 podzakonskih akata.

U oblasti bezbjednosti hrane u cjelosti je implementiran Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2021. godinu („Sl. list CG“, broj 81/21) i u toku je izrada novog Programa za 2022.

Nacionalni program za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (NPUO) sprovodi se u skladu sa planovima za unapređenje, a na 41. sjednici Vlade 1. XII 2021. usvojene su izmjene ovog Programa.

Plan upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi sa Akcionim planom sprovodi se u skladu sa planiranim aktivnostima, a na 41. sjednici Vlade 1. XII 2021. usvojena je informacija sa zaključcima o izgradnji postrojenja za prerađivanje nus proizvoda životinjskog porijekla na lokaciji Čelinjska kosa, KO Majstorovina Opština Bijelo Polje do kraja 2024.

Nacionalni program za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom sprovodi se u skladu sa planiranim aktivnostima. U izvještajnom periodu dodatno je realizovano uzorkovanje proizvoda od mlijeka proizvedenog na registrovanim porodičnim gazdinstvima na kojima

se vrši prerada mlijeka isključivo od sopstvenih životinja radi provjere mikrobioloških kriterijumima. Na osnovu dobijenih rezultata uzetih 2.092 uzorka utvrđena je 9% veća usaglašenost u odnosu na rezultate iz prethodnog uzorkovanja.

U veterinarskoj oblasti implementiran je Program obaveznih mjera zaštite zdravlja životinja za 2021. godinu („Sl. list CG“, broj 81/21), a sredstva za dio Programa za nadzor afričke kuge svinja i Bolesti kvrgave kože su obezbijeđena od strane EK. U toku je izrada novog Programa za 2022.

Od 1. I 2020. u Crnoj Gori je ukinuto vakcinisanje protiv klasične kuge svinja, bolesti kvrgave kože i bolesti plavog jezika na osnovu epidemiološke situacije u zemlji i regionu i sprovode se mjere nadzora.

Finansijska sredstva za nabavku i sprovođenje oralne vakcinacije lisica protiv bjesnila obezbijeđena su kroz IPA podršku za naredne 4 kampanje vakcinacije.

Afrička svinjska kuga nikada nije zabilježena u zemlji i Crna Gora sprovodi sve preventivne mjere koje mogu doprinijeti smanjenju rizika od pojave i širenja afričke kuge svinja na teritoriji naše zemlje, kao i kampanju za podizanje svijesti.

U okviru fitosanitarne politike Program fitosanitarnih mjera za 2021. godinu („Sl. list CG“, broj 81/21) implementira se kontinuirano u skladu sa planiranom dinamikom. Crna Gora je nastavila sa sprovođenjem Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja u skladu sa Akcionim planom za period 2016-2021, a u oktobru je objavljen novi Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine („Sl. list CG“, broj 115/21). U toku je izrada novog Programa za 2022.

RIBARSTVO

U Poglavlju 13 – Ribarstvo nastavljene su aktivnosti na izradi Strategije razvoja ribarstva sa Akcionim planom za programski period 2023-2028. U toku je odabir eksperta sa kojim će Radna grupa nastaviti rad na izradi dokumenta. U skladu sa Akcionim planom za adresiranje ključnih preporuka iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori, dostavljanje finalnog Nacrta Strategije EK na uvid i mišljenje, planirano je za II kvartal 2022. dok je u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023, usvajanje iste planirano za IV kvartal 2022.

Na 44. sjednici Vlade 28. X 2021. utvrđen je Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, te je upućen Skupštini radi daljeg usaglašavanja.

Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi, čije je usvajanje u skladu sa Programom pristupanja Crne Gore EU 2022-2023. planirano za I kvartal 2022, je u procesu usaglašavanja sa resornim ministarstvima, nakon čega će biti upućen ka Vladi na utvrđivanje.

Nastavljene su aktivnosti na implementaciji Evropske strategije za Jadransko – jonski region (EUSAIR), naročito u pogledu implementacije prvog stuba Strategije koji se odnosi na Plavi rast i kojim zajedno koordiniraju Crna Gora i Grčka. Održan je redovni 14. sastanak Tematske nadzorne grupe za Plavi rast, 7. XII 2021, na kojem je, između ostalog, sagledano do kojeg stepena su vodeće inicijative (*flagships*) EUSAIR-a definisane u susret novom finansijskom programskom periodu 2021-2027, uključeni u Glavne programe (ERDF, ERIF, CF, EMFF, IPA), Transnacionalne programe (ADRION), Programne prekogranične saradnje (CBC), kao i nacionalnom nivou (9 zemalja koje sprovode EUSAIR).

Implementacija IPARD II PROGRAMA

Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

U periodu od 6. X 2021, odnosno od održavanja Pododbora:

U okviru prvog Javnog poziva za mjeru 1, zahtjev za isplatu su podnijela četiri aplikanta, a isplaćena su dva korisnika. Ukupna vrijednost isplaćenih investicija je 853,004.26 eura (s PDV-om), odnosno 704.962,20 eura (bez PDV-a), a isplaćena je bespovratna podrška u iznosu od 458.225,43 eura. Za dva korisnika zahtjev za isplatu je odbijen.

U toku 2021. ugovoren je još jedan projekat čija je ukupna investicija 49.533,52 eura (sa PDV-om) odnosno 40.936,79 eura (bez PDV-a) sa potencijalnom podrškom 29.187,75 eura (bez PDV-a). Takođe, kroz prvi javni poziv isplaćeno je ukupno 3 zahtjeva za avansno plaćanje u iznosu od 260.245,27 eura.

U okviru drugog Javnog poziva za Mjeru 1, ugovoren je jedan projekat, ukupne vrijednosti investicija 494.615,18 eura (sa PDV-om), 408.772,88 eura (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 245.263,73 eura.

U okviru drugog Javnog poziva za mjeru 1 u periodu od 6. X 2021. do sada, zahtjev za isplatu podnijelo je 15 aplikanta, od čega je 9 korisnika isplaćeno. Ukupna vrijednost ovih investicija je 359,173.14 eura (sa PDV-om), odnosno 296,837.33 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 213,201.51 eura. Isplaćen je jedan zahtjev za avansno plaćanje u iznosu od 122,631.86 eura.

10. XI 2021. objavljen je treći Javni poziv za Mjeru 1. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je trajao do 27. XII 2021. S tim u vezi, podnijeto je 9 aplikacija, a prijem ostalih aplikacija očekuje se do 15. I 2022.

Mjera 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

U periodu od 6. X 2021, odnosno od održavanja Pododbora:

U okviru prvog Javnog poziva za mjeru 3 jedan korisnik je podnio zahtjev za isplatu. Isplaćenih zahtjeva za isplatu u pomenutom periodu nije bilo. Jedan zahtjev za avansno plaćanje je isplaćen u iznosu od 39,734.58 eura.

U okviru drugog Javnog poziva, zahtjev za isplatu su podnijela dva korisnika, od kojih je isplaćen jedan korisnik. Ukupan iznos ove investicija je 1,657,600.78 eura (sa PDV-om), odnosno 1,369,918.00 eura (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 705,179.00 eura. Kroz drugi javni poziv isplaćena su 3 zahtjeva za avansno plaćanje u ukupnom iznosu od 137,286.99 eura.

U okviru trećeg Javnog poziva za Mjeru 3 ugovoreno je 12 projekata ukupne vrijednosti investicija 8,295,140.96 eura (sa PDV-om), 6,855,488.40 eura (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 3,439,605.37 eura. Do kraja godine očekuje se potpisivanje još 7 ugovora.

U okviru trećeg Javnog poziva, zahtjev za isplatu je podnio jedan korisnik koji je isplaćen. Ukupan iznos ove investicije je 82,271.10 eura (sa PDV-om), 67,992.64 eura (bez PDV-a) dok je iznos isplaćene podrške 33,996.32 eura. Isplaćen je i jedan zahtjev za avansno plaćanje u iznosu od 249.692,44 eura.

Mjera 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“

U okviru Prvog Javnog poziva za Mjeru 7 podnijeta su 102 zahtjeva za dodjelu podrške. Nakon završene kontrole kompletnosti za sve aplikacije utvrđeno je da nijedna aplikacija nije bila kompletna. S tim u vezi, za 57 aplikacija poslato je Obavještenje o dopuni dokumentacije, dok su ostale aplikacije na Obavještenju o ispitnom postupku, nakon čega će se donijeti i konačna odluka o prihvatljivosti investicija.

EKONOMSKO UPRAVLJANJE, FINANSIJSKA PITANJA I STATISTIKA

Makroekonomska kretanja

Prema preliminarnim podacima Monstata u prvom kvartalu 2021, crnogorska ekonomija je zabilježila pad aktivnosti od 6,5%, kao posljedica produženog trajanja i negativnih efekata zdravstvene krize, kao i zbog veće osnove iz istog tromjesečja 2020, kada nije bilo pandemije Covid-19. Nakon slabijih ekonomskih performansi u prvom kvartalu 2021, visoka dvocifrena stopa rasta od 19,0% i brz oporavak ekonomskih tokova u turizmu i povezanim djelatnostima zabilježen je u drugom kvartalu. Prema podacima Monstata, realni rast crnogorske ekonomije u trećem kvartalu 2021. iznosio je snažnih 25,8%, pa je ekonomski rast ukupno za devet mjeseci 2021. 14,0%, što je u skladu sa prognozama Ministarstva finansija i socijalnog staranja. Najveći doprinos stopi rasta BDP-a za devet mjeseci ostvarili su izvoz roba i usluga (24,0 p.p) i lična potrošnja domaćinstava (3,1 p.p). Preliminarni podaci Centralne banke Crne Gore pokazuju da su prihodi od turizma za devet mjeseci 2021. iznosili 700 miliona eura, što je takođe u skladu sa procjenama Ministarstva finansija i socijalnog staranja.

Prema revidiranim podacima Monstata, prosječan broj zaposlenih u prvih deset mjeseci 2021. iznosio je 184.695, što je rast od 2,9% na godišnjem nivou. Prema podacima Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, broj nezaposlenih na kraju novembra 2021. iznosio je 55,96 hiljada, dok je registrovana stopa nezaposlenosti iznosila 24,1%, ili 4,0 p.p više u odnosu na kraj novembra 2020. Anketna stopa nezaposlenosti za prvih devet mjeseci tekuće godine iznosi 17,1%, dok je samo u trećem kvartalu iznosila 14,8%. Prosječna neto zarada za deset mjeseci 2021. iznosila je 531 euro i veća je 1,5% u odnosu na uporedni period prethodne godine. Najveći godišnji rast neto zarada za deset mjeseci 2021. zabilježen je u sektorima građevinarstva (6,1%), zdravstvene i socijalne zaštite (3,5%) i obrazovanja (2,2%). Prosječna inflacija je za jedanaest mjeseci zabilježila godišnji rast od 2,2%. Najveći pozitivni doprinos kretanju domaćih potrošačkih cijena pružile su cijene hrane i bezalkoholnih pića (1,1 p.p) i prevoza (0,7 p.p).

Prema preliminarnim podacima Centralne banke Crne Gore, u periodu januar-septembar 2021, deficit tekućeg računa iznosio je 249,2 miliona eura i bio je manji za 71,1% u odnosu na isti period 2020. Smanjenje deficita tekućeg računa rezultat je povećanja suficita na računu usluga, primarnih i sekundarnih dohodaka. Izvoz roba prema podacima Monstata, za jedanaest mjeseci 2021. iznosio je 378,5 miliona eura i veći je 16,6% u odnosu na isti period 2020, dok je uvoz vrijedio 2.268,1 miliona eura i povećan je 17,9% na godišnjem nivou.

Makroekonomska stabilnost u 2021. značajno je očuvana adekvatnim mjerama Vlade u domenu ekonomske, finansijske i zdravstvene politike. Ublažen je uticaj krize izazvane Covidom-19 i zabilježen snažan ekonomski oporavak, prevashodno kao rezultat uspješno realizovane turističke sezone, napretka u vakcinaciji i politike otvorenih granica, kao i efekata veće poreske discipline i primjene elektronske fiskalizacije. Za 2021. se očekuje snažan oporavak i dinamični, dvocifreni ekonomski rast. Projekcija makroekonomskih indikatora u srednjoročnom zasnovana je na pretpostavci daljeg oporavka i rasta privredne aktivnosti, u skladu sa najavljenim ulaganjima u prioritetnim sektorima i novim investicionim ciklusom, očekivanim efektima implementacije programa „Evropa sad“ i pažljivo koncipiranom diversifikacijom crnogorske privrede. Planirane mjere sektorskih politika će, uz prospekte EU integracija, pružiti snažan zamah reformskim aktivnostima na ekonomskom planu i podstaći inkluzivni i održivi rast i razvoj. Na temelju bržeg rasta od očekivanog u 2021, očekuje se ubrzanje dinamičnih ekonomskih trendova u godinama koje slijede. Glavni pokretači ekonomskog rasta u narednom srednjoročnom periodu biće snažan turistički sektor, energetika, poljoprivredna proizvodnja, prerađivačka industrija i inovativne djelatnosti zasnovane na ubrzanju digitalizaciji i rastu IT sektora. Sektorski razvoj biće podržan

jačanjem inovacionog i istraživačkog ekosistema, mjerama strukturnih reformi u oblasti zelene ekonomije i održivosti, kao i digitalizacijom procesa, što će biti jedan od ključnih prioriteta u post-Covid oporavku.

Javne finansije

Prema preliminarnim podacima, prihodi budžeta u 2021. iznosili su 1.906,1 miliona eura i veći su u odnosu na planirane za 25,9 miliona eura ili 1,4%, dok su u odnosu na ostvarene u 2020. veći za 267,6 miliona eura ili 16,3%. Naplata prihoda je veća čak i u odnosu na 2019. i to za 20,9 miliona eura ili 1,1%.

Kretanje glavnih kategorija prihoda u odnosu na plan, kao i u odnosu na prethodnu godinu:

Izvorni prihodi centralnog budžeta Januar - Decembar 2021								
Ekon. Klasif.	OPIS	Plan	Ostvarenje	% u odnosu na plan	Apsolutno odstupanje	Ostvarenje 2020	% ostvarenja u odnosu na 2020	Apsolutno odstupanje
7111	Porez na dohodak fizičkih lica	154,96	126,86	81,87	-28,10	118,34	107,20	8,52
7112	Porez na dobit pravnih lica	60,02	74,71	124,49	14,70	78,43	95,27	-3,71
7114	Porez na dodatu vrijednost	611,81	691,95	113,10	80,14	529,78	130,61	162,17
7115	Akcize	240,97	248,72	103,22	7,75	205,39	121,09	43,33
712	Doprinosi	581,84	554,48	95,30	-27,37	531,02	104,42	23,46

Prihodi od PDV-a su iznad plana za čak 80,1 miliona eura ili 13,1%, dok su prihodi od akciza iznad plana za 7,8 miliona eura ili 3,2% uprkos činjenici da nisu usvojena zakonska rješenja koja su se odnosila na povećanje akciza, kao i markiranje goriva.

Porez na dobit je iznad plana za 14,7 miliona eura ili 24,5% kao rezultat visokog stepena poreske discipline.

Pored navedenog, kategorija naknade bilježi značajan rast u odnosu na planirane i to za 10,6 miliona eura ili 26,0% usljed naplate po osnovu programa „Ekonomskog državljanstva“.

Sa druge strane, kako je i bilo očekivano, negativno odstupanje je zabilježeno kod poreza na dohodak prevashodno kao rezultat neusvajanja zakona koji se odnosio na oporezivanje neprijavljenih prihoda.

Prihodi budžeta u decembru 2021. iznosili su 242,9 miliona eura, što je u odnosu na isti period prethodne godine više za 59,8 miliona eura ili 32,7%. Što se tiče plana, prihodi su iznad za 25,8 miliona eura ili 11,9%.

Kretanje glavnih kategorija prihoda u odnosu na plan, kao i u odnosu na isti mjesec prethodne godine:

Izvorni prihodi centralnog budžeta - Decembar 2021							
OPIS	Plan Decembar 2021	Ostvarenje Decembar 2021	% u odnosu na plan	Apsolutno odstupanje	Ostvarenje Decembar 2020	% ostvarenja u odnosu na 2020	Apsolutno odstupanje
Porez na dohodak fizičkih lica	23,95	19,18	80,09	-4,77	17,47	109,77	1,71
Porez na dobit pravnih lica	3,82	3,40	88,99	-0,42	1,57	216,58	1,83
Porez na dodatu vrijednost	50,50	69,41	137,45	18,91	47,61	145,77	21,79
Akcize	20,02	21,88	109,29	1,86	18,80	116,41	3,09
Doprinosi	92,58	87,00	93,97	-5,58	80,54	108,01	6,45

Ukupan centralni državni dug na dan 30. VI 2021. iznosio je 4.079,24 miliona eura, ili 83,57% BDP-a. Od ovog iznosa, spoljni dug čini 3.652,60 miliona eura ili 74,83% BDP-a, dok unutrašnji dug čini 426,63 miliona eura ili 8,74% BDP-a. Depoziti Ministarstva finansija i socijalnog staranja su na dan 30. VI 2021. iznosili 428,81 miliona eura (uključujući 38.447 unci zlata), ili 8,78% BDP-a. Centralni državni dug Crne Gore na dan 30. IX 2021. iznosi 4.076,25 miliona eura i sastojao se od unutrašnjeg duga od 417,36 miliona eura i spoljnog duga od 3.555,62 miliona eura. Kao odnos BDP-a, državni dug na kraju trećeg kvartala 2021. iznosio je oko 83,51% BDP-a, pri čemu je unutrašnji dug iznosio 8,55% BDP-a, dok je spoljni dug iznosio 74,96% BDP-a. Depoziti Ministarstva finansija i socijalnog staranja su na dan 30. IX 2021. iznosili 520,62 miliona eura (uključujući 38.447 unci zlata), ili 8,24% BDP-a.

Napomena:

Vlada je 12. XI 2021. utvrdila Predlog fiskalne strategije 2021-2024, koji je usvojen od strane Skupštine 29. XII 2021.

Skupština usvojila je 29. XII 2021. Budžet za 2022. Zakon o budžetu je dio seta Vladinih zakona iz Programa „Evropa sad“ prema kojima će minimalna plata zaposlenih u Crnoj Gori od januara 2022. iznositi 450 eura umjesto dosadašnjih 250.

STATISTIKA

Vlada 17. XI 2021. imenovala vršioca dužnosti direktora Uprave za statistiku Crne Gore, do imenovanja direktora ove uprave u skladu sa zakonom.

Menadžment Uprave za statistiku dodatno je ojačan imenovanjem i 2 vršioca dužnosti pomoćnika direktora do postavljenja pomoćnika/ce direktora ove uprave u skladu sa zakonom, na sjednici Vlade koja je održana 1. XII 2021. Imenovana je v.d. pomoćnica direktora za Sektor socijalnih statistika i demografije i v.d. pomoćnica direktora za Sektor za informatičku obradu podataka.

Kada je u pitanju poslovni prostor Uprave za statistiku, očekuje se raspisivanje Tendera za adaptaciju zgrade Uprave za statistiku, a kao rok za završetak radova i početak korišćenja novih prostorija, definisan je IV kvartal 2022.

Vlada 23. XII 2021. je usvojila Godišnji plan zvanične statistike za 2022. Planom je predviđena realizacija 205 statističkih istraživanja. Realizacija Godišnjeg plana će omogućiti sveobuhvatnost statističkih istraživanja zvanične statistike, harmonizaciju i prilagođavanje sa EU metodologijama i standardima, praćenje i mjerenje podataka i informacija o ekonomskim, demografskim i društvenim pojavama, kao i pojavama iz oblasti radne i životne sredine u Crnoj Gori, kao i koherentnost i uporedivost rezultata zvanične statistike na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Vlada je 29. XII 2021. utvrdila Predlog zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova s Izvještajem o sprovedenoj javnoj raspravi. Donošenjem ovog Zakona će se omogućiti priprema, organizacija i sprovođenje popisa, u cilju dobijanja sveobuhvatnih podataka o stanovništvu, domaćinstvima i stanovima u Crnoj Gori. Predloženim odredbama se na jasan način pravno regulišu nadležnosti, prava i obaveze Uprave za statistiku, ministarstava, jedinica lokalne samouprave i drugih organa i organizacija u vezi s pripremama i sprovođenjem Popisa stanovništva. Takođe, ovim Zakonom se regulišu prava i obaveze lica koja se obuhvataju Popisom i lica koja neposredno obavljaju poslove Popisa, način i obim prikupljanja, upotrebe i zaštite prikupljenih podataka i objavljivanje rezultata Popisa.

Bankarski sektor

Bankarski sistem u Crnoj Gori je i pored smanjenja ekonomske aktivnosti kao posljedica izbijanja pandemije novog koronavirusa zadržao stabilnost, visoku likvidnost, očuvao profitabilnost i dobru kapitalizovanost. Aktiva, krediti i depoziti bilježe visoke godišnje stope rasta.

Bankarski sektor na 30. XI 2021. čini jedanaest banaka. Veći dio aktive banaka je koncentrisan kod četiri banke (65,44%), koje su odobrile 70,66% ukupnih kredita i kod kojih je deponovano 62,58% svih depozita. Učešće četiri male banke u aktivu je 13,99%.

U jednogodišnjem periodu samo kapital bilježi blagi pad od 0,93%, dok su ostale ključne bilansne pozicije zabilježile rast, i to: aktiva banaka 14,65%, krediti 7,08% i depoziti 24,26%.

Mjere

Od pojave korona virusa u Crnoj Gori i uvođenja opštih zdravstvenih zaštitnih mjera, Centralna banka je implementirala deset paketa privremenih mjera koje su imale za cilj očuvanje likvidne pozicije klijenata preusmjeravanjem likvidnosti iz bankarskog sistema ka privredi i građanima, očuvanje likvidne pozicije i rast kreditnog potencijala banaka, kao i dugoročno sistemsko rješavanje efekata trajnog smanjenja kreditne sposobnosti klijenata.

Nakon pažljivog praćenja i analiziranja efekata usvojenih mjera, Centralna banka je u toku 2021. započela sa postepenim ukidanjem mjera, među kojima tri moratorijuma, dok su ostale na snazi mjera obaveznog moratorijuma za fizička lica (čija primjena će prestati 31. XII 2021), kao i mjere restrukturiranja kredita za fizička lica korisnike kredita kod banaka i pojedine mjere usmjerene na zaštitu finansijskog sistema i održavanja njegove stabilnosti.

Procjena kvaliteta aktive (AQR)

Centralna banka je, u saradnji sa nezavisnim eksternim revizorskim kućama, u periodu od marta 2020. do septembra 2021, sprovela proces procjene kvaliteta aktive (AQR) u svih 13 banaka prisutnih na crnogorskom tržištu, koristeći finansijske podatke banaka raspoložive na datum 31. XII 2019. Rezultati AQR vježbe potvrdili su stabilnost bankarskog sektora Crne Gore, zadovoljavajući kvalitet aktive i kapitalne adekvatnosti domaćeg bankarskog sistema. Prema dostavljenim izvještajima koeficijent adekvatnosti kapitala na nivou sistema nakon primjene rezultata AQR (stanje na 31. X 2021) iznosi 18,13%, dok je na 30. IX 2021. iznosio 18,53%. Navedeno pokazuje da je došlo do neznatnog smanjenja koeficijenta adekvatnosti kapitala za 0,40 p.p.

U cilju jačanja supervizorskih kapaciteta i usklađivanja svog regulatornog okvira sa legislativom EU, Centralna banka je donijela 38 pratećih podzakonskih akata neophodnih za primjenu Zakona o kreditnim institucijama i novog Zakona o sanaciji kreditnih institucija, koji stupaju na snagu 1. I 2022. Takođe, osnažena je i nadzorna funkcija Centralne banke u dijelu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma jačanjem kadrovskih kapaciteta u ovom segmentu i uvođenjem pristupa nadzoru zasnovanom na procjeni rizika.

Centralna banka će nastaviti sa radom na unapređenju svog institucionalnog okvira u dijelu modernizacije platnih sistema (instant plaćanja i fintech inovacija), kao i jačanju okvira za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

FINANSIJSKI NADZOR

Normativni okvir

- Vlada je 17. VI 2021. usvojila Konsolidovani izvještaj o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru Crne Gore za 2020. godinu i shodno tome usvojila niz zaključaka koji se odnose na realizaciju aktivnosti iz ove oblasti.
- Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je pripremilo novu Uredbu o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru koju je Vlada usvojila 4. VIII 2021. Osnovni razlog za donošenje ove Uredbe jeste njeno usaglašavanje sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave.
- Unapređenje upravljačke odgovornosti prepoznato je kao ključni cilj u Strategiji reforme javne uprave, dok je unapređenje sistema upravljanja i unutrašnjih kontrola definisano u Programu reforme upravljanja javnih finansijama. U pripremi oba dokumenta pružena je podrška SIGMA-e i eksperta na IPA projektu.

Institucionalni okvir

Upravljanje i unutrašnje kontrole

- U cilju implementacije koncepta upravljačke odgovornosti u decembru 2021. Uprava za kadrove je organizovala Program obuke za rukovodioce, gdje je jedna od tema programa bila i upravljačka odgovornost.

- U okviru IPA projekta „Unapređenje sistema budžetiranja, višegodišnjeg okvira budžeta i sistema unutrašnje finansijske kontrole u javnom sektoru” i uz pomoć SIGMA-e pripremljen je video materijal na temu: „Upravljačka odgovornost”. U toku je finalna produkcija video materijala na koji će biti postavljen na sajtu Ministarstva finansija i socijalnog staranja.
- U okviru istog projekta pružena je podrška u radu u vezi sa upravljačkom odgovornošću Opštini Žabljak i Opštini Mojkovac.
- U okviru IPA projekta razvijeni su referentni modeli za kontrolno okruženje, informacije i komunikacije i praćenje i procjenu kao komponente koje će biti predmet sagledavanja kvaliteta u narednom periodu. U izvještajnom periodu sprovedeno je sagledavanje kvaliteta u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija i pripremljeni nacrti izvještaja.
- U cilju uspostavljanja sistema za otkrivanje i postupanje po obavještenjima o sumnjama na prevare u javnom sektoru, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja u saradnji sa SIGMA-om organizovalo je dvodnevnu radionicu 11. i 12. V 2021, kao i tri obuke u saradnji sa Upravom za kadrove za lica za prijem i postupanje po obavještenjima o sumnjama na nepravilnosti i prevare.
- U izvještajnom periodu održana je 21 obuka iz oblasti upravljanja i unutrašnjih kontrola na teme: „Upravljanje rizicima“, „Samoprocjena unutrašnjih kontrola“, „Otkrivanje i postupanje po obavještenjima o sumnjama na nepravilnosti i prevare“, „Priprema godišnjeg izvještaja“ i „Upravljačka odgovornost“. Takođe, u okviru IPA projekta održane su dvije obuke na temu: „Upravljanje rizicima i izvještavanje” za pilot institucije i pružena tehnička pomoć i izradi registra rizika, praćenu i izvještavanju.

Unutrašnja revizija

- U skladu sa Pravilnikom o programu obuke i načinu polaganja ispita za sticanje sertifikata unutrašnjeg revizora u javnom sektoru ("Sl. list Crne Gore", br. 71/19) u februaru 2021. započeo je drugi krug lokalizovanog Programa obuke za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru za 25 kandidata. I pored problema izazvanih COVID virusom, do kraja izvještajnog perioda održana su predavanja i teorijska provjera znanja za sva četiri predmeta „Osnovi nacionalnog zakonodavstva”, „Upravljanje i unutrašnja kontrola”, „Osnovi unutrašnje revizije“ i „Finansijsko izvještavanje i računovodstvo u javnom sektoru“.
- U izvještajnom periodu, u okviru programa kontinuiranog profesionalnog usavršavanja ovlašćenih unutrašnjih revizora u javnom sektoru, ukupno je održano 20 obuka⁸ za unutrašnje revizore raspoređene u jedinicama za unutrašnju reviziju na centralnom i lokalnom nivou. Teme su bile sledeće: „Upravljanje u javnom sektoru sa posebnim osvrtom na etičku kulturu i uloga unutrašnje revizije”, „Izazovi u pripremi izvještaja o obavljenim revizorskim angažmanima (revizijama) sa osvrtom na pripremu GI-UR” i „Primjena metodologije rada unutrašnje revizije u praksi (studija slučaja)”, „Upravljanje rizicima u javnom sektoru i uloga unutrašnje revizije sa osvrtom na identifikovanje IT rizika i rizika od prevare” i „Osiguranje kvaliteta rada unutrašnje revizije”.
- U cilju daljeg unapređenja znanja i vještina unutrašnjih revizora u okviru IPA projekta „Unapređenje sistema budžetiranja, višegodišnjeg okvira budžeta i sistema unutrašnje finansijske kontrole u javnom sektoru” u izvještajnom periodu održane su četiri online radionice na temu „Revizija učinka” za oko 30

⁸ Za 4 grupe unutrašnjih revizora.

unutrašnjih revizora raspoređenih kod korisnika sredstava budžeta, kao i dvije online radionice na temu „Uzajamna ocjena kvaliteta rada unutrašnje revizije“ za 11 unutrašnjih revizora raspoređenih kod korisnika sredstava budžeta.

- U izvještajnom periodu, sagledavanje kvaliteta rada unutrašnje revizije na centralnom i lokalnom nivou sprovedeno je na osnovu dostavljenih godišnjih izvještaja o radu jedinica za unutrašnju reviziju i konačnog revizorskog izvještaja o obavljenom pojedinačnom revizorskom angažmanu. Pregledom godišnjih izvještaja o radu unutrašnje revizije, konačnih revizorskih izvještaja i revizorske dokumentacije vršena je analiza i ocjena stepena razumijevanja i nivoa primjene metodologije rada unutrašnje revizije od strane jedinica za unutrašnju reviziju. Pored toga u četvrtom kvartalu 2021. obavljeno je posebno sagledavanje kvaliteta rada Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva finansija i socijalnog staranja.

Eksterna revizija

Od oktobra 2020. do decembra 2021, Državna revizorska institucija je izvršila:

- 29 revizija planiranih Godišnjim planom revizija za 2021. godinu;
- 10 revizija planiranih Godišnjim planom revizija za 2020. godinu.

Finansijskom revizijom Predloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2020. godinu utvrđene su nepravilnosti, koje nijesu materijalno značajne iz kog razloga je dato pozitivno mišljenje sa skretanjem pažnje. Nasuprot tome, u reviziji pravilnosti utvrđena su materijalno značajna odstupanja i neusklađenost poslovnih aktivnosti potrošačkih jedinica sa zakonima i podzakonskim aktima, iz kojih razloga je dato negativno mišljenje. Pored 74 preporuke za finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti, Državna revizorska institucija je ove godine kroz Izvještaj o reviziji Predloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2020. godinu iskazala preporuke s ciljem rješavanja sistemskih nepravilnosti, a koje se moraju realizovati u saradnji zakonodavne i izvršne vlasti.

Tabela 1 Pregled izvršenih revizija uspjeha

Subjektat i/ili predmet revizije	Zaključak	Broj preporuka
Efikasnost mehanizma regulacije, praćenja i izvještavanja o kvalitetu vazduha u Crnoj Gori	Postojeći sistem regulacije, praćenja i izvještavanja o kvalitetu vazduha u Crnoj Gori nije u dovoljnoj mjeri efikasan	4 Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma 7 Agencija za zaštitu životne sredine 2 Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju 7 Lokalna samouprava
Efikasnost upravljanja intervencijama u slučaju iznenadnog zagađenja u Jadranskom moru	Vrhovna državna revizija je na osnovu sprovedene revizije uspjeha i utvrđenog činjeničnog stanja identifikovala probleme i slabosti koji ograničavaju uspješnost sistema zaštite Jadranskog mora od iznenadnog zagađenja i ocijenila da Crna Gora ima ograničene kapacitete za zaštitu mora od iznenadnih zagađenja.	5 Uprava pomorske sigurnosti i upravljanja lukama 15 Ministarstvo za kapitalne investicije 6 Agencija za zaštitu životne sredine 2 Ministarstvo kapitalnih investicija i Uprava za ugljovodonike 2 Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma 3 Uprava za inspekcijske poslove 1 Primorske jedinice lokalne samouprave
Efikasnost redovnog i investicionog održavanja državnih puteva	Postojeći sistem redovnog i investicionog održavanja državnih puteva nije u dovoljnoj mjeri efikasan	8 Ministarstvo kapitalnih investicija 6 Uprava za saobraćaj
Efikasnost upravljanja jedinstvenim registrom privrednih subjekata - CRPS	Upravljanje jedinstvenim registrom privrednih subjekata - Centralnim registrom privrednih subjekata (CRPS) nije u dovoljnoj mjeri efikasno	5 Uprava prihoda

Međunarodna paralelna revizije uspjeha VRI Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Italije, Crne Gore i Slovenije „Upravljanje intervencijama u slučaju iznenadnog zagađenja u Jadranskom moru“

U skladu sa zajedničkom izjavom vrhovnih revizorskih institucija koje su sprovele paralelnu reviziju uspjeha i u cilju jačanja prevencije i upravljanja sistemom za odgovor na iznenadno zagađenje mora, Državna revizorska institucija Crne Gore ukazuje da ekološki rizik i opasnost po životnu sredinu povezan sa iznenadnom ozbiljnom pomorskom nesrećom zahtijeva institucionalnu prekograničnu saradnju.

1 preporuka – Vlada Crne Gore

Efikasnost rada revizorskih odbora u privrednim društvima sa većinskim državnim vlasništvom

Državna revizorska institucija (DRI) je nakon sprovedenog postupka revizije uspjeha ocijenila da, shodno stepenu ispunjenosti kriterijuma rad revizorskih odbora u privrednim društvima sa većinskim državnim vlasništvom generalno nije efikasan.

4 preporuke – Usaglašenost rada revizorskih odbora

1 preporuka – Ministarstvo finansija i socijalnog staranja

1 preporuka - Praćenje postupka finansijskog izvještavanja od strane revizorskih odbora

2 preporuke - Praćenje efektivnosti interne kontrole i interne revizije od strane revizorskih odbora

1 preporuka - Praćenje revizije godišnjih i konsolidovanih finansijskih iskaza od strane revizorskih odbora

Tabela 2 Pregled izvršenih revizija informacionog sistema

Subjekat i/ili predmet revizije	Zaključak	Broj preporuka
Informacioni sistem obrazovanja Crne Gore, oblast IT upravljanje	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta: - nema strategiju Informacionog sistema obrazovanja Crne Gore; - djelimično je obezbjeđeno investiranje u IT opremu, kroz kredit EIB21; - nema pravila i procedure za vršenje izmjena, hitnih izmjena, kao ni za kreiranje novih modula u MEIS-u; - nema proceduru za skladištenje podataka iz MEIS-a i ne vrši šestomjesečnu provjeru upotrebljivosti sigurnosne kopije podataka; - nema plan za oporavak od katastrofe i plan neprekidnog poslovanja, kao ni uspostavljen rezervnu lokaciju; - odjeljenje za informaciono-komunikacione tehnologije, statistiku i digitalizaciju nema dovoljan i odgovarajući kadrovski kapacitet za potrebe održavanja MEIS-a; - djelimično je obezbjeđen kontinuitet obavljanja poslova ICT koordinatora u slučaju zamjene zaposlenih.	8
Elektronske usluge e-uprave	Portal e-uprava (u dijelu koji se odnosi na postupanje sa zahtjevima građana) je doprinio poboljšanju rada javne uprave, ali da subjekti revizije i drugi organi treba da kontinuirano preduzimaju radnje i aktivnosti u	5 Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija 2 Ministarstvo unutrašnjih poslova

cilju podizanja kvaliteta e-usluga, kao i da redovno vrše njihovu procjenu radi poboljšanja njihove upotrebljivosti.	1 Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava 1 Glavni grad Podgorica
--	---

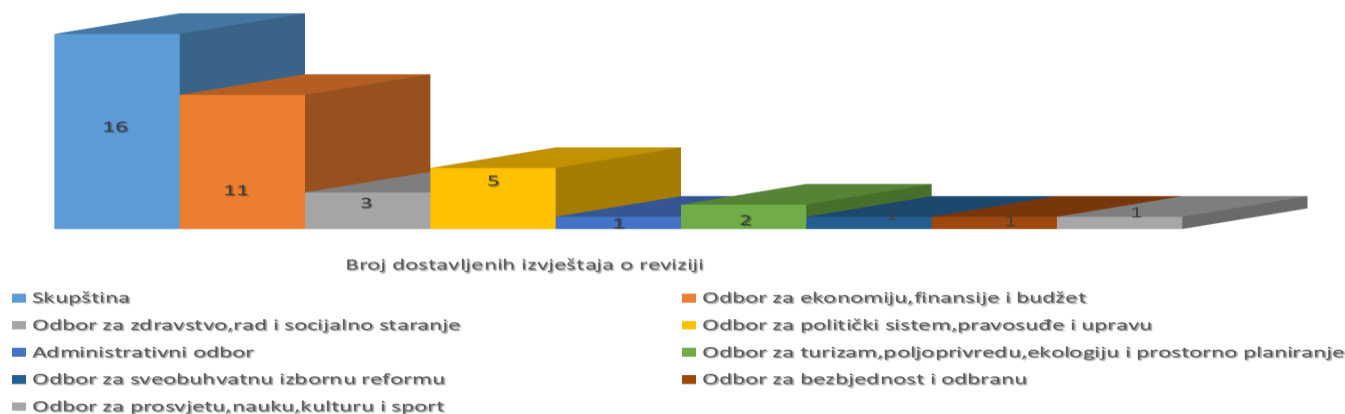
Efektivnost funkcionisanja Aplikacije za evidenciju rezultata PCR testiranja na Covid-19 u Institutu za javno zdravlje Crne Gore	Državna revizorska institucija je na osnovu sprovedenog postupka revizije, utvrdila da je funkcionisanje evidencije rezultata PCR testiranja na Covid-19 u Institutu za javno zdravlje Crne Gore uspješno u dijelu prijema i protokolisanja uzoraka, kao i unosa rezultata i izdavanja nalaza, ali da su potrebna i dodatna poboljšanja u smislu aplikativne podrške radu epidemiologa kroz informacijski sistem Instituta.	5 preporuka – Institut za javno zdravlje Crne Gore
---	---	--

Državna revizorska institucija je takođe u izvještajnom periodu izvršila kontrolu realizacije Zaključka Skupštine o poštovanju i ispunjavanju preporuka datih u izvještaju o reviziji Predloga zakona o završnom računu Budžeta Crne Gore za 2019. godinu. Na osnovu nalaza utvrđenih revizijom Predloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2020. godinu, utvrđeno je da je od ukupno 44 preporuke realizovano 12, djelimično realizovano 7, u toku realizacije 2, dok 23 preporuke nisu realizovane.

Godišnjim planom revizija za 2021. godinu, Državna revizorska institucija je planirala dvije revizije troškova prouzrokovanih pandemijom COVID 19 (finansijska revizija i revizija pravilnosti i revizija uspjeha). DRI je izradila preliminarne izvještaje o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti „Konfirmacija troškova zdravstvene zaštite po osnovu pandemije Covid 19“ i isti je upućen subjektima revizije na izjašnjenje do kraja decembra tekuće godine. U toku je priprema preliminarne izvještaja o reviziji uspjeha „Efikasnost upravljanja sredstvima donacija za suzbijanje koronavirusa“, koji se očekuje da će se objaviti tokom početka naredne godine.

U decembru 2021, Odbor za ekonomiju, finansije i budžet i Skupština su razmotrili izvještaj o reviziji Prijedloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2020. godinu sa Godišnjim izvještajem o izvršenim revizijama i aktivnostima Državne revizorske institucije Crne Gore za period oktobar 2020 – oktobar 2021. Skupština je podržala prijedlog Zaključka Odbora za ekonomiju, finansije i budžet. Pored Izvještaja o reviziji Predloga zakona o završnom računu budžeta, pojedinačni izvještaji o finansijskoj reviziji, reviziji pravilnosti i reviziji uspjeha se dostavljaju nadležnim skupštinim odborima u zavisnosti od vrste izraženog mišljenja.

Tabela 3 Broj izvještaja o reviziji dostavljenih Skupštini i Skupštinskim odborima

Kada je riječ o realizaciji drugih aktivnosti, Državna revizorska institucija je u izvještajnom periodu:

- Godišnji finansijski izvještaj Državne revizorske institucije za 2020. godinu je, shodno zahtjevu Institucije bio predmet revizije Ureda za reviziju Republike Hrvatske, koja je rezultirala pozitivnim mišljenjem;
- Sprovedena je paralelna revizija uspjeha na temu „Upravljanja intervencijama u slučaju iznenadnog zagađenja u Jadranskom moru“ sa pet vrhovnih revizorskih institucija regiona – Albanije, Bosne i Hercegovine, Italije, Hrvatske i Slovenije;
- u saradnji sa Odborom za ekonomiju, finansije i budžet utvrđen Plan aktivnosti za realizaciju obaveza iz Protokola o saradnji DRI i Skupštine, koji je urađen uz podršku Vestminsterske fondacije za demokratiju;
- unaprijedila Smjernice za izradu, praćenje i kontrolu realizacije revizorskih preporuka DRI s ciljem uspostavljanja efikasnog Registra preporuka DRI, koji će se realizovati uz podršku EU kroz EU Projekat „Uspostavljanje Registra revizorskih preporuka i izrada nove internet stranice DRI“;
- u oktobru 2020. usvojen Akcioni plan za sprovođenje Komunikacione strategije DRI za period 2020-2024. godine;
- u novembru 2020. godine usvojena Strategija upravljanja ljudskim resursima Državne revizorske institucije sa pratećim Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2021-2025. godine;

- postala članica EUROSAl Radne grupe za reviziju zaštite životne sredine u decembru 2021;
- u toku je realizacija projekta sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju koji je usmjeren na jačanju saradnje i komunikacije sa ključnim zainteresovanim stranama, posebno Skupštinom;
- učestvuje u sprovođenju petogodišnjeg programa INTOSAI Međunarodne inicijative za razvoj – Program za strategiju, mjerenje učinka i izvještavanje (SPMR), koji obuhvata razvoj institucionalnih kapaciteta i podršku VRI u strateškom planiranju i upravljanju. U toku je sprovođenje samoocjene rada DRI u skladu sa metodologijom IDI za ocjenu učinka VRI (SAI PMF).

UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE I KONKURENCIJA

KONKURENCIJA

Zakonodavstvo

Skupština je usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG”, broj 145/21). Ovim zakonom je usklađeno poslovanje Agencije za zaštitu konkurencije sa Zakonom o državnoj upravi u smislu da su organizaciona i ostala pitanja opšteg poslovanja usaglašena sa poslovanjem ostalih državnih agencija pri čemu je ostala zagarantovana nezavisnost u postupcima procjene iz oblasti zaštite konkurencije i kontrole državne pomoći. Takođe su stvoreni uslovi za jačanje administrativnih kapaciteta u ovoj oblasti, na način što su izmijenjeni uslovi za imenovanja rukovodećih lica Agencije i predviđeni rokovi za imenovanja shodno novim propisanim uslovima.

Administrativni kapaciteti

U Agenciji je zaposleno dvadeset devet (29) službenika, na neodređeno vrijeme. Od toga rukovodni kadar čine predsjednik i dva člana Savjeta Agencije i Direktor Agencije.

Ostali zaposleni angažovani su na poslovima: istraživanja konkurencije - (ispitnih i istražnih radnji, te utvrđivanja povreda konkurencije i odobravanja koncentracija) jedanaest (11) izvršilaca, na poslovima kontrole državne pomoći angažovano je osam (8) izvršilaca, s tim što je jedno mjesto u mirovanju 6 mjeseci, u Službi za opšte poslove i finansije sedam (7) izvršilaca.

Agencija je izvršila usklađivanje Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, te donijela Kadrovski plan za 2021. i uputila zahtjev za dobijanje mišljenja za popunjavanje sedam (7) radnih mjesta.

Ministarstvo ekonomskog razvoja će u toku 2022. razmotriti mogućnost izmjena i dopuna Pravilnika o koeficijentima za utvrđivanje zarada zaposlenih u Agenciji za zaštitu konkurencije u pravcu uvećanja zarada zaposlenih u cilju poboljšanja motivacije zaposlenih i uvećanja broja postupaka.

Postupci iz oblasti zaštite konkurencije

Utvrđivanje zabranjenih sporazuma i odobrena izuzeća

Od juna mjeseca 2021, pred Agencijom su riješena 3 postupka za utvrđivanje zabranjenih sporazuma, i to:

- Agencija je donijela Odluke u postupku utvrđivanja zabranjenog sporazuma, protiv osam privrednih subjekata, i to: A3 TEAM „d.o.o. Bar, „RONKULA" d.o.o. Bar, „Auto kuća Šćekić" d.o.o. , „METOVIĆ INTERNATIONAL" d.o.o. „Ksenija" d.o.o. „Femić Co" d.o.o. Bar, Capital Group d.o.o. Podgorica (Poslovna jedinica „Tehnički pregled vozila Capital Bar" i „Lovćen Auto" doo Podgorica, (Poslovna jedinica 2 „Lovćen Auto" - Bar);
- Agencija je donijela Rješenje o utvrđivanju zabranjenog sporazuma DMD „DELTA" DOO

- Na rješenje Agencije kojim je utvrđena zloupotreba dominantnog položaja „Luke Kotor” AD, Upravni sud je odbio tužbu stranke kao neosnovanu i potvrdio Rješenje Agencije.
- Agencija je donijela (1) Odluku o utvrđivanju zabranjenog sporazuma protiv kompanija „Prokom“doo i „Denarius“doo i ista je prikazana u prethodnom izvještaju.

Ukupan broj postupaka koji se vode pred Upravnim sudom je 9 (devet), dok je ukupan broj prekršajnih postupaka koji se vode pred sudovima za prekršaje Crne Gore 15 (petnaest), koji su u toku.

Pojedinačno izuzeće sporazuma - riješeno je 4 (četiri) zahtjeva stranaka za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane u periodu od juna mjeseca 2021. i to:

- „Hemofarm“/„Farmegra“- odobreno produženje roka od godine dana;
- Glosarij CD - odbijen zahtjev za produženje pojedinačnog izuzeća.
- Lovćen osiguranje AD/Generali Osiguranje Montenegro u vezi Ugovora o zajedničkom nošenju i raspodjeli rizika za osiguranje imovine Elektroprivrede Crne Gore, odobren na četiri mjeseca.
- Merck Sharp & Dohme/Glosarij CD – odobren na tri (3) godine.

U toku su 3 postupaka po zahtjevima za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane.

Koncentracije

U periodu od juna mjeseca 2021, Agenciji su podnijeta četrdeset četiri (44) zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, dok je u periodu od 1. I 2021, do 31. XII 2021. podnijeto ukupno šezdeset sedam (67) zahtjeva. Agencija je po zahtjevima za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije odlučila u trideset šest (36) predmeta, dok je u periodu od 1.1.2021. do dana izvještavanja riješeno ukupno šezdeset sedam (67), dok će preostalih trinaest (13) predmeta Agencija riješiti u narednom periodu.

Prekršajni nalozi

U prekršajnom postupku pokrenutom protiv privrednog društva Ledo doo, Viši sud za prekršaje je postupajući po žalbi Agencije ukinuo rješenje Suda za prekršaje i vratio predmet na ponovni postupak, koji je u toku.

Nadalje, Agencija je u decembru 2021. pred Sudom za prekršaje protiv okrivljenog podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka („Mercator - CG“).

Kontrola državne pomoći

U izvještajnom periodu Savjet je donio ukupno **46 odluka**:

- 13 rješenja o usklađenosti po prijavama državne pomoći,
- jedno rješenje o obustavi postupka,

- 10 mišljenja,
- 13 rješenja o pokretanju ispitnih postupaka i
- 9 rješenja o ocjeni usklađenosti u ispitnim postupcima.

Predmet Montenegro Airlines

Od tri ispitna postupka pokrenuta radi ocjene usklađenosti državne pomoći dodijeljene kompaniji Montenegro Airlines, donijela rješenja u dva predmeta:

1. Rješenje o neusklađenosti dodijeljene državne pomoći „Montenegro Airlines“ AD Podgorica u iznosu od 7.266.658,76 eura u 2018. i 5.500.000,00 eura u 2019. sa Zakonom o kontroli državne pomoći
2. Rješenje o neusklađenosti Zakona o ulaganju u konsolidaciju i razvoj Društva za transport putnika i robe u vazdušnom saobraćaju „Montenegro Airlines“ A.D. (iznos od 43.639.196,13 €), sa Zakonom o kontroli državne pomoći.

Treći postupak (iznos od 6.624.000,00 eura u 2019. i iznosi od 79.060,23 eura i 501.641,21 eura u 2020) je u toku.

Slijede podaci o svim ispitnim postupcima pokrenutim od strane Agencije (od 2019) radi ocjene usklađenosti državne pomoći (ex post kontrola):

1. Montenegro Airlines (cca 12,7 miliona eura) istraga započela 18. X 2019.
http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_pokretanje_ispitnog_postupka_MA.pdf
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Montenengro Airlines 2018 i 2019 apr.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Montenengro_Airlines_2018_i_2019_apr.pdf)
2. Adriatic Marinas – istraga započela 21. X 2019. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/AZZK rjesenje pokretanje ispitnog postupka Tivat.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/AZZK_rjesenje_pokretanje_ispitnog_postupka_Tivat.pdf) Istražne radnje su u toku.
3. Montenegro Airlines – Istraga započela 03. IX 2020. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet Rjesenje - MA.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_Rjesenje_-_MA.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet rjeenje - Zakon o ulaganju u konsolidaciju i razvoj Montenegro Airlines ad Podgorica.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje_-_Zakon_o_ulaganju_u_konsolidaciju_i_razvoj_Montenegro_Airlines_ad_Podgorica.pdf)
4. Tehnopolis – istraga započeta 3. XII 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje o pokretanju ispitnog postupka - Ministarstvo nauke - Tehnopolis.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_o_pokretanju_ispitnog_postupka_-_Ministarstvo_nauke_-_Tehnopolis.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet Rjeenje - MER DOO Inovaciono preduzetnici centar Tehnopolis - Niki 16112021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_Rjeenje_-_MER_DOO_Inovaciono_preduzetnici_centar_Tehnopolis_-_Niki_16112021.pdf)
5. Crnogorska plovdba – istraga počela 10. XII 2020. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje ministarstvo saobracaja - Crnogorska plovdba.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_ministarstvo_saobracaja_-_Crnogorska_plovdba.pdf) - Istražne radnje su u toku.
6. Ministarstvo sporta – istraga započela 10. XII 2020.
[http://www.azzk.me/dp/images/docs/64AZZK Rjesenje Ministarstvo sporta ispitni postupak 26112020 .pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/64AZZK_Rjesenje_Ministarstvo_sporta_ispitni_postupak_26112020_.pdf)

Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje -](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje_-_Uprava_za_sport_i_mlade_podrka_organizaciji_velikih_meunarodnih_takmienja_i_ueu_na_meunarodnim_takmienjima_29072021.pdf)

[Uprava za sport i mlade podrka organizaciji velikih meunarodnih takmienja i ueu na meunarodnim takmienjima 29072021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje_-_Uprava_za_sport_i_mlade_podrka_organizaciji_velikih_meunarodnih_takmienja_i_ueu_na_meunarodnim_takmienjima_29072021.pdf)

7. Skijališta – istraga započela 10. XII 2020. http://www.azzk.me/dp/images/docs/64ispitni_postupak-mort.pdf Istražne radnje su u toku.
8. Prijestonica Cetinje – istraga započela 10. XII 2020. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/64prijestonica Cetinje ispitni postupak.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/64prijestonica_Cetinje_ispitni_postupak.pdf) Istražne radnje su u toku.
9. Prvi i treći Covid-19 paket socio-ekonomskih mjera– istraga započela 5. I 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/67Ispit_pos_za Savjet.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/67Ispit_pos_za_Savjet.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/68_Prvi i Treci paket Rjesenje Savjet 1512021fINAAL.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/68_Prvi_i_Treci_paket_Rjesenje_Savjet_1512021fINAAL.pdf)
10. Barska plovidba – istraga započela 18. I 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_o pokretanju ispit post Barska plovidba Savjet.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_o_pokretanju_ispit_post_Barska_plovidba_Savjet.pdf) - Istražne radnje su u toku
11. Program Zavoda za zapošljavanje Crne Gore – istraga započela 18. I 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_o ispit post ZZZCG.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_o_ispit_post_ZZZCG.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje Savjeta - ZZZCG Trokovi profesionalne orijentacije.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje_Savjeta_-_ZZZCG_Trokovi_profesionalne_orijentacije.pdf)
12. Program Zavoda za zapošljavanje Crne Gore – istraga započela 18. I 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Ispitni postupka zzzcg2.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Ispitni_postupka_zzzcg2.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje Savjeta - ZZZCG Program profesionalne rehabilitacije.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje_Savjeta_-_ZZZCG_Program_profesionalne_rehabilitacije.pdf)
13. Montenegro Airlines – istraga započela 09. IV 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Ministarstvo kapitalnih investicija - Rjesenje Savjeta o pokretanju ispitnog postupka MA 1.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Ministarstvo_kapitalnih_investicija_-_Rjesenje_Savjeta_o_pokretanju_ispitnog_postupka_MA_1.pdf) - Istražne radnje su u toku.
14. Cetinje Covid-19 – istraga započela 21. VII 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Prijestolnica Cetinje - Rjesenje o pokretanju ispitnog postupka utvrivanja usklaenosti dravne pomoi COVID19.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Prijestolnica_Cetinje_-_Rjesenje_o_pokretanju_ispitnog_postupka_utvrivanja_usklaenosti_dravne_pomoi_COVID19.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje - Prijestolnica Cetinje COVID19 27072021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje_-_Prijestolnica_Cetinje_COVID19_27072021.pdf)
15. Rožaje Covid-19 – istraga započela 21. VII 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina Roaje - Rjesenje o pokretanju ispitnog postupka utvrivanja usklaenosti dravne pomoi COVID19.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina_Roaje_-_Rjesenje_o_pokretanju_ispitnog_postupka_utvrivanja_usklaenosti_dravne_pomoi_COVID19.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje - Optina Roaje COVID19 27072021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjeenje_-_Optina_Roaje_COVID19_27072021.pdf)
16. Plužine Covid-19 – istraga započela 21. VII 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina Plužine - Rjesenje o pokretanju ispitnog postupka utvrivanja usklaenosti dravne pomoi COVID19.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina_Plužine_-_Rjesenje_o_pokretanju_ispitnog_postupka_utvrivanja_usklaenosti_dravne_pomoi_COVID19.pdf)
Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjesenje - Optina Plužine COVID19 27072021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_rjesenje_-_Optina_Plužine_COVID19_27072021.pdf)
17. Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Covid-19 – istraga započela 14. IX 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/MPNKS covid19.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/MPNKS_covid19.pdf)

Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_Rjeenje - Ministarstvo prosvjete nauke kulture i sporta COVID19 14102021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Savjet_Rjeenje_-_Ministarstvo_prosvjete_nauke_kulture_i_sporta_COVID19_14102021.pdf).

18. Opština Bar - istraga započela 5. XI 2021. Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak -optina Bar.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak_-_optina_Bar.pdf)⁹
19. Opština Budva – istraga započela 5. XI 2021. - [http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak -optina Budva.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak_-_optina_Budva.pdf) - Istražne radnje su u toku.
20. Opština Danilovgrad – istraga započela 5. XI 2021. Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak optina Danilovgrad.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak_optina_Danilovgrad.pdf)
[http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje za optinu Danilovgrad za usklaenost-ispitni.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje_za_optinu_Danilovgrad_za_usklaenost-ispitni.pdf)
21. Opština Herceg Novi – istraga započela 5. XI 2021. [http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak optina Herceg Novi track.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak_optina_Herceg_Novi_track.pdf) – Istražne radnje su u toku.
22. Opština Šavnik – istraga započela 5. XI 2021. Slučaj završen: [http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak -optina avnik.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/98ispitni_postupak_-_optina_avnik.pdf)
[http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje za optinu avnik za usklaenost.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjeenje_za_optinu_avnik_za_usklaenost.pdf)
23. Opština Kotor – istraga započela 16. XI 2021. - http://www.azzk.me/dp/images/docs/99OPTINA_KOTOR_track.pdf - Istražne radnje su u toku.
24. Ulcinj – istraga započela 17. XII 2021. - [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina Ulcinj -
Rjeenje o pokretanju ispitnog postupka utvrivanja usklaenosti dravne pomoi COVID19 17122021.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Optina_Ulcinj_-_Rjeenje_o_pokretanju_ispitnog_postupka_utvrivanja_usklaenosti_dravne_pomoi_COVID19_17122021.pdf) - Istražne radnje su u toku.
25. Opština Tivat - istraga započela 22. XII 2021. - [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje ispitni postupak -optina Tivat.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_ispitni_postupak_-_optina_Tivat.pdf)
26. Opština Nikšić - istraga započela on 22. XII 2021. - [http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_ispitni_postupak_-optina Niki.pdf](http://www.azzk.me/dp/images/docs/Rjesenje_ispitni_postupak_-_optina_Niki.pdf)

JAVNE NABAVKE

Normativni okvir

U toku izvještajnog perioda primjenjivan je Zakon o javnim nabavkama usvojen krajem 2019. a koji u potpunosti odražava standarde važećih Direktiva EU iz ove oblasti. Imajući u vidu da je od početka 2021. postao operativan elektronski sistem javnih nabavki i da je postupak dodjele ugovora o javnim nabavkama u potpunosti digitalizovan, bilo je neophodno pristupiti usaglašavanju određenih podzakonskih akata sa CEJN-om, radi lakšeg sprovođenja postupaka javnih nabavki. To su:

- Pravilnik o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki („Sl. list CG”, br. 61/20, 65/20, 71/20, 74/20, 102/20, 51/21)
- Pravilnik o obrascima za sprovođenje postupaka javnih nabavki („Sl. list CG”, broj 14/21)
- Pravilnik o načinu rada i korišćenja elektronskog sistema javnih nabavki („Sl. list CG”, broj 1/21)

⁹ Okončan postupak naknadne kontrole, Rješenje još uvijek nije objavljeno na sajtu, isto će biti objavljeno nakon uredno potisane dostavnice;

- Pravilnik o sadržaju ponude u postupku javne nabavke („Sl. list CG”, br. 71/20, 9/21).

Pomenuti dokumenti kao i kompletna podzakonska regulativa dostupni su na sljedećem linku: <http://www.ujn.gov.me/podzakonska-regulativa-zakona-o-javnim-nabavkama-sluzbeni-list-crne-gore-br-074-19/>

U toku su aktivnosti na pripremi izmjena i dopuna Zakona o javnim nabavkama radi usaglašavanja zakonskih odredbi sa elektronskim sistemom javnih nabavki. Pored tehničkih poboljšanja Zakona, radi se i na izmjenama određenih zakonskih rješenja čija dosadašnja primjena ne odražava standarde i praksu EU. Očekuje se da će izmjene Zakona o javnim nabavkama biti finalizovane do kraja 2021, a usvajanje istih se očekuje u I kvartalu 2022.

Elektronski sistem javnih nabavki

- Uz podršku Evropske komisije prvi elektronski sistem javnih nabavki u Crnoj Gori počeo je sa radom 1. januara 2021. (<http://cejn.gov.me/landingPage>). Elektronski sistem je u potpunosti operativan i pokriva 100% svih postupaka javnih nabavki koje se sprovode u državi.
- Svi podzakonski akti i uputstva za korišćenje sistema e-nabavki donešeni su u skladu sa propisanim rokovima, kao preduslov za puštanje u rad e-sistema. Pored toga, izvršeno je usklađivanje dva najvažnija podzakonska akta – za pripremu tenderske dokumentacije i pripremu ponuda kroz e-sistem. Pomenuta uputstva su dostupna na: <http://www.ujn.gov.me/2021/01/uputstva-cejn/>
- Što se tiče iskustva Crne Gore u implementaciji elektronskog sistema javnih nabavki, poboljšanja se odnose u prvom redu na dostupnost podataka o javnim nabavkama, tj. na mogućnost dobijanja preciznih statističkih podataka u realnom vremenu o svim postupcima javnih nabavki koji se sprovode u zemlji. To će takođe biti od velikog značaja za pripremu polugodišnjih i godišnjih izvještaja o javnim nabavkama, što je jedna od najvažnijih alatki za monitoring indikatora uspešnosti sistema javnih nabavki.
- U cilju poboljšanja efikasnosti funkcionisanja sistema e-nabavki planirano je uvezivanje ove platforme sa elektronskim sistemom Ministarstva pravde u djelu koji se odnosi na ispunjenje obaveznih uslova za privredne subjekte radi učešća u postupcima javne nabavke. Očekuje se da će početkom 2022. to povezivanje biti završeno. Takođe, elektronski sistem javnih nabavki će biti povezan i sa sistemom Uprave prihoda i carina u prvoj polovini 2022.
- Do kraja decembra 2021. na elektronskom sistemu javnih nabavki registrovano je 645 naručilaca, dok je 1.107 ponuđača aktivirano u sistemu. Ukupan broj započetih postupaka od početka primjene e-sistema je 1.042. Od tog broja 417 postupaka je okončano, 534 je u toku, a 92 postupka su poništeni.

Strateški okvir

- Strategija za unapređenje politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva u Crnoj Gori za period 2021-2025 je usvojena na sjednici Vlade 14. X 2021, kao i prateći Akcioni plan za njeno sprovođenje za period II polovina 2021. i 2022. Tekst Strategije i Akcionog plana poslati su na uvid Evropskoj komisiji. U toku su aktivnosti na formiranju Koordinacionog tijela koje će pratiti implementaciju Strategije, a koje će se sastojati od predstavnika relevantnih institucija u oblastima javnih nabavki i JPP kao i NVO.

Administrativni kapaciteti i ostala poboljšanja u sistemu

- U izvještajnom periodu nije bilo zapošljavanja u Direktoratu za politiku javnih nabavki, tako da je od 21 sistematizovanog radnog mjesta popunjeno ukupno 19.
- Sa ciljem jačanja administrativnih kapaciteta i podizanja nivoa profesionalizacije zaposlenih u javnim nabavkama, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja kontinuirano sprovodi obuke, kako na temu regulatornog okvira, tako i korišćenja sistema elektronskih nabavki. U izvještajnom periodu obučeno je ukupno 123 službenika, od čega je 93 pohađalo obuku na temu regulatornog okvira, a 30 na temu elektronskih javnih nabavki. U saradnji sa Upravom za kadrove, Ministarstvo je usvojilo Kalendar obuka za 2021. dostupan na: <http://www.ujn.gov.me/wp-content/uploads/2021/03/KALENDAR-OBUKA-2021..pdf>
- Profesionalizacija službenika zaposlenih u javnim nabavkama je jedan od prioriteta, tako je kao dio polaganja stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki nedavno uvedeno elektronsko testiranje kandidata koji polažu ovaj ispit. U izvještajnom periodu je održano 4 roka za polaganje stručnog ispita koji je položilo 38 kandidata.
- U smislu efikasnije implementacije novog regulatornog okvira, važno je istaći da, kao rezultat međusektorske saradnje u sistemu javnih nabavki, a u cilju konzistentne usklađenosti sa Direktivama EU, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja priprema i objavljuje stručna uputstva i smjernice vezano za određene odredbe Zakona, dostupna na: (<http://www.ujn.gov.me/akti-za-primjenu/>).

Statistika za izvještajni period

- Elektronski sistem javnih nabavki je na dan 27. XII 2021. generisao sledeće statističke podatke vezano za postupke javnih nabavki sprovedene od 1. I 2021:
 - ukupan broj sprovedenih postupaka je 2.936, dok je zaključeno 3.450 ugovora o javnoj nabavci;
 - Ukupna ugovorena vrijednost javnih nabavki je 140.164.245,63 eura, od čega je primjenom otvorenog postupka javne nabavke ugovoreno 100.392.329,66 eura; ograničenog postupka javne nabavke 96.521,8 eura; pregovaračkog postupka bez prethodnog objavljivanja poziva na javno nadmetanje 18.496.788,64 eura; dok je kroz jednostavne nabavke ugovoreno ukupno 21.178.605,53 eura;
 - Domaći ponuđači su na tržištu javnih nabavki u Crnoj Gori učestvovali sa nabavkama ugovorene vrijednosti od 131.842.612,06 eura ili 94,06%, dok je učešće stranih ponuđača 8.321.633,56 eura ili 5,94%;
 - Prosječno vrijeme trajanja postupka javne nabavke je 35 dana, dok je kod jednostavnih nabavki taj prosjek 23 dana;
 - Prema vrsti predmeta javne nabavke, za nabavku roba ugovoreno je 92.527.007,75 eura, usluga 22.573.022,71 eura dok je za nabavku radova ugovoreno 25.064.215,16 eura.

Javno-privatno partnerstvo i koncesije

Naručioci pripremaju projekte u skladu sa zakonodavstvom usvojenim krajem 2019. Očekuje se da će tokom I i II kvartala 2022. navedeni projekti biti dostavljeni Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Agenciji za investicije sa ciljem dobijanja odobrenja za predloge projekata.

U pogledu koncesija za Aerodrome Crne Gore, Vlada će u I kvartalu 2022. zauzeti stav prema učesnicima u postupku i obavijestiti javnost o daljem toku pomeutog postupka.

INTELEKTUALNA SVOJINA

Normativni okvir

Skupština Crne Gore je na sjednici održanoj 29. XII 2021. donijela:

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima („Službeni list CG", broj 145/21, usklađen sa Direktivom 2014/26/EU);
- Zakon o zaštiti poslovne tajne („Službeni list CG", broj 145/21, usklađen sa Direktivom (EU) 2016/943);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o patentima („Službeni list CG", broj 146/21, izmjene i dopune se odnose na implementaciju Konvencije o evropskom patentu);
- Zakon o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepe, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala („Službeni list CG", broj 6/21);
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o priznavanju evropskih патената (Konvencija o evropskom patentu) od 5. X 1973, sa izmjenama člana 63 Konvencije o evropskom patentu od 17. XII 1991. („Službeni list CG", broj 6/21).

Pored navedenog, završeno je međuresorsko usaglašavanje teksta Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o patentima (koji je predmet usklađivanja sa Regulativom (EU) 2019/933), a dobijeno je i pozitivno mišljenje Evropske komisije. Tekst predloga ovog zakona će početkom 2022. biti poslat na utvrđivanje Vladi.

Pripremljen je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o žigu (koji je predmet usklađivanja sa Direktivom (EU) 2015/2436) i završeno međuresorsko usaglašavanje. U toku je rad na izradi tabele usklađenosti, koja će, zajedno sa tekstom predloga ovog zakona, biti dostavljena na mišljenje Evropskoj komisiji tokom januara 2022.

Pripremljen je i stavljen na Javnu raspravu Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima. Nacrt ovog zakona je predmet usklađivanja sa Direktivom (EU) 2017/1564, kao i sa pojedinim odredbama Direktive 93/83/EEZ i Direktive 2004/48/EZ, u dijelu u kojem je Evropska komisija ukazala na postojanje neusklađenosti. Nakon završetka postupka međuresorskog usaglašavanja, predlog ovog zakona će, zajedno sa pratećom tabelom usklađenosti, biti dostavljen na mišljenje Evropskoj komisiji.

Insituicionalna pitanja i administrativni kapaciteti

Direkcija za intelektualnu svojinu je nastavila sa ostvarivanjem redovne nadležnosti iz oblasti autorskog i srodnih prava i registracije prava industrijske svojine (patent, žig, industrijski dizajn).

U Direkciji je zaposleno 17 službenika, od čega je jedan službenik upućen na rad u Zavod za intelektualnu svojinu Evropske Unije, Alikante, Španija (EUIPO) i njegova prava i obaveze iz rada i po osnovu rada miruju.

Autorsko i srodna prava

U Odsjeku za autorsko i srodna prava realizovane su aktivnosti:

- Obrazovana je Radna grupa za izradu analiza tarifa, odnosno naknada za pojedine oblike korišćenja autorskog djela i predmeta srodnih prava. Radnu grupu, pored predstavnika Ministarstva ekonomskog razvoja čine predstavnici Privredne komore Crne Gore, Unije poslodavaca Crne Gore i Savjeta stranih investitora u Crnoj Gori, kao i predstavnici svih kolektivnih organizacija. Zadatak Radne grupe je da izradi analize postojećih tarifa; sagleda uporednu praksu i iskustva i izradi uporednu analizu tarifa zemalja u okruženju, kao i pojedinih zemalja članica Evropske unije, koje mogu biti komparativne sa Crnom Gorom; izvrši komparaciju postojećih tarifa u Crnoj Gori u odnosu na tarife zemalja u okruženju, kao i pojedinih zemalja članica Evropske unije i na osnovu prethodnih analiza i komparacija, eventualno predloži preispitivanje postojećih tarifa. Radna grupa je, u cilju efikasnijeg izvršavanja zadatka, angažovala eksperta iz ove oblasti.
- Izdate su dvije dozvole za obavljanje djelatnosti kolektivnog ostvarivanja imovinskih prava autora, i to: NU Organizaciji za zaštitu prava autora muzike Crne Gore-PAM CG, rješenjem broj 626-3711/2021-2 od 26. X 2021. izdata i NU Organizaciji fotografskih autora-OFA, rješenjem broj 626-4092/2021-2 od 18. XI 2021.
- Izrađen je Plan nadzora nad radom kolektivnih organizacija za 2022, kojim je preciziran postupak kontrole rada kolektivnih organizacija.
- Deponovano je 30 autorskih djela.

U odnosu na kontrolu rada kolektivnih organizacija:

- Vršen je nadzor nad radom svih kolektivnih organizacija pregledom i analizom dostavljene dokumentacije (opštih akata, izvještaja, odluka, sporazuma, materijala sa sjednica skupštine, upravnog i nadzornog odbora itd) i u tom dijelu, nijesu utvrđene nepravilnosti.
- Kontrolom transparentnosti rada kolektivnih organizacija, utvrđeno je da je Organizacija za zaštitu reprografskih prava-ORPCG učinila nepravilnost. U tom smislu, upućen je zahtjev za otklanjanje predmetne nepravilnosti i ostavljen je rok za njeno otklanjanje. Ova kolektivna organizacija je postupila po nalogu i u zadatak roku otklonila nepravilnost.
- Na osnovu prigovora na rad Organizacije za zaštitu reprografskih prava-ORPCG upućenog od strane određenog broja fotokopirica, sproveden je postupak kontrole rada i utvrđeno da postoji nepravilnost, te je, u skladu sa Zakonom o autorskom i srodnim pravima, donijeto Rješenje o otklanjanju nepravilnosti. U Rješenju su navedene utvrđene nepravilnosti, naložene mjere i određen rok za njihovo otklanjanje. Ova kolektivna organizacija je, u određenom roku, dostavila dokaze i dalji postupak je u toku.
- Ovlašćeni predstavnik Direkcije je prisustvovao sjednicama Skupštine Organizacije za zaštitu prava autora muzike Crne Gore-PAM CG i Organizacije za zaštitu reprografskih prava-ORPCG.

Industrijska svojina

U Odsjeku za patente i topografije poluprovodnika realizovane su aktivnosti na registraciji, pravnoj zaštiti pronalazaka i održavanju prava na patent.

U Odsjeku za sticanje prava na žig, industrijski dizajn i geografske oznake realizovane su aktivnosti koje se odnose na upravni postupak za registraciju žiga i industrijskog dizajna, postupak u vezi sa promjenama u prijavi, sprovođenje međunarodne zaštite žigova i industrijskih dizajna.

U saradnji sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) pristupljeno je implementaciji više projekata. U oktobru ove godine je implementiran je HDB za žigove, koji predstavlja usklađenu bazu podataka o robama i uslugama za koje se može tražiti zaštita u prijavama za žigove, kao i Projekat CP3 koji se odnosi na Zajedničku praksu vezanu za distinktivnost figurativnih žigova koji sadrže deskriptivne/nedistinktivne riječi. Takođe, u decembru je prema EUIPO-u iskazano interesovanje za početak pristupa implementaciji Projekta CP4 i Front office.

Radna grupa za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine u junu 2021. godine donijela je Plan aktivnosti za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine za 2021. S obzirom na situaciju sa COVIDOM-19, smanjen je broj planiranih aktivnosti i usporena njihova realizacija. Aktivnost „Dani zajedničke akcije“ organizovana je u Kotoru, 15. VII 2021. od strane Direkcije, u saradnji sa Upravom prihoda i carina, Upravom za inspeksijske poslove i Upravom policije.

Direkcija je počela sa pružanjem usluge Predijagnostike intelektualne svojine u segmentu malog i srednjeg biznisa, koji je razvijen, između ostalog, i kroz realizaciju IPA projekta: Promovisanje kulture inovacija i jačanje saradnje između aktera u oblasti istraživanja, obrazovanja i inovacija. U okviru projekta, u Direkciji je formiran tim i u septembru su obavljene dvije predijagnostičke posjete malim i srednjim preduzećima-kompanijama iz različitih segmenata djelatnosti i dostavljeni izvještaji.

U odnosu na izradu nove Strategije intelektualne svojine, realizovane su sljedeće aktivnosti:

- U maju je organizovana videokonferencija sa WIPO-om i ekspertima, povodom Izvještaja i Predloga sadržine strategije intelektualne svojine, koje je sačinio međunarodni ekspert, koji je dostavio i upitnike za sve institucije, prosljeđeni su upitnici svim institucijama, a potom pripremljeni odgovori na pitanja, sistematizovani svi ostali odgovori i popunjeni upitnici prosljeđeni su WIPO-u i ekspertima.
- U junu i julu ekspert je dostavio Prednacrt strategije i Prednacrt akcionog plana, koji su inovirani i uz objedinjene komentare i sugestije članova Radne grupe i ostalih institucija dostavljeni WIPO-u na mišljenje
- WIPO je u oktobru dostavio novu verziju Nacrta strategije i akcionog plana.
- nakon intenzivnih aktivnosti na inoviranju dokumenata, Nacrt strategije intelektualne svojine Crne Gore za period 2022-2025 sa akcionim planom je 7. XII 2021. stavljen na javnu raspravu.

Statistika

ŽIG

Period	29. IV - 25. XII 2021.
--------	------------------------

	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	399	327
MEĐUNARODNE*	1641	1473

*Podaci sa WIPO portala

PATENT

Period	29. IV - 25. XII 2021.	
	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	6	3
PROŠIRENI EVROPSKI PATENT	203	46

INDUSTRIJSKI DIZAJN

Period	29. IV - 25. XII 2021.	
	BROJ PRIJAVA	REGISTROVANO
NACIONALNE	4	5
MEĐUNARODNE*	116	115

AUTORSKO PRAVO

29. IV - 25. XII 2021.	
ZAHTJEVA ZA DEPONOVANJE	DEPONOвано
30	30

PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

Revidiran je postojeći Akcioni plan koji, pored presjeka realizovanih aktivnosti, obuhvata i aktivnosti koje je neophodno sprovesti u cilju uspostavljanja JKT za usluge. Radni tim za uspostavljanje JKT za usluge koji je osnovan Rješenjem Ministra ekonomskog razvoja, 18. V 2021. je pripremio Informaciju o uspostavljanju Jedinственe kontakt tačke za usluge i pristupanju Informatičkom sistemu unutrašnjeg tržišta (IMI sistem), koja u I kvartalu 2022. biti dostavljena na usvajanje Vladi. Sastavni dio Izvještaja čini i revidirani Akcioni plan za uspostavljanje JKT za usluge.

Aktivnosti vezane za implementaciju IPA 2020 projekta koji se odnosi na uspostavljanje JKT za usluge i pristupanje Informatičkom sistemu unutrašnjeg tržišta (IMI sistem) su u toku, odnosno tender je objavljen i ugovaranje je u toku.

Takođe, trenutno su u toku i pregovori u cilju dobijanja saglasnosti od Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija, kako bi razmotrili mogućnosti za uključivanje JKT za usluge u okvir UNDP projekta „*E-services and digital infrastructure as COVID-19 response measure*“. Kako projekat finansira EK tražena je podrška sa njihove strane kako bi se zahtjev realizovao i navedeno je da će povratna informacija po ovom pitanju biti dostavljena nakon dobijanja iste od Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija. Tokom oktobra 2021. u fazi testiranja je elektronsko potpisivanje Rješenja o registraciji osnivanja i promjena, koja su omogućena. Kada ovakva Rješenja budu puštena u produkciju, automatski će stizati na e-mail adresu podnosioca elektronski potpisano Rješenje.

Nadalje, CRPS već punu godinu uspješno izdaje elektronskim putem izvod i potvrdu sa podacima o registrovanom privrednom subjektu, što je jako značajno, imajući u vidu da je izvod produkt cjelokupnog rada i postupanja CRPS-a. Izvod je ono što je važeće u pravnom prometu, a do kraja oktobra izdato je više od 1.100 izvoda i potvrda sa podacima o registrovanom privrednom subjektu. Važno je napomenuti da se po zahtjevima za elektronski potpisan izvod i potvrdu postupa odmah, jer je CRPS organizovao da po jedan službenik na nedjeljnom nivou bude zadužen za elektronsko izdavanje ovih dokumenata.

Važno je napomenuti da je 1. VIII 2021. uspostavljen i registar stvarnih vlasnika shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Registar funkcioniše u online formatu i već je zaživjela online registracija stvarnih vlasnika među obveznicima. Registar je povezan sa Upravom policiji.

Treba istaći da je u 2021. uspostavljen i registar nameta, koji omogućava da se na transparentan način ima uvid u listu nameta i iznos istih za oblasti koje se odnose na njihovo poslovanje, kao i mogućnost da se unaprijed izračunaju i planiraju troškovi privrednih subjekata, koji se odnose na njihove obaveze prema javnom sektoru. U cilju još veće cjelovitosti i transparentnosti biznis licenci, nakon uspostavljanja JKT za usluge, neophodno će biti obezbijediti i uvezivanje sa navedenim registrom nameta.

Međusobno priznavanje profesionalnih kvalifikacija

U prvom kvartalu 2022, biće održana online TAIEX ekspertska misija za usklađivanje sektorskih propisa u oblasti međusobnog priznavanja profesionalnih kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija (doktor medicine, doktor stomatologije, doktor farmacije, medicinska sestra, babica, veterinar i arhitekta), kao i propisa iz oblasti zanatstva sa Direktivom 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija i Direktivom 2013/55/EU o izmjeni Direktive 2005/36/EZ. Na ovaj način biće data uputstva za rad na usaglašavanju izmjena i dopuna sektorskih propisa u dijelu automatskog priznavanja profesionalnih kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija.

Poštanske usluge

Radna grupa koja je osnovana u okviru CEFTA-e za prekograničnu isporuku paketa, sa ciljem bržeg usklađivanja sa Regulativom 2018/644 o prekograničnoj dostavi paketa i u svrhu sprovođenja relevantnih aktivnosti u okviru prekogranične elektronske trgovine, započela je aktivnosti na analiziranju slabosti u međunarodnoj isporuci paketa. S tim u vezi, pripremljen je prvi nacrt stanja u zemljama CEFTA po ovom pitanju.

Na tržištu poštanskih usluga u 2021. poslovao je 31 poštanski operator, što je 20 operatora više u odnosu na prethodnu godinu. Svi operatori koji su započeli pružanje usluga na tržištu poštanskih usluga Crne Gore su registrovani za pružanje komercijalnih poštanskih usluga. Ovakav porast broja operatora je, prije svega, uslovljen pandemijom Covid-19 i sve većim korišćenjem e- komerca.

ZAŠTITA POTROŠAČA I JAVNO ZDRAVLJE

Zaštita potrošača

Strategijski okvir

U skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača, Vlada je na sjednici od 29. XII 2021. donijela trogodišnji Nacionalni program zaštite potrošača 2022-2024, sa godišnjim Akcionim planom za realizaciju programa (za 2022.).

Koordinaciono tijelo za nadzor proizvoda na tržištu, u skladu sa Zakonom o nadzoru proizvoda na tržištu, donijelo je Opšti program tržišnog nadzora za 2022, koji je objavljen na internet stranici Uprave za inspeksijske poslove.

Zakonodavni okvir

Skupština je 29. XII 2021. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača („Sl. list CG ", broj 146/21), pa su tako realizovana tehnička poboljšanja ovog Zakona, koja su dogovorena sa EK u periodu oktobar 2020 - januar 2021.

Crna Gora u skladu sa razvojem potrošačkog akcija, pripremila i sljedeće zakone:

- Zakon o potrošačkim kreditima kojim će se, pored već preuzete Direktive 2008/48/EZ o potrošačkim kreditima, prenijeti i Direktiva 2014/17 o stambenim kreditima. Nacrt zakona je u decembru dat na javnu raspravu, nakon čega će biti poslat Evropskoj komisiji na mišljenje. Utvrđivanje zakona planirano je za II kvartalu 2022;
- Zakon o turizmu i ugostiteljstvu kojim će se preuzeti Direktiva 2015/2302 o putovanjima u paket aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima. Na Nacrt zakona je mišljenje EK dostavljeno 22. II 2021. Nacrt zakona je u decembru dat na javnu raspravu i planirano je utvrđivanje Predloga zakona u I kvartalu 2022;
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nadzoru proizvoda na tržištu, u skladu sa Uredbom 2019/1020 o tržišnom nadzoru i usklađenosti proizvoda. Nacrt zakona je upućen EK na mišljenje. Planirano je utvrđivanje Predloga zakona u I kvartalu 2022.

Pored navedenog, za 2022. planirano je i donošenje:

- Zakona o zaštiti potrošača sa ciljem prenošenja tri direktive (2019/770, 2019/771, 2019/2161) koje propisuju nova pravila za trgovinu u digitalnom svijetu, usljed značajnog porasta korišćenja ovih servisa izazvanog pandemijom Covid-19, čime će nacionalno zakonodavstvo u ovoj oblasti biti usklađeno sa EU. Planirano je utvrđivanje Predloga zakona u IV kvartalu 2022;
- Zakona o kolektivnim tužbama, sa ciljem prenošenja Direktive 2020/1828 o reprezentativnim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača. Planirano je utvrđivanje Predloga zakona u IV kvartalu 2022.

Sprovođenje zakonodavstva (jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta)

Na osnovu Zakona o zaštiti potrošača, a polazeći od velikog broja zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača, kao i od potrebe da se na odgovarajući način uspostavi funkcionalan sistem saradnje nadležnih organa, uz podršku AIM II projekta pripremljena je Odluka o utvrđivanju liste organa nadležnih za inspeksijski nadzor nad sprovođenjem zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača, koju je Vlada donijela 8. IV 2021. („Sl. list CG ", broj 53/21). Osim pravnog osnova, preduzete su i aktivnosti na pripremi svih nadležnih organa i institucija za uključivanje u informacioni sistem za zaštitu potrošača (CISZP). Takođe, izvršeno je ažuriranje softvera, te je sprovedena edukacija korisnika za korišćenje sistema u više navrata tokom juna 2021. Obukom je obuhvaćeno 116 službenika iz 15 nadležnih institucija (pored 9 inspekcija UIP-a, i: Centralna banka, Regulatorna agencija za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti), Agencija za nadzor osiguranja, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Agencija za elektronske medije, Agencija za civilno vazduhoplovstvo, kao i tri inspekcije saobraćaja (drumskog, pomorskog i željezničkog) Ministarstva kapitalnih investicija, inspekcija Ministarstva poljoprivrede, inspekcije Uprave za bezbjednost hrane i lokalnih komunalnih inspekcija. Ovaj sistem obezbjeđuje da svaka potrošačka žalba dođe do nadležnog organa, kao i da potrošač dobije povratnu informaciju o postupanju organa po žalbi.

Takođe, kroz projekat su organizovane obuke o potrošačkom pravnom okviru za predstavnike pomenutih institucija koje su ovom Odlukom, u skladu sa zakonom, ovlaštene za vršenje nadzora nad primjenom ZZP-a i drugih zakona (preko 50) koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača. Prvi blok trodnevne obuke uz učešće EU

eksperimenta je sproveden od 6. do 8. IX 2021, za ukupno 70 predstavnika svih pomenutih institucija, dok su naredne petodnevne obuke izvršene u oktobru i novembru ove godine. Na taj način Crna Gora je ojačala i proširila svoje kapacitete za zaštitu potrošača, sa konačnim ciljem da kroz njihov koordinisani pristup štiti prava potrošača na tržištu (praksa država članica).

Potvrda navedenog je i izvođenje prve zajedničke opsežne akcije u oblasti trgovine putem interneta, koja je započeta 29. XII 2021. (uključeni svi relevantni organi i institucije), a pripremljena je po uzoru na istovjetnu akciju sprovednu na nivou EU 2020.

Konačno, u svijetlu jačanja sveukupnih kapaciteta u ovom poglavlju, treba istaći i šestodnevnu obuku za članove Odbora za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova pri Privrednoj komori Crne Gore tokom novembra 2021. kojima se obezbjeđuje primjena ADR Direktive 2013/11.

Osim navedenog, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o nadzoru proizvoda na tržištu planirano je uspostavljanje Kancelarije za vezu, što će biti realizovano nakon donošenja zakona. Takođe, u Predlogu PPCG 2022-2023 planirane su aktivnosti na jačanju administrativnim kapaciteta nadležnih za nadzor nad primjenom zakona koji pripadaju poglavlju 28.

U cilju daljeg unapređenja zaštite potrošača i razmjene najbolje prakse u sprovođenju potrošačkog zakonodavstva, u skladu sa Regulativom (EU) 2021/690 o uspostavljanju programa za unutrašnje tržište, Crna Gora je 6. V 2021. iskazala interes za učešće u programu Evropske unije - Single Market Programme 2021-2027 (SMP). Imajući u vidu da se jedan od stubova programa odnosi i na Zaštitu potrošača, pristupanjem programu Crna Gora će biti u prilici da učestvuje u projektima EU čiji je cilj obezbjeđivanje visokog nivoa zaštite potrošača kako u odnosu na ekonomske interese potrošača tako i u odnosu na bezbjednost proizvoda, te promovisanje interesa potrošača. Okončanje pregovora o pristupanju predmetnom programu odnosno zaključivanje Sporazuma o pristupanju očekuje se početkom 2022.

U izvještajnom periodu je nastavljeno sa daljom primjenom novog procesno-pravnog instituta iz Direktive 2009/22/EZ o sudskom postupku zaštite kolektivnih interesa potrošača. CEZAP je 26. XI 2021. preko svog punomoćnika predao novu kolektivnu tužbu protiv banke u Crnoj Gori u vezi sa naknadom za obradu kredita i kršenje odredbi o transparentnosti iz Zakona o zaštiti potrošača tj. Direktive o nepoštenim ugovornim odredbama (93/13/EEZ). Prethodno je u postupku po upozorenju CEZAP-a, banka odbila da dobrovoljno svoje poslovanje uskladi sa zakonom.

Takođe, u postupku koji je CEZAP po kolektivnoj tužbi započeo još 2019, Viši sud je 20. X 2021. donio pravosnažnu presudu kojom je potvrdio presudu Osnovnog suda u Podgorici, da je CKB banka (dio OTP grupe) povrijedila kolektivna prava potrošača, tačnije da je postupala suprotno čl. 23. st. 2 Zakona o potrošačkim kreditima (tj. čl. 16 (2) Direktive 2008/48/EZ), te da, u ugovorima koje nudi potrošačima nezakonito određuje naknadu za prijevremenu otplatu kredita uvijek u iznosima od 1%, odnosno 0,5% zavisno od iznosa kredita koji se prijevremeno otplaćuje

U dijelu podizanja svijesti, u organizaciji Uprave za inspekcijske poslove, uz podršku Ministarstva ekonomskog razvoja i AIM II projekta, sprovedena je intenzivna medijska kampanja promocije funkcionalnosti CISZP, te javno dostupnog dijela za podnošenje e-žalbi i pitanja potrošača (www.potrošac.me), koji je pored brojnih gostovanja u elektronskim medijima u novembru 2021. uključivao i izradu i oglašavanje video skeča kojim se promoviše ova povoljnost za potrošače. Kampanja je do kraja decembra 2021. obuhvatila oglašavanje u *prime tim*-u Javnog emitera (4 puta dnevno), a nastavak sa komercijalnim emiterima je planiran za 2022. uz podršku Agencije za elektronske medije.

Konačno, u istom periodu, u organizaciji Uprave za inspeksijske poslove izrađene su naljepnice sa QR kodom koji vodi do www.potrošać.me i distribuirane kod svih značajnih trgovaca i svih poslovnica na teritoriji Crne Gore, o čemu je obaviještena i DEU u Crnoj Gori. Za te potrebe, uz poziv na društvenu odgovornost i omogućavanje pune informisanosti potrošača o svojim pravima, prijave velikog broja trgovaca i distribucija naljepnica je izvršena u saradnji sa članovima Mreže nadležnih organa i udruženjima privrede (Unija Poslodavaca Crne Gore i Privredna Komora Crne Gore), čime se postigla pokrivenost svih sektora trgovine robama i uslugama. U periodu 24. XI do 31. XII, distribuirano je više od 2.000 naljepnica koje su najveći trgovci iz svih sektora istakli na svojim poslovnim prostorijama. Kampanja će nastaviti sa realizacijom i u prvom kvartalu 2022. u saradnji sa pomenutim udruženjima privrede.

U realizaciji Ministarstva ekonomskog razvoja sprovedena je intenzivna kampanja prema trgovcima, potrošačima i novinarima, o vansudskoj zaštiti potrošača u skladu sa ADR direktivom i dostupnosti ovog mehanizma u Crnoj Gori, putem gostovanja na komercijalnim emiterima i Javnom servisu, kao i organizacijom dva krugla stola (2. i 3. XI 2021).

NVO CEZAP je u 2021, u cilju podizanja svijesti i edukacije potrošača, između ostalog, sproveo sljedeće aktivnosti:

U okviru projekta „Ono si što konzumiraš: Profesionalniji nacionalni i lokalni mediji za bolje informisane građane – jačanje nezavisnog i istraživačkog novinarstva sa fokusom na prava potrošača“ (identifikacioni broj IPA/2019/413-884), snimljeno je 8 mini dokumentarnih filmova koji se bave pitanjima zaštite potrošača i zdravlja. Filmovi su rezultat uređivačke saradnje TV PRVA, CEZAP-a i RTV Cetinje. Filmovi se emituju na PRVA i RTV Cetinje. Dokumentarci se bave sljedećim temama: 1) Zaštita kolektivnih interesa potrošača; 2) Saobraznost i garancije; 3) Institut vještačenja po ZZP; 4) Javne usluge; 5) Nepoštene ugovorne odredbe; 6) Vansudsko rješavanje potrošačkih sporova; 7) Prevarno oglašavanje; 8) Zdravstveno osiguranje. Pored toga, pravni savjetnik je u okviru emisije „60 minuta“ pružao savjete i preporuke potrošačima o njihovim pravima. U narednih mjesec dana biće sprovedena i aktivnost „Potrošački karavan“ u okviru kog će predstavnici CEZAP-a obići tri opštine (Podgorica, Cetinje, Nikšić) sa ciljem informisanja potrošača o njihovim pravima, što će biti emitovano na pomenutim televizijama.

U okviru projekta „Razvoj partnerstva građanskog društva sa bisnis sektorom koji je sprovela ConWeb mreža, a koji je podržan od strane Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju (SIDA) i Balkanske mreže za razvoj civilnog društva (BCSDN) razvijen je inovativni model pružanja usluga sertifikacije kompanijama „Fer sa potrošačem“. Sertifikat je predstavljen 27. X 2021. na završnoj konferenciji projekta koja je okupila predstavnike najznačajnijih trgovaca u Crnoj Gori, u kojoj su učestvovali predstavnici RG za pripremu pregovora za PP28 I Ministarstvo ekonomskog razvoja (nadležno za ZP) Imajući u vidu inicijalne inpute od trgovaca, očekuje se da će sertifikat zaživjeti u praksi i doprinijeti poboljšanju položaja potrošača u Crnoj Gori.

Ministarstvo ekonomskog razvoja je na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama i Vladine odluke o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa NVO za 2021. sprovela proceduru javnog konkursa za finansiranje projekata NVO u oblasti zaštite potrošača za 2021. i podržala ukupno pet projekata iz ove oblasti, sredstvima u iznosu od 5.300 eura do 5.700 eura, ukupne vrijednosti od 27.300 eura.

U cilju predstavljanja aktivnosti koje su realizovane u pravcu ispunjavanja dijela završnog mjerila 1 koje se odnosi na adekvatne administrativne kapacitete za implementaciju potrošačkog zakonodavstva, Crna Gora je uputila zahtjev EK za organizovanje ekspertске misije tokom koje bi se prezentovali postignuti rezultati u primjeni propisa kao i institucionalni kapaciteti svih aktera koji su nadležni za sprovođenje zakonodavstva u oblasti zaštite potrošača.

Platni sistem

Mjere

Nakon pažljivog praćenja i analiziranja efekata usvojenih mjera, Centralna banka je u toku 2021. započela sa postepenim ukidanjem mjera, među kojima tri moratorijuma, dok su ostale na snazi mjera obaveznog moratorijuma za fizička lica (čija primjena će prestati 31. XII 2021), kao i mjere restrukturiranja kredita za fizička lica korisnike kredita kod banaka i pojedine mjere usmjerene na zaštitu finansijskog sistema i održavanja njegove stabilnosti.¹⁰

Procjena kvaliteta aktive (AQR)

U cilju jačanja supervizorskih kapaciteta i usklađivanja svog regulatornog okvira sa legislativom EU, Centralna banka je donijela 38 pratećih podzakonskih akata neophodnih za primjenu Zakona o kreditnim institucijama i novog Zakona o sanaciji kreditnih institucija, koji stupaju na snagu 1. I 2022. Takođe, osnažena je i nadzorna funkcija Centralne banke u dijelu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma jačanjem kadrovskih kapaciteta u ovom segmentu i uvođenjem pristupa nadzoru zasnovanom na procjeni rizika.¹¹

Bankarstvo, osiguranje i finansijski sistem

Bankarski sistem u Crnoj Gori je i pored smanjenja ekonomske aktivnosti kao posljedica izbijanja pandemije novog koronavirusa zadržao stabilnost, visoku likvidnost, očuvao profitabilnost i dobru kapitalizovanost.¹²

Normativne aktivnosti Agencije za nadzor osiguranja u periodu 10. VI -31. XII 2021. bile su usmjerene na finalizaciju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, kao i usklađivanje radne verzije novog Zakona o osiguranju sa mišljenjima domaćih institucija i pripremu za izradu transpozicionih tabela.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju u potpunosti je usklađen sa Direktivom o motornim vozilima 2009/103/EC a sadrži i usklađivanje sa Regulativom (EZ) br. 785/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. IV 2004. o zahtjevima za osiguranje za vazdušne prevoznike i operatore vazduhoplova.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju najvećim dijelom predstavlja usklađivanje sa drugom domaćom regulativom, kao i unaprjeđenje regulatornog okvira na osnovu iskustava iz prakse.

Oba zakona su trenutno u skupštinskoj proceduri i očekuje se njihovo usvajanje.

¹⁰ Za više informacija vidjeti stranu 87

¹¹ Za više informacija vidjeti stranu 88

¹² Za više informacija vidjeti stranu 87

Usklađenost sa aktuelnom pravnom tekovinom odnosno Direktivom Solventnost II i Direktivom o distribuciji osiguranja postići će se predlogom novog Zakona o osiguranju, koji će EK biti upućen početkom 2022. na mišljenje.

Od podzakonskih akata u predmetnom periodu usvojen je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o sadržini i načinu vođenja registara podataka o društvima za osiguranje i drugim subjektima koji podliježu kontroli Agencije za nadzor osiguranja („Sl. list CG”, broj 131/21), kojim se dodatno uređuje način objavljivanja podataka u registrima Agencije.

PRIVREDNO PRAVO

U okviru ovog poglavlja je postignut visok stepen usklađenosti s EU propisima, a Crna Gora aktivno radi na ispunjenju završnih mjerila.

U cilju ispunjenja obaveza koje se odnose na tržište kapitala i usaglašavanja sa Direktivom o transparentnosti, donijeti su svi neophodni propisi u nadležnosti Komisije za tržište kapitala.

U dijelu privrednog prava, potrebno je istaći da su odredbe o prekograničnom spajanju sadržane u Zakonu o privrednim društvima („Sl. list CG, broj 65/20) i da će biti primjenjive danom stupanja Crne Gore u Evropsku uniju. Što se tiče prekograničnih spajanja s aspekta prava radnika, postavljena je veza između poglavlja 6 i poglavlja 19, te nam predstoji rad na usklađivanju Zakona o privrednim društvima i Zakona o radu u dijelu prava zaposlenih u prekograničnim spajanjima. U narednom periodu, dodatna prilagođavanja Zakona o privrednim društvima uslijediće i u odnosu na dio Direktive (EU) 2017/828, Direktivu (EU) 2019/1151 i Direktivu (EU) 2019/2121.

U oblasti računovodstva i statutarne revizije, u odnosu na oblast revizije značajno je istaći da je tokom januara 2021. pripremljen Plan kontrole društava za reviziju i ovlašćenih revizora za 2021. godinu, a sa kontrolama je započeto u toku februara 2021. Kada je u pitanju oblast računovodstva, Skupština je 29. XII 2021. donijela Zakon o računovodstvu („Sl. list CG”, broj 145/21). Nakon usvajanja Zakona, biće dopunjeni i prateći podzakonski akti, a u prvom redu Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica („Službeni list CG”, broj 11/20), čime će se postići potpuna usklađenost sa Direktivom o računovodstvu.

TRGOVINA, INDUSTRIJA, CARINE I POREZI

SLOBODA KRETANJA ROBE

U izvještajnom periodu, Skupština je usvojila Zakon o standardizaciji („Sl. list CG", broj 145/21) i Zakon o potvrđivanju konvencije o osnivanju međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju („Sl. list CG - Međunarodni ugovori", broj 6/21). Takođe, sljedeći propisi su prošli međuresorno usaglašavanje i trenutno su u fazi usaglašavanja sa EK: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o nadzoru proizvoda na tržištu. Kada su u pitanju podzakonska akta, donijet je Pravilnik o opremi lične zaštite kojim je prenesena Regulativa (EU) 2016/425 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 9. marta 2016. godine o ličnoj zaštitnoj opremi i povlačenju Direktive Savjeta 89/686/EEC („Sl. list CG", broj 143/21). Pored navedenog donijeta su i tri pravilnika koji uređuju oblast metrologije i to:

- Pravilnik o tehničkim i metrološkim uslovima, stručnom kadru i postupku ovlašćivanja lica za pripremu manometara za mjerenje pritiska u pneumaticima za ovjeravanje („Sl. list CG", broj 135/21)
- Pravilnik o tehničkim i metrološkim uslovima, stručnom kadru i postupku ovlašćivanja lica za pripremu manometara, vakuumetara i manovakuumetara za ovjeravanje („Sl. list CG", broj 135/21)
- Pravilnik o vrstama mjerila za ovjeravanje i pripremu mjerila za ovjeravanje („Sl. list CG", broj 135/21).

Vlada je 29. XII 2021. usvojila Informaciju o izvršavanju obaveza vezano za članove 34-36 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije kojom se konstatuje da su zastarjeli propisi u potpunosti stavljeni van snage donošenjem novih harmonizovanih propisa i da se u toku I kvartala 2022, sva nadležna ministarstva još jednom izjasne o tome da li u ovom smislu ima propisa iz njihove nadležnosti koji bi bili suprotnim predmetnim članovima Ugovora. Ova aktivnost u sinergiji sa donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usaglašenosti koji sadrži tzv. „multilateralnu klauzulu" bi značila da je Crna Gora ispunila u potpunosti obaveze koje slijede iz članova 34-36 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

Što se tiče ojačavanja finansijskih resursa, Ministarstvo ekonomskog razvoja je u novembru 2021. Institutu za standardizaciju Crne Gore preusmjerilo dodatna sredstva u iznosu od 77.000 eura. Kako je Zakonom o budžetu za 2021. bilo predviđeno 325.000 eura za finansiranje Instituta, sa ovim dodatnim sredstvima budžet je uvećan za cca 24% na 402.000 eura.

TRGOVINA

Normativni okvir

U saradnji sa ekspertima EU, u okviru programa EU P2P, kao i uz podršku EXBS programa, pripremljen je novi Zakon o kontroli izvoza roba dvostruke namjene (isti je usaglašen sa Regulativom 2021/821), koji je Skupština donijela 29. XII 2021. i u skladu sa zaključcima sa sastanka Podobora (od 5. X 2021. tačka Trgovina) biće dostavljen EK („Sl. list CG", broj 145/21).

Vlada je 8. VII 2021. donijela Odluku o utvrđivanju nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene („Sl. list CG“, broj 86/21) koja je usaglašena sa Delegiranom Uredbom komisije broj 2019/2199. od 17. X 2019. U toku je inter-resorno usaglašavanje nove Odluke, a koja će biti usaglašena sa Regulativom 2021/821 (od 20. V 2021)¹³.

Odluka o izmjenama Odluke o Kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe („Sl. list CG“, broj 71/21) je stupila na snagu 7. VII 2021. Navedena Odluka je implementirana u TARICG. Uprava prihoda i carina je dostavila 6. XII 2021. korelacione tabele i Nomenklaturu carinske tarife za 2022, kada je i otpočet postupak izrade nove Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o kontrolnoj listi za izvoz i uvoz robe. Ista će biti usvojena zaključno sa II Q 2022.

Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme („Sl. list CG“, broj 58/21) stupila je na snagu 10. VII 2021. Navedena odluka je usklađena sa Direktivom broj 2020/C85/01 od 18. II 2019, koju je usvojio Savjet 17. II 2020.

Zakon o Investiciono-razvojnom fondu Crne Gore („Sl. list CG“, br. 88/09, 40/10, 80/17), u članu 12, između ostalog, kao djelatnost Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. definiše i osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika. Takođe, istim članom je utvrđeno da će se bliži uslovi i način obavljanja poslova osiguranja izvoza i odobravanja kredita za podsticanje izvoza, urediti podzakonskim aktom, u skladu sa EU propisima. U cilju daljeg usaglašavanja pravne tekovine, neophodno je da se donese Uredba o osiguranju izvoznih kredita od netržišnih rizika. Investiciono-razvojni fond Crne Gore je potpisao ugovor sa Evropskom investicionom bankom o tehničkoj pomoći koja će biti usmjerena na unapređenje i usklađivanje poslovnog i organizacionog modela sa EU regulativom i najboljom praksom za razvojne institucije. Između ostalog, predložena je tehnička pomoć u dijelu pripreme novog ili ažuriranja postojećeg teksta Nacrta uredbe o osiguranju izvoznih kredita od netržišnih rizika i uključivanje osiguranja izvoza u poslove nekomercijalnih rizika. Takođe, postoji mogućnost dobijanja pomoći od strane Holandije, kako bi Crna Gora imala što bolju ekspertizu na ovom polju. Crna Gora će dostaviti tekst Predloga uredbe o osiguranju izvoza od netržišnih rizika EK kada bude finalizovan (nakon okončanja javne rasprave i dobijanja mišljenja nadležnih resora a u skladu sa zaključcima sa sastanka Podobora od 5. X 2021. tačka Trgovina).

CEFTA Sporazum

U periodu XII 2020 – XII 2021, održani su sledeći sastanci CEFTA Zajedničkog komiteta (na kojem su usvijena dolje pobrojana dokumenta).

Na sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta, održanom (putem videokonferencije) 16. XII 2020. su, kroz Ministarske zaključke usvojena sljedeća dokumenta:

- Odluka br. 2/2020 o uspostavljanju zajedničkog logotipa za CEFTA ovlašćene privredne subjekte,
- Odluka br. 3/2020 o CEFTA Otvorenom fondu.

Na vanrednom sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta, održanom (putem videokonferencije) 21. VI 2021. su, kroz Ministarske zaključke usvojena sljedeća dokumenta:

¹³ Veza: celeks 32021R0821

- Odluka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br.1/2021, usvojena 21. VII 2021, o izmjenama i dopunama Aneksa 4 Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006), uspostavljajući Protokol o definiciji pojma „proizvodi sa porijeklom” i metodama administrativne saradnje iz člana 14, st. 1 i 3, i ukidanju i izmjenama Odluke br. 3/2013 i Odluke 3/2015 Zajedničkog komiteta Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini.

Na vanrednom sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta, održanom (putem videokonferencije) 2. VII 2021. su, kroz Ministarske zaključke, usvojena sljedeća dokumenta:

- Odluka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br.2/2021, usvojena 2. VII 2021, o pružanju podataka CEFTA Strana Sekretarijatu i
- Preporuka Zajedničkog komiteta CEFTA Sporazuma o slobodnoj trgovini, br. 1/2021, usvojena 2. VII 2021: Aneks 1 Preporuke, br.1/2021: Model teksta za sporazum između CEFTA Sekretarijata i Izvođača; Aneks 2 Preporuke, br.2/2021: Obrazac za pravne sporazume između nadležnih organa i Izvođača.

CEFTA Sporazum (2021) – Dodatni protokol 6 - Zakona o potvrđivanju Dodatnog protokola 6 o trgovini uslugama Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini je usvojen u Skupštini 29. XII 2021. („Sl. list CG - Međunarodni ugovori” broj 7/2021).

CEFTA Sporazum (2021) – Dodatni protokol 7 - U toku je osma runda pregovora o zaključivanju CEFTA Dodatnog protokola 7. U skladu sa dosadašnjom dinamikom realizacije toka pregovora, može se očekivati da se pregovori okončaju tokom I, odnosno II kvartala 2022.

Projekat »SEED održavanje« završen je 9 XI 2021, na online finalnom sastanku *CEFTA Steering Committee SEED Maintenance Project*. Dana 1. XII 2021. u Budvi održana je prva regionalna radionica projekta implementacije **SEED+** Platforme u organizaciji Sekretarijata CEFTA-e i granta SEED+ Action financiranog od strane EU. Kao što je navedeno u ToR-u za implementaciju platforme SEED+ 2022-23, početno razdoblje projekta će trajati do kraja godine i tokom tog vremena odabrani konzorcijum će morati da potvrdi predložene poslovne modele i detaljne specifikacije zahtjeva, uključujući funkcionalne i nefunkcionalne zahtjeve, cjelokupne SEED+ platforme i sistema i njegovih komponenti. Time će se postaviti plan za sljedeće dvije godine (2022. i 2023), a učešće svih uključenih korisnika ključno je za finalno podešavanje predloženih poslovnih modela i aktivnosti koje slijede.

Akcioni Plan za Zajedničko Regionalno Tržište (CRM)

Tokom 2022, Crna Gora će, kao i do sada, biti u potpunosti posvećena ispunjenju prethodno zacrtanih obaveza, i s tim u vezi, imaće aktivnu ulogu u implementaciji svih obaveza predviđenih u okviru Akcionog plana za Zajedničko regionalno tržište. Akcioni plan Zajedničkog regionalnog tržišta 2021-2024, između ostalog, pokriva sveobuhvatne trgovinske mjere koje uključuju aktivnost iz tačke 1.3.6 „Usvojiti regionalni okvir o trgovinskim aspektima intelektualne svojine i srodnih prava” koje su planirane za implementaciju do 2023. uz podršku EUIPO-a kako bi se uspostavila harmonizirana pravila odnosno minimalni standardi pravne zaštite u različitim oblastima prava intelektualne svojine, kao i obezbjeđenje sprovođenja primjene pravila uzimajući u obzir EU i globalnu (TRIPS) praksu i jačanje saradnje između nadležnih organa za zaštitu prava intelektualne svojine.

U skladu sa ovim prioritetima, Sekretarijat CEFTA-e je u junu 2021. angažovao stručnjake za intelektualnu svojinu (IPR) sa ciljem da se razvije regionalni okvir o trgovinskim aspektima intelektualne svojine i srodne pravne tekovine EU i najbolje evropske prakse i standarde. Projekat će izraditi studiju koja će obuhvatiti:

- Ključne trgovinske barijere (I neiskorišćeni trgovinski potencijal) vezano za IPR;
- Procjena regulatornog i institucionalnog okvira za intelektualnu svojinu u CEFTA stranama u oblastima koje se odnose na identifikovane ključne trgovinske barijere;
- Spisak i kratak opis prethodne i postojeće tehničke pomoći u oblasti prava intelektualne svojine u CEFTA Stranama;
- Spisak ključnih zainteresovanih strana sa kontakt detaljima;
- Preporuke za potencijalne oblasti saradnje u oblasti intelektualne svojine između EU i CEFTA strana. (u saradnji sa EU IPO).

Na osnovu ove studije, stručnjaci u oblasti prava intelektualne svojine (IPR) će izraditi predlog regionalnog okvira za unapređenje saradnje u oblasti prava intelektualne svojine u okviru CEFTA sporazuma (tj. nacrt Dodatnog protokola, Odluka Zajedničkog komiteta, Preporuka Zajedničkog komiteta itd.), uključujući i format saradnje između nadležnih organa za intelektualnu svojinu. U okviru sastanka CEFTA WEEK (koji je održan u Skoplju, 14-16 XII 2021.), EU IPO je u saradnji sa CEFTA-om organizovao radionicu na kojoj su predstavnici CEFTA nadležnih organa za oblast intelektualne svojine, diskutovali o zajedničkim inicijativama u cilju unapređenja svog zakonodavnog okvira i jačanja lokalnih institucija intelektualne svojine, uključujući mogućnost dalje integracije postojećih EUIPN alata vezanih za IPR i pripadajuće prakse. Osim toga, učesnici skupa (CEFTA WEEK) su podržali konkretne akcije vezano za rešavanje pitanja sprovođenja prava, kao i za podizanje svijesti i podršku lokalnim malim i srednjim preduzećima (SMSs). Sve strane su podržale zaključke radionice i složile se sa preporukama o uspostavljanju Podkomiteta za intelektualnu svojinu. Ovaj potkomitet bi djelovao pod okriljem CEFTA-e, kako bi se olakšala trgovina između CEFTA strana i nastavila saradnja sa EUIPO-om na implementaciji okvira (vidi više: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/sl/news/-/action/view/9089625>).

Vezano za sporazume o slobodnoj trgovini (FTA) u dijelu pravila porijekla i metode administrativne saradnje, svi aktuelni crnogorski FTA, osim u slučaju Ukrajine i Ruske Federacije, su već vezani za PEM Konvenciju¹⁴. U cilju stvaranja uslova za jedinstven početak primjene revidiranih (tranzicionih) PEM pravila, u toku su nacionalne procedure za izmjenu FTA koje se odnose na R.Tursku. Izmijene Sporazuma sa EFTA zemljama su već razmatrane na Skupštini i isti je Skupština usvojila 29. XII 2021. („Sl. list CG - Međunarodni ugovori”, broj 7/2021), dok se u slučaju CEFTA sporazuma očekuje publikacija Odluke u Službenom listu kao i stupanje na snagu. Takođe, biće inicirani i pregovori sa Ukrajinom. S tim u vezi, postojeća bilateralna kumulacija porijekla (koja se odnosi samo na FTA sa Ukrajinom) će biti zamijenjena dijagonalnom kumulacijom (vezivanjem FTA za PEM Konvenciju). Napominjemo, u slučaju da ukrajinskoj strani bude prihvatljivo da se Sporazum veže i za revidiranu Konvenciju, uvela bi se i pravila pune kumulacije za sve proizvode, što je izuzetak od opšeg PEM pravila koje ne dozvoljava punu kumulaciju za tekstil i tekstilne proizvode. Znači, puna kumulacija za tekstil i tekstilne proizvode, biće moguća na bilateralnoj osnovi između Crne Gore i Ukrajine, kroz izmjenu ovog Sporazuma. Kada je u pitanju FTA sa Turskom predmet pregovora bio je pristup tržištu usluga i poljoprivrednih proizvoda. Vezano za pomenuto, Zakon o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, usvojen je na Skupštini 29. XII 2021. („Sl. list CG - Međunarodni ugovori”, broj 6/21). Takođe, u kontekstu FTA, na zahtjev Privredne komore Crne Gore, upućena je inicijativa za zaključenje sporazuma o slobodnoj trgovini sa Marokom, Alžir, R. Tunisom i Ujedinjenim Arapskim Emiratom. U ovom trenutku dobijena je potvrda od strane R. Tunisa (nakon čega su i otpočete procedure i izrada pregovaračke osnove).

¹⁴ Ruska Federacija nije potpisnica PEM Konvencije, dok je za Ukrajinu Konvencija stupila na snagu nakon potpisivanja FTA.

Nacrt sporazuma o partnerstvu, trgovini i saradnji između Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Crne Gore¹⁵ - Ovaj dogovor je pozdravljen i od strane EK. U želji da se sporazum usaglasi, Vlada je 18. III 2021. usvojila Informaciju o zaključivanju pomenutog Sporazuma i zadužila Ministarstvo vanjskih poslova, da u saradnji sa nadležnim resorima obrazuje Radnu grupu za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma. Imenovani su članovi Radne grupe i Ministarstvo vanjskih poslova koordinira Radnom grupom. Nakon sastanaka u julu i septembru 2021. sa britanskom stranom, Ambasada UK u Podgorici je u novembru 2021. obavijestila da je britanska strana ažurirala sve relevantne djelove kako bi uzela u obzir činjenicu da je Ujedinjeno Kraljevstvo sada napustilo EU i da su se od tada promijenili određeni zakoni UK. U skladu sa dogovorom, očekuje se da britanska strana dostavi inovirani nacrt Sporazuma, uz prevod na crnogorski jezik, kako bi olakšala crnogorskoj strani da analizira tekst i identifikuje sve oblasti koje bi mogle izazivati nedoumice.

Crna Gora je definisala novi model bilateralno investicionog sporazuma (BIT) koji je potpuno usklađen sa standardima EU i najboljom međunarodnom praksom, i pomenuti model će se koristiti kao polazna osnova za pregovaranje budućih sporazuma. Nadalje, nastaviće se reforma postojeće mreže BIT-ova i jedan od nacionalnih prioriteta biće pregovori o Sporazumu o zaštiti i podsticanju investicija između Crne Gore i EU. Vezano za pomenuto, u toku su pregovori sa Mađarskom za zaključivanje Sporazuma o uzajamnoj zaštiti i podsticanju ulaganja (prva runda pregovora održana je u Podgorici od 7. do 9. XII 2021).

Svjetska trgovinska organizacija (STO) - Crna Gora prepoznaje ulogu koju multilateralni trgovinski sistem STO, zasnovan na pravilima, mora odigrati kad je riječ o odgovoru na globalnu zdravstvenu krizu (COVID-19)¹⁶. Očekuje se da bi XII Ministarska konferencija MC (koja bi trebalo da se održi tokom 2022) trebala rezultirati brojnim odlukama/inicijativama, ali i pomacima u nekim od aktuelnih pregovaračkih oblasti. U skladu sa pomenutim, Crna Gora se uključila u različite inicijative (i u tom smislu se usaglašava sa EU politikama u okviru STO), kao što su: elektronska trgovina¹⁷, jačanje domaće regulative u sektoru usluga, inicijativa o trgovini i ekološkoj održivosti, unapređenje olakšica za mala i srednja preduzeća-MSMEs, te uvođenja tema olakšica u sektoru investicija polazeći od činjenice da je napredak međunarodne trgovine vezan za investicije. U kontekstu XII MC, pored već navedenog, podržan je i dokument „Podrška blagovremenom i efikasnom puštanju globalne robe kroz ubrzanu implementaciju sporazuma STO o trgovinskim olakšicama”¹⁸, Deklaracija koja se odnosi na unapređenje ravnopravnosti polova i ekonomskom osnaživanju žena u trgovini¹⁹ i Deklaracija o subvencijama na fosilna goriva²⁰. Takođe, značajno je napomenuti da kada je u pitanju inicijativa o domaćoj regulativi u uslugama (*Joint Initiative on Services Domestic Regulation*), nakon konsultacija sa EU, Crna Gora je 16. XI 2021. STO Sekretarijatu dostavila dokument „*INF/SDR/IDS/MNE/Rev.1 - List of the Schedules of Specific Commitments concerning services domestic regulation disciplines*”.²¹

¹⁵ Britanska strana uputila je krajem 2018. između crnogorske i britanske strane vođeni su tehnički razgovori kako bi se sagledao nacrt Sporazuma (održana su dva neformalni sastanka - 30. XI 2018. i 26. IX 2019).

¹⁶ Crna Gora je podržala „*Joint Statement on Agriculture Export Prohibitions or Restrictions Relating to the World Food Programme*” - WT/L/1109 i „*COVID-19 and Beyond: Trade and Health*” - WT/GC/W/823.

¹⁷ Vezano za elektronsku trgovinu podržano je produženje neuvođenja carinskih dažbina na elektronske transakcije.

¹⁸ „*Supporting the Timely and Efficient Release of Global Goods Through Accelerated Implementation of the WTO Trade Facilitation Agreement*” - G/TFA/W/25/Rev.8.

¹⁹ „*Joint Ministerial Declaration on the Advancement of Gender Equality and Women's Economic Empowerment Within Trade 12th WTO Ministerial Conference*” - WT/MIN(21)/4/REV.1.

²⁰ „*Ministerial Statement on Fossil Fuel Subsidies*” - WT/MIN(21)/9/Rev.1.

²¹ Veza STO dokument INF/SDR/3/Rev.1 od 2. XII 2021.

CARINSKA UNIJA

Normativni okvir

Vlada je 11. III 2021. donijela Uredbu o carinskoj tarifi za 2021, kojom je nivo carinskih stopa usklađen sa obavezama preuzetim u okviru Svjetske trgovinske organizacije (STO) i drugim međunarodnim ugovorima koje je zaključila Crna Gora. Ovom Uredbom se usklađuje i nacionalna nomenklatura carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije za 2021.

Vlada je 13. V 2021. donijela Uredbu o odlaganju naplate carine i poreza na dodatu vrijednost nastalih prilikom uvoza proizvoda („Sl. list CG”, broj 55/21) kojom je data mogućnost odloženog plaćanja carinskog duga (carine i PDV-a) koji dopijeva za naplatu u aprilu, maju i junu 2021, carinskim dužnicima koji usljed epidemije zarazne bolesti COVID19 imaju problem redovnog servisiranja svojih obaveza.

Vlada je 23. XII 2021. donijela Uredbu o carinskoj tarifi za 2022. godinu, kojom se usklađuje visina carinskih stopa sa obavezama preuzetim u okviru Svjetske trgovinske organizacije (STO) i drugim međunarodnim ugovorima koje je zaključila Crna Gora. Ovom uredbom je usklađena i nacionalna nomenklatura carinske tarife sa Harmonizovanim sistemom SCO (HS 2022) i Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije za 2022. godinu.

Vlada je 29. XII 2021. utvrdila Predlog Carinskog zakona. Novim Carinskim zakonom Crne Gore kreiraće se pravni osnov za carinska pravila i postupke na carinskom području Crne Gore koji su u potpunosti usklađeni sa evropskim. Zakon će biti prilagođen uslovima u kojima se odvija savremena trgovina. Njegov cilj je da olakša protok robe koja tranzitira, ulazi ili izlazi iz CG, kako bi se poboljšala konkurentnost domaćih preduzeća i istovremeno zaštitili finansijski i ekonomski interesi države, kao i sigurnost i bezbjednost potrošača. U tu svrhu, Zakon je usmjeren ka daljem napredovanju u uspostavljanju bespapirnog, integrisanog i elektronskog okruženja.

U izvještajnom periodu, a u cilju potpune primjene Carinskog zakona, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja i Uprava prihoda i carina su u kontinuitetu radili na Nacrtu uredbe za sprovođenje Carinskog zakona, a uz tehničku pomoć IFC-a, koji je angažovao eksperte iz Ministarstva finansija i Uprave carina Republike Srbije. Pripremljen je prvi nacrt Uredbe.

Nacrt zakona o kontroli proizvodnje i prometa supstanci koje se mogu upotrijebiti u proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci je nakon usaglašavanja sa Sekretarijatom za zakonodavstvo, poslat na mišljenje Evropskoj komisiji, 2. X 2020. Evropska komisija je 17. II 2021. dostavila mišljene na Nacrt zakona. Ministarstvo zdravlja je postupilo u skladu sa dostavljenim komentarima i 5. V 2021. dostavilo EK korigovani Nacrt zakona sa pojašnjenjem određenih odredbi. Evropska komisija je 29. V 2021. dostavila informaciju da nijesu u mogućnosti da izvrše potpunu procjenu usaglašenosti na već dostavljenu tabelu usklađenosti, jer ista nije urađena prema Konsolidovanoj Regulativi (EC) br. 273/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta o prekursorima za droge i Konsolidovanoj Regulativi (EC) br. 111/2005 o utvrđivanju pravila za nadzor trgovine prekursorima za droge između Unije i trećih zemalja. U skladu sa sugestijama, korigovan je tekst Nacrta i pripremljena tabela usklađenosti prema konsolidovanim regulativama. Ova dokumentacija je 29.VI 2021. dostavljena EK na mišljenje.

Izgradnja kapaciteta

Uprava prihoda i carina je u periodu 1. I do 23. XII 2021. ostvarila bruto naplatu carinskih prihoda (PDV pri uvozu, akciza, carina i porez na kafu) u iznosu od 782.808.064,18 eura, što je više za 128,03 miliona ili 19,55% u odnosu na isti period prošle godine.

Uprava prihoda i carina je u septembru 2021. izdala treće odobrenje za status AEO za carinska pojednostavljena i sigurnost i zaštitu, privrednom subjektu koji se bavi poslovima zastupnja pred carinskim organom.

Uprava prihoda i carina je nastavila sa implementacijom pojednostavljenih postupaka i tokom 2021. izdato je jedno odobrenje za pojednostavljeni postupak na osnovu knjigovodstvenog upisa, jedno odobrenje za ovlašćenog primaoca i 11 odobrenja za pojednostavljeni postupak na osnovu trgovačke isprave, odnosno fakture.

Uprava prihoda i carina, uz podršku Međunarodne finansijske korporacije, sprovodi drugu po redu Studiju prosječnog vremena puštanja roba, u skladu sa metodologijom Svjetske carinske organizacije. Studija se sprovodi na četiri lokacije: Carinska ispostava Terminal Podgorica, Granični prelaz Dobrakovo, Slobodna zona Luka Bar i Carinska ispostava Aerodrom Podgorica, tokom sedam uzastopnih dana na svakoj pojedinačnoj lokaciji za mjerenje.

Svrha željenih rezultata i zaključaka ove Studije je da se utvrdi referentno vrijeme potrebno za sprovođenje carinskog postupka na graničnom prelazu i da se identifikuju potencijalne barijere u prekograničnoj trgovini kako bi se predložile korektivne mjere u oblastima u kojim je potrebno poboljšati efikasnost.

Tokom novembra i decembra 2021. realizovana su probna i konačna mjerenja na određenim lokacijama. Nakon analize podataka koja će se izvršiti korišćenjem softvera SCO, pristupiće se izradi druge Studije.

Nastavljena je realizacija aktivnosti iz projekta „Podrška Upravi carina” za implementaciju NCTS-a, uz poteškoće izazvane pandemijom Covid19 i nedovoljnim administrativnim kapacitetima. Održan je šesti sastanak Upravnog odbora projekta „Podrška u pristupanju Konvenciji o zajedničkom tranzitu i Konvenciji o olakšicama u trgovini robom” 6. X 2021. Ovaj ugovor je potpisan u okviru Projekta „Podrška Upravi carina” koji se finansira iz sredstava Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) 2014. Na ovom sastanku je odobren peti Periodični izvještaj, koji sadrži aktivnosti i zadatke koje je izvršio konzorcijum, čiji je nosilac AAM. Realizacija ovog ugovora je produžena za 6 mjeseci. Istog dana je održan i šesti sastanak Upravnog odbora projekta „Implementacija Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS)”, koji se takođe implementira u okviru istog Projekta. Na sastanku ovog Upravnog odbora je odobren peti Periodični izvještaj koji sadrži aktivnosti i zadatke koje je izvršio konzorcijum čiji je nosilac Solitea. Realizacija ovog ugovora je produžena za 13 mjeseci, odnosno do decembra 2022, kako bi tokom testiranja usklađenosti (*Conformance testing*) imali podršku ugovarača. Nastavljena je saradnja sa DG TAXUD-om i tokom 2021. je održano više sastanaka u vezi realizacije Projekta. Omogućeno nam je učestvovanje na obukama, te su službenici UPC imenovani za NPM, menadžera za testiranje i testere prošli obuku za CTA. U okviru projekta, a u saradnji sa PKCG, realizovane su obuke za privredu i bankarski sektor o primjeni Konvenciji o zajedničkom tranzitu, benefitima koje donosi i novinama koje ih očekuju. U toku je testiranje aplikacija isporučenih u okviru Projekta i rad na nacionalnim instrukcijama (tranzit, garancije...) koje će biti usklađene sa novim Carinskim zakonom.

U okviru aktivnosti iz GIZ projekta „Podrška regionalnoj ekonomskoj integraciji”, kojim će se između ostalog, pružiti podrška za primjenu CEFTA Odluke za međusobno priznavanje AEO programa, izrađen je dokument, na osnovu iskazanih potreba za podršku za primjenu CEFTA Odluke za međusobno priznavanje

AEO programa, koji sadrži aktivnosti koje će se realizovati u narednom periodu. 15. XII 2021. je, u okviru monitoring misije praćenja rezultata ovog projekta, održan sastanak sa ROM ekspertom u vezi daljih aktivnosti i očekivanih rezultata do kraja projekta.

Vezano za projekat „Podrška digitalizaciji trgovinskih procedura u domenu poštanskog i pomorskog saobraćaja”, u organizaciji Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju – GIZ, 7. VI 2021. u prostorijama UPC održan je sastanak kojem su prisustvovali direktor Pošte Crne Gore i direktor Uprave prihoda i carina, kao i predstavnici GIZ-a, na kojem su razmatrane aktivnosti na projektu, kao i dalja saradnja.

U okviru Projekta, u periodu od 29-30. XI 2021. u Baru je održana radionica na temu najave pošiljki u pomorskom saobraćaju. Na radionici je dogovoreno, između ostalog, da se obrazuje Radna grupa zadužena za implementaciju projekta.

U okviru projekta „Podrška Upravi prihoda i carina Crne Gore na unapređenju Carinskog informacionog sistema (CIS)”, koji ima za cilj obezbjeđivanje servisno orjentisane Uprave primjenom funkcionalnosti za podršku elektronskom podnošenju deklaracija i pratećih dokumenata, kreiranjem aplikacije za čuvanje pomenutih dokumenata i nadogradnjom funkcionalnosti u Registru upravljanja rizicima (RUR) i aplikacijama baze podataka o rizicima (ERI) u sistemu za upravljanja rizikom (RMS), izrađena je tehnička dokumentacija. Ovaj projekat vrijedan 410.000 eura je završen. Obavještenje o javnim nabavkama (*contract notice*) je objavljeno 29. X 2021. i imenovani su predstavnici Uprave prihoda i carina za članove evaluacione komisije za ocjenjivanje pristiglih ponuda. Izvršena je selekcija pristiglih ponuda, te se nastavak procedure očekuje u februaru 2022.

Pripremljeni nacrt instrukcije za otpis carinskog duga je neophodno revidirati nakon usvajanja novog carinskog zakona, imajući u vidu izmjenu odredbe kojima je regulisana ova oblast.

U decembru 2021. zaključeni su ugovori između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i izabranih ponuđača za projekat „Implementacija sistema carinskih odluka na nacionalnom nivou” i twining light projekat „Pripreme za nadogradnju TARICG ka poslednjoj verziji EU TARIC i povezanih ITMS podsistema”.

U cilju unapređenja kapaciteta, u Upravi prihoda i carina je u toku 2021. je zapošljeno 14 službenika, od čega jedan službenik u Sektoru za informacione sisteme.

Aktivnosti Uprave prihoda i carina na suzbijanju ilegalne trgovine duvanskim proizvodima

Uprava prihoda i carina je u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, u proteklom periodu preduzela mjere u pogledu usklađivanja legislative u oblasti akciza i sa istim će se nastaviti u narednom periodu.

U cilju efikasnije naplate akcize i efikasnije borbe u suzbijanju sive ekonomije, kao i daljeg usklađivanja sa Direktivom (EC) 118/2008 (Direktiva o opštem režimu za akcize), Uprava prihoda i carina je implementirala novu nacionalnu aplikaciju za akcize u Carinskom informacionom sistemu od 1. II 2021, koja omogućava elektronsku komunikaciju između Uprave prihoda i carina i akciznih obveznika. Nove funkcionalnosti akciznog sistema će značajno unaprijediti kontrolnu funkciju u oblasti uvoza, kretanja i prometa akciznih proizvoda. Na ovaj način, Uprava prihoda i carina uvodi sistematizovanu elektronsku kontrolu kretanja akciznih proizvoda, što će doprinijeti efikasnijoj naplati prihoda i suzbijanju sive ekonomije. Ovaj projekat je finansirala Evropska unija.

Uprava prihoda i carina je radi sprečavanja postupanja suprotno odredbi Zakona o akcizama, uvažavajući, između ostalog, odredbe Odluke EK o tehničkim standardima za bezbjednosne karakteristike za duvanske proizvode, br.C(2017)8435, za sprovođenje Direktive Evropskog parlamenta br.2014/40 i odredbe

FCTC, uvela savremeni način obilježavanja duvanskih proizvoda i alkoholnih pića akciznim markicama putem razvoja sistema za elektronsko upravljanje akciznim markicama. UPC je od 1. II 2021. počela sa primjenom novog sistema za elektronsko upravljanje akciznim markicama koji omogućava akciznim obveznicima automatizovanu komunikaciju sa carinskim organom u dijelu izdavanja akciznih markica za obilježavanje akciznih proizvoda, na način kako je to propisano Uredbom o obilježavanju duvanskih proizvoda i alkoholnih pića akciznim markicama („Sl. list CG”, broj 28/19). Ova aplikacija je pored carinskih organa, dostupna i građanima koji posjeduju mobilni telefon apple ili android, preko kojih je moguće identifikovati svaku akciznu markicu i proizvod za koji je izdata. Uvođenjem napredne tehnologije unaprijediće se efikasnost carinske službe u suzbijanju nezakonite trgovine duvanskim proizvodima i alkoholnim pićima.

Crna Gora, kao članica Okvirne konvencije o kontroli duvana i Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine duvanskim proizvodima, mora da uspostavi sistem praćenja duvanskih proizvoda (*track & trace*), a u cilju poboljšanja kontrole lanca snabdijevanja i borbu protiv nezakonite trgovine duvanom, što je i preporuka iz Izvještaja EK o Crnoj Gori iz 2021. Navedena preporuka je uključena u Akcioni plan za adresiranje ključnih preporuka Vlade Crne Gore kojim je, u odnosu na član 8 Protokola koji definiše obuhvat sistema trace & track, planirano da nadležni organi definišu model upravljanja sistemom, te ostale ključne elemente koji će omogućavati identifikovanje svake tačke u lancu snabdijevanja ovim akciznim proizvodom, te da se analizom sistema za upravljanje akciznim markicama koji je u funkciji od 1. II 2021. i o čijim karakteristikama je EK već obaviještena, konkretizuju dalji koraci na uspostavljanju *trace & track* sistema. Takođe, na sastanku MOP2 Protokola o eliminaciji nezakonite trgovine duvanom i duvanskim proizvodima, koji je održan od 15-17. XI 2021, Crna Gora je imenovana za regionalnog koordinatora za EU Region, za razmjenu informacija o implementaciji Protokola.

Nadalje, Vlada je 22. VII 2021. donijela Odluku o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar” („Sl. list CG”, broj 83/21). Odlukom je zabranjen smještaj radi skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar”, na način da se neće zaključivati ugovori o obavljanju djelatnosti u ovoj Slobodnoj zoni, niti produžavati zaključeni ugovori čiji je predmet skladištenje duvanskih proizvoda.

Vlada je 29. XII 2021. donijela novu Odluku o zabrani skladištenja duvanskih proizvoda u Slobodnoj zoni „Luka Bar”, kojom se na detaljniji način propisuje postupanje carinskog organa u dijelu zabrane skladištenja duvanskih proizvoda. Pomenutom odlukom se u potpunosti zabranjuje smještanje duvanskih proizvoda u Zoni, osim pretovara. Carinski organ se zadužuje da ukine odobrenja o vođenju evidencije za skladištenje duvanskih proizvoda i bez odlaganja naloži regulisanje statusa zaliha koje su zatečene u Slobodnoj zoni.

Uprava prihoda i carina uvela je dvadesetčetvoročasovni nadzor nad ulazom i izlazom robe u Slobodnoj zoni „Luka Bar”, u cilju pojačanog carinskog nadzora i evidencije izlaska i ulaska robe iz skladišta u zoni. Takođe, izrađena je instrukcija u cilju regulisanja statusa robe – cigareta smještene u SZ Luka Bar, kojom je objašnjeno postupanje carinskih službenika kako bi se pojačao nadzor unutar slobodne zone i ova roba stavila u drugo odgovarajuće carinski dozvoljeno postupanje ili upotrebu.

UPC je održala sastanak sa korisnicima SZ Luke Bar, kojima je prestalo da važi odobrenje za vođenje evidencije u zoni, kako bi im ukazala na neophodnost što skorijeg rješavanja statusa robe - cigareta smještenih u zoni, jer će u suprotnom carinski organ preduzeti sve zakonom propisane mjere u cilju rješavanja ove problematike.

UPC priprema sistem za uspostavljanje elektronske evidencije unosa/iznosa robe iz Slobodne zone Luka Bar koristeći carinsko informacijski sistem.

U organizaciji USAID u okviru Regionalnog projekta za ekonomski razvoj, upravljanje i rast preduzeća (EDGE Projekta), 5-6. X 2021. održana je online Regionalna napredna obuka o upravljanju rizicima (*Advanced Risk Management Training Course*). Radionicu je pohađalo 5 službenika Odsjeka za analizu rizika i obavještajni rad. Pored predstavnika cmogorske carinske službe Regionalnoj radionici su prisustvovali predstavnici carinskih službi Republike Srbije, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije.

Započeta je implementacija CTS sistema, koji se odnosi na elektronsku evidenciju dolaska kontejnera, pomorskim saobraćajem, u CI Slobodna zona Bar. Pomenuti sistem je donacija WCO i biće implementiran uz finansijsku pomoć Vlade Velike Britanije, tačnije Border Patrol. Implementacijom datog sistema omogućiće se vršenje analize rizika prije dolaska kontejnera u luku Bar, brže otpuštanje pošiljki koje ne predstavljaju rizik, kao i elektronsku evidenciju kontejnera koji ulaze u luku Bar.

U pilot fazi testiranja CRS modula u SEED sistemu, Uprava prihoda i carina je učestvovala u tri zajedničke akcije, koje su se odnosile na: kretanje praznih kamiona preko granice, šverca cigareta i zaštitu intelektualne svojine.

U 2021. carinska laboratorija je postala zasebna organizaciona jedinica - Odsjek za carinsku laboratoriju po važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave prihoda i carina. Sačinjen je veći dio interne dokumentacije radi jednoobraznog postupanja svih zaposlenih tokom rada (jednostavnijeg uključivanja novih službenika u rad) i u cilju podizanja mjera bezbjednosti na viši nivo. S tim u vezi, službenici laboratorije su završili i obuke u vezi zaštite i zdravlja na radu i pružanje prve pomoći; izvršena je instalacija i puštanje u rad sistema za automatsko gašenje požara na dva aparata i nabavka protivpožarnih sredstava i kompleta za pružanje prve pomoći. Takođe, službenici su radili na sticanju znanja i vještina prilikom rada na laboratorijskoj opremi i izvođenja metoda ispitivanja. Održane su i obuke-konsultantske usluge u postupku proračuna mjerne nesigurnosti prilikom sprovođenja dvije metode ispitivanja.

Statistika rezultata kontrola

U periodu 1. I – 15. XII 2021. službenici Uprave prihoda i carina izvršili su 49.783 detaljnih kontrola vozila i robe i 20 inspekcijskih kontrola. Utvrđeno je 289 nepravilnosti. Izdata su 303 prekršajna naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 228.020,00 eura. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 1.131.031,29 eura. Uprava prihoda i carina je samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima podnijela ukupno 16 krivičnih prijava nadležnom tužiocu.

U izvještajnom periodu oduzeto je 7.225.200 komada cigareta u vrijednosti 748.022,80 eura. Takođe, oduzeto je 367,20 kg rezanog duvana u vrijednosti 23.368,20 eura; 857,45 litara alkohola u vrijednosti 9.053,93 eura i 988,16 litara gaziranog pića u vrijednosti 1.092,00 eura. Na osnovu navedenih zapljena akciznih proizvoda, izdato je 26 prekršajnih naloga i podnijete su četiri krivične prijave samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima nadležnom tužiocu. Kada je u pitanju krijumčarenje narkotika bilo je ukupno 14 zapljena i to: marihuane 11 zaplijena u težini od 1.960,21 kg, kokaina 2 zaplijene u težini od 1.437,30 kg i 26 grama metamfetamina.

U periodu od 4. XII 2020. do 24 XII 2021. Uprava prihoda i carina je po osnovu sumnje u povredu prava intelektualne svojine prekinula 67 carinska postupka i privremeno zadržala robu u ukupnoj količini od 31.102 komada robe. U 2021. je prekinuto 64 carinskih postupaka i zadržana roba u količini 30.609 komada robe. Zadržana je roba i to: odjeća, dodaci odjeći, obuća, sportska obuća, torbe, satovi, mobilni telefoni, djelovi za mobilne telefone, nakit, tekstil.

POREZI

Normativni okvir

U odnosu na negativne efekte koji su prouzrokovali ekonomsku krizu, Vlada je na sjednici održanoj 12. XII 2021, predložila jedan od ključnih reformskih programa „**EVROPA SADI!**“, koji će doprinijeti makroekonomskoj stabilnosti kao i dugoročnoj održivosti javnih finansija. Naime, Vlada je predloženim mjerama poreske politike, u dijelu koji se odnosi na progresivno oporezivanje dohotka i ostvarene dobiti, oporezivanje neprijavljene imovine i druge mjere kompenzovati najveći dio izgubljenih prihoda, a u srednjem roku omogućiti multiplikativni efekat na ekonomske tokove kroz otvaranje novih radnih mjesta, povećanje lične potrošnje domaćinstava, smanjenje neformalne ekonomije, što će uticati na stvaranje uslova za povećanje budžetskih prihoda i dugoročnu održivost javnih finansija.

S tim u vezi, Skupština je 29. XII 2021. usvojila sljedeće poreske propise:

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica („Sl. list CG”, broj 146/21), kojim se predviđa dualni sistem oporezivanja dohotka, koji će prvi put biti uveden u poreski sistem Crne Gore, a koji podrazumijeva proporcionalno i progresivno oporezivanje, u zavisnosti od izvora dohotka. U cilju jačanja poreske discipline poreskih obveznika kao i poboljšanju evidencije Uprave prihoda i carina o obračunu i plaćanju poreza na dohodak fizičkih lica ovim zakonom se uvodi uvođenje obaveze poslodavca da izvještaj o obračunatom i plaćenom porezu na dohodak fizičkih lica dostavi poreskom organu do 15. u tekućem za prethodni mjesec, uz propisivanje kaznenih odredbi za poreske obveznike koji ne poštuju zakonske obaveze.
- Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Sl. list CG”, broj 145/21), predviđa ukidanje doprinosa za zdravstvo na teret poslodavca i teret zaposlenog, kako bi se obezbijedilo smanjenje poreskog opterećenja na rad. Ukidanjem obaveze plaćanja doprinosa za zdravstveno osiguranje, finansiranje zdravstvenog sistema umjesto dosadašnjeg finansiranja preko sistema doprinosa zaposlenih sa jedne i besplatne zdravstvene zaštite sa druge strane, preuzima na sebe država kroz finansiranje iz opštih prihoda budžeta. Dakle, zadržava se isti obuhvat usluga zdravstvene zaštite, bez prethodne uplate doprinosa.
- Zakon o objedinjenoj registraciji i sistemu izvještavanja o obračunu i naplati poreza i doprinosa („Sl. list CG”, broj 145/21), predviđa pravno tehničko usklađivanje sa Zakonom o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, odnosno brisanje pojmovne kategorije koja je u vezi zdravstvenog osiguranja.
- Zakon o reprogramu poreskog potraživanja („Sl. list CG”, broj 145/21), koji predviđa da se svim pravnim i fizičkim licima koji se suočavaju sa problemom nelikvidnosti i nijesu u mogućnosti da izmire dospelje poreske obaveze usljed negativnih efekata na poslovanje izazvanih epidemijom Covid-19 virusa, pruži podsticaj u rješavanju njihove situacije u pogledu plaćanja poreskih obaveza, odnosno da se njihov poreski dug reprogramira u najviše 60 mjesečnih rata, u zavisnosti od iznosa duga. Primjenom predloženog zakona stvaraju se uslovi za stimulisanje svih poreskih obveznika da uplate poresku obavezu, čime će se obezbijediti redovnost u izmirivanju prihoda, a ujedno i relaksiranje poreskih obveznika od dodatnog zaduživanja u cilju izmirivanja poreske obaveze.
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji („Sl. list CG”, broj 145/21), izvršeno je usklađivanje važećeg Zakona sa Direktivom Savjeta 2011/16/EU o administrativnoj saradnji u oblasti oporezivanja (DAC 1), kao i izmjenama navedene direktive i to: i Direktivom Savjeta 2014/107/EU u

vezi obavezne automatske razmjene informacija u oblasti oporezivanja (DAC 2), Direktivom Savjeta 2016/881/EU u vezi obezbjeđivanja informacija o izvršenim transakcijama između povezanih lica (DAC 4) i Direktivom Savjeta 2016/2258 u vezi pristupa poreskog organa informacijama za sprječavanje pranja novca (DAC 5), čime će se obezbijediti pravni okvir za razvoj sistema razmjene informacija između nadležnih organa, koji će doprinijeti jačanju nacionalnih poreskih sistema i poboljšanju naplate poreza.

- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list CG”, broj 146/21), izvršeno je usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom Savjeta 2011/96/EU (poslednji put izmijenjena sa Direktivom Savjeta 2014/0086/EU i 2015/0121/EU) o zajedničkom sistemu oporezivanja koji se primjenjuje na matična i zavisna društva iz država članica EU i Direktivom Savjeta EU 2003/49/EC o zajedničkom sistemu oporezivanja isplata kamata i autorskih naknada između povezanih društava iz država članica EU. U cilju sprječavanja izbjegavanja plaćanja poreza, odnosno smanjenja poreske evazije, a uzimajući u obzir sve veći broj poreskih obveznika koji imaju transakcije sa povezanim licima, ukazala se potreba za izmjenama i dopunama važećeg zakona u dijelu koji se odnosi na oporezivanje transakcija između povezanih lica u oblasti transfernih cijena. Pored navedenog, ovim zakonom je predviđeno uvođenje progresivnog oporezivanja i umjesto proporcionalne stope od 9%, uvode se progresivne stope poreza na dobit pravnih lica i to: do 100.000,00 eura 9%; od 100.000,01 eura do 1.500.000,00 eura: 9.000,00 eura+12% na iznos preko 100.000,01 eura; preko 1.500.000,01 eura: 177.000,00 eura+15% na iznos preko 1.500.000,01 eura. Takođe, ovim zakonom je izvršeno povećanje stope poreza po odbitku na prihode po osnovu dividendi, kamata, autorskih naknada, kapitalnog dobitka i ostalih prihoda na koje se obračunava porez po odbitku, sa 9% na 15%, kao i povećanje stope poreza sa 9% na 15% na prihode koje ostvari nerezidentno pravno lice od drugog nerezidentnog pravnog lica i rezidentnog ili nerezidentnog fizičkog lica na teritoriji Crne Gore, po osnovu kapitalnih dobitaka; kao i na prihode po osnovu izdavanja u zakup pokretne i nepokretne imovine, koje nerezidentno pravno lice ostvaruje od lica koje nije dužno da obračunava, obustavlja i uplaćuje porez po odbitku.

Dodatno, mimo projekta Evropa sad, Skupština je istog dana usvojila Zakon o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Knjaževine Monako o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprječavanju izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak, kojim se omogućava sprovođenje navedenog ugovora u cilju zaštite rezidenata Crne Gore i Monaka od dvostrukog oporezivanja koje destimulativno djeluje na međunarodno poslovanje i investiranje. Takođe, navedeni ugovor ima za cilj da otkloni poreske barijere razmjeni roba i usluga, kretanju lica i kapitala kao i transferu tehnologije i znanja i na taj način stimuliše strana investiranja i obezbijedi pozitivna dejstva poreskih podsticaja.

Globalni forum o transparentnosti i razmjeni informacija u poreske svrhe

Od decembra 2020, Uprava prihoda i carina (dio koji se tiče razmjene informacija vezan za poreze), započela je postupak samoprocjene spremnosti da do septembra 2023. automatski razmjenjuje informacije sa zemljama članicama EU, u skladu sa međunarodnim standardima.

Prvi korak je u potpunosti odgovoriti na upitnik EOIR. „Upitnik za sljedeći krug pregleda EOIR za procijenjenu nadležnost“ u okviru Globalnog foruma za transparentnost i razmjenu informacija u poreske svrhe.

Na dostavljeni Upitnik se kroz nekoliko interakcija sa predstavnicima Globalnog Foruma odgovaralo na postavljena pitanja. Tokom 2021, organizovana su tri on-line sastanka (sastancima su prisutvovali kolege iz ljudskih resursa, kontrole, IT i iz Ministarstva finansija i socijalnog staranja, kao i kancelarije za vezu i predstavnici Globalnog foruma).

Oblast koja se trenutno tretira iz Upitnika je povjerljivost i zaštita podataka (u sklopu koje imamo dva dijela 3.1 koji se tiče zakonske legislative i drugi 3.2.1 koji se tiče IST-sa IT stanovišta).

Od 13-15. XII 2021, održani su on-line radni sastanci vezani za procjenu spremnosti za ispunjavanje uslova koji se tiču zaštite i povjerljivosti podataka koji se razmjenjuju. Na sastanku je takođe bilo riječi i o IT podršci kada je u pitanju automatska razmjena, koja softverska rešenja primijeniti (razvijati ili nabaviti gotovo softversko rešenje). Sačinjena je i prva draft verzija ocjene prepoznatih rizika.

E-fiskalizacija

Realizacija projekta Elektronske fiskalizacije je započela 8. VII 2020. s rokom za potpunu primjenu od jedne godine. Predviđeno je da Zakon o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga počne da se primjenjuje od 1. I 2021, a sprovođenje projekta teče planiranom dinamikom. Sistem za e-fiskalizaciju postao je operativan 1. I 2021, sa prelaznim rokom primjene od 6 mjeseci. Primjena sistema on line fiskalizacije u realnom vremenu, počela je od 1. VI 2021, za sve obveznike u skladu sa Zakonom. Završene su sve predviđene faze projekta.

Višekorisnička IPA

Nastavljena je tehnička pomoć sredstvima Višekorisničke IPA-e, koju pružaju eksperti MMF-a, na osnovu TADAT procjene odrađene na kraju 2015. Tehnička pomoć je predviđena nakon održanog godišnjeg koordinacionog sastanka zemalja zapadnog Balkana, i za naredni period i biće vezana za:

Kratkoročnu pomoć do aprila 2022:

- nastavak pomoći za poresku kontrolu;
- nastavak pomoći oko struktuiranja poreskog duga;
- nastavak pomoći u implementaciji modernog pristupa upravljanja rizicima kod poštovanja poreskih propisa.

Dugoročnu pomoć (3-4 godine) vezanu za:

Sveobuhvatnu reformu Uprave prihoda i carina, počevši od Organizacionog dijela.

INDUSTRIJA

U segmentu industrijske politike, u skladu sa Planom implementacije i monitoringa Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, Vlada je 3. VI 2021. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2020. U cilju implementacije politike industrijskog razvoja u toku 2020, od ukupno 78 aktivnosti koje su sistematizovane u okviru 17 operativnih ciljeva, uspješno je realizovano 50 aktivnosti (65%), dok je djelimično realizovano 19

aktivnosti, a devet aktivnosti nijesu realizovane, dok su istovremeno implementirane dvije nove aktivnosti. Posmatrano u finansijskom smislu, ukupno realizovana ulaganja u funkciji sprovođenja Akcionog plana za 2020. iznose oko 349 miliona eura, što u odnosu na planirana ulaganja predstavlja 87,8% realizacije Akcionog plana.

U daljem procesu implementacije, Vlada je 7. X 2021. usvojila Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike za period 2021-2022. U okviru četiri strateška cilja (Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj; Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije; Podsticanje inovacija, transfer tehnologije i razvoj preduzetništva; Unapređenje pristupa tržištu), definisano je 17 operativnih ciljeva sa odgovarajućim indikatorima učinka koji prate uspješnost implementacije Akcionog plana i 63 aktivnosti sa pojedinačnim indikatorima rezultata, nadležnim institucijama, datumom početka i završetka aktivnosti, sredstvima planiranim za realizaciju aktivnosti i izvorima finansiranja. Aktivnosti iz Akcionog plana i njihova realizacija su u nadležnosti resornih ministarstava i institucija javnog sektora, biznis asocijacija i donatora. Za sprovođenje Akcionog plana 2021-2022 planirano je ukupno 450,8 miliona eura, odnosno 235,2 miliona eura u 2021. i 215,6 miliona eura u 2022.

U IV kvartalu je od strane Vlade usvojen dokument Smjernice za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije u Crnoj Gori, kojima se utvrđuje strateški okvir za razvoj prerađivačke industrije uz definisanje ključnih izazova sa kojima se suočava ovaj sektor i osnovnih ciljeva i pravaca djelovanja ka njegovoj revitalizaciji i daljem razvoju. Smjernice su pripremljene sa namjerom definisanja mjera i aktivnosti koje će u narednom periodu dovesti do uspostavljanja moderne crnogorske industrije kroz podsticajni ambijent za razvoj investicija, tehnološke modernizacije, inovativnosti i kreiranje novih industrijskih proizvoda. Smjernicama su definisani sljedeći pravci djelovanja: investicije u tehnološku modernizaciju, zamjenu i proširenje proizvodnih kapaciteta u okviru (prerađivačke) industrije; valorizacija i stavljanje u funkciju neiskorišćenih kapaciteta u vlasništvu države/lokalnih samouprava; kreiranje uslova na tenderima koji su prilagođeni potencijalnoj ponudi domaćih prerađivača; inovacije u cilju unapređenja konkurentnosti domaćih proizvoda i podsticaji iz domena poreza, doprinosa i carina.

U sklopu preduzetničke politike, Vlada je 7. X 2021. donijela Strategiju razvoja ženskog preduzetništva u Crnoj Gori za period 2021-2024. sa Akcionim planom za period 2021-2022. Dodatno, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća za 2021-2022, usvojen je na istoj sjednici Vlade. Akcioni plan za 2021-2022, definiše tri strateška cilja: Jačanje MMSP politike i unapređenje okruženja za razvoj MMSP i preduzetništva; Jačanje konkurentnosti MMSP; Promocija MMSP i preduzetništva, poslovno povezivanje i lakši pristup novim tržištima, a koji su razrađeni kroz devet operativnih ciljeva, 36 mjera i 99 aktivnosti.

U sklopu realizacije Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021, u okviru implementacije pet programskih linija, odobreno je 187 projekata u iznosu od 1,136,673.12 eura i to:

- Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa, odobreno 9 prijava u iznosu od 369.762,04 eura;
- Programska linija za podršku malim ulaganjima (u fokusu - žene, mladi u biznisu i zanatlije), odobreno 127 aplikacija u iznosu od 551,653.26 eura;
- Programska linija za uvođenje međunarodnih standard, odobreno 34 aplikacije u iznosu od 114,785.00 eura;
- Programska linija za podršku digitalizaciji, odobreno 16 aplikacija u iznosu od 95,844.42 eura;

- Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije, odobrena jedna aplikacija u iznosu od 4.628,40 eura.

U okviru Programa za unapređenje konkurentnosti za 2021. i Programske linije za pružanje mentoring usluga odobrena je nefinansijska podrška za šest preduzeća. Proces mentoringa je u toku i trajeće do maja 2022.

U pogledu aktivnosti Nacionalnog partnerstva za cjeloživotno preduzetničko učenje, koje je formirano u okviru Savjeta za konkurentnost, tokom 2021. održana su tri sastanka članova Nacionalnog partnerstva za cjeloživotno preduzetničko učenje. U oktobru je organizaciji Nacionalnog partnerstva i Privredne komore Crne Gore održan okrugli sto na temu predstavljanja Analize potreba za obukom u malim i srednjim preduzećima.

U okviru procesa koordinacije sprovođenja principa Akta o malim preduzećima (*Small Business Act* – SBA), sredinom novembra 2021, na sastanku organizovanom od strane OECD-a, uz prisustvo svih stakeholdera koji su aktivno učestvovali u popunjavanju izvještajnog obrasca, predstavljeni su preliminarni rezultati po osnovu svih 12 definisanih dimenzija /principa Akta o malim preduzećima. Identifikovane su oblasti u kojima je Crna Gora ostvarila napredak u odnosu na poslednji publikovni izvještaj (2019), kao i one u okviru kojih je potrebno dodatno raditi u narednom periodu u cilju poboljšanja. 3. III 2022. će se održati Regionalni sastanak na kome će se predstaviti rezultati svih zemalja regiona, uključujući i Tursku, radi uporedne analize, na kome se očekuje predstavljanje ocjena za Crnu Goru za svaku od 12 dimenzija.

U okviru *Enterprise Europe Network*, na inicijativu 7 EEN konzorcijuma (Federacija BiH, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Republika Srpska, Slovenija, Srbija i Crna Gora) razvijena je FINNO - Access2Finance and Innovation platforma, nova platforma koja nudi informacije o finansijskim instrumentima i podršci za inovacije dostupnim sektoru MSP u jugoistočnoj Evropi, kao i mogućnost direktnih poslovnih susreta, b2f. Platforma je dodatno unaprijeđena i omogućeno je preduzetnicima da zakazuju direktne sastanke sa predloženim ekspertima na određene teme - www.finnosee.eu. Platforma je predstavljena na regionalnoj konferenciji u Sarajevu, 3-5. XI 2021. Dodatno, EEN Montenegro je bio koorganizator nekoliko virtuelnih događaja, koji su dobro promovisani uz veći intenzitet korišćenja društvenih mreža. Takođe, održani su i hibridni događaji, među kojima svakako treba izdvojiti V Sajam mladih preduzetnika, specijalizovani trening za članice ICT Cortex klastera, Info dan „Erasmus za mlade preduzetnike“, kao i Sajam uspješnih EU projekata.

U susret novom Okvirnom Programu jedinstvenog tržišta (*Single Market Program* - SMP) u novoj programskoj i finansijskoj perspektivi 2021-2027, nakon izraženog interesa za učešće, sa nadležnim DG GROW započet je proces pregovora o učešću Crne Gore u Programu.

Finansijska podrška sektoru MSP

Za 11 mjeseci 2021, Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRFCG) je odobrio 343 plasmana u vrijednosti od 145,6 miliona eura. U cilju podrške privredi za ublažavanje negativnih efekata pandemije Covid19, po osnovu Programa podrške likvidnosti privrednicima, obezbijedena je posebna pomoć mikro, malim i srednjim preduzećima čija je likvidnost ugrožena, čime je različitim ciljnim grupama omogućena neophodna finansijska podrška u cilju održavanja tekuće likvidnosti i očuvanja radnih mjesta. Dodatno, u toku 2021, IRFCG je potpisao ugovor o kreditu sa Francuskom razvojnom agencijom (AFD) u iznosu od 50 miliona eura namijenjenih finansiranju klimatskih projekata, projekata ugroženih grupa klijenata, kao i projekata u opštinama sa indeksom razvijenosti ispod prosjeka, čime se daje podstrek daljem regionalnom razvoju i smanjenju razlika u razvijenosti između regiona i opština Crne Gore.

U cilju promocije klimatskog finansiranja, IRFCG je u avgustu 2021. počeo sa realizacijom novog Programa podrške razvoju zelenih poslova u Crnoj Gori. Namjena ovog programa podrške je finansiranje realizacije projekata korišćenja obnovljivih izvora energije - za proizvodnju električne energije iz solarnih fotonaponskih sistema.

U novembru 2021. IRFCG je potpisao Ugovor o kreditu sa Evropskom Investicionom bankom koji se odnosi na prvu tranšu od 50 miliona eura, od ukupno odobrenih 150 miliona eura. Ugovor je namijenjen finansiranju malih, srednjih, srednje kapitalizovanih kao i prioriternih projekata i sadrži klimatsku komponentu.

Na planu unapređenja kvaliteta i dostupnosti finansijske podrške za start up, IRFCG je tokom 11 mjeseci 2021. u okviru kreditne linije za početnike u biznisu, mlade i visokoškolce plasirao 27 kredita u vrijednosti od 1,3 miliona eura. Dodatno, po osnovu kreditne linije Program podrške razvoju preduzetništva, koju IRFCG realizuje u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja, tokom 11 mjeseci 2021. odobrena su dva kredita u vrijednosti 49.000 eura.

Po osnovu kreditnih linija namijenjenih za podršku ženskom preduzetništvu tokom 11 mjeseci 2021. odobreno je sedam plasmana u iznosu od 0,8 miliona eura. Kako je IRFCG snažno posvećen inkluziji ranjivih kategorija, naročito žena i mladih, u decembru 2021. pokrenuta je kampanja „Ona pokreće biznis“ koja će trajati do sredine februara 2022, sa ciljem afirmacije i stimulisanja ženskog preduzetništva, u okviru koje je objavljen Javni poziv za tri najbolja investiciona projekta za žene u biznisu.

U segmentu koji je obuhvaćen Programom za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME (2014-2020), po osnovu Ugovora IRF sa Evropskim investicionim fondom o pristupanju COSME Garantnom fondu, tokom 11 mjeseci 2021. odobreno je 27 kredita u iznosu od 2,4 miliona eura. Takođe, po osnovu Ugovora o garanciji između Evropskog Investicionog Fonda kao garanta i IRFCG kao korisnika – EaSi garancija, za 11 mjeseci 2021. odobren je 21 kredit u iznosu od 225.000 eura.

Unapređenje tehnoloških kapaciteta MSP

U skladu sa Zakonom o inovacionoj djelatnosti („Sl. list CG”, broj 82/20), osnovan je Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju, koji predstavlja ključno savjetodavno tijelo Vlade u postizanju ciljeva za razvoj ekonomije i društva zasnovanog na znanju i inovacijama. Prva sjednica Savjeta, kojom je predsjedavao predsjednik Vlade, održana je 17. XII 2021, čime se omogućava koordinacija i posvećenost procesu sa najvećeg političkog nivoa.

Osnivanje Fonda za inovacije Crne Gore predstavlja značajan iskorak u snaženju implementacionog okvira za inovacije i S3 tokom 2021. Fond, koji će biti u potpunosti operativan od januara 2022, omogućiće sprovođenje inovacione politike kroz obezbjeđivanje i realizaciju sredstava za podsticanje inovacione djelatnosti i tehnološkog razvoja. U cilju jačanja institucionalnih i administrativnih kapaciteta Fonda za inovacije i pružanja potrebnih ekspertskih usluga za efikasno funkcionisanje Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju, Ministarstvo ekonomskog razvoja je potpisalo Memorandum o razumijevanju u oblasti inovacija sa kancelarijom UNDP u Crnoj Gori, u okviru projekta „Norveška za vas“.

Usljed potrebe za kvalitetnijim programskim usmjerenjem Crne Gore u prioriternim tematskim oblastima i razvojem novih instrumenata podrške S3, urađen je Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije sa Akcionim planom 2021-2022, koji je usvojen na sjednici Vlade 29. XII 2021. Operativni plan ima za cilj da naprijedi kako sam proces implementacije Strategije i aktivnije učešće svih relevantnih subjekata, tako i bolje uvezivanje i sinergiju među

resorima, posebno u dijelu planiranja i izrade strateških dokumenata i instrumenata podrške za prioritetne oblasti definisane Strategijom kao krovnim dokumentom.

U septembru 2021, Vlada je usvojila adekvatan politički okvir za finansiranje inovacija - Program za inovacije 2021-2024, čiji je cilj da na jednom mjestu prikaže sve relevantne programske linije podrške inovacijama koje su planirane u ovom periodu, koje će olakšati inovacionoj zajednici da prepozna sve instrumente koji će biti dostupni i koji će biti usmjereni na cjelokupni ciklus razvoja inovacija: od same ideje do njene komercijalizacije i izlaska na tržište. Program obuhvata čitav niz programskih linija koje će u cilju daljeg razvoja inovacionog ekosistema realizovati Ministarstvo ekonomskog razvoja i Fond za inovacije.

U skladu sa Programom, realizovan je Konkurs za sufinansiranje inovacione djelatnosti koji je obuhvatao pozive za podršku ranoj fazi razvoja startupova, stimulisanje zaštite i razvoja pronalazaka, podsticanje inovacione kulture, edukativne programe u oblastima S3 i projekte u EUREKA programu. Na osnovu poziva za dodjelu bespovratnih sredstava za ranu fazu razvoja startupova, za koji je Ministarstvo ekonomskog razvoja opredijelilo iznos od 200.000 eura, prihvaćeno je za sufinansiranje 11 projekata.

U okviru EUREKA programa trenutno se realizuje osam projekata. Na ovogodišnjem Konkursu za sufinansiranje inovacione djelatnosti nije bilo novih prijava za EUREKA projekte. Raspisivanje multilateralanog poziva za EUREKA projekte na prostoru Zapadnog Balkana i Centralne Evrope planirano je za mart 2022. u okviru programske linije za podršku učešću u EUREKA programu za 2022.

Na osnovu realizovanog Konkursa za podršku razvoja strateškog prioriteta Strategije pametne specijalizacije Crne Gore – Informaciono komunikacionih tehnologija (S3-ICT), Vlada je u decembru ugovorom o sufinansiranju podržala program rada ICT klastera Cortex, koji ima za cilj unapređenje okvira neophodnog za obezbjeđivanje digitalnih inovacija u industriji i obrazovanju. Ukupan iznos predviđen za realizaciju programa rada ICT klastera Cortex za period od naredne tri godine iznosi 1,1 milion eura, a biće podržan od ministarstva u iznosu do 550 hiljada eura, dok će u istom iznosu biti kontribucija IT kompanija koje čine sastavni dio ovog klastera.

U kontekstu zakonskog okvira, od oktobra 2021. stvoreni su preduslovi za sprovođenje podsticajnih mjera za inovacije. Pripremljeni su podzakonski akti koji će u potpunosti omogućiti implementaciju Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija kao i Zakona o inovacionoj djelatnosti. Podsticajne mjere za razvoj istraživanja i inovacija, u smislu tog zakona znače umanjeње, oslobođenje ili olakšice u odnosu na porez na dohodak građana i prirez na porez, doprinose za obavezno socijalno osiguranje, porez na dobit preduzeća, naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta, korišćenje nepokretnosti i/ili zemljišta u svojini države, kao i porez na nepokretnost. Prijave korisnika su počele u oktobru mjesecu, kada je i pokrenuta nova procedura u vezi sa upisom subjekata inovacione djelatnosti u istoimeni Registar.

Inovaciono-preduzetnički centar „Tehnopolis“ (IPC Tehnopolis) u Nikšiću kroz rad Biznis inkubatora pruža podršku za 24 stanara i polaznika programa podrške u cilju razvoja i unapređenja njihovih poslovnih ideja. Dodatno, kroz programe podrške IPC Tehnopolis pružena je podrška za 54 razvojna tima, startupa ili mikro preduzeća. IPC Tehnopolis je razvio set aktivnosti podrške kroz rad infrastrukturnih segmenata čije je opremanje sufinansirano od Evropske unije kroz komponentu IPA 2016 – TechLab-a, BioLab-a i Data centra. IPC Tehnopolis trenutno implementira 15 međunarodnih projekata, od kojih je 13 sufinansirano od Evropske Unije, i dva nacionalna projekta. Kroz navedene projekte IPC Tehnopolis razvija nova i dodatno učvršćuje uspostavljena partnerstva na regionalnom i

međunarodnom nivou, te postiže značajne rezultate u dijelu održivog i ubrzanog razvoja poslovne i inovativne tehnološke zajednice u Crnoj Gori poput realizacije druge generacije programa predakceleracije i razvoj 10 inovativnih tehnoloških poslovnih ideja u ranoj fazi razvoja, pokretanja 3 crowdfunding kampanje na ključnim globalnim crowdfunding platformama za validaciju i alternativno finansiranje tri inovativne tehnološke ideje iz Crne Gore, opremanje kabineta za robotiku i mehatroniku u dvije srednje škole u Crnoj Gori, razvoj programa za privlačenje digitalnih nomada i razvoja coworking zajednice u Crnoj Gori i njenog umrežavanja na međunarodnom nivou.

Naučno-tehnološki park Crne Gore je tokom izvještajnog perioda bio uključen u realizaciju brojnih aktivnosti. Uprava Javnih radova je 11. X 2021. raspisala tender za dodatne i nepredviđene radove na objektu NTP-a i dana 15. XI 2021. odabrala izvođača, pri čemu ukupna vrijednost ponude sa PDV-om iznosi 996.620,00 eura. U septembru 2021. započela je realizacija drugog predakceleracijskog programa BoostMeUp, pri čemu je kroz program Bootcamp-a prošlo ukupno 20 timova i odabrano šest onih koji će primiti finansijsku i nefinansijsku podršku. NTP je u proteklom periodu bio posvećen realizaciji nekoliko EU finansiranih projekata, a takođe uspješno finalizovao i projekat finansiran od strane Ambasade SAD-a u Crnoj Gori. Pored toga, dio je projekta koji se realizuje pod pokroviteljstvom Evropske Investicione Banke, a čiji je cilj da se ojačaju kapaciteti „*Business support organizations*“ na Zapadnom Balkanu. U decembru 2021, NTP je odabran da bude dio projekta finansiranog kroz program podrške HORIZON-WIDERA-2021-ACCESS-06 pod nazivom „*R&I POLICY making, implementation AND Support in the WEsteRn BalkanS*“ koji okuplja 14 organizacija iz različitih zemalja, ukupne vrijednosti cca 5.000.000 eura. Potpisani su brojni sporazumi i memorandum o saradnji sa domaćim i institucijama na regionalnom i međunarodnom nivou kako bi se kreirao širi konzorcijum institucija koje će zajedničkim snagama graditi podsticajan inovativni ekosistem za brojne zajedničke aktivnosti. Kroz program Ambasade Norveške i UNDP-a realizovan je program podrške „Norveška za vas“, koji predviđa pružanje infrastrukturne i operativne podrške NTP-u.

Turizam

Normativni okvir

U izvještajnom periodu donijet je Pravilnik o uslovima, načinu i postupku izbora domaćina za održavanje planinskih staza („Sl. list Crne Gore“, broj 117/21).

• Strategija razvoja turizma

Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2026. godine sa Akcionim planom je pripremljena i njeno donošenje od strane Vlade se očekuje u toku I kvartala 2022.

Program razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore 2021-2023, sa Akcionim planom do 2023. godine je usvojen od strane Vlade u oktobru 2021. Shodno Programu razvoja ruralnog turizma Crne Gore sa Akcionim planom do 2021. godine i Programu razvoja kulturnog turizma Crne Gore s Akcionim planom 2019-2021 predloženo je da akcioni planovi budu produženi i na 2022, kako bi se radilo na realizaciji aktivnosti koje zbog objektivnih okolnosti izazvanih pandemijom Covid19 nijesu realizovane, a čiju je realizaciju očekujemo u 2022.

Početkom decembra 2021. godine, tokom Generalne skupštine UNWTO, objavljeno je da su pod okriljem prvog izdanja inicijative "Najbolja sela u turizmu", crnogorska sela Godinje i Gornja Lastva odabrana u kategoriji za Program unaprjeđenja.

• Diverzifikacija turističke ponude

Vlada je 23. IX 2021. usvojila Program podsticajnih mjera u oblasti ruralnog turizma za 2021-2022, a Ministarstvo ekonomskog razvoja je 28. IX 2021. raspisalo tri javna poziva i to za mjere: a) Organizovanje etno sajmovi, b) Razvoj inovativnih turističkih proizvoda u ruralnim područjima i c) Unaprjeđenje kvaliteta usluga i ponude u ruralnom turizmu. Po javnom pozivu su odobrena sredstva za 38 projekata i u tu svrhu je isplaćeno 85.700,00 eura. Svi projekti će biti realizovani tokom 2022.